બિખરે મોતી

ભાગ - નવ (૯)

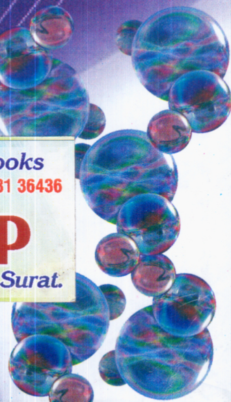
بکھرے موتی (جلد ۹)

ખુદાકી અઝમત ખુદાકે કલામસે

❖ ઈન્તિખાબ વ તરતીબ ❖

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી

• પ્રકાશક •

બિખરે મોતી

ભાગ - નવ (૯)

بکھرے موتی جلد (૧)

ખુદાકી અઝમત ખુદાકે કલામસે

❖ ઈન્તિખાબ વ તરતીબ ❖

હઝરત મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સાહબ પાલનપુરી

❋ સઆદતમંદ ફરઝંદ ❋

મુબલ્લિગે આ'ઝમ હઝરત મૌ. મુહમ્મદ ઉમર સા. પાલનપુરી

❋ લિપ્યાંતર ❋

(મૌલવી) સુલેમાન મજાદરી

પ્રકાશક

નુરાની કુતુબખાના

રેલ્વે સ્ટેશનની સામે, મેઈન બજાર,

મુ. પો. છાપી, જિ. બનાસકાંઠા, પીન - ૩૮૫૨૧૦

ફોન નં. : (૦૨૭૩૯) ૨૭૦૧૧૨

અમારી બીજી કોઈ પણ જગ્યાએ શાખા નથી

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

અપની બાત

આજકે ઝમાનેમેં ઈન્સાન જહાં ખાને-પીને ઔર લિબાસ વગૈરહમેં મુખ્તલિફ કિસમકી ચીઝોંકા મિઝાજ રખતા હૈ, વહાં દીની મઆમલાતમેં ભી મુખ્તલિફ કિસમકે વાકેઆત, મુફીદ ઔર નાયાબ બાતેં સુનનેકા શૌક રખતા હૈ. મૌલાના મુહમ્મદ યૂનુસ સા. પાલનપુરીકી કઈ સાલકે કિતાબોંકે મુતાલઆકે દૌરાન નઝરસે ગુઝરી હુઈ મુખ્તલિફ મઝામીનકી મુફીદ ઔર અનમોલ બાતેં અપની કાપીમેં મહેફૂઝ ફરમાકર આપને "બિખરે મોતી" કે નામસે પેશ કિયા હૈ, જિસમેં ઉમ્મતકે દીની મઆમલાતમેં મુખ્તલિફ મિઝાજ રખનેવાલે લોગોંકે લિયે મુફીદ મા'લૂમાત હાસિલ કરનેકા કીમતી ઝખીરા મૌજૂદ હૈ.

ઈસ દુનિયામેં જહાં ઈન્સાનોંકે મિઝાજ જુદા જુદા હૈં ઈસી તરહ ઝબાનેં ભી જુદા જુદા હૈં. લિહાઝા ગુજરાતી ઝબાન જાનનેવાલોંકી દીની પ્યાસ બુઝાનેકે લિયે હમને ગુજરાતી લીપીમેં "બિખરે મોતી ભાગ નવ (૯)" તસ્હીહકે સાથ શાએઅ કિયા હૈ જો આપકે હાથોંમેં હૈ.

ઔર અબ અન્કરીબ બિખરે મોતી જિલ્દ નંબર દસ (૧૦) અગર ખુદા તઆલાકી તૌફીક ઔર આપકી તલબ ઔર દુઆએં શામિલે હાલ રહીં તો બહોત જલ્દ ઈન્શા અલ્લાહ મંઝરે આમ પર આ જાએગી. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસસે ઝિયાદાસે ઝિયાદા ફાઈદા ઉઠાનેકી તૌફીક અતા ફરમાવે. આમીન!

મૌ. સુલેમાન મજાદરી
નુરાની કુતુબખાના છાપી.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

મુન્તખબ અશ્આર

આશિકોંકો શબાબને મારા
ફાસિકોંકો શરાબને મારા
આલિમોંકો કિતાબને મારા
મુન્શિયોંકો હિસાબને મારા
હમ જો અબ તક બચે રહે ઉન સબસે
હમકો રોટી, કબાબને મારા
અય ખુદા મેરી મન્નતકી લાજ રખ લે
મેરી નહીં તો અપની રહમતકી લાજ રખ લે

ખૂદ મસીહા, ખૂદ હી કાતિલ વો ભી આખિર ક્યા કરે
ઝખ્મે દિલ અચ્છા કરે યા દર્દે દિલ પૈદા કરે

વોહી કાતિલ, વોહી મુન્સિફ, વોહી શાહિદ
મેરે અકરબા ખૂનકા દા'વા કરેં કિસ પર

તૂ રહમતે તમામ હૈ યે માનતા હૂં મૈં
ફિર કિસકે વાસ્તે યે જહન્નમ બનાએ હૈ

ઈસસે બઢકર ઔર ક્યા હુસ્ને યકીન હોગા યૂનુસ
ઉસકી રહમતકે સહારે હમ ખતા કરતે રહે

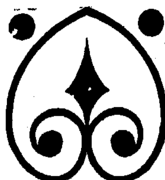

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

પેશ લફ્ઝ

તમામ તા'રીફેં અલ્લાહ તઆલાકે લિયે હૈં ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) પર બેહતરીન દુરૂદ હો. અમ્મા બા'દ :- અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ બિખરે મોતી નવવીં જિલ્દ આપકે હાથોંમેં હૈ. ઈસસે પેહલેકી જિલ્દોંમેં તો મુતફર્રિક મઝામીન થે કિસી ભી જિલ્દમેં મુકમ્મલ એક હી મઝમૂન નહીં થા, લેકિન અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ ઈસ નવવીં જિલ્દમેં મુકમ્મલ એક હી મઝમૂન હૈ ઔર યે હૈ, અલ્લાહકી અઝમતકે સિલસિલેમેં જો આયાત હૈં ઉન આયાતકો મઅ તર્જુમા ઔર તશરીહ યહાં જમા કિયા ગયા હૈ, ઔર તશરીહ મુકમ્મલ તફસીર ઈબ્ને કસીરસે લી ગઈ હૈ. ઔર ઉસકી તકમીલ પંદરહવીં શા'બાન રાત દસ બજે મરકઝ નિઝામુદ્દીન દેહલીમેં હુઈ. અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ હૈ કે અલ્લાહ ઈસે કુબૂલ ફરમાએ ઔર ઝિયાદાસે ઝિયાદા ઉમ્મતકો ફાઈદા પહોંચાએ. (આમીન)

અલ્લાહકી રઝાકા તાલિબ
મુહમ્મદ યૂનુસ પાલનપુરી
૧૫/શા'બાન સન હિજરી ૧૪૨૩
મરકઝ નિઝામુદ્દીન, દેહલી

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

(૧) અલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ અર્ઝ ફિરાશંવ્ વસ્સમાઅ બિનાઅ. વ અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅખ્રજ બિહી મિનષ્ષમરાતિ રિઝ્કલ્લકુમ. ફલા તજ્અલૂ લિલ્લાહિ અન્દાદંવ્ વ અન્તુમ્ તઅ્લમૂન. (પા. ૧, સૂ. બકરહ-૨૨)

તર્જુમા : જિસને તુમહારે લિયે જમીનકો ફર્શ ઔર આસમાનકો છત બનાયા ઔર આસમાનસે પાની ઉતારકર ઉસસે ફલ પૈદા કરકે તુમહેં રોઝી દી, ખબરદાર! બાવજૂદ જાનનેકે અલ્લાહકે શરીક મુકર્રર ન કરો.

તશરીહ : અલ્લાહ અપને બંદોંકો અદમસે વુજૂદમેં લાયા, ઉસીને હર તરહકી ઝાહિરી ઔર બાતિની નેઅમતેં અતા ફરમાઈ, ઉસને જમીનકા ફર્શ બનાયા ઔર ઉસમેં મઝબૂત પહાડોંકી મેંખેં ગાડ દીં. ઔર આસમાનકો છત બનાયા, પાની આસમાનસે ઉતારનેકા મતલબ બાદલસે નાઝિલ ફરમાના હૈ ઉસ વક્ત જબકે લોગ ફાઈદા ઉઠાએં ઔર ઉનકે જાનવર ભી, ઔર ઈસી વજહસે વોહી મુસ્તહિક હૈ હર કિસમકી ઈબાદતોંકા ઔર શરીક ન કિયે જાનેકા.

---

(૨) હુવલ્લઝી ખલ-ક લકુમ્ મા ફીલ્ અર્ઝિ જમીઆ. ષુમ્મસ્તવા ઈલસ્સમાઈ ફસવ્વાહુન્ન સબ્અ સમાવાત. વહુવ બિકુલ્લિ શૈઈન્ અલીમ.

(પા. ૧, સૂ. બકરહ, ૨૯)

તર્જુમા : વો અલ્લાહ જિસને તુમહારે લિયે જમીનકી તમામ ચીઝોંકો પૈદા કિયા, ફિર આસમાનકી તરફ કસ્દ કિયા ઔર ઉનકો ઠીક ઠાક સાત આસમાન બનાયા ઔર વો હર ચીઝકો જાનતા હૈ.

તશરીહ : વો અલ્લાહ જિસને જમીનકો સિર્ફ દો દિનમેં પૈદા કિયા જો રબ્બુલ આલમીન હૈ, જિસને જમીનમેં મઝબૂત પહાડ ઉપરસે ગાડ દિયે હૈં, જિસને ઈસ જમીનમેં બરકતેં ઔર રોઝિયાં રખ્ખીં ઔર ચાર દિનમેં જમીનકી સબ ચીઝેં દુરૂસ્ત કર દીં.

ફિર આસમાનકી તરફ મુતવજ્જેહ હોકર જો ધુએંકી શકલમેં થે ફરમાયા, કે અય જમીનોં ઔર આસમાનોં! ખૂશી યા નાખૂશીસે આઓ, તો દોનોંને કહા બારી

તઆલા હમ તો ખૂશી ખૂશી હાઝિર હૈં, દો દિનમેં ઉન દોનોં આસમાનોંકો પુરા કર દિયા ઔર હર આસમાનમેં ઉસકા કામ બાંટ દિયા ઔર દુનિયાકે આસમાનકો સિતારોંકે સાથ મુઝય્યન કર દિયા ઔર ઉનહેં શયતાનોંસે બચાવ બનાયા, ઉસને પેહલે જમીન પૈદા કી ફિર સાતોં આસમાનોંકો બનાયા, અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી મોટાઈ બુલંદ કરકે ઉનહેં ઠીક ઠાક કિયા ઔર ઉનમેંસે રાત દિન પૈદા કિયા, ફિર ઉસકે બાદ જમીન ફૈલાઈ ઉસસે પાની ઔર ચારા નિકાલા ઔર પહાડોંકો ગાડા.

ઈબ્ને મસઊદ, ઈબ્ને અબ્બાસ ઔર દૂસરે સહાબા (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકા અર્શ પાની પર થા ઔર કિસી ચીઝકો પૈદા નહીં કિયા થા, જબ ઔર મખ્લૂકકો રચાના ચાહા તો પાનીસે ધુવાં બુલંદ કિયા, વો ઊંચા ચઢ્હા ઔર ઉસસે આસમાન બનાએ ફિર પાની ખુશ્ક હો ગયા ઔર ઉસસે જમીન બનાઈ, ફિર ઉસીકો એક એક કરકે સાત જમીનેં બનાઈ. ઈતવાર ઔર પીરકે દો દિનમેં યે સાતોં જમીનેં બન ગઈ, જમીન મછલી પર હૈ ઔર મછલી પાનીમેં હૈ ઔર પાની સફાત ફરિશ્તે પર ઔર ફરિશ્તા પત્થર પર ઔર પત્થર હવા પર હૈ, મછલીકે હિલનેસે જમીન કાંપને લગી તો અલ્લાહ તઆલાને પહાડોંકો ગાડ દિયા ઔર વો ઠહેર ગઈ, પહાડ જમીનકી પૈદાવાર હૈ, દરખ્ત વગૈરહ જમીનકી કુલ ચીઝેં મંગલ ઔર બુધકે દો દિનોંમેં પૈદા કીં, ફિર આસમાનકી તરફ તવજ્જોહ ફરમાઈ જો ધુવાં થા, આસમાન બનાયા ફિર ઉસીમેંસે સાત આસમાન બનાએ, જુમે'રાત ઔર જુમ્આકે દો દિનોંમેં, હર આસમાનમેં ઉસને ફરિશ્તોંકો પૈદા કિયા ઔર ઉન ઉન ચીઝોંકો જિનકા ઈલ્મ ઉસકે સિવા કિસીકો નહીં.

આસમાનકો સિતારોંકે સાથ ઝીનત દી ઔર ઉનહેં શયતાનસે હિફાઝતકા સબબ બનાયા, ઔર છ દિનમેં આસમાનોં ઔર જમીનોંકો પૈદા કરકે ફિર અર્શ પર મુસ્તવી હો ગયા ઔર આસમાન ઔર જમીન દોનોં ધુવાં થે હમને ઉનહેં પહાડ ઔર પાનીસે હર ચીઝકી ઝિંદગી કી.

ઈબ્ને જરીરમેં હૈ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઈતવારસે મખ્લૂકકી પૈદાઈશ શુરૂ હુઈ, દો દિનમેં જમીન પૈદા હુઈ, દો દિનમેં ઉનકી તમામ ચીઝેં પૈદા કીં ઔર દો દિનમેં આસમાનોંકો પૈદા કિયા, જુમ્આકે દિન આખરી

વક્ત ઉનકી પૈદાઈશ ખતમ હુઈ ઔર ઉસી વક્ત હઝરત આદમ (અલૈ.) કો પૈદા કિયા ઉસી વક્તમેં કિયામત કાઈમ હોગી.

મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને જમીનકો આસમાનસે પેહલે પૈદા કિયા, ઉસસે જો ધુવાં ઉપર ચઢા ઉસકે આસમાન બનાએ જો એક પર એક ઈસ તરહ સાત હૈં, ઔર જમીન એકકે નીચે એક ઈસ તરહ સાત હૈં. સહીહ બુખારીમેં બરિવાયત હઝરત અબ્બાસ (રદિ.) મન્કૂલ હૈ કે જમીનકી પૈદાવાર આસમાનોંસે પેહલે કી ગઈ લેકિન ફૈલાઈ ગઈ બાદમેં, ઔર ઉસકે બાદ જો પાની ચારા પહાડ ઔર જિન જિન ચીઝોંકી નશ્વોનુમાકી કુવ્વત ઉસ જમીનમેં રખ્ખી થી ઉન સબકો ઝાહિર કર દિયા ઔર જમીનકી પૈદાવાર ઔર તરહ તરહકી મુખ્તલિફ શકલ ઔર મુખ્તલિફ કિસ્મોંકી નિકલ આઈ, ઈસી તરહ આસમાનમેં ભી ઠેહરે રેહનેવાલે ચલનેવાલે સિતારે વગૈરહ બનાએ.

સહીહ મુસ્લિમ ઔર નસાઈમેં બરિવાયત હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) મન્કૂલ હૈ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે આપને મેરા હાથ પકડા ઔર ફરમાયા, મિટ્ટીકો અલ્લાહ તઆલાને હફતાવાલે (શનિવારકે) દિન પૈદા કિયા ઔર પહાડોંકો ઈતવારકે દિન ઔર દરખ્તોંકો પીરકે દિન ઔર બુરાઈયોંકો મંગલકે દિન ઔર નૂરકો બુધકે દિન ઔર જાનવરોંકો જુમે'રાતકે દિન ઔર આદમ (અલૈ.) કો જુમ્આકે દિન અસરકે બાદ જુમ્આકી આખરી સાઅતમેં અસરકે બાદસે રાત તક.

---

(૩) વ અલ્લમ આદમલ્ અસ્માઅ કુલ્લહા ષુમ્મ અરઝહુમ્ અલલ્ મલાઈકતિ, ફકાલ અમ્બિઊની બિઅસ્માઈ હાઉલાઈ ઈન્ કુન્તુમ્ સાદિકીન. કાલૂ સુબ્હાનક લા ઈલ્મ લના ઈલ્લા મા અલ્લમ્તના. ઈન્નક અન્તલ અલીમુલ હકીમ.

(પા. ૧, સૂ. બકરહ, ૩૧-૩૨)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ તઆલાને આદમકો તમામ નામ સિખાકર ઉન ચીઝોંકો ફરિશ્તોંકે સામને પેશ કિયા ઔર ફરમાયા, અગર તુમ સચ્ચે હો તો ઉન ચીઝોંકે નામ બતાઓ, ઉન સબને કહા અય અલ્લાહ! તેરી ઝાત પાક હૈ હમેં તો સિર્ફ ઈતના હી ઈલ્મ હૈ જિતના તૂને હમેં સિખા રખ્ખા હૈ, પૂરે ઈલ્મ ઔર હિકમતવાલા તૂહી હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાને હઝરત આદમ (અલૈ.) કો એક ખાસ કિસમકા ઈલ્મ દેકર ફરિશ્તોં પર ફઝીલત દી, ફરમાયા કે આદમ (અલૈ.) કો તમામ નામ બતાએ યાની ઉનકી તમામ ઔલાદકે, સબ જાનવરોંકે, જમીન, આસમાન, પહાડ, તરી, ખુશ્કી, ઘોડે, ગધે, બરતન, ભાંડે, ચરિંદ, પરિંદ, ફરિશ્તે, તારે વગૈરહ તમામ છોટી બડી ચીઝોંકે. હઝરત ઉબય બિન કઅબ (રદિ.) કી રિવાયતમેં હૈ કે તમામ ચીઝોંકે નામ સિખાએ થે ઝાતી નામ ભી, સિફાતી નામ ભી ઔર કામોંકે નામ ભી જૈસે કે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે ગોઝ (પાદ) કા નામ ભી બતાયા ગયા થા.

---

(૪) અમ્મન્ ખલકસ્સ માવાતિ વલ અર્ઝ વ અન્ઝલ લકુમ્ મિનસ્સમાઈ માઅ. ફઅમ્બત્ના બિહી હદાઈક ઝાત બહ્જહ. મા કાન લકુમ્ અન્ તુમ્બિતૂ શજરહા. અ-ઈલાહુમ્ મઅલ્લાહ. બલ હુમ્ કૌમુંય્ યઅ્દિલૂન. (સૂ. નમ્લ ૬૦)

તર્જુમા : ભલા બતાઓ કે આસમાનકો ઔર જમીનકો કિસને પૈદા કિયા? કિસને આસમાનસે બારિશ બરસાઈ, ફિર ઉસસે હરે ભરે બારોનક બાગાત ઉગા દિયે? ઉન બાગોંકે દરખ્તોંકો તુમ હરગિઝ ન ઉગા સકતે, ક્યા અલ્લાહકે સાથ ઔર કોઈ માબૂદ હૈ? બલ્કે યે લોગ હટ જાતે હૈં (સીધી રાહસે).

તશરીહ : બયાન હો રહા હૈ કે કુલ કાઈનાતકા રચાનેવાલા, સબકા પૈદા કરનેવાલા, સબકો રોઝિયાં દેનેવાલા, સબકી હિફાઝત કરનેવાલા, તમામ જહાંકી તદબીર કરનેવાલા સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, ઈન બુલંદ આસમાનોંકો, ઈન ચમકતે સિતારોંકો ઉસીને પૈદા કિયા, ઈસ ભારી બોઝલ જમીનકો, ઈન બુલંદ ચોટિયોંવાલે પહાડોંકો, ઈન ફૈલે હુએ મૈદાનોંકો ઉસીને પૈદા કિયા હૈ, ખેતિયાં, બાગાત, ફલ, ફૂલ, દરિયા, સમંદર, હયવાનાત (જાનવર), જિન્નાત, ઈન્સાન, ખુશ્કી ઔર તરી કે આમ જાનદાર ઉસી એકકે બનાએ હુએ હૈં. આસમાનોંસે પાની ઉતારનેવાલા વોહી હૈ, અપની મખ્લૂકકી રોઝીકા ઝરીઆ ઉસીને બનાયા હૈ, બાગાત ખેત સબ વોહી ઉગાતા હૈ જો અલાવા ખૂશ મંઝર હોનેકે બેહદ મુફીદ હોતે હૈં, અલાવા ખૂશ ઝાઈકા હોનેકે ઝિંદગી કાઈમ રખનેવાલે હોતે હૈં. તુમમેંસે યા તુમહારે

માબૂદાને બાતિલમેંસે કોઈ ભી ન કિસી ચીઝકે પૈદા કરનેકી કુદરત રખતા હૈ ન કિસી દરખ્તકે ઉગાનેકી, જિન્સ વોહી ખાલિસ વ અરઝાં હૈ.

જમીન અલ્લાહ તઆલાને ઠહેરી હુઈ ઔર સાકિન બનાઈ તાકે દુનિયા આરામસે અપની ઝિંદગી બસર કર સકે, ઉસને જમીન પર પાનીકે દરિયા બહા દિયે જો ઈધર ઉધર બેહતે રેહતે હૈં ઔર મુલ્ક મુલ્ક પહોંચકર જમીનકો સૈરાબ કરતે હૈં તાકે જમીનસે ખેત બાગ વગૈરહ ઉગેં. ઉસને જમીનકી મઝબૂતીકે લિયે ઉસ પર પહાડોંકી મેંખેં ગાડ દીં, તાકે વો તુમહેં હિલા જુલા ન સકે ઠેહરી રહે. ઉસકી કુદરત દેખો કે એક ખારી સમંદર હૈ એક મીઠા હૈ દોનોં બેહ રહે હૈં, બીચમેં કોઈ રોક, આડ પરદા યા હિજાબ નહીં હૈ લેકિન કુદરતને એકકો એકસે અલગ કર રખ્ખા હૈ ન કડવા મીઠેમેં મિલ સકે ન મીઠા કડવેમેં. ખારી અપને ફવાઈદ પહોંચાતા રહે, મીઠા અપને ફાઈદે દેતા રહે, ઉસકા નથરા હુવા ખૂશ ઝાઈકા સેહતા બચતા પાની લોગ પીએં, અપને જાનવરોંકો પિલાએં, ખેતિયાં બાડિયાં, બાગાત વગૈરહમેં યે પાની પહોંચાએં, નહાએં, ધોએં વગૈરહ. ખારી પાની અપને ફવાઈદસે લોગોંકો ફાઈદા પહોંચાકર યે હર તરફસે ઘેરે હુએ હૈં તાકે હવા ખરાબ ન હો, ઉન દોનોં સમંદરોંકા જારી કરનેવાલા અલ્લાહ હૈ. ઔર ઉસીને ઉન દોનોંકે દરમિયાન હદે ફાસિલ રખ દી હૈ.

---

(૫) અમ્મંય્ યહ્દીકુમ્ ફી ઝુલુમાતિલ્ બર્રિ વલ બહ્રિ વ મંય્યુર્સિલુ ર્રિયાહ બુશ્રમ્ બૈન યદૈ રહ્મતિહ. અ-ઈલાહુમ્ મઅલ્લાહ. તઆલલ્લાહુ અમ્મા યુશ્રિકૂન. (પા. ૨૦, સૂ. નમલ-૬૩)

તર્જુમા : ક્યા વો જો તુમહેં ખુશ્કી ઔર તરીકી તારીકિયોંમેં રાહ દિખાતા હૈ ઔર જો અપની રહમતસે પેહલે હી ખૂશખબરિયાં દેનેવાલી હવાએં ચલાતા હૈ ક્યા અલ્લાહકે સાથ કોઈ ઔર માબૂદ ભી હૈ જિનહેં યે શરીક કરતે હૈં? ઉન સબસે અલ્લાહ બુલંદ ઔર બાલાતર હૈ.

તશરીહ : આસમાન ઔર જમીનમેં ખુદા તઆલાને ઐસી નિશાનિયાં રખ દી હૈં કે ખુશ્કી ઔર તરીમેં જો રાહ ભૂલ જાએ વો ઉનહેં દેખકર રાહે રાસ્ત ઈખ્તિયાર કરલે. જૈસે ફરમાયા હૈ કે સિતારોંસે લોગ રાહ પાતે હૈં. સમંદરોંમેં

ઔર ખુશ્કીમેં ઉનહેં દેખકર અપના રાસ્તા ઠીક કર લેતે હૈં, બાદલ પાની ભરે બરસેં, ઉસસે પેહલે ઠંડી ઔર ભીની ભીની હવાએં વો ચલાતા હૈ જિસસે લોગ સમઝ લેતે હૈં કે અબ રબ ી રહમત બરસેગી, ખુદાકે સિવા ઈન કામોંકા કરનેવાલા કોઈ નહીં, ન કોઈ ઉન પર કાદિર હૈ, તમામ શરીકોંસે વો અલગ હૈ ઔર પાક હૈ સબસે બુલંદ હૈ.

સખ્તિયોં ઔર મુસીબતોંકે વક્ત પુકારે જાનેકે કાબિલ ઉસીકી ઝાત હૈ, બેકસ બેબસ લોગોંકા સહારા વોહી હૈ, ગિરે પડે ભૂલે ભટકે મુસીબતઝદા ઉસીકો પુકારતે હૈં ઉસીકી તરફ લવ લગાતે હૈં. જૈસે ફરમાયા તુમહેં જબ સમંદરકે તૂફાન ઝિંદગીસે માયૂસ કર દેતે હૈં તો તુમ ઉસીકો પુકારતે હો, ઉસીકી તરફ ગિરયા વ ઝારી કરતે હો ઔર સબકો ભૂલ જાતે હો.

એક શખ્સને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે દરિયાફત કિયા કે હુઝૂર (સ.અ.વ.)! આપ કિસ ચીઝકી તરફ હમેં બુલા રહે હૈં? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાકી તરફ જો અકેલા હૈ જિસકા કોઈ શરીક નહીં, જો ઉસ વક્ત તુઝે કામ આતા હૈ જબ તૂ કિસી ફંસાવડેમેં ફંસા હો, વોહી હૈ કે જબ તૂ જંગલોંમેં રાહ ભૂલકર ઉસે પુકારે તો વો તેરી રેહનુમાઈ કર દે, તેરા કોઈ ખો ગયા હો ઔર તૂ ઉસસે ઈલ્તિજા કરે તો વો તુઝકો મિલા દે, કહતસાલી હો ગઈ હો ઔર તૂ ઉસસે દુઆએં કરે તો વો મૂસલાધાર મેંહ તુઝ પર બરસા દે. ઉસ શખ્સને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.) મુઝે કુછ નસીહત કીજિયે, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કિસીકો બુરા મત કેહ, નેકીકે કિસી કામકો હલકા ઔર બેવકઅત ન સમઝ, ગો અપને મુસલમાન ભાઈસે બકુશાદા (હંસમુખ) પેશાની મિલના હી હો, ગો અપને ડોલસે કિસી પ્યાસેકો એક ઘૂંટ પાનીકા દેના હી હો. ઔર અપને તેહબંદકો આધી પિન્ડલી તક રખ, ન માન તૂ ઝિયાદાસે ઝિયાદા ટખ્ને તક, ઉસસે નીચે લટકાનેસે બચતા રેહ, ઈસ લિયે કે યે ફખ્ર ઔર ગુરૂર હૈ જિસે ખુદા તઆલા નાપસંદ કરતા હૈ.

વહબ (રહ.) ફરમાતે હૈં, મૈંને અગલી આસમાની કિતાબોંમેં પઢા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ મુઝે મેરી ઈઝ્ઝતકી કસમ જો શખ્સ મુઝ પર એ'તિમાદ

કરે ઔર મુઝે થામ લે તો મૈં ઉસે ઉસકે મુખાલિફીનસે બચા લૂંગા ઔર જરૂર બચા લૂંગા, ગો આસમાન ઔર જમીન ઔર કુલ મખ્લૂક ઉસકી મુખાલિફત પર ઔર તકલીફ દેને પર તુલ જાએ. ઔર જો મુઝ પર એ'તિમાદ ન કરે મેરી પનાહમેં ન આએ તો મૈં ઉસે અમન ઔર અમાનસે ચલતા ફિરતા હી અગર ચાહૂંગા તો જમીનમેં ધંસા દૂંગા ઔર ઉસકી કોઈ મદદ ન કરૂંગા.

એક બહોત હી અજીબ વાકિઆ હાફિઝ ઈબ્ને અસાકિર (રહ.) ને અપની કિતાબમેં નકલ કિયા હૈ એક સાહબ ફરમાતે હૈં કે મૈં એક ખચ્ચર પર લોગોંકો દમિશ્કસે ઝબદાની લે જાયા કરતા થા ઔર ઉસી કિરાયા પર મેરી ગુઝર બસર થી, એક મરતબા એક શખ્સને ખચ્ચર કિરાયા પર લિયા, મૈંને ઉસે સવાર કરાયા, ઔર લે ચલા, એક જગહ દો રાસ્તે થે પહોંચે તો ઉસને કહા ઈસ રાહ ચલો, મૈંને કહા મૈં ઉસસે વાકિફ નહીં હૂં, સીધી રાહ યેહી હૈ, ઉસને કહા નહીં મૈં પૂરી તરહ વાકિફ હૂં, યે બહોત નઝદીકકા રાસ્તા હૈ, મૈં ઉસકે કેહનેસે ઉસીકી રાહ ચલા. થોડી દેર બાદ મૈંને દેખા કે એક લક વ દક (વેરાન-સંસાન) બયાબાનમેં હમ આ ગયે હૈં જહાં કોઈ રાસ્તા નઝર નહીં આતા, નિહાયત ખતરનાક જંગલ ઔર બન હૈ, ઔર હર તરફ લાશેં પડી હુઈ હૈં, મૈં સહમ ગયા, વો મુઝસે કેહને લગા, ઝરા લગામ થામ લો મુઝે યહાં ઉતરના હૈ, મૈંને લગામ થામ લી વો ઉતરા ઔર અપના તેહબંદ ઊંચા કરકે કપડે ઠીક કરકે છુરી નિકાલકર મુઝ પર હમ્લા કિયા, મૈં વહાંસે સરપટ ભાગા લેકિન ઉસને મેરા તઆકુબ (પીછા) કિયા ઔર મુઝે પકડ લિયા, મૈં ઉસે કસ્મેં દેને લગા લેકિન ઉસને ખયાલ ભી ન કિયા, મૈંને કહા અચ્છા યે ખચ્ચર ઔર કુલ સામાન જો મેરે પાસ હૈ તૂ લે લે ઔર મુઝે છોડ દે, ઉસને કહા યે તો મેરા હો હી ચુકા લેકિન મૈં તુઝે ઝિંદા છોડના ચાહતા હી નહીં, મૈંને ઉસે ખુદાકા ખૌફ દિલાયા ઔર આખિરતકે અઝાબોંકા ઝિક્ર કિયા લેકિન ઉસ ચીઝને ભી ઉસ પર કોઈ અસર ન કિયા ઔર વો મેરે કતલ પર તુલા રહા, અબ મૈં માયૂસ હો ગયા ઔર મરનેકે લિયે તૈયાર હો ગયા ઔર ઉસસે મન્નત ઈલ્તિજા કી કે આપ મુઝે દો રકાત નમાઝ અદા કર લેને દીજિયે, ઉસને કહા અચ્છા જલ્દી પળ્હ લે, મૈંને નમાઝ શુરૂ કી લેકિન ખુદાકી કસમ મેરી ઝબાનસે કુરઆનકા એક હર્ફ નહીં નિકલતા થા, યૂંહી હાથ બાંધે દેહશતઝદા ખડા

હુવા થા ઔર વો જલ્દી મચા રહા થા, ઉસી વક્ત યે આયત મેરી ઝબાન પર આ ગઈ **અમ્મંય્ યુજીબુલ્ મુઝ્તર્ર ઈઝા દઆહુ વ યક્શિફુ સ્સૂઅ.** (યાની ખુદા હી હૈ જો બેકરારકી બેકરારીકે વક્તકી દુઆકો સુનતા ઔર કુબૂલ ફરમાતા હૈ ઔર બેબસી, બેકસીકી સખ્તી ઔર મુસીબતકો દૂર કરતા હૈ, પસ ઉસ આયતકા ઝબાનસે જારી હોના થા જો મૈંને દેખા કે બીચોં બીચ જંગલમેંસે એક ઘોડેસવાર તેઝીસે અપના ઘોડા ભગાએ નેઝા તાને હમારી તરફ ચલા આ રહા હૈ, ઔર બગૈર કુછ કહે ઉસ ડાકૂકે પેટમેં નેઝા ઘુસેડ દિયા જો ઉસકે જિગરકે આરપાર હો ગયા, વો ઉસી વક્ત બેજાન હોકર ગિર પડા, સવારને બાગ (લગામ) મોડી ઔર જાના ચાહા લેકિન મૈં ઉસકે કદમોંસે લિપટ ગયા ઔર ગિડગિડાકર કેહને લગા, ખુદાકે લિયે યે તો બતલાઓ કે તુમ કૌન હો? ઉસને કહા મૈં ઉસકા ભેજા હુવા હૂં જો મજબૂરોં, બેકસોં ઔર બેબસોંકી દુઆ કુબૂલ ફરમાતા હૈ ઔર મુસીબત ઔર આફતકો ટાલ દેતા હૈ. મૈંને ખુદાકા શુક્ર અદા કિયા ઔર વહાંસે અપના ખચ્ચર ઔર માલ લેકર સહીહ સાલિમ વાપસ લૌટા, રહિમહુલ્લાહ.

ઈસી કિસમકા એક ઔર વાકિઆ ભી હૈ કે મુસલમાનોંકે એક લશ્કરને જંગમેં કાફિરોંસે શિકસ્ત ખાઈ ઔર વાપસ લૌટે. ઉનમેં એક મુસલમાન જો બડે સખી ઔર નેક થે વો ભી થે, ઉનકા ઘોડા જો બહોત તેઝ રફતાર થા રાસ્તેમેં અડ ગયા, ઉસ વલીયુલ્લાહને બહોત કોશિશ કી લેકિન જાનવરને કદમ હી ન ઉઠાયા, આખિર આજિઝ આકર ઉસને કહા ક્યા બાત હૈ જો તૂ અડ ગયા, ઐસે હી મૌકાકે લિયે તો મૈંને તેરી ખિદમત કી થી ઔર તુઝે પ્યારસે પાલા થા, ઘોડેકો ખુદાને ઝબાન દી, ઉસને જવાબ દિયા કે વજહ યે હૈ કે આપ મેરા ઘાસ દાના સાઈસકો (ઘોડેકી દેખભાલ કરનેવાલેકો) સોંપ દેતે થે વો ઉસમેંસે ચુરા લેતા થા મુઝે બહોત કમ ખાનેકો દેતા થા ઔર મુઝ પર ઝુલ્મ કરતા થા, ખુદાકે ઉસ નેક બંદેને કહા અબ તૂ ચલ, મૈં ખુદાકો બીચમેં રખકર વાદા કરતા હૂં કે અબસે તુઝે મૈં હમેશા અપની ગોદ હીમેં ખિલાયા કરૂંગા, જાનવર યે સુનતે હી તેઝીસે લપકા ઔર ઉનહેં જાએ અમન તક પહોંચા દિયા. હસ્બે વાદા અબસે યે બુઝુર્ગ અપને જાનવરકો અપની ગોદ હીમેં ખિલાયા કરતે થે, લોગોંને ઉનસે ઉસકી વજહ પૂછી, ઉનહોંને કિસીસે વાકિઆ કેહ

દિયા, જિસકી આમ શોહરત હો ગઈ ઔર લોગ ઈસ વાકિઆકો સુનનેકે લિયે ઉનકે પાસ દૂર દૂરસે આને લગે. શાહે રૂમકો જબ યે ખબર પહોંચી તો ઉસને ચાહા કે કિસી તરહ અપને શહેરમેં બુલા લે, બહોત કોશિશ કી લેકિન બેસૂદ (બેફાઈદા) રહી, આખિરમેં ઉસને એક શખ્સકો ભેજા કે કિસી તરહ હીલે હવાલેસે ઉનહેં બાદશાહ તક પહોંચાએ, યે શખ્સ પેહલે મુસલમાન થા ફિર મુરતદ હો ગયા થા. યે બાદશાહકે પાસસે ચલા યહાં આકર ઉનસે મિલા અપના ઈસ્લામ ઝાહિર કિયા, તૌબા કી ઔર નિહાયત નેક બનકર રેહને લગા, યહાં તકકે ઉસ વલીયુલ્લાહકો ઉસ પર પૂરા એ'તિમાદ હો ગયા ઔર ઉસે સાલેહ ઔર દીનદાર સમઝકર ઉનહોંને દોસ્તી પૈદા કર લી ઔર સાથ સાથ ફિરને લગે. ઉસને અપના પૂરા રૂસૂખ જમાકર અપની ઝાહિરી દીનદારીકે ફરેબમેં ઉનહેં ફંસાકર ઉધર બાદશાહકો ઈત્તિલાઅ દી કે ફલાં વક્ત દરિયાકે કિનારે એક મઝબૂત જરી (બહાદુર) શખ્સકો ભેજો, મૈં ઉનહેં લેકર વહાં આ જાઉંગા ઔર ઉસ શખ્સકી મદદસે ઉનહેં ગિરિફતાર કર લૂંગા.

યહાંસે ઉનહેં જુલ દેકર (ધોકા દેકર) લે ચલા ઔર ઉસી જગહ પહોંચાયા, અચાનક એક શખ્સ નમૂદાર હુવા ઔર ઉસ બુઝુર્ગ પર હમ્લા કિયાં, ઈધરસે ઉસ મુરતદને હમ્લા કિયા, ઉસ નેક દિલ શખ્સને ઉસ વક્ત આસમાનકી તરફ નિગાહેં ઉઠાઈ ઔર દુઆ કી કે ખુદાયા ઉસ શખ્સને તેરે નામસે મુઝે ધોકા દિયા હૈ મૈં તુઝસે ઈલ્તિજા કરતા હૂં કે તૂ જિસ તરહ ચાહે મુઝે ઉન દોનોંસે બચા લે. વહીં જંગલસે દો દરિંદે ભાગતે હુએ આતે દિખાઈ દિયે ઔર ઉન દોનોં શખ્સોંકો ઉનહોંને દબોચ લિયા ઔર ટુકડે ટુકડે કરકે ચલ દિયે ઔર યે બંદએ ખુદા વહાંસે અમનો અમાન સહીહ ઔર સાલિમ વાપસ તશરીફ લે આએ રહિમહુલ્લાહ.

અપની ઈસ શાને રહમતકો બયાન ફરમાકર ફિર જનાબે બારી તઆલાકી તરફસે ઈરશાદ હોતા હૈ કે વોહી તુમહેં જમીનકા જાનશીન બનાતા હૈ એક એકકે પીછે ચલા આ રહા હૈ ઔર મુસલસલ સિલસિલા ચલા જા રહા હૈ ઉસ ખુદાને તુમહેં જમીનોંકા જાનશીન બનાયા હૈ ઔર તુમમેંસે એકકો એક પર દરજોંમેં બળ્હા દિયા હૈ. હઝરત આદમ (અલૈ.) કો ભી જો ખલીફા કહા ગયા વો ઈસી એ'તિબારસે કે ઉનકી ઔલાદ એક દૂસરેકી જાનશીન હોગી વ ઈઝ કાલ રબ્બુક લિલ્ મલાઈકતિ

વાલી આયતકે ઈસ જુમ્લેસે ભી યેહી મુરાદ હૈ કે એકકે બાદ એક, એક ઝમાનેકે બાદ દૂસરા ઝમાના, એક કૌમકે બાદ દૂસરી કૌમ. પસ યે ખુદાકી કુદરત હૈ વરના અગર વો ચાહતા તો સબકો એક હી વક્ત એક સાથ પૈદા કર દેતા ઔર એક સાથ ફના કર દેતા લેકિન અબ ઉસને યે રખ્ખા કે એક મરે એક પૈદા હો. હઝરત આદમ (અલૈ.) કો પૈદા કિયા ઉનસે ઉનકી નસલ ફૈલાઈ ઔર દુનિયામેં એક ઐસા તરીકા રખ્ખા કે દુનિયાવાલોંકી રોઝિયાં ઔર ઉનકી ઝિંદગિયાં તંગ ન હો, વરના સારે ઈન્સાન એક સાથ શાયદ જમીનમેં તંગીસે ગુઝારતે ઔર એકસે એકકો નુકસાનાત પહોંચતે, પસ મૌજૂદા તર્ઝ ખુદાકી હિકમત પર દલીલ હૈ. સબકી પૈદાઈશકા, મૌતકા, આને જાનેકા વક્ત ઉસકે નઝદીક મુકર્રર હૈ, એક એક ઉસકે ઈલ્મમેં હૈ. ઉસકી નિગાહસે કોઈ ઓઝલ નહીં, વો એક દિન ઐસા ભી લાનેવાલા હૈ કે ઉન સબકો એક હી મૈદાનમેં જમા કરે ઔર ઉનકે ફૈસલે કરે. નેકી, બદીકા બદલા દે, ઉન અપની કુદરતોંકો બયાન ફરમાકર ફરમાતા હૈ કે : હૈ કોઈ જો ઈન કામોંકો કર સકતા હૈ, ઐસી સાફ દલીલેં બહોત કમ સોચી જાતી હૈં, ઔર ઉનસે ભી નસીહત બહોત કમ લોગ હાસિલ કરતે હૈં.

---

(૬) વ મિન્ આયાતિહી અન્ ખલ-ક લકુમ્ મિન્ અન્ફુસિકુમ્ અઝ્વાજલ્ લિતસ્કુનૂ ઈલૈહા વ જઅ-લ બૈનકુમ્ મવદ્દતંવ્ વ રહ્મહ. ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન. (સૂ. રૂમ ૨૧)

તર્જુમા : અલ્લાહકી નિશાનિયોંમેંસે હૈ કે ઉસને તુમકો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા ફિર અબ ઈન્સાન બનકર ચલતે ફિરતે ફૈલ રહે હો. ઔર ઉસકી નિશાનીયોંમેંસે હૈ કે તુમહારી હી જિન્સસે બીવિયાં પૈદા કીં તાકે તુમ ઉનસે આરામ પાઓ, ઉસને તુમહારે દરમિયાન મુહબ્બત ઔર હમદર્દી કાઈમ કર દી. યકીનન ગૌરો ફિક્ર કરનેવાલોંકે લિયે ઉસમેં બહોતસી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : ફરમાતા હૈ કે : ખુદા તઆલાકી કુદરતકી બેશુમાર નિશાનિયોંમેંસે એક નિશાની યે ભી હૈ કે ઉસને તુમહારે બાપ હઝરત આદમ (અલૈ.) કો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા, તુમ સબકો ઉસને બેવકઅત પાનીકે કતરેસે પૈદા કિયા, ફિર તુમહારી

બહોત અચ્છી સૂરતેં બનાઈ, નુત્ફેસે ખૂને બસ્તાકી શકલમેં ફિર ગોશ્તકે લોથડેકી સૂરતમેં કરકે ફિર હડિયાં બનાઈ ઔર હડિયોંકો ગોશ્ત પહેનાયા ફિર રૂહ ફૂંકી. આંખ, કાન, નાક પૈદા કિયે, માં કે પેટસે સલામતીસે નિકાલા, ફિર કમઝોરીકો કુવ્વતસે બદલા, દિન બ દિન તાકતવર મઝબૂત કદાવર ઔર ઝોરાવર કિયા, ઉમ્ર દી, હરકત ઔર સુકૂનકી તાકત દી, અસ્બાબ ઔર આલાત દિયે ઔર મખ્લૂકકા સરદાર બનાયા, ઈધરસે ઉધર પહોંચનેકે ઝરાએઅ દિયે, સમંદરોંકી જમીનકી મુખ્તલિફ સવારિયાં અતા ફરમાઈ, અકલ, ઈલ્મ, સોચ, સમઝ, તદબીર, ગૌરકે લિયે દિમાગ અતા ફરમાએ, દુન્યાવી કામ સમઝાએ, રિઝક, ઈઝ્ઝત હાસિલ કરનેકે તરીકે ખોલ દિયે. સાથ હી આખિરતકો સંવારનેકા ઈલ્મ ઔર અમલ ભી સિખાયા, પાક હૈ વો ખુદા તઆલા જો હર ચીઝકા સહીહ અંદાઝા કરતા હૈ. હર એકકો એક મરતબે પર રખતા હૈ. શકલો સૂરતમેં, બોલચાલમેં, અમીરી ફકીરીમેં, અકલો હુનરમેં, ભલાઈ બુરાઈમેં, સઆદત ઔર શકાવતમેં હર એકકો જુદાગાના કર દિયા તાકે હર શખ્સ રબ તઆલાકી બહોતસી નિશાનિયાં અપનેમેં ઔર દૂસરેમેં દેખ લે.

મુસ્નદે ઈમામ અહમદમેં હદીસ હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને તમામ જમીનસે એક મુઠ્ઠી મિટ્ટીકી લેકર ઉસસે હઝરત આદમ (અલૈ.) કો પૈદા કિયા. પસ જમીનકે મુખ્તલિફ હિસ્સોંકી તરહ ઔલાદે આદમકી મુખ્તલિફ રંગતેં હુઈ. કોઈ સફેદ, કોઈ સુર્ખ, કોઈ સિયાહ, કોઈ ખબીસ, કોઈ તૈયબ, કોઈ ખૂશ ખુલ્ક, કોઈ બદ ખુલ્ક વગૈરહ. ફિર ફરમાતા હૈ કે ખુદા તઆલાકી એક નિશાની કુદરત યે ભી હૈ કે ઉસને તુમહારી હી જિન્સસે તુમહારે જોડે બનાએ કે વો તુમહારી બીવિયાં બનતી હૈં ઔર તુમ ઉનકે ખાવિંદ હોતે હો, યે ઈસ લિયે કે તુમહેં ઉનસે સુકૂન ઔર રાહત, આરામ ઔર આસાઈશ હાસિલ હો. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને તુમહેં એક હી નફસસે પૈદા કિયા ઔર ઉસીસે ઉસકી બીવી પૈદા કી તાકે વો ઉસકી તરફ રાહત હાસિલ કરે. હઝરત હવ્વા (અલૈ.) હઝરત આદમ (અલૈ.) કી બાંઈ પસ્લીસે જો સબસે ઝિયાદા છોટી હૈ પૈદા હુઈ હૈં, પસ અગર ઈન્સાનકા જોડા ઈન્સાનસે ન મિલતા ઔર કિસી ઔર જિન્સસે ઉસકા જોડા બંધતા તો મૌજૂદા ઉલ્ફત ઔર રહમત ઉસમેં ન હો સકતી. યે પ્યાર ઔર

ઈખ્લાસ એક જિન્સકી વજહસે હૈ, ઉનમેં આપસમેં મુહબ્બત ઔર મવદ્દત, રહમત ઔર ઉલ્ફત, પ્યાર ઔર ઈખ્લાસ, રહમ ઔર મહેરબાની ડાલ દી, પસ મર્દ યા તો મુહબ્બતકી વજહસે ઔરતકી ખબરગીરી કરતા હૈ યા રહમ ખાકર ઉસકા ખયાલ રખતા હૈ. ઈસ લિયે કે ઉસસે ઔલાદ હો ચુકી હૈ. ઉસકી પરવરિશ ઉન દોનોંકે મેલ મિલાપ પર મૌકૂફ હૈ. અલગર્ઝ બહોતસી વજહેં રબ્બુલ આલમીનને રખ દી હૈં. જિનકે બાઈસ ઈન્સાન આરામસે અપને જોડેકે સાથ અપની ઝિંદગી ગુઝારતા હૈ યે ભી રબ તઆલાકી મહેરબાની ઔર ઉસકી કુદરતે કામિલાકી એક ઝબરદસ્ત નિશાની હૈ. અદનાસે ગૌરસે ઈન્સાનકા ઝહન ઉસ તક પહોંચ જાતા હૈ.

---

(૭) વ મિન્ આયાતિહી ખલ્કુ સ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વખ્તિલાફુ અલ્સિનતિકુમ્ વ અલ્વાનિકુમ. ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિલ્ આલમીન. વ મિન્ આયાતિહી મનામુકુમ્ બિલ્લૈલિ વન્નહારિ વબ્તિગા ઉકુમ્ મિન્ ફઝ્લિહી. ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યસ્મઊન. (સૂ. રૂમ ૨૨-૨૩)

તર્જુમા : ઉસકી કુદરતકી નિશાનિયોંમેંસે આસમાનોં ઔર જમીનકી પૈદાઈશ ઔર તુમહારી ઝબાનોં ઔર રંગતોંકા ઈખ્તિલાફ (ભી) હૈ. દાનિશમંદોંકે લિયે ઉસમેં યકીનન બડી નિશાનિયાં હૈં ઔર ભી ઉસકી કુદરતકી નિશાની તુમહારી રાતોં ઔર દિનકી નીંદમેં હૈ ઔર ઉસકે ફઝલ (યાની રોઝી) કો તુમહારા તલાશ કરના ભી હૈ. જો લોગ કાન લગાકર સુનનેકે આદી હૈં ઉનકે લિયે ઉસમેં બહોતસી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : રબ્બુલ આલમીન અપની ઝબરદસ્ત કુદરતકી એક નિશાની ઔર બયાન ફરમાતા હૈ કે ઈસ કદર બુલંદ કુશાદા આસમાનકી પૈદાઈશ, ઉસમેં સિતારોંકા જુડાવ, ઉનકી ચમક દમક, ઉનમેંસે બાઝકા ચલતા ફિરતા હોના, બાઝકા એક જગહ સાબિત રેહના, જમીનકો એક ઠોસ શકલમેં બનાના, ઉસે કસીફ પૈદા કરના, ઉસમેં પહાડ, મૈદાન, જંગલ, દરિયા, સમંદર, ટીલે, પત્થર, દરખ્ત વગૈરહ જમા દેના, ખૂદ તુમહારી ઝબાનોંમેં રંગતોંમેં ઈખ્તિલાફ રખના, અરબકી ઝબાન ઔર તાતારિયોંકી ઔર કુરદોંકી ઔર રૂમિયોંકી ઔર ફિરંગિયોંકી ઔર તકરૂરિયોંકી

ઔર બરબરકી ઔર હબ્શિયોંકી ઔર હિન્દિયોંકી ઔર ઈરાનિયોંકી ઔર સકાલબાકી ઔર અરમીનોંકી ઔર જઝરિયોંકી ઔર ખુદા જાને કિતની કિતની ઝબાનેં જમીન પર બનૂ આદમમેં બોલી જાતી હૈં. ઈન્સાની ઝબાનોંકે ઈખ્તિલાફકે સાથ હી ઉનકી રંગતોંકા ઈખ્તિલાફ ભી શાને ખુદા તઆલાકા મઝહર હૈ, ખયાલ તો ફરમાઈયે કે લાખોં આદમી જમા હો જાએં, એક કુમ્બે કબીલેકે એક મુલ્ક એક ઝબાનકે હોં લેકિન નામુમકિન હૈ કે હર એકમેં કોઈ ન કોઈ ઈખ્તિલાફ ન હો, હાલાંકે આ'ઝાએ બદનકે એ'તિબારસે પૂરી મુવાફિકત હૈ, સબકી દો આંખેં, દો પલકેં, એક નાક, દો કાન, એક પેશાની, એક મુંહ દો હોંઠ, દો રૂખ્સાર, વગૈરહ લેકિન ફિર ભી એકસે એક અલાહિદા હૈ, કોઈ ન કોઈ હૈઅત, આદત, ખસ્લત, કલામ, બાતચીત, તર્ઝ અદા ઐસી જરૂર હોગી કે જિસમેં એક દૂસરેકા ઈમ્તિયાઝ (ફર્ક) હો જાએ, ગો વો બાઝ મરતબા પોશીદાસી ઔર હલ્કીસી ચીઝ હો, ગો ખૂબસૂરતી ઔર બદસૂરતીમેં કઈ એક બરાબર નઝર આએં લેકિન જબ ગૌર કિયા જાએ તો હર એકકો દૂસરેસે મુમતાઝ કરનેવાલા કોઈ ન કોઈ વસ્ફ જરૂર નઝર આ જાએગા. હર જાનનેવાલા ઈતની બડી તાકતોં ઔર કુવ્વતોંકે માલિકકો પહેચાન સકતા હૈ. ઔર ઈસ સન્અતસે સાનેઅકો જાન સકતા હૈ. નીંદ ભી કુદરતકી એક નિશાની હૈ. જિસસે થકાન દૂર હો જાતી હૈ. રાહત ઔર સુકૂન હાસિલ હોતા હૈ. ઉસકે લિયે કુદરતને રાત બના દી હૈ. કામકાજકે લિયે, દુનિયા હાસિલ કરનેકે લિયે, કમાઈ ધંધે કરનેકે લિયે, રોઝી કમાનેકે લિયે ઉસ ખુદા તઆલાને દિનકો પૈદા કર દિયા જો રાતકે બિલકુલ ખિલાફ હૈ. યકીનન સુનને સમઝનેવાલોંકે લિયે યે ચીઝેં નિશાને કુદરત હૈં.

---

(૮) વ મિન્ આયાતિહી યુરીકુમુલ્ બર્ક ખૌફંવ્ વ તમઅંવ્ વ યુનઝ્ઝિલુ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફયુહ્યી બિહિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા. ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યઅ્કિલૂન. વ મિન્ આયાતિહી અન્ તકૂમસ્સમાઉ વલ અર્ઝુ બિઅમ્રિહી. ષુમ્મ ઈઝા દઆકુમ્ દઅ્વતમ્, મિનલ્ અર્ઝિ, ઈઝા અન્તુમ્ તખ્રુજૂન. (સૂ. રૂમ, ૨૪-૨૫)

તર્જુમા : ઔર ઉસકી નિશાનિયોંમેંસે એક યે (ભી) હૈ કે વો તુમહેં ડરાને

2

ઔર ઉમ્મીદવાર બનાનેકે લિયે બિજલિયાં દિખાતા હૈ ઔર આસમાનસે બારિશ બરસાતા હૈ ઔર ઉસસે મુરદા જમીનકો ઝિંદા કર દેતા હૈ, ઉસમેં ભી અકલમંદોંકે લિયે બહોત નિશાનિયાં હૈ, ઉસકી એક નિશાની યે ભી હૈ કે આસમાન ઔર જમીન ઉસકે હુકમસે કાઈમ હૈં, ફિર જબ વો તુમહેં આવાઝ દેગા સિર્ફ એક બારકી આવાઝકે સાથ હી તુમ સબ જમીનસે નિકલ આઓગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી અઝમત પર દલાલત કરનેવાલી એક ઔર નિશાની બયાન કી જા રહી હૈ કે આસમાનોં પર ઉસકે હુકમસે બિજલી કૂન્દતી હૈ જિસે દેખકર કભી તુમહેં દેહશત લગને લગતી હૈ કે કહીં ઐસા ન હો કે કડાકા કિસીકો હલાક કર દે કહીં બિજલી વગૈરહ, ઔર કભી તુમહેં ઉમ્મીદ બંધતી હૈ કે અચ્છા હુવા, અબ બારિશ બરસેગી, પાનીકી રેલ પેલ હોગી, તરસાલી હો જાએગી વગૈરહ. વોહી હૈ જો આસમાનસે પાની ઉતારતા હૈ ઔર ઉસ જમીનકો જો ખુશ્ક પડી હુઈ થી, જિસ પર નામ નિશાનકો કોઈ હરિયાલી ન થી, મુરદેકી તરહ બેકાર થી, ઉસ બારિશસે વો ઝિંદા કર દેતા હૈ લેહલહાને લગતી હૈ. હરી ભરી હો જાતી હૈ. ઔર તરહ તરહકી પૈદાવાર ઉગા દેતી હૈ. અકલમંદોંકે લિયે અઝમતે ખુદાવંદીકી યે એક જીતી જાગતી તસ્વીર હૈ. વો ઈસ નિશાનકો દેખકર યકીન કર લેતે હૈં કે ઈસ જમીનકો ઝિંદા કરનેવાલા ખુદા તઆલા હમારી મૌતકે બાદ હમેં ભી નયે સિરેસે ઝિંદા કર દેને પર કાદિર હૈ. ઉસકી એક નિશાની યે ભી હૈ કે જમીન ઔર આસમાનકો થામે હુએ ઔર ઉનહેં ઝવાલસે બચાએ હુએ હૈ. હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) જબ કોઈ તાકીદી કસમ ખાના ચાહતે તો ફરમાતે "ઉસ ખુદા તઆલાકી કસમ જિસકે હુકમસે જમીન ઔર આસમાન ઠેહરે હુએ હૈં, ફિર કિયામતકે દિન વો જમીન ઔર આસમાનકો બદલ દેગા. મુરદે અપની કબરોંસે ઝિંદા કરકે નિકાલે જાએંગે. ખૂદ ખુદા તઆલા ઉનહેં આવાઝ દેગા ઔર યે સિર્ફ એક આવાઝ પર ઝિંદા હોકર અપની કબરોંસે નિકલ ખડે હોંગે. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ કે જિસ દિન વો તુમહેં પુકારેગા, તુમ ઉસકી હમ્દ કરતે હુએ ઉસે જવાબ દોગે, ઔર યકીન કર લોગે કે તુમ બહોત હી કમ રહે. ઔર આયતમેં હૈ **ફઈન્નમા ઝજ્રતુંવ્ વાહિદતુન્ ફઈઝા હુમ્ બિસ્સાહિરહ.** સિર્ફ એક હી આવાઝસે સારી મખ્લૂક મૈદાને મેહશરમેં જમા હો

જાએગી. ઔર આયતમેં ઈન્ કાનત્ ઈલ્લા સૈહતંવ્ વાહિદતન્ ફઈઝા હુમ્ જમીઉલ્ લદૈના મુહ્ઝરૂન. યાની વો તો સિર્ફ એક આવાઝ હોગી જિસે સુનતે હી સબકે સબ હમારે સામને હાઝિર હો જાએંગે.

---

(૯) વ લહૂ મન્ ફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ. કુલ્લુલ્ લહૂ કાનિતૂન. વહુવલ્લઝી યબ્દઉલ્ ખલ્ક ષુમ્મ યુઈદુહૂ વહુવ અહ્વનુ અલૈહ. વ લહુલ્ મષલુલ્ અઅ્લા ફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ, વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ.(સૂ. રૂમ, ૨૬-૨૭)

તર્જુમા : ઔર જમીન ઔર આસમાનકી હર હર ચીઝ ઉસકી મિલ્કિયત હૈ ઔર હર એક ઉસકે ફરમાનકે તહત હૈ, વોહી હૈ જો અવ્વલ બાર મખ્લૂકકો પૈદા કરતા હૈ ફિરસે દોબારહ પૈદા કરેગા. ઔર યે તો ઉસ પર બહોત હી આસાન હૈ, ઉસકી બેહતરીન ઔર આલા સિફત હૈ આસમાનોંમેં ઔર જમીનમેં ભી ઔર વોહી ગલ્બેવાલા હિકમતવાલા હૈ.

તશરીહ : ફરમાતા હૈ કે તમામ આસમાનોંકી ઔર સારી જમીનોંકી મખ્લૂક અલ્લાહ તઆલા હીકી હૈ, સબ ઉસકે લોન્ડી ગુલામ હૈં સબ ઉસકી મિલ્કિયતમેં હૈં, હર એક ઉસકે સામને આજિઝ ઔર લાચાર મજબૂર ઔર બેબસ હૈ. ઈબ્તિદાઈ પૈદાઈશ ભી ઉસીને કી ઔર વોહી ઈઆદા ભી કરેગા, ઔર ઈઆદા બનિસ્બત ઈબ્તિદાકે આદતન આસાન ઔર હલ્કા હોતા હૈ.

સહીહ બુખારી શરીફમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં જનાબે બારી તઆલાકા ઈરશાદ હૈ કે મુઝે ઈબ્ને આદમ ઝુઠલાતા હૈ ઔર ઉસે યે ચાહિયે નહીં થા. વો મુઝે બુરા કેહતા હૈ ઔર યે ભી ઉસે લાઈક ન થા, ઉસકા ઝુઠલાના તો યે હૈ કે કેહતા હૈ કે જિસ તરહ ઉસને મુઝે અવ્વલન પૈદા કિયા ઈસ તરહ દો બારહ પૈદા નહીં કર સકતા, હાલાંકે દૂસરી મરતબાકી પૈદાઈશ પેહલી દફાકી પૈદાઈશસે બિલકુલ હી આસાન હુવા કરતી હૈ. ઉસકા મુઝે બુરા કેહના યે હૈ કે કેહતા હૈ કે ખુદા તઆલાકી ઔલાદ હૈ હાલાંકે મૈં અહદ ઔર સમદ હૂં, જિસકી ન ઔલાદ ન માં-બાપ ઔર જિસકા કોઈ હમસર નહીં. અલગર્ઝ દોનોં પૈદાઈશેં ઉસ માલિકકી કુદરતમેં હૈ, ન ઉસ પર કોઈ કામ ભારી ન બોઝલ, બાઝ બુઝુર્ગોંને કહા હૈ કે જબ સાફ

શફ્ફાફ પાનીકા સુથરા પાક સાફ હૌઝ ઠેહરા હુવા હો ઔર બાદે સબા (હવા) કે થપેડે ઉસે હિલાતે જુલાતે ન હોં, ઉસ વક્ત ઉસમેં આસમાન સાફ નઝર આતા હૈ, સૂરજ ઔર ચાંદ સિતારે બિલકુલ દિખાઈ દેતે હૈં, ઈસી તરહ બુઝુર્ગોંકે દિલ હૈં જિનમેં વો ખુદા તઆલાકી અઝમત ઔર જલાલકો હમેશા દેખતે રેહતે હૈં. વો ગાલિબ હૈ જિસ પર કિસીકા બસ નહીં, ન ઉસકે સામને કિસીકી ચલ સકે, હર ચીઝ ઉસકી માતહતીમેં ઔર ઉસકે સામને પસ્ત ઔર લાચાર, આજિઝ ઔર બેબસ હૈ. ઉસકી કુદરત, સતવત (દબદબા), સલ્તનત હર ચીઝ પર મુહીત હૈ, વો હકીમ હૈ અપને અકવાલમેં અફઆલમેં શરીઅતમેં, તકદીરમેં, ગર્ઝ હર હર અમ્રમેં.

---

(૧૦) વમિન્ આયાતિહી અંય્યુર્સિલ રિંયાહ મુબશ્શિરાતિંવ્ વલિયુઝિકકુમ્ મિર્રહ્મતિહી વ લિતજ્રિયલ્ ફુલ્કુ બિઅમ્રિહી વ લિતબ્તગૂ મિન્ ફઝ્લિહી વ લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. (સૂ. રૂમ, ૪૬)

તર્જુમા : ઉસકી નિશાનિયોંમેંસે ખૂશખબરિયાં દેનેવાલી હવાઓંકો ચલાના ભી હૈ ઈસ લિયે કે તુમ્હેં અપની રહમતસે લુત્ફ અંદોઝ કરે ઔર ઈસ લિયે કે ઉસકે હુકમસે કશ્તિયાં ચલેં ઔર ઈસ લિયે કે ઉસકે ફઝલકો તુમ ઢૂંઢો ઔર ઈસ લિયે કે શુક્ર ગુઝારી કરો.

તશરીહ : બારિશકે આનેસે પેહલે ભીની ભીની હવાઓંકા ચલના ઔર લોગોંકો બારિશકી ઉમ્મીદ દિલાના, ઉસકે બાદ મેંહ બરસાના તાકે બસ્તિયાં આબાદ રહેં, જાંનદાર રહેં, સમંદરોંમેં, દરિયાઓંમેં જહાઝ ઔર કશ્તિયાં ચલેં, ક્યૂંકે કશ્તિયોંકા ચલના ભી હવા પર મૌકૂફ હૈ, અબ તુમ અપની તિજારત ઔર કમાઈ ધંધેકે લિયે ઈધરસે ઉધર ઔર ઉધરસે ઈધર જા સકો. પસ તુમ્હેં ચાહિયે કે ખુદા તઆલાકી ઈન બેશુમાર અનગિનત નેઅમતોં પર ઉસકા શુક્રિયા અદા કરો.

---

(૧૧) અલ્લાહુલ્લઝી યુર્સિલુર્રિયાહ ફતુષીરુ સહાબન્ ફયબ્સુતુહૂ ફીસ્સમાઈ કૈફ યશાઉ વ યજ્અલુહૂ કિસફન્ ફતરલ્ વદ્ક યખ્રુજુ મિન્ ખિલાલિહી, ફઈઝા અસાબ બિહી મંય્યશાઉ મિન્ ઈબાદિહી ઈઝા હુમ્ યસ્તબ્શિરૂન. વ ઈન્ કાનૂ મિન્ કબ્લિ અંય્યુનઝ્ઝલ અલૈહિમ્ મિન્ કબ્લિહી લમુબ્લિસીન. ફન્ઝુર્ ઈલા

આષારિ રહ્‌મતિલ્લાહિ કૈફ યુહ્‌યીલ્ અર્ઝ બઅ્‌દ મૌતિહા. ઈન્ન ઝાલિક લમુહ્‌યિલ્ મૌતા. વહુવ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર. વ લઈન્ અર્‌સલ્ના રીહન્ ફરઅવ્‌હુ મુસ્ફર્રલ્ લઝલ્લૂ મિમ્ બઅ્‌દિહી યક્ફુરૂન. (સૂ. રૂમ, ૪૮-૫૧)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા હવાએં ચલાતા હૈ વો અબ્ર (બાદલ) કો ઉઠાતી હૈં, ફિર અલ્લાહ તઆલા અપની મન્શાકે મુતાબિક ઉસે આસમાનમેં ફૈલા દેતા હૈ ઔર ઉસકે ટુકડે ટુકડે કર દેતા હૈ, ફિર આપ દેખતે હૈં કે ઉસકે અંદરસે કતરે નિકલતે હૈં ઔર જિનહેં અલ્લાહ તઆલા ચાહતા હૈ ઉન બંદોં પર વો પાની બરસાતા હૈ તો વો ખૂશ હો જાતે હૈં, યકીન માનના કે બાંરિશ ઉન પર બરસનેસે પેહલે પેહલે તો વો નાઉમમીદ હો રહે થે, પસ આપ રહમતે ઈલાહીકે આસાર દેખેં કે જમીનકી મૌતકે બાદ કિસ તરહ અલ્લાહ તઆલા ઉસે ઝિંદા કરતા હૈ? કુછ શક નહીં કે વોહી મુરદોંકો ઝિંદા કરનેવાલા હૈ ઔર વો હર હર ચીઝ પર કાદિર હૈ, ઔર અગર હમ બાદે તુન્દ (તેઝ હવા) ચલાવેં ઔર યે લોગ ખેતિયોંકો મુરઝાઈ હુઈ ઝર્દ પડી હુઈ દેખ લેં તો ફિર ઉસકે બાદ નાશુક્રી કરને લગેં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા બયાન ફરમાતા હૈ કે વો હવાએં ભેજતા હૈ જો બાદલોંકો ઉઠાતી હૈં યા તો સમંદરોં પરસે યા જિસ તરહ ઔર જહાંસે ખુદા તઆલાકા હુકમ હો, ફિર રબ્બુલ આલમીન અબ્રકો આસમાન પર ફૈલા દેતા હૈ. તુમને અકસર દેખા હોગા કે બાલિશ્ત દો બાલિશ્તકા અબ્ર ઉઠા ફિર વો જો ફૈલા તો આસમાનકે કિનારે ઢાંપ લિયે. ઔર કભી યે ભી દેખા હોગા કે સમંદરોંસે પાની ભરે અબ્ર ઉઠતે હૈં, ઈસી મઝમૂનકો વહુવલ્લઝી યુર્‌સિલુ ર્રિયાહમેં બયાન ફરમાયા હૈ ફિર ઉસે ટુકડે ટુકડે ઔર તેહ બ તેહ કર દેતા હૈ, વો પાનીસે સિયાહ હો જાતે હૈં. જમીનકે કરીબ હો જાતે હૈં. ફિર બારિશ ઉન બાદલોંકે દરમિયાનસે બરસને લગતી હૈ જહાં બરસી વહીંકે લોગ ખૂશ હો ગયે. ફિર ફરમાતા હૈ યેહી લોગ બારિશસે નાઉમ્મીદ હો ચુકે થે, ઔર પૂરી નાઉમ્મીદીકે વક્ત બલ્કે નાઉમ્મીદીકે બાદ ઉન પર બારિશેં બરસીં ઔર જલ થલ હો ગયે, યાની બારિશ હોનેસે પેહલે યે ઉસકે મોહતાજ થે, ઔર વો હાજત પૂરી હો ઉસસે પેહલે વક્તકે ખતમ હો જાનેકે કરીબ બારિશ ન હોનેકી વજહસે યે માયૂસ હો ચુકે થે, ફિર ઉસ નાઉમ્મીદીકે બાદ અચાનક અબ્ર

ઉઠતા હૈ ઔર બરસ જાતા હૈ ઔર રેલ પેલ કર દેતા હૈ ઔર ઉનકી ખુશ્ક જમીન તર હો જાતી હૈ. કહતસાલી તરસાલીસે બદલ જાતી હૈ, યા તો જમીન સાફ ચટયલ મૈદાન થી યા હર તરફ હરિયાવલ દિખાઈ દેને લગતી હૈ. દેખ લો કે જિસ રબ તઆલાકી યે કુદરત દેખ રહે હો વો એક દિન મુરદોંકો ઉનકી કબ્રોંસે ભી નિકાલનેવાલા હૈ, જબકે ઉનકે જિસ્મ ગલ સડ ગયે હોંગે, સમઝ લો કે ખુદા તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ, પઝમુરદા હો જાએં તો વો ફિરસે કુફ્ર કરને લગ જાતે હૈં, ચુનાંચે સૂરએ વાકિઆમેં ભી યેહી બયાન હુવા હૈ, **અફરએતુમ્ મા તહ્‌રુષૂન સે મહરૂમૂન** તક.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર (રદિ.) ફરમાતે હૈં હવાએં આઠ કિસમકી હૈં. ચાર રહમતકી ચાર ઝહમત કી. નાશિરાત, મુબશ્શિરાત, મુરસિલાત ઔર ઝારિયાત તો રહમતકી હૈં, ઔર અકીમ, સરસર, આસિફ ઔર કાસિફ અઝાબકી, ઉનમેં પેહલી દો ખુશ્કિયોંકી ઔર આખરી દો તરી કી. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં હવાએં દૂસરીસે મુસખ્ખર હૈં યાની દૂસરી જમીનસે, જબ અલ્લાહ તઆલાને આદિયોંકી હલાકતકા ઈરાદા કિયા તો હવાઓંકે દારોગાકો યે હુકમ દિયા, ઉસને દરિયાફ્ત કિયા કે જનાબે બારી તઆલા ક્યા મૈં હવાઓંકે ખઝાનેમેં ઈતના સૂરાખ કર દૂં જિતના બેલકા નથના હોતા હૈ? તો ફરમાને ખુદા તઆલા હુવા કે નહીં નહીં અગર ઐસા હુવા તો કુલ જમીન ઔર જંમીનકી કુલ ચીઝેં ઉલટ પુલટ હો જાએંગી, ઈતના નહીં બલ્કે વજન કરો કે જિતના અંગૂઠીમેં હોતા. અબ સિર્ફ ઈતનેસે સૂરાખસે હવા ચલી જહાં પહોંચી વહાં ભુસ ઉડા દિયા, જિસ ચીઝ પરસે ગુઝરી ઉસે બેનિશાન કર દિયા.

---

(૧૨) અલ્લાહુલ્લઝી ખલકકુમ્ મિન્ ઝુઅ્ફિન્ ષુમ્મ જઅલ મિમ્ બઅ્દિ ઝુઅ્ફિન્ કુવ્વતન્ ષુમ્મ જઅલ મિમ્ બઅ્દિ ઝુઅ્ફંવ્ વ શૈબહ. યખ્લુકુ મા યશાઉ, વહુવલ્ અલીમુલ કદીર. (સૂ. રૂમ, ૫૪)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા વો હૈ જિસને તુમહેં કમઝોરીકી હાલતમેં પૈદા કિયા, ફિર ઉસ કમઝોરીકે બાદ તવાનાઈ દી, ફિર ઉસ તવાનાઈકે બાદ કમઝોરી ઔર બુઢાપા દિયા. જો ચાહતા હૈ પૈદા કરતા હૈ, વો સબસે પૂરા વાકિફ

ઔર સબ પર પૂરા કાદિર હૈ.

તશરીહ : ઈન્સાનકી તરક્કી ઔર તનઝ્ઝુલ પર નઝર ડાલો ઉસકી અસલ તો મિટ્ટીસે હૈ. ફિર નુત્ફેસે ફિર ખૂને બસ્તાસે ફિર ગોશ્તકે લોથડેસે ફિર ઉસે હડ્ડિયાં પહેનાઈ જાતી હૈં ફિર હડ્ડિયોં પર ગોશ્ત પોસ્ત પહેનાયા જાતા હૈ, ફિર રૂહ ફૂંકી જાતી હૈ ફિર માંકે પેટસે ઝઈફ ઔર નહીફ (કમઝોર) હોકર નિકલતા હૈ, ફિર થોડા થોડા બળ્હતા જાતા હૈ ઔર મઝબૂત હો જાતા હૈ, ફિર બચપનકે ઝમાનેકી બહારેં દેખતા હૈ, ફિર જવાનીકે કરીબ પહોંચતા હૈ, ફિર જવાન હોતા હૈ, આખિર નશ્વોનુમા મૌકૂફ (બંદ) હો જાતી હૈ, અબ કુવા ફિર મુઝમહિલ (કમઝોર) હોને શુરૂ હોતે હૈં, તાકતેં ઘટને લગતી હૈં, અધેડ ઉમ્રકો પહોંચતા હૈ, ફિર બુળ્હા હોતા હૈ, ફિર બુળ્હા ફૂસ હો જાતા હૈ, તાકતકે બાદકી યે નાતાકતી ભી કાબિલે ઈબરત હોતી હૈ, કે હિંમત પસ્ત હૈ, દેખના, સુનના, ચલના, ફિરના, ઉઠાના, ઉચકના, પકડના ગર્ઝ હર તાકત ઘટ જાતી હૈ, બદન પર ઝુર્રિયાં પડ જાતી હૈં, રૂખસાર ચિપક જાતે હૈં, દાંત ટૂટ જાતે હૈં, બાલ સફેદ હો જાતે હૈં, યે હૈ કુવ્વતકે બાદકી ઝઈફી ઔર બુળ્હાપા. વો જો ચાહતા હૈ કરતા હૈ, બનાના બિગાડના ઉસકી કુદરતકે અદના કરિશ્મે હૈં. સારી મખ્લૂક ઉસકી ગુલામ, વો સબકા માલિક, વો આલિમ વો કાદિર, ન ઉસકા સા કિસીકા ઈલ્મ, ન ઉસકી જૈસી કિસીકી કુદરત.

---

(૧૩) ખલકસ્સમાવાતિ બિગૈરિ અમદિન્ તરૌનહા વ અલ્કા ફીલ્ અર્ઝિ રવાસિય અન્ તમીદ બિકુમ્ વ બષ્ષ ફીહા મિન્ કુલ્લિ દાબ્બહ. વ અન્ઝલ્ના મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅમ્બત્ના ફીહા મિન્ કુલ્લિ ઝૌજિન્ કરીમ. હાઝા ખલ્કુલ્લાહિ ફઅરૂની માઝા ખલકલ્લઝી-ન મિન્ દૂનિહ, બલિઝ્ઝાલિમૂ-ન ફી ઝલાલિમ્ મુબીન.

(સૂ. લુકમાન, ૧૦-૧૧)

તર્જુમા : ઉસીને આસમાનોંકો બગૈર સુતૂનકે પૈદા કિયા હૈ તુમ ઉનહેં દેખ રહે હો. ઔર ઉસને જમીનમેં પહાડોંકો ડાલ દિયા તાકે વો તુમહેં જુમ્બિશ ન દે સકે, ઔર હર તરહકે જાનદાર જમીનમેં ફૈલા દિયે ઔર હમને આસમાનસે પાની બરસાકર જમીનમેં હર કિસમકે નફીસ જોડે ઉગા દિયે, યે હૈ અલ્લાહકી મખ્લૂક.

અબ તુમ મુઝે ઉસકે સિવા દૂસરે કિસીકી કોઈ મખ્લૂક તો દિખાઓ (કુછ નહીં) બલ્કે યે ઝાલિમ ખુલી ગુમરાહીમેં હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અપની કુદરતે કામિલાકા બયાન ફરમાતા હૈ કે જમીન ઔર આસમાન ઔર સારી મખ્લૂકકા ખાલિક સિર્ફ વોહી હૈ. આસમાનકો ઉસને બગૈર સુતૂન ઊંચા રખ્ખા હૈ. વાકેઅમેં કોઈ સુતૂન હૈ હી નહીં, જમીનકો મઝબૂત કરનેકે લિયે ઔર હિલને જુલનેસે બચાનેકે લિયે ઉસને ઉસમેં પહાડકી મેખેં ગાડ દીં કે વો તુમહેં ઝલઝલે ઔર જુમ્બિશસે બચા લે, ઈસ કદર કિસમ કિસમકે ભાંત ભાંતકે જાનદાર ઉસ ખાલિકે હકીકીને પૈદા કિયે કે આજ તક ઉનકા કોઈ શુમાર નહીં કર સકા. અપના ખાલિક ઔર ખલ્લાક હોના બયાન ફરમાકર અબ રાઝિક ઔર રઝ્ઝાક હોના બયાન ફરમા રહા હૈ કે આસમાનસે બારિશ ઉતારકર જમીનમેંસે તરહ તરહકી પૈદાવાર ઉગાદી જો દેખનેમેં ખૂશ મંઝર, ખાનેમેં બેઝરર, નફામેં બહોત બેહતર. શઅબી (રહ.) કા કૌલ હૈ કે ઈન્સાન ભી જમીનકી પૈદાવાર હૈ, જન્નતી કરીમ હૈં ઔર દોઝખી લઈમ (કમીને) હૈં. અલ્લાહ તઆલાકી યે સારી મખ્લૂક તો તુમહારે સામને હૈ અબ જિનહેં તુમ ઉનકે સિવા પૂજતે હો ઝરા બતાઓ તો ઉનકી મખ્લૂક કહાં હૈ? જબ નહીં તો વો ખાલિક નહીં, ઔર જબ ખાલિક નહીં તો માબૂદ નહીં, ફિર ઉનકી ઈબાદત નિરા ઝુલ્મ ઔર સખ્ત નાઈન્સાફી હૈ. ફીલ વાકેઅ ખુદા તઆલાકે સાથ શિર્ક કરનેવાલોંસે ઝિયાદા અંધા, બેહરા, બેઅકલ, બેઈલ્મ, બેસમઝ, બેવકૂફ ઔર કૌન હોગા.

---

(૧૪) અલમ્ તરૌ અન્નલ્લાહ સખ્ખર લકુમ્ મા ફીસ્સમાવાતિ વમા ફીલ અર્ઝિ વ અસ્બગ અલૈકુમ્ નિઅમહૂ ઝાહિરતંવ્ વ બાતિનહ. વ મિનન્નાસિ મંય્યુજાદિલુ ફીલ્લાહિ બગૈરિ ઈલ્મિંવ્ વલા હુદંવ્ વલા કિતાબિમ્ મુનીર.

(સૂ. લુકમાન, ૨૦)

તર્જુમા : ક્યા તુમ નહીં દેખતે કે અલ્લાહ તઆલાને જમીન ઔર આસમાનકી હર ચીઝકો તુમહારે કામમેં લગા રખ્ખા હૈ ઔર તુમહેં અપની ઝાહિર ઔર બાતિની નેઅમતેં ભરપૂર દે રખ્ખી હૈં, બાઝ લોગ અલ્લાહકે બારેમેં બગૈર

ઈલ્મકે ઔર બગૈર હિદાયતકે ઔર બગૈર રોશન કિતાબકે ઝગડા કરતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપની નેઅમતોંકા ઈઝહાર ફરમા રહા હૈ કે દેખો આસમાનકે સિતારે તુમહારે લિયે કામમેં મશ્ગૂલ હૈં, ચમક ચમકકર તુમહેં રોશની પહોંચા રહે હૈં, બાદલ, બારિશ, ઓલે, ખુશ્કી, સબ તુમહારે નફાકી ચીઝેં હૈં, ખૂદ આસમાનસે તુમહારે લિયે મહેફૂઝ ઔર મઝબૂત છત હૈ, જમીનકી નેહરેં, ચશ્મે, દરિયા, સમંદર, દરખ્ત, ખેતી, ફલ, ફૂલ યે સબ નેઅમતેં ભી ઉસીને દે રખ્ખી હૈં. ફિર ઉન ઝાહિરી બેશુમાર નેઅમતોંકે અલાવા બાતિની બેશુમાર નેઅમતેં ભી ઉસને દે રખ્ખી હૈં, મસલન રસૂલોંકા ભેજના, કિતાબોંકા નાઝિલ ફરમાના, શક શુબહ વગૈરહ દિલોંસે દૂર કરના વગૈરહ ઈતની બડી ઔર ઈતની સારી નેઅમતેં જિસને દે રખ્ખી હૈં હક યે થા કે ઉસકી ઝાત પર સબકે સબ ઈમાન લાતે, લેકિન અફસોસ કે બહોતસે લોગ અબ તક ખુદા તઆલાકે બારેમેં હી ઉલઝ રહે હૈં, ઔર મહઝ જહાલતસે ઝલાલતસે બગૈર કિસી સનદ ઔર દલીલકે અડે હુએ હૈં.

---

(૧૫) વ લઈન્ સઅલ્તહુમ્ મન્ ખલકસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝ લયકૂલુન્નલ્લાહ, કુલિલ્ હમ્દુ લિલ્લાહિ, બલ્ અક્ષરુહુમ્ લા યઅ્લમૂન. લિલ્લાહિ માફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ, ઈન્નલ્લાહ હુવલ્ ગનિય્યુલ્ હમીદ.

(સૂ. લુકમાન ૨૫-૨૬)

તર્જુમા : અગર આપ ઉનસે દરિયાફત કરેં કે આસમાન ઔર જમીનકા ખાલિક કૌન હૈ? તો યે જરૂર જવાબ દેંગે કે અલ્લાહ, તો કેહ દીજિયે કે સબ તા'રીફોંકે લાઈક અલ્લાહ હી હૈં, લેકિન ઉનમેંકે અકસર બેઈલ્મ હૈં. આસમાનોંમેં જમીનમેં જો કુછ હૈ વો સબ અલ્લાહ હીકા હૈ, યકીનન અલ્લાહ તઆલા બહોત બડા બેનિયાઝ ઔર સઝાવારે હમ્દો સના હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા બયાન ફરમાતા હૈ કે યે મુશરિક ઈસ બાતકો માનતે હુએ કે સબકા ખાલિક અકેલા એક અલ્લાહ તઆલા હી હૈ ફિર ભી દૂસરોંકી ઈબાદત કરતે હૈં હાલાંકે ઉનકી નિસ્બત ખૂદ જાનતે હૈં કે યે ખુદા તઆલાકે પૈદા કિયે હુએ ઔર ઉસકે માતહત હૈં, ઉનસે અગર પૂછા જાએ કે ખાલિક કૌન હૈ? તો ઉનકા

જવાબ બિલકુલ સચ્ચા હોતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા. તો કેહ કે ખુદા તઆલાકા શુક્ર હૈ ઈતના તો તુમહેં ઈકરાર હૈ, બાત યે હૈ કે અકસર મુશરિક બેઈલ્મ હોતે હૈં, જમીન ઔર આસમાનકી હર છોટી બડી, છુપી ખુલી ચીઝ ખુદા તઆલાકી પૈદા કરદા ઔર ઉસીકી મિલ્કિયત હૈ, વો સબસે બેનિયાઝ હૈ ઔર સબ ઉસકે મોહતાજ હૈં, વોહી સઝાવારે હમ્દ હૈ, વોહી ખૂબિયોંવાલા હૈ, પૈદા કરનેમેં ભી, અહકામ મુકર્રર કરનેમેં ભી વો કાબિલે તા'રીફ હૈ.

---

(૧૬)વલૌ અન્ન મા ફીલ અર્ઝિ મિન્ શજરતિન્ અક્લામુંવ્ વલ બહ્રુ યમુદ્દુહૂ મિમ્ બઅ્દિહી સબ્અતુ અબ્હુરિમ્ મા નફિદત્ કલિમાતુલ્લાહ, ઈન્નલ્લાહ અઝીઝુન્ હકીમ. મા ખલ્કુકુમ્ વલા બઅ્સુકુમ્ ઈલ્લા કનફ્સિંવ્ વાહિદહ, ઈન્નલ્લાહ સમીઉમ્ બસીર. (સૂ. લુકમાન, ૨૭-૨૮)

તર્જુમા : રૂએ જમીનકે (તમામ) દરખ્તોંકી અગર કલમેં હો જાએં ઔર તમામ સમંદરોંકી સિયાહી હો ઔર ઉનકે બાદ સાત સમંદર ઔર હોં ફિર ભી અલ્લાહકે કલિમાત ખતમ નહીં હો સકતે, બેશક અલ્લાહ તઆલા ગાલિબ ઔર બાહિકમત હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ રબ્બુલ આલમીન અપની ઈઝ્ઝત, કિબ્રિયાઈ, બડાઈ, બુઝુર્ગી, જલાલત, ઔર શાન બયાન ફરમા રહા હૈ, અપની પાક સિફતેં, અપને બુલંદ તરીન ઔર અપને બેશુમાર કલિમાતકા ઝિક્ર ફરમા રહા હૈ, જિનહેં ન કોઈ ગિન સકે, ન શુમાર કર સકે, ન ઉન પર કિસીકા ઈહાતા હો, ન ઉનકી હકીકતકો કોઈ પા સકે. સૈયિદુલ બશર ખાતિમુન્નબિય્યીન (સ.અ.વ.) ફરમાયા કરતે થે **લા ઉહ્સી સનાઅન્ અલૈક અન્ત કમા અસ્નૈત અલા નફ્સિક** ખુદાયા મૈં તેરી નેઅમતોંકા શુમાર ભી નહીં કર સકતા જિતની સના તૂને અપની આપ બયાન ફરમાઈ હૈ, પસ યહાં જનાબે બારી તઆલા ઈરશાદ ફરમાતા હૈ કે અગર રૂએ જમીનકે તમામ તર દરખ્ત કલમેં બન જાએં ઔર તમામ સમંદરોંકે પાની સિયાહી બન જાએં ઔર ઉનકે સાથ હી સાત સમંદર ઔર ભી મિલાએ જાએં ઔર અલ્લાહ તઆલાકી અઝમત ઔર સિફાત, જલાલત ઔર બુઝુર્ગીકે કલિમાત લિખને શુરૂ કિયે જાએં તો યે તમામ

કલમ ઘિસ જાએં, ખતમ હો જાએં, સબ સિયાહી પૂરી ખતમ હો જાએં લેકિન ખુદાએ તઆલા વહદહૂ, લાશરીક લહૂકી તા'રીફેં ખતમ ન હોંગી, યે ન સમઝા જાએ કે સાતસે ઝિયાદા સમંદર હોં તો ફિર ખુદા તઆલાકે પૂરે કલિમાત લિખનેકે લિયે કાફી હો જાએં. નહીં, યે ગિન્તી તો ઝિયાદતીકે લિયે હૈ. ઔર યે ભી ન સમઝા જાએ કે સાત સમંદર મૌજૂદ હૈં ઔર વો આલમકો ઘેરે હુએ હૈં. અલબત્તા બનૂ ઈસરાઈલકી ઈન સાત સમંદરોંકી બાબત ઐસી રિવાયતેં હૈં લેકિન ન તો ઉનહેં સચ કહા જા સકતા હૈ ઔર ન ઝુઠલાયા જા સકતા હૈ. હાં જો હમને બયાન કી હૈ ઉસકી તાઈદ ઈસ આયતસે ભી હોતી હૈ **કુલ લૌ કાનલ બહ્રુ મિદાદન** યાની અગર સમંદર સિયાહી બન જાએં ઔર રબ તઆલાકે કલિમાતકા લિખના શુરૂ હો તો કલિમાતે ખુદાવંદીકે ખતમ હોનેસે પેહલે હી સમંદર ખતમ હો જાએ અગરચે ઐસા હી ઔર સમંદર ઉસકી મદદમેં લાએં, પસ યહાં ભી મુરાદ સિર્ફ ઉસી જૈસા એક હી સમંદર લાના નહીં બલ્કે વૈસા એક ફિર એક ઔર ભી ફિર વૈસા હી ફિર વૈસા હી, અલગર્ઝ ખ્વાહ કિતને હી આ જાએં લેકિન ખુદા તઆલાકી બાતેં ખતમ નહીં હો સકતીં.

હસન બસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં કે અગર અલ્લાહ તઆલા લિખવાના શુરૂ કરે કે મેરા યે અમ્ર ઔર યે અમ્ર તો તમામ કલમેં ટૂટ જાએં ઔર તમામ સમંદરોંકે પાની ખતમ હો જાએં, મુશરિકીન કેહતે થે કે યે કલામ અબ ખતમ હો જાએગા જિસકા રદ ઈસ આયતમેં હો રહા હૈ કે ન રબ તઆલાકે અજાઈબાત ખતમ હોં, ન ઉસકી હિકમતકી ઈન્તિહા, ન ઉસકી સિફત ઔર ઉસકે ઈલ્મકા આખિર. તમામ બંદોંકે ઈલ્મ ખુદા તઆલાકે ઈલ્મકે મુકાબલેમેં ઐસે હૈં જૈસે સમંદરકે મુકાબલેમેં એક કતરા. અલ્લાહ તઆલાકી બાતેં ફના નહીં હોતીં, ન ઉસે કોઈ ઈદરાક કર સકતા હૈ, હમ જો કુછ ઉસકી તારીફેં કરેં વો ઉસસે સિવા હૈ.

યહૂદકે ઉલમાને મદીના તય્યિબામેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે કહા થા કે યે જો આપ કુરઆનમેં પઢતે હૈં **વમા ઊતીતુમ્ મિનલ્ ઈલ્મિ ઈલ્લા કલીલા** યાની તુમહેં બહોત હી કમ ઈલ્મ દિયા ગયા હૈ. ઉસસે ક્યા મુરાદ હૈ હમ યા આપકી કૌમ? આપને ફરમાયા હાં સબ ઉનહોંને કહા ફિર આપ કલામુલ્લાહ શરીફકી ઈસ આયતકો ક્યા કરેંગે જહાં ફરમાન હૈ કે તૌરાતમેં હર ચીઝકા બયાન હૈ. આપ

(સ.અ.વ.) ને ફરમાયા સુનો! વો ઔર તુમહારે પાસ જો કુછ ભી હૈ વો સબ અલ્લાહ તઆલાકે કલિમાતકે મુકાબલેમેં બહોત કમ હૈ. તુમહેં જો કિફાયત હો ઉતના અલ્લાહને નાઝિલ ફરમા દેયા હૈ. ઉસ પર યે આયત ઉતરી લેકિન ઈસસે માલૂમ હોતા હૈ કે આયત મદની હોની ચાહિયે હાલાંકે મશ્હૂર યે હૈ કે આયત મક્કી હૈ. વલ્લાહુ તઆલા અઅ્લમ.

અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝ પર ગાલિબ હૈ, તમામ ચીઝેં ઉસકે સામને પસ્ત ઔર આજિઝ હૈં, કોઈ ઉસકે ઈરાદાકે ખિલાફ નહીં જા સકતા, વો અપને અફઆલ, અકવાલ, શરીઅત, હિકમત ઔર તમામ સિફતોંમેં સબસે આ'લા ઔર સબ પર ગાલિબ વ કહ્હાર હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ તમામ લોગોંકા પૈદા કરના ઔર ઉનહેં માર ડાલનેકે બાદ જિલા દેના મુઝ પર ઐસા હી આસાન હૈ જૈસે એક શખ્સકા, ઉસકા તો કિસી બાતકા હુકમ ફરમા દેના કાફી હૈ, એક આંખ ઝપકાતે જિતની દેર નહીં લગતી, ન દો બારહ કેહના પડે ન અસ્બાબ ઔર માદ્દેકી જરૂરત. એક ફરમાનમેં કિયામત કાઈમ હો જાએગી ઔર એક હી આવાઝમેં સબ જી ઉઠેંગે. અલ્લાહ તઆલા તમામ બાતોંકા સુનનેવાલા હૈ, સબકે કામોંકા જાનનેવાલા હૈ, એક શખ્સકી બાતેં ઔર ઉસકે કામ જૈસે ઉસ પર મખ્ફી નહીં ઉસી તરહ તમામ જહાંકે કામ ભી ઉસ પર મખ્ફી નહીં હૈ. અલ્લાહુ અકબર.

---

(૧૭) અલમ્ તર અન્નલ્લાહ યૂલિજુલ્લૈલ ફીન્નહારિ વ યૂલિજુન્નહાર ફીલ્લૈલિ વ સખ્ખર શ્શમ્સ વલ કમર, કુલ્લુંય્ યજ્રી ઈલા અજલિમ્ મુસમ્મંવ્ વ અન્નલ્લાહ બિમા તઅ્મલૂ-ન ખબીર. ઝાલિક બિઅન્નલ્લાહ હુવલ્ હક્કુ વ અન્ન મા યદ્ઊન મિન્ દૂનિહિલ્ બાતિલ, વ અન્નલ્લાહ હુવલ્ અલિય્યુલ્ કબીર.

(સૂ. લુકમાન, ૨૯-૩૦)

તર્જુમા : ક્યા આપ નહીં દેખતે કે અલ્લાહ તઆલા રાતકો દિનમેં ઔર દિનકો રાતમેં ખપા દેતા હૈ, સૂરજ, ચાંદકો ઉસીને ફરમાંબરદાર કર રખ્ખા હૈ કે હર એક મુકર્રરહ વક્ત તક ચલતા રહે, અલ્લાહ તઆલા હર ઉસ ચીઝસે જો તુમ કરતે હો ખબરદાર હૈ, યે સબ ઈન્તિઝામાત ઈસ વજહસે હૈકે અલ્લાહ તઆલા હક

હૈ, ઔર ઉસકે સિવા જિન જિનકો લોગ પુકારતે હૈં સબ બાતિલ હૈં, ઔર યકીનન અલ્લાહ તઆલા બહોત બુલંદિયોંવાલા હૈ ઔર બડી શાનવાલા હૈ.

તશરીહ : રાતકો કુછ ઘટાકર દિનકો કુછ બળ્હાનેવાલા ઔર દિનકો કુછ ઘટાકર રાતકો કુછ બળ્હાનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. જાડોં (સરદી) કે દિન છોટે ઔર રાતેં બડી, ગરમિયોંકે દિન બડે ઔર રાતેં છોટી ઉસીકી કુદરતકા ઝુહૂર હૈ. સૂરજ, ચાંદ ઉસકે હુકમકે તાબે' હૈં, જો જગહ મુકર્રર હૈ વહીં ચલતે હૈં, કિયામત તક બરાબર ઉસી ચાલ ચલતે રહેંગે, અપની જગહસે ઈધર ઉધર નહીં હો સકતે.

સહીહૈનમેં હૈ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને હઝરત અબૂઝર (રદિ.) સે દરિયાફ્ત ફરમાયા કે જાનતે હો કે યે સૂરજ કહાં જાતા હૈ? જવાબ દિયા કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકા રસૂલ જાનતા હૈ, આપને ફરમાયા યે જાકર ખુદા તઆલાકે અર્શકિ નીચે સિજદેમેં ગિર પડતા હૈ, ઔર અપને રબ તઆલાસે ઈજાઝત ચાહતા હૈ. કરીબ હૈ એક દિન ઉસસે કેહ દિયા જાએ જહાંસે આયા થા વહીંકો લૌટ જા. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે સૂરજ બમંઝિલએ સાકિયાકે હૈ. દિનકો અપને દૌરાનમેં જારી રેહતા હૈ, ગુરૂબ હોકર રાતકો ફિર જમીનકે નીચે ગરદિશમેં રેહતા હૈ યહાં તકકે અપની મશરિકસે હી તુલૂઅ હો, ઈસી તરહ ચાંદ ભી, અલ્લાહ તઆલા તુમહારે આ'માલસે ખબરદાર હૈ, જૈસે ફરમાન હૈ ક્યા તૂ નહીં જાનતા કે જમીન આસમાનમેં જો કુછ હૈ સબકા ઈલ્મ અલ્લાહ તઆલાકો હૈ, સબકા ખાલિક સબકા આલિમ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. જૈસે ઈરશાદ હૈ અલ્લાહ તઆલાને સાત આસમાન પૈદા કિયે ઔર ઉનહીંકે જૈસી જમીન બનાઈ. યે નિશાનિયાં પરવરદિગારે આલમ ઈસ લિયે ઝાહિર ફરમાતા હૈ કે તુમ ઉનસે ખુદા તઆલાકે હક વુજૂદ પર ઈમાન લાઓ ઔર ઉસકે સિવા સબકો બાતિલ માનો. વો સબસે બેનિયાઝ ઔર સબસે બેપરવાહ હૈ. સબકે સબ ઉસકે મોહતાજ ઔર ઉસકે દરકે ફકીર હૈં, સબ ઉસકી મખ્લૂક ઔર ઉસકે ગુલામ હૈં, કિસીકો એક ઝર્રેકે હરકતમેં લાનેકી કુદરત નહીં, ગો સારી મખ્લૂક મિલકર ઈરાદા કર લે કે એક મખ્ખી પૈદા કરેં સબ આજિઝ આ જાએંગે ઔર હરગિઝ ઈતની કુદરત ભી ન પાએંગે, વો

સબસે બુલંદ હૈ જિસ પર કોઈ ચીઝ નહીં, વો સબસે બડા હૈ જિસકે સામને કિસીકો કોઈ બડાઈ નહીં. હર ચીઝ ઉસકે સામને હકીર ઔર પસ્ત હૈ. સુબ્હાનલ્લાહ.

(૧૮) અલમ્ તર અન્નલ્ ફુલ્ક તજ્રી ફીલ્ બહ્રિ બિનિઅ્મતિલ્લાહિ લિયુરિયકુમ્ મિન્ આયાતિહી, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકુલ્લિ સબ્બારિન્ શકૂર. વ ઈઝા ગશિયહુમ્ મૌજુન્ કઝ્ઝુલલિ દઅવુલ્લાહ મુખ્લિસીન લહુદ્દીન, ફલમ્મા નજ્જાહુમ્ ઈલલ્ બર્રિ ફમિન્હુમ્ મુક્તસિદ. વમા યજ્હદુ બિઆયાતિના ઈલ્લા કુલ્લુ ખત્તારિન્ કફૂર. (સૂ. લુકમાન, ૩૧-૩૨)

તર્જુમા : ક્યા તુમ ઉસ પર ગૌર નહીં કરતે કે દરિયામેં કશ્તિયાં અલ્લાહકે ફઝલસે ચલ રહી હૈં ઈસ લિયે કે વો તુમહેં અપની નિશાનિયાં દિખાવે, યકીનન ઉસમેં હર એક સબ્રો શુક્ર કરનેવાલેકે લિયે બહોતસી નિશાનિયાં હૈં, ઔર જબ ઉન પર મૌજેં સાઈબાનોંકી તરહ છા જાતી હૈં તો વો (નિહાયત) ખુલૂસકે સાથ એ'તિકાદ કરકે અલ્લાહ તઆલા હીકો પુકારતે હૈં, ફિર જબ વો (બારી તઆલા) ઉનહેં નજાત દેકર ખુશ્કીકી તરફ પહોંચાતા હૈ તો કુછ ઉનમેંસે એ'તિદાલ (દરમિયાનેપન) પર રેહતે હૈં. ઔર હમારી આયતોંકા ઈન્કાર સિર્ફ વોહી કરતે હૈં જો બદ અહદ, નાશુક્રે હોં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકે હુકમસે સમંદરોંમેં જહાઝ રાની હો રહી હૈ, અગર વો પાનીમેં કશ્તીકો થામને ઔર કશ્તીમેં પાનીકો કાટનેકી કુવ્વત ન રખતા તો પાનીમેં કશ્તિયાં કૈસે ચલતીં? વો તુમહેં અપની કુદરતકી નિશાનિયાં દિખા રહા હૈ, મુસીબતમેં સબ્ર ઔર રાહતમેં શુક્ર કરનેવાલે ઉનસે બહોત કુછ ઈબરતેં હાસિલ કર સકતે હૈં. જબ ઉન કુફ્ફારકો સમંદરોંમેં મૌજેં ઘેર લેતી હૈં ઔર ઉનકી કશ્તી ડગમગાને લગતી હૈ ઔર મૌજેં પહાડોંકી તરહ ઈધરસે ઉધર ઔર ઉધરસે ઈધર કશ્તિયોંકે સાથ અઠકેલિયાં કરને લગતી હૈં તો અપના શિર્ક ઔર કુફ્ર સબ ભૂલ જાતે હૈં ઔર ગિરિયા વ ઝારીસે એક ખુદાકો પુકારને લગતે હૈં જૈસે ઔર જગહ હૈ. **વ ઈઝા મસ્સકુમુ ઝ્ઝુર્રુ ફીલ બહ્રિ** દરિયામેં જબ તુમહેં ઝરર (નુકસાન) પહોંચતા હૈ તો બજુઝ અલ્લાહ તઆલાકે **સબકો ખો બૈઠતે** હો. ઔર આયતમેં હૈ **ફઈઝા રકિબૂ ફીલ ફુલ્કિ** ઉનકી **ઉસ વક્તકી લજાજત** પર અગર હમેં રહમ આ ગયા ઔર

ઉનહેં સમંદરસે પાર કર દિયા તો સિવાએ ચંદ સબ કાફિર હો જાતે હૈં, મુજાહિદ (રહ.) ને યેહી તફસીર કી હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ ઈઝા હુમ્ યુશ્રિકૂન. લફઝી મા'ના યે હૈ કે ઉનમેંસે બાઝ દરમિયાની દરજેકે હોતે હૈં, ઈબ્ને ઝૈદ (રહ.) યેહી કેહતે હૈં જૈસે ફરમાન હૈ **ફમિન્હુમ્ ઝાલિમુલ્ લિનફ્સિહી** ઉનમેંકે બાઝ ઝાલિમ હૈં બાઝ મયાનારવ હૈં, ઔર યે ભી હો સકતા હૈ કે દોનોં હી મુરાદ હો તો મતલબ યે હુવા કે જિસને ઐસી હાલત દેખી હો જો ઉસ મુસીબતસે નિકલા હો ઉસે તો ચાહિયે કે નેકિયોંમેં પૂરી તરહ કોશિશ કરે લેકિન ફિર ભી યે બીચમેં હી રેહ જાતે હૈં ઔર કુછ તો ફિર કુફ્ર પર ચલે જાતે હૈં.

---

(૧૯) ઈન્નલ્લાહ ઈન્દહૂ ઈલ્મુસ્સાઅહ, વ યુનઝ્ઝિલુલ્ ગૈષ, વ યઅ્લમુ મા ફીલ્ અરહામ, વમા તદ્રી નફ્સુમ્ માઝા તકસિબુ ગદા. વમા તદ્રી નફ્સુમ્ બિઅય્યિ અર્ઝિન્ તમૂત, ઈન્નલ્લાહ અલીમુન્ ખબીર. (સૂ. લુકમાન ૩૪)

તર્જુમા : બેશક અલ્લાહ તઆલા હીકે પાસ કિયામતકા ઈલ્મ હૈ, વોહી બારિશ નાઝિલ ફરમાતા હૈ, ઔર માંકે પેટમેં જો હૈ ઉસે જાનતા હૈ, કોઈ (ભી) નહીં જાનતા કે કલ ક્યા (કુછ) કરેગા? ન કિસીકો યે માલૂમ હૈ કે કિસ જમીનમેં મરેગા. (યાદ રખ્ખો) અલ્લાહ તઆલા હી પૂરે ઈલ્મવાલા ઔર સહીહ ખબરોંવાલા હૈ.

તશરીહ : યે ગૈબકી વો કુન્જિયાં હૈં જિનકા ઈલ્મ બજુઝ ખુદા તઆલાકે કિસીકો નહીં, મગર ઉસકે બાદ કે અલ્લાહ તઆલા ઉસે માલૂમ કરાએ. કિયામત આનેકા સહીહ વક્ત ન તો કોઈ નબીએ મુરસલ જાને ન કોઈ મુકર્રબ ફરિશ્તા, ઉસકા વક્ત સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી જાનતા હૈ. ઈસી તરહ બારિશ કબ, કહાં ઔર કિતની બરસેગી? ઉસકા ઈલ્મ ભી કિસીકો નહીં, હાં જબ ઉન ફરિશ્તોંકો હુકમ હોતા હૈ જો ઉસ પર મુકર્રર હૈં તબ વો જાનતે હૈં. ઈસી તરહ હામિલાકે પેટમેં ક્યા હૈ? ઉસે ભી સિર્ફ ખુદા તઆલા હી જાનતા હૈ. હાં જબ જનાબે બારી તઆલાકી તરફસે ફરિશ્તોંકો હુકમ હોતા હૈ જો ઉસી કામ પર મુકર્રર હૈં તબ ઉનહેં પતા ચલતા હૈ કે નર હોગા યા માદા, લડકા હોગા યા લડકી, નેક હોગા યા બદ? ઈસી તરહ કિસીકો યે ભી માલૂમ નહીં કે કલ વો ક્યા કરેગા? ન કિસીકો યે ઈલ્મ હૈ કે વો કહાં

મરેગા? ઔર આયતમેં હૈ વ ઈન્દહૂ મફાતિહુલ્ ગૈબિ લા યઅ્લમુહા ઈલ્લા હુવ ગૈબકી કુંજિયાં ખુદા તઆલા હીકે પાસ હૈં બજુઝ ઉસકે ઔર કોઈ નહીં જાનતા. ઔર હદીસમેં હૈ કે ગૈબકી કુંજિયાં યેહી પાંચ ચીઝેં હૈં.

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા :- પાંચ બાતેં હૈં જિનહેં અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા, ફિર આપને ઈસી આયતે મઝકૂરાકી તિલાવત ફરમાઈ. બુખારીકી હદીસકે અલ્ફાઝ તો યે હૈં કે યે પાંચ ગૈબકી કુંજિયાં હૈં જિનહેં અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા.

મુસ્નદે અહમદમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ફરમાન હૈ મુઝે હર ચીઝકી કુંજિયાં દી ગઈ હૈં મગર પાંચ, ફિર યેહી આયત આપ (સ.અ.વ.) ને પઢી.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં હુઝૂર (સ.અ.વ.) હમારી મજલિસમેં બૈઠે હુએ થે જો એક સાહબ તશરીફ લાએ. પૂછને લગે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ઈમાન ક્યા ચીઝ હૈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાકો, ફરિશ્તોંકો, કિતાબોંકો, રસૂલોંકો, આખિરતકો, મરનેકે બાદ જી ઉઠનેકો માન લેના. ઉસને પૂછા ઈસ્લામ ક્યા ચીઝ હૈ? ફરમાયા :- એક અલ્લાહકી ઈબાદત કરના, ઉસકે સાથ કિસીકો શરીક ન કરના, નમાઝેં પઢના, ઝકાત દેના, રમ્ઝાનકે રોઝે રખના, ઉસને દરિયાફત કિયા એહસાન ક્યા ચીઝ હૈ? ફરમાયા :- તેરા ઈસ તરહ ખુદા તઆલાકી ઈબાદત કરના ગોયા તૂ ઉસે દેખ રહા હૈ, અગર તૂ ઉસે નહીં દેખતા તો વો તુઝે દેખ રહા હૈ. ઉસને કહા હુઝૂર (સ.અ.વ.) કિયામત કબ હૈ? ફરમાયા ઉસકા ઈલ્મ ન મુઝે હૈ ન તુઝે, હાં મૈં ઉસકી નિશાનિયાં બતલાતા હૂં. જબ લોન્ડી અપને મિયાંકો જને, ઔર જબ નંગે પૈરોં ઔર નંગે બદનોંવાલે, લોગોંકે સરદાર બન જાએં, કિયામતકા ઈલ્મ ઉન પાંચ ચીઝોંમેંસે હૈ જિનહેં અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા, ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસી આયતકી તિલાવત કી. વો શખ્સ વાપસ ચલા ગયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા જાઓ ઉસે લૌટા લાઓ લોગ દૌડ પડે, લેકિન વો કહીં ભી નઝર ન આયા, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા યે જિબ્રઈલ (અલૈ.) થે, લોગોંકો દીન સિખાને આએ થે. (બુખારી)

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને અપની હથેલિયાં

હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ઘુટનોં પર હાથ રખકર યે સવાલાત કિયે થે કે ઈસ્લામ ક્યા હૈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તૂ અપના ચેહરા ખુદા તઆલાકી તરફ મુતવજ્જેહ કર દે ઔર અલ્લાહ તઆલાકે વહદહૂ લા શરીક લહૂ હોનેકી ગવાહી દે ઔર મુહમ્મદકે અબ્દ ઔર રસૂલ હોનેકી. જબ તૂ યે કર લે તો મુસલમાન હો ગયા. પૂછા અચ્છા ઈમાન કિસકા નામ હૈ? ફરમાયા અલ્લાહ તઆલા પર, આખિરતકે દિન પર, ફરિશ્તોં પર, કિતાબોં પર, નબિયોં પર અકીદા રખના, મૌત ઔર મૌતકે બાદકી ઝિંદગીકો માનના, જન્નત, દોઝખ, હિસાબ, મીઝાન ઔર તકદીરકી ભલાઈ બુરાઈ પર ઈમાન રખના. પૂછા જબ મૈં ઐસા કર લૂં ક્યા મૈં મોમિન હો જાઉંગા? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હાં. ફિર એહસાનકા પૂછા ઔર જવાબ પાયા જો ઉપર મઝકૂર હુવા, ફિર કિયામતકા પૂછા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, સુબ્હાનલ્લાહ! યે ઉન પાંચ ચીઝોંમેંસે હૈ જિનહેં સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી જાનતા હૈ, ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસી આયતકી તિલાવત ફરમાઈ. ફિર નિશાનિયોંમેં યે ભી ઝિક્ર હૈ કે લોગ લંબી ચૌડી ઈમારતેં બનાને લગેંગે.

બનૂ આમિર કબીલેકા એક શખ્સ આં હઝરત (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા કેહને લગા મૈં આઉં? આપ (સ.અ.વ.) ને અપને ખાદિમકો ભેજા કે જાકર ઉનહેં અદબ સિખાઓ. યે ઈજાઝત માંગના નહીં જાનતે. ઉનસે કહો કે પેહલે સલામ કરો, ફિર દરિયાફત કરો મૈં આ સકતા હૂં? ઉનહોંને સુન લિયા ઔર ઈસી તરહ સલામ કિયા ઔર ઈજાઝત ચાહી. યે ગયે ઔર જાકર કહા કે આપ હમારે લિયે ક્યા લેકર આએ હૈં? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ભલાઈ. સુનો! તુમ એક અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરો. લાત ઔર ઉઝ્ઝાકો છોડ દો. દિન રાતમેં પાંચ નમાઝેં પઢા કરો. સાલ ભરમેં એક મહીનેકે રોઝે રખ્ખો. અપને માલદારોંસે ઝકાત વુસૂલ કરકે અપને ફકીરોં પર તકસીમ કર દો. ઉનહોંને દરિયાફત કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ક્યા ઈલ્મમેંસે કુછ ઐસા ભી બાકી હૈ જિસે આપ ન જાનતે હોં? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હાં, ઐસા ઈલ્મ ભી હૈ જિસે અલ્લાહ તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને યેહી આયત પઢી.

મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ગાંવકે રેહનેવાલે એક શખ્સને આકર

હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે દરિયાફત કિયા થા કે મેરી ઔરત હમલસે હૈ, બતલાઈયે ક્યા બચ્ચા હોગા? હમારે શહેરમેં કહત હૈ ફરમાઈયે બારિશ કબ હોગી? યે તો મૈં જાનતા હૂં કે મૈં કબ પૈદા હુવા, અબ યે આપ માલૂમ કરા દીજિયે કે મૈં કબ મરૂંગા? ઉસકે જવાબમેં યે આયત ઉતરી કે મુઝે ઈન ચીઝોંકા મુત્લક ઈલ્મ નહીં. મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં યેહી ગૈબકી કુંજિયાં હૈં જિનકી નિસ્બત ફરમાને બારી તઆલા હૈ કે ગૈબકી કુંજિયાં અલ્લાહ તઆલા હીકે પાસ હૈં. હઝરત સિદ્દીકા (રદિ.) ફરમાતી હૈં જો તુમસે કહે કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કલકી બાત જાનતે થે તો સમઝ લેના કે વો બડા ઝૂઠા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે કોઈ નહીં જાનતા કે કલ ક્યાં કરેગા?

કતાદા (રહ.) કા કૌલ હૈ કે બહોતસી ચીઝેં હૈં જિનકા ઈલ્મ અલ્લાહ તઆલાને કિસીકો નહીં કરાયા, ન નબીકો, ન ફરિશ્તાકો, અલ્લાહ તઆલા હીકે પાસ કિયામતકા ઈલ્મ હૈ કોઈ નહીં જાનતા કે કિસ સાલ કિસ મહીને કિસ દિન યા કિસ રાતમેં વો આએગી. ઈસી તરહ બારિશકા ઈલ્મ ભી ઉસકે સિવા કિસીકો નહીં કે કબ આએ? ઔર કોઈ નહીં જાનતા કે હામિલાકે પેટકા બચ્ચા નર હોગા યા માદા, સુર્ખ હોગા યા સિયાહ, ઔર કોઈ નહીં જાનતા કે કલ વો નેકી કરેગા યા બદી, મરેગા યા જિયેગા, બહોત મુમકિન હૈ કલ મૌત યા આફત આ જાએ. ન કિસીકો યે ખબર હૈ કે કિસ જમીનમેં વો દબાયા જાએગા યા સમંદરમેં બહાયા જાએગા યા જંગલમેં મરેગા યા નરમ યા સખ્ત જમીનમેં જાએગા. હદીસ શરીફમેં હૈ જબ કિસીકી મૌત દૂસરી જમીનમેં હોતી હૈ તો ઉસકા વહીંકા કોઈ કામ નિકલ આતા હૈ ઔર વહીં મૌત આ જાતી હૈ. ઔર રિવાયતમેં હૈ કે યે ફરમાકર રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) ને યેહી આયત પઢી. એક રિવાયતમેં હૈ કે કિયામતકે દિન જમીન અલ્લાહ તઆલાસે કહેગી કે યે હૈં તેરી અમાનતેં જો તૂને મુઝે સોંપ રખ્ખી થીં, તબરાની વગૈરહમેં યે હદીસ હૈ.

---

(૨૦) અલ્લાહુલ્લઝી ખલક સ્સમાવાતિ વલ અર્ઝ વમા બૈનહુમા ફી સિત્તતિ અય્યામિન્ સુમ્મસ્તવા અલલ્ અર્શિ, મા લકુમ્ મિન્ દૂનિહી મિંવ્ વલિય્યિંવ્ વલા શફીઅ, અફલા તતઝક્કરૂન. યુદબ્બિરુલ્ અમ્ર મિનસ્સમાઈ ઈલલ્ અર્ઝિ

ષુમ્મ યઅ્રૂજુ ઈલૈહિ ફી યૌમિન્ કાન મિક્દારુહૂ અલ્ફ સનતિમ્ મિમ્મા તઉદ્દૂન. ઝાલિક આલિમુલ્ ગૈબિ વશ્શહાદતિલ્ અઝીઝુર્રહીમ. (સૂ. સિજદહ ૪-૬)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા વો હૈ જિસને આસમાન ઔર જમીનકો ઔર જો કુછ ઉનકે દરમિયાન હૈ સબકો છ દિનમેં પૈદા કર દિયા, ફિર અર્શ પર કાઈમ હુવા, તુમહારે લિયે ઉસકે સિવા કોઈ મદદગાર ઔર સિફારિશી નહીં કિયા, ફિર ભી તુમ નસીહત હાસિલ નહીં કરતે, વો આસમાનસે લેકર જમીન તક (હર) કામકી તદબીર કરતા હૈ ફિર (વો કામ) એક ઐસે દિનમેં ઉસકી તરફ ચઢ જાતા હૈ જિસકા અંદાઝા તુમહારી ગિન્તીકે એક હજાર સાલકે બરાબર હૈ.

તશરીહ : તમામ ચીઝોંકા ખાલિક અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. ઉસને છ દિનમેં જમીન ઔર આસમાન બનાએ. ફિર અર્શ પર કરાર પકડા. માલિક ખાલિક વોહી હૈ હર ચીઝકી નકીલ ઉસીકે હાથ હૈ. તદબીરેં સબ કામોંકી વોહી કરતા હૈ, હર ચીઝ પર ગલ્બા ઉસીકા હૈ, ઉસકે સિવા મખ્લૂકકા ન કોઈ વાલી ન ઉસકી ઈજાઝત બગૈર કોઈ સિફારિશી. અય વો લોગો! જો ઉસકે સિવા દૂસરોંકી ઈબાદત કરતે હો, દૂસરોં પર ભરોસા કરતે હો, ક્યા તુમ નહીં સમઝ સકતે કે ઈતની બડી કુદરતોંવાલા ક્યૂં કિસીકો અપના શરીકે કાર બનાને લગા. વો બરાબરીસે, વો વઝીર ઔર મુશીરસે વો શરીક ઔર સહીમ (હિસ્સેદાર) સે પાક ઔર મુનઝ્ઝા ઔર મુબર્રા હૈ. ઉસકે સિવા ન કોઈ મા'બૂદ હૈં, ન ઉસકે અલાવા કોઈ પાલનહાર હૈ.

નસાઈમેં હૈ હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં મેરા હાથ પકડકર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને જમીન ઔર આસમાન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી તમામ ચીઝેં પૈદા કરકે સાતવેં દિન અર્શ પર કિયામ કિયા. મિટ્ટી હફ્તેકે દિન બની, પહાડ ઈતવારકે દિન, દરખ્ત પીરકે દિન, બુરાઈયાં મંગલકે દિન, નૂર બુધકે દિન, જાનવર જુમે'રાતકે દિન, આદમ (અલૈ.) કો જુમ્આકે દિન અસરકે બાદ દિનકે આખરી ઘડીમેં, ઉસે તમામ રૂએ જમીનકી મિટ્ટીસે પૈદા કિયા જિસમેં સુર્ખ, સિયાહ, અચ્છી, બુરી, હર તરહકી થી. ઈસી વજહસે ઔલાદે આદમ ભલી બુરી હુઈ. અલ્લાહ તઆલાકા હુકમ સાતોં આસમાનોંકે ઉપરસે ઉતરતા હૈ ઔર સાતોં જમીનોંકે નીચે તક પહોંચતા હૈ જૈસે ઔર આયતમેં હૈ. **અલ્લાહુલ્લઝી**

ખલક સબ્અ સમાવાતિન વમિનલ્ અર્ઝિ મિષ્લહુન્ન યતનઝ્ઝલુલ્ અમ્રુ બૈનહુન્ન, અલ્લાહ તઆલાને સાત આસમાન બનાએ ઔર ઉનહીંકે મિસ્લ જમીન, ઉસકા હુકમ ઉન સબકે દરમિયાન ઉતરતા હૈ, આ'માલ અપને દીવાનકી તરફ ઉઠાએ ઔર ચળ્હાએ જાતે હૈં જો આસમાન દુનિયાકે ઉપર હૈ. જમીનસે પહેલા આસમાન પાંચસો સાલકે ફાસલે પર હૈ ઔર ઈતના હી ઉસકા દલ (મોટાઈ-જાડાઈ) હૈ. ઈતના ઉતરના ચળ્હના ખુદા તઆલાકી કુદરતસે ફરિશ્તા એક આંખ ઝપકનેમેં કર લેતા હૈ. ઈસી લિયે ફરમાયા એક દિનમેં જિસકી મિકદાર તુમહારી ગિન્તીકે એ'તિબારસે એક હજાર સાલકી હૈ. ઈન ઉમૂરકા મુદબ્બિર ખુદા તઆલા હૈ. વો અપને બંદોંકે આ'માલસે બાખબર હૈ, સબ છોટે બડે અમલ ઉસકી તરફ ચળ્હતે હૈં, વો ગાલિબ હૈ જિસને હર ચીઝકો અપના માતહત કર રખ્ખા હૈ, કુલ બંદે ઔર કુલ ગરદનેં ઉસકે સામને ઝુકી હુઈ હૈં, વો અપને મોમિન બંદોં પર બહોત હી મહેરબાન હૈ, અઝીઝ હૈ અપની રહમતમેં ઔર રહીમ હૈ અપની ઈઝ્ઝતમેં.

---

(૨૧) અલ્લઝી અહ્સન કુલ્લ શૈઈન્ ખલકહૂ વ બદ-અ ખલ્કલ્ ઈન્સાનિ મિન્ તીન. ષુમ્મ જઅલ નસ્લહૂ મિન્ સુલાલતિમ્ મિમ્માઈમ્ મહીન. ષુમ્મ સવ્વાહુ વ નફખ ફીહિ મિર્રૂહિહી વ જઅલ લકુમુસ્સમ્અ વલ અબ્સાર વલ્ અફ્ઈદહ, કલીલમ્ મા તશ્કુરૂન. (અલિફ-લામ-મીમ સિજદહ, ૯)

તર્જુમા : જિસને નિહાયત ખૂબ બનાઈ જો ચીઝ ભી બનાઈ ઔર ઈન્સાનકી બનાવટ મિટ્ટીસે શુરૂ કી, ફિર ઉસકી નસલ એક બેવકઅત પાનીકે નિચોડસે ચલાઈ, જિસે ઠીક ઠાક કરકે ઉસમેં અપની રૂહ ફૂંકી, ઉસને તુમહારે કાન આંખેં ઔર દિલ બનાએ (ઉસ પર ભી) તુમ બહોત હી થોડા એહસાન માનતે હો.

તશરીહ : ફરમાતા હૈ ખુદા તબારક વ તઆલાને હર ચીઝ કરીનેસે બેહતરીન તૌરસે બેહતરીન તરકીબ પર ખૂબસૂરત બનાઈ હૈ. હર ચીઝકી પૈદાઈશકે સાથ હી ખૂદ ઈન્સાનકી પૈદાઈશ પર ગૌર કરો, ઉસકા શુરૂ દેખો કે મિટ્ટીસે પૈદા હુવા હૈ. અબૂલ બશર હઝરત આદમ (અલૈ.) મિટ્ટીસે પૈદા હુએ, ફિર ઉનકી નસલ નુત્ફેસે જારી રખ્ખી જો મર્દકી પીઠ ઔર ઔરતકે સીનેસે નિકલતા હૈ. ફિર ઉસે

યાની આદમ (અલૈ.) કો મિટ્ટીસે પૈદા કરનેકે બાદ ઠીક ઠાક ઔર દુરૂસ્ત કિયા ઔર ઉસમેં અપને પાસકી રૂહ ફૂંકી, તુમહેં કાન, આંખ, સમઝ અતા ફરમાઈ, અફસોસ કે ફિર ભી તુમ શુક્રગુઝારીમેં કસરત નહીં કરતે, નેક અંજામ ઔર ખૂશ ફરજામ વો શખ્સ હૈ જો ખુદા તઆલાકી દી હુઈ તાકતોંકો ઉસીકી રાહમેં ખર્ચ કરતા હૈ, જલ્લ શાનુહૂ વ અઝ્ઝ ઈસ્મુહૂ.

(૨૨) વ કાલૂ અઈઝા ઝલલ્ના ફીલ્ અર્ઝિ અઈન્ના લફી ખલ્કિન્ જદીદ. બલ્ હુમ્ બિલિકાઈ રબ્બિહિમ્ કાફિરૂન. કુલ યતવફ્ફા કુમ્ મલકુલ્ મૌતિલ્લઝી વુક્કિલ બિકુમ્ ષુમ્મ ઈલા રબ્બિકુમ્ તુરૂજઊન.

(સૂ. અલિફ-લામ-મીમ સિજદહ, ૧૦-૧૧)

તર્જુમા : ઔર ઉનહોંને કહા, ક્યા જબ હમ જમીનમેં રલ મિલ જાએંગે, ક્યા ફિર નઈ પૈદાઈશમેં આ જાએંગે? બલ્કે (બાત યે હૈ) કે વો લોગ અપને પરવરદિગારકી મુલાકાતકે મુન્કિર હૈં, કેહ દીજિયે! કે તુમહેં મૌતકા ફરિશ્તા ફૌત કરેગા જો તુમ પર મુકર્રર કિયા ગયા હૈ, ફિર તુમ સબ અપને પરવરદિગારકી તરફ લૌટાએ જાઓગે.

તશરીહ : કુફ્ફારકા અકીદા બયાન હો રહા હૈ કે વો મરનેકે બાદ જીનેકે કાઈલ નહીં ઔર ઉસે વો મુહાલ (નામુમકિન) જાનતે હૈં ઔર કેહતે હૈં કે જબ હમારે રેઝે રેઝે જુદા હો જાએંગે ઔર મિટ્ટીમેં મિલકર મિટ્ટી હો જાએંગે ફિર ભી હમ નયે સિરેસે બનાએ જા સકતે હૈં? અફસોસ યે લોગ અપને ઉપર ખુદા તઆલાકો કિયાસ કરતે હૈં ઔર અપની મહેદૂદ કુદરત પર ખુદા તઆલાકી નામાલૂમ કુદરતકા અંદાઝા કરતે હૈં. માનતે હૈં જાનતે હૈં કે ખુદા તઆલાને અવ્વલ બાર પૈદા કિયા હૈ, તઅજ્જુબ હૈ કે ફિર દો બારહ પૈદા કરને પર ઉસે કાદિર ક્યૂં નહીં માનતે? હાલાંકે ઉસકા તો સિર્ફ ફરમાન ચલતા હૈ. જહાં કહા યૂં હો જા વહીં વો હો ગયા, ઈસી લિયે ફરમા દિયા કે ઉનહેં અપને પરવરદિગારકી મુલાકાતસે ઈન્કાર હૈ, ઉસકે બાદકી આયતમેં ફરમાયા કે મલેકુલ મૌત જો તુમહારી રૂહકે કબ્ઝ કરને પર મુકર્રર હૈં તુમહેં ફૌત કર દેંગે, હાં ઉનકે સાથી ઔર ઉનકે સાથ કામ કરનેવાલે ઔર ફરિશ્તે ભી હૈં

જો જિસ્મસે રૂહકો નિકાલતે હૈં ઔર નરખરે (ગલે) તક પહોંચ જાનેકે બાદ મલેકુલ મૌત ઉસે લે લેતે હૈં. ઉનકે લિયે જમીન સમેટ દી ગઈ હૈ ઔર ઐસી હૈં જૈસે હમારે સામને કોઈ સીની (થાલી) રખ્ખી હુઈ હો કે જો ચાહા ઉઠા લિયા.

એક મુરસલ હદીસ ભી હૈ ઔર ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા કૌલ ભી હૈ ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે એક અન્સારીકે સરહાને મલેકુલ મૌતકો દેખકર રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા મલેકુલ મૌત! મેરે સહાબીકે સાથ આસાની કીજિયે. આપને જવાબ દિયા કે અય નબીયુલ્લાહ! તસ્કીન ખાતિર રખિયે ઔર દિલ ખૂશ કીજિયે, વલ્લાહ મૈં ખૂદ ઈમાનવાલેકે સાથ નિહાયત હી નરમી કરનેવાલા હૂં. સુનો યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! કસમ હૈ ખુદા તઆલાકી તમામ દુનિયાકે હર કચ્ચે પક્કે ઘરમેં ચાહે ખુશ્કીમેં હો યા તરીમેં હર દિનમેં મેરે પાંચ ફેરે હોતે હૈં, હર છોટે બડેકો મૈં ઉસસે ભી ઝિયાદા જાનતા હૂં જિતના વો ખૂદ અપને આપકો જાનતે હૈં, યા રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) યકીન માનિયે કે ખુદા તઆલાકી કસમ! મૈં તો એક મચ્છરકી જાન કબ્ઝ કરનેકી કુદરત નહીં રખતા જબ તકકે મુઝે ખુદા તઆલાકા હુકમ ન હો જાએ.

હઝરત જા'ફર (રહ.) કા બયાન હૈ કે મલેકુલ મૌત (અલૈ.) કા દિનમેં પાંચ વક્ત એક એક શખ્સકી ઢૂંઢ ભાલ કરના યેહી હૈ કે આપ (અલૈ.) પાંચોં નમાઝોંકે વક્ત દેખ લિયા કરતે હૈં કે અગર વો નમાઝોંકી હિફાઝત કરનેવાલા હૈ તો ફરિશ્તે ઉસકે કરીબ રેહતે હૈં ઔર શયતાન ઉસસે દૂર રેહતા હૈ ઔર ઉસકે આખરી વક્ત ફરિશ્તા ઉસે **લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ મુહમ્મદુ ર્રસૂલુલ્લાહ**કી તલ્કીન કરતા હૈ.

મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં હર દિન હર ઘર પર મલેકુલ મૌત દો દફા આતે હૈં. કઅબ અહબાર ઉસકે સાથ હી યે ભી ફરમાતે હૈં કે હર દરવાઝે પર ઠહેરકર દિન ભરમેં સાત મરતબા નઝર મારતે હૈં કે ઈસમેં કોઈ વો તો નહીં જિસકી રૂહ નિકાલનેકા હુકમ હો ચુકા હો, ફિર કિયામતકે દિન સબકા લૌટના અલ્લાહ તઆલાકી તરફ હૈ. કબરોંસે નિકલકર મૈદાને મેહશરમેં ખુદા તઆલાકે સામને હાઝિર હોકર અપની અપની કરનીકા ફલ પાએંગે.

---

(૨૩) અવલમ્ યરૌ અન્ના નસૂકુલ્ માઅ ઈલલ્ અર્ઝિલ્ જુરુઝિ

ફનુખ્રિજુ બિહી ઝર્અન્ તઅ્કુલુ મિન્હુ અન્આમુહુમ્ વ અન્ફુસુહુમ, અફલા યુબ્સિરૂન. (સૂ. અલિફ-લામ-મીમ સિજદહ, ૨૭)

તર્જુમા : ક્યા યે નહીં દેખતે કે હમ પાનીકો બંજર (ગૈર આબાદ) જમીનકી તરફ બહાકર લે જાતે હૈં ફિર ઉસસે હમ ખેતિયાં નિકાલતે હૈં કે જિસે ઉનકે ચોપાએ ઔર યે ખૂદ ખાતે હૈં, ક્યા ફિર ભી યે નહીં દેખતે.

તશરીહ :- જનાબે બારી તઆલા અપને લુત્ફો કરમકો, એહસાન ઔર ઈન્આમકો બયાન ફરમા રહા હૈ કે આસમાનસે પાની ઉતારતા હૈ, પહાડોંસે, ઊંચી જગહોંસે સિમટકર નાલોંકે, નદિયોંકે દરિયાઓંકે ઝરીઆ વો ઈધર ઉધર ફૈલ જાતા હૈ. બંજર ગૈર આબાદ જમીન ઉસસે હરયાવલ વાલી હો જાતી હૈ. ખુશ્કી તરીસે મૌત, ઝીસ્તસે (ઝિંદગીસે) બદલ જાતી હે. આયતમેં તમામ વો હિસ્સે હૈં જો સૂખ ગયે હોં, જો પાનીકે મોહતાજ હોં, સખ્ત હો ગયે હોં, જમીન પૈવસ્તકે મારે ફટને લગી હો, બેશક મિસરકી જમીન ભી ઐસી હૈ દરિયાએ નીલસે સૈરાબ કી જાતી હૈ. હબ્શાકી બારિશોંકા પાની અપને સાથ સુર્ખ રંગકી મિટ્ટીકો કભી ઘસીટતા જાતા હૈ ઔર મિસરકી જમીન જો શોર ઔર રેતીલી વો ઉસ પાની ઔર ઉસ મિટ્ટીસે ખેતીકે કાબિલ બન જાતી હૈ ઔર હર સાલ હર ફસલકા ગલ્લા તાઝા પાનીસે ઉનહેં મયસ્સર આતા હૈ જો ઈધર ઉધરકા હોતા હૈ, ઈસ હકીમ ઔર કરીમ, મન્નાન ઔર રહીમકી યે સબ મહેરબાનિયાં હૈં, ઉસીકી ઝાત કાબિલે તા'રીફ હૈ.

રિવાયત હૈ કે જબ મિસર ફતહ હુવા તો મિસરવાલે બઉનહ મહીનેમેં હઝરત અમ્ર બિન આસ (રદિ.) કે પાસ આએ ઔર કેહને લગે કે હમારી કદીમી (પુરાની) આદત હૈ કે ઈસ મહીનેમેં દરિયાએ નીલકી ભેંટ ચળ્હાતે હૈં ઔર અગર ન ચળ્હાએં તો દરિયામેં પાની નહીં આતા, હમ ઐસા કરતે હૈં કે ઈસ મહીનેકી બારહવીં તારીખકો હમ એક બાકિરા (કુંવારી) લડકીકો લેતે હૈં જો અપને માં-બાપકી અકલોતી હો, ઉસકે વાલિદૈનકો દે દિલાકર રઝામંદ કર લેતે હૈં ઔર ઉસે બહોત ઉમદા કપડે ઔર બહોત કીમતી ઝેવર પહેનાકર, બના સંવારકર ઈસ નીલમેં ડાલ દેતે હૈં તો બહાવ ચળ્હતા હૈ વરના પાની ચળ્હતા નહીં. સિપેહસાલારે ઈસ્લામ હઝરત અમ્ર બિન આસ (રદિ.) ફાતેહે મિસરને જવાબ દિયા કે યે એક જાહિલાના

ઔર અહમકાના રસમ હૈ, ઈસ્લામ ઈસકી ઈજાઝત નહીં દેતા, ઈસ્લામ તો ઐસી આદતોંકો મિટાનેકે લિયે આતા હૈ, તુમ ઐસા નહીં કર સકતે, વો બાઝ રહે.

દરિયાએ નીલકા પાની ન ચળ્હા, મેંહ પૂરા નિકલ ગયા લેકિન દરિયા ખુશ્ક પડા હુવા હૈ લોગ તંગ આકર ઈરાદે કરને લગે કે મિસરકો છોડ દેં, યહાંકી બોદોબાશ (રહેના-કયામ) તર્ક કર દેં, અબ ફાતેહે મિસરકો ખયાલ ગુઝરતા હૈ ઔર બારગાહે ખિલાફતકો ઉસસે મુતલ્લેઅ ફરમાતે હૈં, ઉસી વક્ત ખલીફતુલ મુસ્લિમીન અમીરૂલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) કી તરફસે જવાબ મિલતા હૈ કે આપને જો કિયા અચ્છા કિયા અબ મૈં અપને ઈસ ખતમેં એક પરચા દરિયાએ નીલકે નામ ભેજ રહા હૂં તુમ ઉસે લેકર નીલકે દરિયામેં ડાલ દો. હઝરત અમ્ર બિન આસ (રદિ.) ને ઉસ પરચેકો નિકાલકર પળ્હા તો ઉસમેં લિખ્ખા થા કે યે ખત હૈ ખુદા તઆલાકે બંદે અમીરૂલ મુઅમિનીન ઉમરકી તરફસે અહલે મિસરકે દરિયાએ નીલકી તરફ, બાદ હમ્દ વ સલાતકે. મતલબ યે હૈ કે અગર તૂ અપની તરફસે ઔર અપની મરઝીસે ચલ રહા હૈ તો ખૈર, ન ચલ. ઔર અગર અલ્લાહ તઆલા વ અહદ વ કહ્હાર તુઝે જારી રખતા હૈ તો હમ અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ માંગતે હૈં કે વો તુઝે રવાં કર દે, યે પરચા લેકર હઝરત લશ્કરકે અમીરને દરિયાએ નીલમેં ડાલ દિયા, અભી એક રાત ભી ગુઝરને નહીં પાઈ થી જો દરિયાએ નીલમેં સોલા હાથ ગેહરા પાની ચલને લગા ઔર ઉસી વક્ત મિસરકી ખુશ્ક સાલી તરસાલીસે, ગિરાની અરઝાનીસે બદલ ગઈ, ખતકે સાથ હી ખિત્તાકા ખિત્તા સર સબ્ઝ હો ગયા ઔર દરિયા પૂરી રવાનીસે બેહતા રહા, ઉસકે બાદસે હર સાલ જો જાન ચળ્હાઈ જાતી થી વો બચ ગઈ. ઈસી આયતકે મઝમૂનકી આયત યે ભી **ફલ્ યન્ઝુરિલ્ ઈન્સાનુ ઈલા તઆમિહ**, યાની ઈન્સાન અપની ગિઝાકો દેખે કે હમને બારિશ ઉતારી ઔર જમીન ફાડકર અનાજ ઔર ફલ પૈદા કિયે, ઈસી તરહ યહાં ભી ફરમાયા, ક્યા યે લોગ ઉસે નહીં દેખતે? હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં યે વો જમીન હૈ જિસ પર બારિશ નાકાફી બરસી હૈ ફિર નાલોં ઔર નહેરોંકે પાનીસે વો સૈરાબ હોતી હૈ. ઈબ્ને ઝૈદ (રહ.) કા કૌલ હૈ યે વો જમીન હૈ જિસમેં પૈદાવાર ન હો ઔર ગુબાર આલૂદ હો. ઈસીકો ઈસ આયતમેં બયાન ફરમાયા હૈ વ

આયતુલ્ લહુમુલ અર્ઝુલ મૈતતુ. ઉનકે લિયે મુરદા જમીન ભી એક નિશાની હૈ જિસે હમ ઝિંદા કર દેતે હૈં.

(૨૪) અવલમ્ યરૌ કૈફ યુબ્દિઉલ્લાહુલ્ ખલ્ક ષુમ્મ યુઈદુહૂ, ઈન્ન ઝાલિક અલલ્લાહિ યસીર. કુલ્ સીરૂ ફીલ અર્ઝિ ફન્ઝુરૂ કૈફ બદઅલ્ ખલ્ક ષુમ્મલ્લાહુ યુન્શિઉ ન્નશ્અતલ્ આખિરહ, ઈન્નલ્લાહ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર.

(સૂ. અલ અન્કબૂત, ૧૯-૨૦)

તર્જુમા : કેહ દીજિયે કે જમીનમેં ચલ ફિરકર દેખો તો સહી કે કિસ તરહ અલ્લાહ તઆલાને ઈબ્તિદાઅન પૈદાઈશ કી. ફિર અલ્લાહ તઆલા હી દૂસરી નઈ પૈદાઈશ કરેગા, અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ.

તશરીહ : દેખતે હૈં કે વો કુછ ન થે ફિર અલ્લાહ તઆલાને પૈદા કર દિયા લેકિન ફિર ભી મરકર જીનેકે કાઈલ નહીં, હાલાંકે ઉસ પર કિસી દલીલકી જરૂરત નહીં, જો ઈબ્તિદાઅન પૈદા કર સકતા હૈ ઉસ પર દો બારહ પૈદા કરના બહોત હી આસાન હૈ. ફિર ઉનહેં હિદાયત કરતે હૈં કે તુમ જમીનકી ઔર નિશાનિયોં પર ગૌર કરો. આસમાનોંકો સિતારોંકો જમીનોંકો પહાડોંકો દરખ્તોંકો જંગલોંકો નહેરોંકો દરિયાઓંકો સમંદરોંકો ફલોંકો ખેતિયોંકો દેખો તો સહી કે યે સબકુછ કુછ ન થા ફિર ખુદા તઆલાને સબ કુછ કર દિયા, ક્યા તમામ નિશાનિયાં ખુદા તઆલાકી કુદરતકો તુમ પર ઝાહિર નહીં કરતી? તુમ નહીં દેખતે કે ઈતના બડા સાનેઅ કદીર ખુદા ક્યા કુછ નહીં કર સકતા? વો તો સિર્ફ "હો જા" કે કેહનેસે તમામકો રચા દેતા હૈ. વો ખૂદ મુખ્તાર હૈ ઉસે અસ્બાબ ઔર સામાનકી જરૂરત નહીં, ઈસી મઝમૂનકો ઔર જગહ ફરમાયા કે વોહી નઈ પૈદાઈશમેં પૈદા કરતા હૈ વોહી દો બારહ પૈદા કરેગા ઔર યે તો ઉસ પર બહોત આસાન હૈ. ફિર ફરમાયા જમીનમેં ચલ ફિરકર દેખો અલ્લાહ તઆલાને ઈબ્તિદાઈ પૈદાઈશ કિસ તરહ કી તો તુમહેં માલૂમ હો જાએગા કે કિયામતકે દિનકી દૂસરી પૈદાઈશકી ક્યા કૈફિયત હોગી, અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ. જૈસે ફરમાયા હમ ઉનહેં દુનિયાકે હર હિસ્સેમેં ઔર ખૂદ ઉનકી અપની જાનોંમેં અપની નિશાનિયાં ઈસ કદર દિખાએંગે કે ઉન પર હક ઝાહિર હો જાએ. ઔર જગહ ઈરશાદ

હૈ અમ્ ખુલિકૂ મિન્ ગૈરિ શૈઈન્ ક્યા વો બગૈર કિસી ચીઝકે પૈદા કિયે ગયે યા વોહી અપને ખાલિક હૈં? કુછ નહીં, બેયકીન લોગ હૈં. યે ખુદા તઆલાકી શાન હૈ કે જિસે ચાહે અઝાબ કરે જિસ પર ચાહે રહમ કરે, વો હાકિમ હૈ કબ્ઝેવાલા હૈ જો ચાહતા હૈ જો ઈરાદા કરતા હૈ જારી કર દેતા હૈ કોઈ ઉસકે હુકમકો ટાલ નહીં સકતા હૈ. કોઈ ઉસકે ઈરાદેકો બદલ નહીં સકતા. કોઈ ઉસસે ચૂં ચિરા કર નહીં સકતા ઔર કોઈ ઉસસે સવાલ કર હી નહીં સકતા, ઔર વો સબ પર ગાલિબ હૈ જિસસે ચાહે પૂછ બૈઠે, સબ ઉસકે કબ્ઝેમેં હૈં ઉસકી માતહતીમેં હૈં, ખલ્કકા ખાલિક અમ્રકા માલિક વોહી હૈ ઉસને જો કુછ કિયા સરાસર અદલ હૈ, ઈસ લિયે વોહી માલિક હૈ વો ઝુલ્મસે પાક હૈ.

હદીસ શરીફમેં હૈ અગર અલ્લાહ તઆલા સાતોં આસમાનોંવાલોં ઔર સાતોં જમીનવાલોંકો અઝાબ કરે તબ ભી વો ઝાલિમ નહીં, અઝાબ ઔર રહમ સબ ઉસકી ચીઝેં હૈં. સબકે સબ કિયામતકે દિન ઉસકી તરફ લૌટાએ જાએંગે, ઉસીકે સામને હાઝિર હોકર પેશ હોંગે. જમીન વાલોંમેંસે ઔર આસમાન વાલોંમેંસે કોઈ ઉસે હરા નહીં સકતા. બલ્કે સબ પર વોહી ગાલિબ હૈ હર એક ઉસસે કાંપ રહા હૈ, સબ ઉસકે દરકે ફકીર હૈં ઔર વો સબસે ગની હૈ. તુમહારા કોઈ વાલી ઔર મદદગાર ઉસકે સિવા નહીં.

---

(૨૫) મસલુલ્લઝીન ત્તખઝૂ મિન્ દૂનિલ્લાહિ ઔલિયાઅ કમષલિલ્ અન્કબૂત, ઈત્તખઝત્ બૈતા, વ ઈન્ન ઔહનલ્ બુયૂતિ લબૈતુલ્ અન્કબૂત. લૌકાનૂ યઅ્લમૂન. ઈન્નલ્લાહ યઅ્લમુ મા યદ્ઊિ-ન મિન્ દૂનિહી મિન્ શૈઅ, વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ. વ તિલ્કલ્ અમ્ષાલુ નઝ્રિબુહા લિન્નાસ, વમા યઅ્કિલુહા ઈલ્લલ્ આલિમૂન. (સૂ. અલ અન્કબૂત, ૪૧-૪૩)

તર્જુમા : જિન લોગોંને અલ્લાહ તઆલાકે સિવા ઔર કારસાઝ મુકર્રર કર રખ્ખે હૈં ઉનકી મિસાલ મકડી કીસી હૈ કે વો અભી એક ઘર બના લેતી હૈ, હાલાંકે તમામ ઘરોંસે ઝિયાદા બોદા ઘર મકડીકા ઘર હૈ, કાશ વો જાન લેતે, અલ્લાહ તઆલા ઉન તમામ ચીઝોંકો જાનતા હૈ જિનહેં વો ઉસકે સિવા પુકારતે હૈં, ઉનહેં સિર્ફ ઈલ્મવાલે હી સમઝતે હૈં.

તશરીહ : જો લોગ અલ્લાહ તઆલા રબ્બુલ આલમીનકે સિવા દૂસરોંકી પરસ્તિશ ઔર પૂજાપાટ કરતે હૈં ઉનકી કમઝોરી ઔર બેઈલ્મીકા બયાન હો રહા હૈ. યે ઉનસે મદદકે, રોઝીકે, સખ્તીમેં કામ આનેકે ઉમ્મીદવાર રેહતે હૈં, ઉનકી મિસાલ ઐસી હી હૈ જૈસે કોઈ મકડીકે જાલેમેં બારિશ ઔર ધૂપ ઔર સરદીસે પનાહ ચાહે, અગર ઉનમેં ઈલ્મ હોતા તો યે ખાલિકકો છોડકર મખ્લૂકસે ઉમ્મીદેં વાબસ્તા ન કરતે, પસ ઉનકા હાલ ઈમાનદારકે હાલકે બિલકુલ ઉલટા હૈ. વો એક મઝબૂત કડેકો થામે હુએ હૈં ઔર યે મકડીકે જાલેમેં અપના સર છુપાએ હુએ હૈં, ઉસકા દિલ ખુદા તઆલાકી તરફ ઉસકા જિસ્મ આ'માલે સાલિહાકી તરફ મશ્ગૂલ હૈ ઔર ઉસકા દિલ મખ્લૂકકી તરફ ઔર જિસ્મ ઉસકી પરસ્તિશકી તરફ ઝુકા હુવા હૈ. ફિર અલ્લાહ તઆલા મુશરિકોંકો ડરા રહા હૈ કે વો ઉનસે ઉનકે શિર્કસે ઔર ઉનકે ઝૂઠે મા'બૂદોંસે ખૂબ આગાહ હૈ ઉન્હેં ઉનકી શરારતકા વો મઝા ચખાએગા કે યે યાદ કરેં. ઉન્હેં ઢીલ દેનેમેં ભી ઉસકી મસ્લિહત ઔર હિકમત હૈ ન યે કે વો અલીમ ખુદા તઆલા ઉનસે બેખબર હો. લેકિન ઉસકે સોચને સમઝનેકા માદ્દા ઉનમેં ગૌર ઔર ફિક્ર કરનેકી તૌફીક સિર્ફ બાઅમલ ઉલમાકો હોતી હૈ જો અપને ઈલ્મમેં પૂરે હૈં. ઈસ આયતસે સાબિત હુવા કે ખુદા તઆલાકી બયાન કરદા મિસાલોંકો સમઝ લેના સચ્ચે ઈલ્મકી દલીલ હૈ.

હઝરત અમ્ર બિન આસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં મૈંને એક હજાર મિસાલેં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે સીખી સમઝી હૈં (મુસ્નદે અહમદ) ઈસસે આપકી ફઝીલત ઔર આપકી ઈલ્મિયત ઝાહિર હૈ.

હઝરત અમ્ર બિન મર્રહ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે કલામુલ્લાહ શરીફકી જો આયત મેરી તિલાવતમેં આએ ઔર ઉસકા તફસીલી મા'ના મેરી સમઝમેં ન આએ તો મેરા દિલ દુખતા હૈ, મુઝે સખ્ત તકલીફ હોતી હૈ ઔર મૈં ડરને લગતા હૂં કે કહીં ખુદા તઆલાકે નઝદીક મેરી ગિન્તી જાહિલોંમેં તો નહીં હો ગઈ, ક્યૂંકે ફરમાને ખુદા તઆલા યેહી હૈ કે હમ ઉન મિસાલોંકો લોગોંકે સામને પેશ કર રહે હૈં લેકિન સિવાએ આલિમોંકે ઉન્હેં દૂસરે સમઝ નહીં સકતે.

---

(૨૬) ખલકલ્લાહુ સ્સમાવાતિ વલ અર્ઝ બિલ્હક્કિ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિલ્ મુઅ્મિનીન. (સૂ. અલ અન્કબૂત, ૪૪)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલાને આસમાનોં ઔર જમીનકો મસ્લિહત ઔર હકકે સાથ પૈદા કિયા હૈ, ઈમાનવાલોંકે લિયે તો ઉસમેં બડી ભારી દલીલ હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી બહોત બડી કુદરતકા બયાન હો રહા હૈ કે વોહી આસમાનોંકા ઔર જમીનોં ા ખાલિક હૈ. ઉસને ઉનહેં ખેલ તમાશેકે તૌર પર યા લગ્વ ઔર બેકાર નહીં બનાયા બલ્કે ઈસ લિયે કે યહાં લોગોંકો બસાએ, ફિર ઉનકી નેકિયાં બદિયાં દેખે ઔર કિયામતકે દિન ઉનકે આ'માલકે મુતાબિક ઉનહેં જઝા સઝા દે. બુરોંકો ઉનકી બદ આ'માલિયોં પર સઝા ઔર નેકોંકો ઉનકી નેકિયોં પર બેહતર બદલા.

---

(૨૭) કુલ કફા બિલ્લાહિ બૈની વ બૈનકુમ્ શહીદા, યઅ્લમુ માફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, વલ્લઝી-ન આમનૂ બિલ્ બાતિલિઃ વ કફરૂ બિલ્લાહિ, ઉલાઈક હુમુલ્ ખાસિરૂન. (સૂ. અલ અન્કબૂત, ૫૨)

તર્જુમા : કેહ દીજિયે કે મુઝમેં ઔર તુમમેં અલ્લાહ તઆલાકા ગવાહ હોના કાફી હૈ, વો આસમાન ઔર જમીનકી હર ચીઝકા આલિમ હૈ, જો લોગ બાતિલકે માનનેવાલે ઔર અલ્લાહ તઆલાસે કુફ્ર કરનેવાલે હૈં વો ઝબરદસ્ત નુકસાન ઔર ઘાટેમેં હૈં.

તશરીહ : કાફિરોંકી ઝિદ, તકબ્બુર ઔર હટ ધરમી બયાન હો રહી હૈ કે ઉનહોંને અલ્લાહ તઆલાકે રસૂલસે ઐસી હી નિશાની તલબ કી જૈસીકે હઝરત સાલેહ (અલૈ.) સે ઉનકી કૌમને માંગી થી. ફિર અપને નબીકો હુકમ દેતા હૈ કે ઉનહેં જવાબ દીજિયે કે આયતેં, મોઅજિઝે ઔર નિશાનાત બતાના મેરે બસકી બાત નહીં યે ખુદા તઆલાકે હાથ હૈ. અગર ઉસને તુમહારી નેક નિય્યતેં માલૂમ કર લીં તો વો મોઅજિઝે દિખાએગા, ઔર અગર તુમ અપની ઝિદ ઔર ઈન્કારસે બઢ બઢકર બાતેં હી બના રહે હો તો વો ખુદા તઆલા તુમસે દબા હુવા નહીં કે ઉસકી ચાહત તુમહારી ચાહતકે તાબેઅ હો જાએ, જો તુમ માંગો વો ખ્વા મ ખ્વાહ કર હી દિખાએ. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ કે આયતેં ભેજનેસે હમેં કોઈ માનેઅ નહીં બજુઝ ઉસકે કે અગલે ભી બરાબર ઈન્કાર હી કરતે રહે, સમૂદિયોંકો દેખો હમારી

નિશાની ઊંટની જો ઉનકે પાસ આઈ ઉનહોંને ઉસ પર ઝુલ્મ ઢા દિયા. કેહ દો મૈં તો સિર્ફ એક મુબલ્લિગ હૂં, પૈગામ્બર હૂં, કાસિદ હૂં, મેરા કામ તુમહારે કાનોં તક આવાઝે ખુદાવંદીકો પહોંચા દેના હૈ. મૈંને તો તુમહેં તુમહારા બુરા ભલા સમઝા દિયા, નેક બદ સમઝા દિયા અબ તુમ જાનો તુમહારા કામ. હિદાયત ઝલાલત ખુદા તઆલાકી તરફસે હૈ, વો અગર કિસીકો ગુમરાહ કર દે તો ઉસકી રેહબરી કોઈ નહીં કર સકતા, ચુનાંચે ઔર જગહ હૈ તુઝ પર ઉનકી હિદાયતકા ઝિમ્મા નહીં યે ખુદા તઆલાકા કામ હૈ, ઔર ઉસકી ચાહત પર મૌકૂફ હૈ, ભલા ઈસ ફુઝૂલ ગોઈકો દેખો કે કિતાબે અઝીઝ ઉનકે પાસ આ ચુકી જિસકે કિસી તરફસે બાતિલ ઉસકે પાસ ભી નહીં ફટક સકતા ઔર ઉનહેં અબ તક નિશાનકી તલબ હૈ. હાલાંકે યે તો તમામ મોઅજિઝાતસે બઢકર મોઅજિઝા હૈ, તમામ દુનિયાકે ફસીહ ઔર બલીગ ઉસકે મુઆરિઝાસે ઔર ઈસ જૈસા કલામ પેશ કરનેસે આજિઝ આ ગયે, પૂરે કુરઆનકા તો મુઆરિઝા ક્યા કરતે? દસ સૂરતોંકા બલ્કે એક સૂરતકા મુઆરિઝા ભી બાવુજૂદ ચેલેન્જકે ન કર સકે. તો ક્યા ઈતના બડા ઔર ભારી મોઅજિઝા ઉનહેં કાફી નહીં જો ઔર મોઅજિઝા તલબ કરને બૈઠે હૈં, યે તો વો પાક કિતાબ હૈ જિસમેં ગુઝિશ્તા બાતોંકી ખબર હૈ ઔર હોનેવાલી બાતોંકી પેશીનગોઈ હૈ ઔર ઝગડોંકા ફૈસલા હૈ ઔર યે ઉસકી ઝબાનસે પઢી જાતી હૈ જો મહઝ ઉમ્મી હૈ જિસને કિસીસે અલિફ બા ભી નહીં પઢા, જો એક હર્ફ લિખના નહીં જાનતા બલ્કે જો અહલે ઈલ્મકી સોહબતમેં ભી કભી નહીં બૈઠા, ઔર વો કિતાબ પઢતા હૈ જિસસે અગલી કિતાબોંકી ભી સિહ્હત ઔર અદમે સિહ્હત માલૂમ હોતી હૈ, જિસકે અલ્ફાઝમેં હલાવત, જિસકી નઝમમેં મલાહત, જિસકે અંદાઝમેં ફસાહત, જિસકે બયાનમેં બલાગત, જિસકા તર્ઝ દિલરૂબા, જિસકા સબાક દિલચસ્પ, જિસમેં દુનિયાકી ભી ખૂબિયાં મૌજૂદ, ખૂદ બની ઈસરાઈલકે ઉલમા ભી ઉસકી તસ્દીક પર મજબૂર. અગલી કિતાબેં જિસ પર શાહિદ, ભલે લોગ જિસકે મદાહ ઔર કાઈલ આમિલ, ઈસ ઈતને બડે મોઅજિઝેકી મૌજૂદગીમેં કિસી ઔર મોઅજિઝેકી તલબ મહઝ ગુરેઝ હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ કે ઉસમેં ઈમાન વાલોંકે લિયે રહમત ઔર નસીહત હૈ. યે કુરઆને હકકો ઝાહિર કરનેવાલા, બાતિલકો બરબાદ કરનેવાલા, અગલોંકે વાકિઆત તુમહારે સામને

રખકર તુમહેં નસીહત ઔર ઈબરતકા મૌકા દેતા હૈ, ગુનેહગારોંકે અંજામ દિખાકર તુમહેં ગુનાહોંસે રોકતા હૈ. કેહ દો કે મુઝમેં ઔર તુમમેં ખુદા તઆલા ગવાહ હૈ ઔર ઉસકી ગવાહી કાફી હૈ. વો તુમહારી તકઝીબ (ઝુઠલાને) ઔર સરકશીકો ઔર મેરી સચ્ચાઈ ઔર ખૈરખ્વાહીકો અચ્છી તરહ જાનતા હૈ. અગર મૈં ઉસ પર ઝૂઠ બાંધતા તો વો જરૂર મુઝસે ઈન્તિકામ (બદલા) લે લેતા, વો ઐસે લોગોંકો બેઈન્તિકામ નહીં છોડતા જૈસે ખૂદ ઉસકા ફરમાન હૈ કે અગર યે રસૂલ મુઝ પર એક બાત ભી ઘડ લેતા તો મૈં ઉસકા દાહના હાથ પકડકર ઉસકી રગે જાન કાટ લેતા ઔર કોઈ ન હોતા જો ઉસે મેરે હાથસે છુડા સકે. ચૂંકે ઉસ પર મેરી સચ્ચાઈ રોશન હૈ ઔર મૈં ઉસીકા ભેજા હુવા હૂં ઔર ઉસકા નામ લેકર ઉસકી કહી હુઈ તુમસે કેહતા હૂં, ઈસ લિયે વો મેરી તાઈદ કરતા હૈ ઔર મુઝે રોઝ બરોઝ ગલ્બા દેતા જાતા હૈ ઔર મુઝસે મોઅજિઝાત પર મોઅજિઝાત ઝાહિર કરાતા જાતા હૈ. વો જમીન ઔર આસમાનકે ગૈબકા જાનનેવાલા હૈ. ઉસ પર એક ઝર્રા ભી પોશીદા નહીં, બાતિલકો માનનેવાલે ઔર ખુદા તઆલાકો ન માનનેવાલે હી નુકસાન યાફતા ઔર ઝલીલ હૈં. કિયામતકે દિન ઉનહેં ઉનકી બદ આ'માલીકા નતીજા ભુગતના પડેગા, ઔર જો સરકશિયાં યહાં કી હૈં સબકા મઝા ચખના પડેગા, ભલા ખુદા તઆલાકો ન માનના ઔર બુતોંકો માનના ઉસસે બઢકર ઔર ઝુલ્મ ક્યા હોગા? વો અલીમ ઔર હલીમ ખુદા તઆલા ઉસકા બદલા દિયે બગૈર હરગિઝ ન રહેગા.

---

(૨૮) વ કઅય્યિમ્ મિન્ દાબ્બતિલ્ લા તહ્મિલુ રિઝ્કહા, અલ્લાહુ યર્ઝુકુહા વ ઈય્યાકુમ, વહુવસ્સમીઉલ્ અલીમ. (સૂ. અલ અન્કબૂત ૬૦)

તર્જુમા : ઔર બહોતસે જાનવર હૈં જો અપની રોઝી ઉઠાએ નહીં ફિરતે, ઉન સબકો ઔર તુમહેં ભી અલ્લાહ તઆલા હી રોઝી દેતા હૈ, વો બડા હી જાનનેવાલા હૈ.

તશરીહ : મુહાજિરીનકે રિઝકમેં હિજરતકે બાદ ખુદા તઆલાને વો બરકતેં દીં કે યે દુનિયાકે કિનારોંકે માલિક હો ગયે. તો ફરમાયા કે બહોતસે જાનવર હૈં જો ન અપને રિઝકકો જમા કરનેકી તાકત રખતે હૈં ન ઉસે હાસિલ કરનેકી, ન વો કલકે

લિયે કોઈ ચીઝ ઉઠાકર રખતે હૈં, અલ્લાહ તઆલાકે ઝિમ્મે ઉનકી રોઝિયાં હૈં, પરવરદિગાર ઉનહેં ઉનકે રિઝક પહોંચા દેતા હૈ, તુમહારા રાઝિક ભી વોહી હૈ. વો કિસી મખ્લૂકકો કિસી હાલતમેં કિસી વક્ત નહીં ભૂલતા. ચ્યૂંટિયોંકો ઉનકે સૂરાખોંમેં, પરિંદોંકો આસમાન ઔર જમીનકી ખલામેં, મછલિયોંકો પાનીમેં વોહી રિઝ્ક પહોંચાતા હૈ. જૈસે ફરમાયા **વમા મિન્ દાબ્બતિન્ ફીલ્ અર્ઝ** યાની કોઈ જાનવર રૂએ જમીન પર ઐસા નહીં કે ઉસકી રોઝી અલ્લાહ તઆલાકે ઝિમ્મે ન હો. વોહી ઉનકે ઠહેરને ઔર રેહને સેહનેકી જગહકો અચ્છી તરહ જાનતા હૈ. યે સબ ઉસકી રોશન કિતાબમેં મૌજૂદ હૈ.

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ફરમાતે હૈં મૈં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે સાથ ચલા, મદીનેકે બાગાતમેંસે એક બાગમેં આપ (સ.અ.વ.) ગયે ઔર ગિરી પડી રદ્દી ખજૂરેં ખોલ ખોલકર સાફ કરકે ખાને લગે, મુઝસે ખાનેકો ફરમાયા, મૈંને કહા (હુઝૂર સ.અ.વ.) મુઝસે તો યે રદ્દી ખજૂરેં નહીં ખાઈ જાએંગી, આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા લેકિન મુઝે તો યે બહોત અચ્છી માલૂમ હોતી હૈં ઈસ લિયે કે ચોથે દિનકી સુબહ હૈ કે મૈંને ખાના નહીં ખાયા, ઔર ન ખાનેકી વજહ યે કે મિલા હી નહીં. સુનો! અગર મૈં ચાહતા તો ખુદા તઆલાસે દુઆ કરતા ઔર અલ્લાહ તઆલા મુઝે કૈસરો કિસરાકા મુલ્ક દે દેતા. અય ઈબ્ને ઉમર! તેરા ક્યા હાલ હોગા જબ કે તૂ ઐસે લોગોંમેં હોગા, જો સાલ ભરકે ગલ્લે (અનાજ) વગૈરહ જમા કર લિયા કરેંગે ઔર ઉનકા યકીન ઔર તવક્કુલ બિલકુલ બોદા હો જાએગા. હમ અભી તો વહીં ઈસી હાલતમેં થે જો યે આયત **વકઅય્યિન...** નાઝિલ હુઈ. પસ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લને મુઝે દુનિયાકે ખઝાને જમા કરનેકા ઔર ખ્વાહિશોંકે પીછે લગ જાનેકા હુકમ નહીં કિયા, જો શખ્સ દુનિયાકે ખઝાને જમા કર લે ઔર ઉસે બાકીવાલી ઝિંદગી ચાહે વો સમઝ લે કે હયાત બાકીવાલી તો ખુદા તઆલાકે હાથ હૈ દેખો, મૈં તો ન દીનાર ઔર દિરહમ જમા કરૂં ન કલકે લિયે આજ રોઝીકા ઝખીરા જમા કર રખ્ખૂં.

યે મશહૂર હૈ કે કવ્વેકે બચ્ચે જબ નિકલતે હૈં તો ઉનકે પર ઔર બાલ સફેદ હોતે હૈં યે દેખકર કવ્વા ઉનસે નફરત કરકે ભાગ જાતા હૈ, કુછ દિનોં બાદ ઉન

પરોંકી રંગત સિયાહ (કાલી) પડ જાતી હૈ, તબ ઉનકે માં-બાપ આતે હૈં ઔર ઉન્હેં દાના વગૈરહ ભરાતે હૈં. ઈબ્તિદાઈ દિનોંમેં જબ કે માં-બાપ ઉન છોટે બચ્ચોંસે નફરત કરકે ભાગ જાતે હૈં ઔર ઉનકે પાસ ભી નહીં આતે ઉસ વક્ત અલ્લાહ તઆલા છોટે છોટે મચ્છર ઉનકે પાસ ભેજ દેતા હૈ, વોહી ઉનકી ગિઝા બન જાતે હૈં. અરબકે શુઅરાને ઉસે નઝ્મ ભી કિયા હૈ. હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ફરમાન હૈ સફર કરો તાકે સિહ્હત ઔર રોઝી પાઓ. ઔર રિવાયતમેં હૈ કે સફર કરો તાકે સિહ્હત ઔર ગનીમત મિલે. ઔર હદીસમેં હૈ સફર કરો નફા ઉઠાઓગે, રોઝે રખ્ખો તંદુરૂસ્ત રહોગે, જિહાદ કરો ગનીમત મિલેગી. ઔર રિવાયતમેં હૈ જિદવાલોં ઔર આસાની વાલોંકે સાથ સફર કરો. ફિર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોંકી બાતેં સુનનેવાલા ઔર ઉનકી હરકાત ઔર સકનાતકો જાનનેવાલા હૈ.

---

(૨૯) વ લઈન્ સઅલ્તહુમ્ મન્ ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ વ સખ્ખર શશ્મ્સ વલ્ કમર લયકૂલુન્નલ્લાહ, ફઅન્ના યુઅ્ફકૂન. અલ્લાહુ યબ્સુતુ રિંઝ્ક લિમંય્ યશાઉ મિન્ ઈબાદિહી વ યક્દિરુ લહૂ, ઈન્નલ્લાહ બિકુલ્લિ શૈઈન્ અલીમ. વ લઈન્ સઅલ્તહુમ્ મન્ નઝ્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅહ્યા બિહિલ્ અર્ઝ મિમ્ બઅ્દિ મૌતિહા લયકૂલુન્નલ્લાહુ, કુલિલ્ હમ્દુ લિલ્લાહિ, બલ્ અક્સરુહુમ્ લા યઅ્કિલૂન.
(સૂ. અલ અન્કબૂત, ૬૧-૬૩)

તર્જુમા : ઔર અગર આપ ઉનસે દરિયાફત કરેં કે જમીન ઔર આસમાનકા ખાલિક ઔર સૂરજ ચાંદકો કામમેં લગાનેવાલા કૌન હૈ? તો ઉનકા જવાબ યેહી હોગા કે અલ્લાહ તઆલા, ફિર કિધર ઉલ્ટે જા રહે હૈં, અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોંકા જાનનેવાલા હૈ, ઔર અગર આપ ઉનસે સવાલ કરેં કે આસમાનસે પાની ઉતારકર જમીનકો ઉસકી મૌતકે બાદ ઝિંદા કિસને કિયા? તો યકીનન ઉનકા જવાબ યેહી હોગા. અલ્લાહ તઆલાને. આપ કેહ દેં કે હર તા'રીફ અલ્લાહ હીકે લિયે સઝાવાર હૈ. બલ્કે ઉનમેંસે અકસર બેઅકલ હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા સાબિત કરતા હૈ કે માબૂદે બરહક સિર્ફ વોહી હૈ. ખૂદ મુશરિકીન ભી ઈસ બાતકે કાઈલ હૈં કે આસમાન ઔર જમીનકા પૈદા

કરનેવાલા, સૂરજ ચાંદકો મુસખ્ખર કરનેવાલા, દિન રાતકો પૈં દર પૈ લાનેવાલા, ખાલિક રાઝિક, મૌત ઔર હયાત પર કાદિર સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. વો ખૂબ જાનતા હૈ કે ગિનાકે લાઈક કૌન હૈ? ઔર ફક્રકે લાઈક કૌન હૈ? અપને બંદોંકી મસ્લિહતેં ઉસકો પૂરી તરહ માલૂમ હૈં. પસ જબ કે મુશરિકીન ખૂદ માનતે હૈં કે તમામ ચીઝોંકા ખાલિક સિર્ફ ખુદા તઆલા હૈ, સબ પર કાબિઝ સિર્ફ વોહી હૈ, ફિર ઉસકે સિવા દૂસરોંકી ઈબાદત ક્યૂં કરતે હૈં. ઔર ઉસકે સિવા દૂસરોં પર તવક્કુલ ક્યૂં કરતે હૈં? જબ કે મુલ્કકા માલિક વો તન્હા હૈ તો ઈબાદતોંકે લાઈક ભી વો અકેલા હી હૈ. તૌહીદે રુબૂબિયતકો માનકર ફિર તૌહીદે ઉલૂહિયતસે ઈન્હિરાફ (મુંહ મોડના) અજીબ ચીઝ હૈ. કુરઆને કરીમમેં તૌહીદે રુબૂબિયતકે સાથ હી તૌહીદે ઉલૂહિયતકા ઝિક્ર બકસરત હૈ. ઈસ લિયે કે તૌહીદે રુબૂબિયતકે કાઈલ મુશરિકીને મક્કા થે તો ઉનહેં કાઈલ મા'કૂલ કરકે ફિર તૌહીદે ઉલૂહિયતકી તરફ દઅવત દી જાતી હૈ. મુશરિકીન હજ ઔર ઉમરેમેં લબ્બૈક પુકારતે હુએ ભી ખુદા તઆલાકે શરીક હોનેકા ઈકરાર કરતે હૈં. કેહતે થે **લબ્બૈક લા શરીક લક ઈલ્લા શરીકા હુવ લક તમ્લિકહ વમા મલક** યાની ખુદાયા! હમ હાઝિર હુએ તેરા કોઈ શરીક નહીં મગર ઐસે શરીક કે જિનકા માલિક ઔર જિનકે મુલ્કકા માલિક ભી તૂહી હૈ.

---

(૩૦) **અવલમ્ યતફક્કરૂ ફી અન્ફુસિહિમ, મા ખલકલ્લાહુ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ વમા બૈનહુમા ઈલ્લા બિલ્ હક્કિ વ અજલિમ્ મુસમ્મા, વ ઈન્ન કષીરમ્ મિનન્નાસિ બિલિકાઈ રબ્બિહિમ્ લકાફિરૂન. અવલમ્ યસીરૂ ફીલ્ અર્ઝિ ફયન્ઝુરૂ કૈફ કાન આકિબતુલ્લઝીન મિન્ કબ્લિહિમ, કાનૂ અશદ મિન્હુમ્ કુવ્વતંવ્ વ અષારૂલ્ અર્ઝ વ અમરૂહા અક્ષર મિમ્મા અમરૂહા વજાઅત્હુમ્ રુસુલુહુમ્ બિલ્ બય્યિનાત, ફમા કાનલ્લાહુ લિયઝ્લિમહુમ્ વલાકિન્ કાનૂ અન્ફુસહુમ્ યઝ્લિમૂન.**

(સૂ. રૂમ, ૮-૯)

તર્જુમા : ક્યા ઉન લોગોંને અપને દિલમેં યે ગૌર નહીં કિયા કે અલ્લાહ તઆલાને આસમાનોંકો ઔર જમીન ઔર ઉનકે દરમિયાન જો કુછ હૈ સબકો બેહતરીન કરીનેસે મુકર્રર વક્ત તકકે લિયે (હી) પૈદા કિયા હૈ, હાં અકસર લોગ

યકીનન અપને રબકી મુલાકાતકે મુન્કિર હૈં, ક્યા ઉનહોંને જમીનમેં ચલ ફિરકર યે નહીં દેખા કે ઉનસે પેહલે લોગોંકા અંજામ કૈસા બુરા હુવા, વો ઉનસે બહોત ઝિયાદા તવાના ઔર તાકતવર થે, ઔર ઉનહોંને ભી જમીન બોઈ જોતી થી, ઔર ઉનસે ઝિયાદા આબાદ કી થી, ઔર ઉનકે પાસ ઉનકે રસૂલ રોશન દલાઈલ લેકર આએ થે. યે તો નામુમકિન થા કે અલ્લાહ તઆલા ઉન પર ઝુલ્મ કરતા લેકિન (દર અસલ) વો ખૂદ અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કરતે થે.

તશરીહ : ચૂંકે કાઈનાતકા ઝર્રા ઝર્રા હક જલ્લ વ અલાકી કુદરતકા નિશાન હૈ ઔર ઉસકી તૌહીદ ઔર રૂબૂબિયત પર દલાલત કરનેવાલા હૈ, ઈસ લિયે ઈરશાદ હોતા હૈ કે મૌજૂદાતમેં ગૌરો ફિક્ર કિયા કરો ઔર કુદરતે ખુદા તઆલાકી ઈન નિશાનિયોંસે ઉસ માલિકકો પહેચાનો ઔર ઉસકી કદર ઔર તા'ઝીમ કરો. કભી આલમે અલવીકો દેખો, કભી આલમે સિફલી પર નઝર ડાલો, કભી ઔર મખ્લૂકાતકી પૈદાઈશકો સોચો ઔર સમઝો કે યે ચીઝેં અબસ ઔર બેકાર પૈદા નહીં કી ગઈ. બલ્કે ખુદા તઆલાને ઉનહેં કાર આમદ ઔર નિશાને કુદરત બનાઈ હૈં. હર એકકા એક વક્ત મુકર્રર હૈ યાની કિયામતકા દિન, જિસે અકસર લોગ માનતે હી નહીં. ઉસકે બાદ નબિયોંકી સદાકતકો ઈસ તરહ ઝાહિર ફરમાતા હૈ કે દેખ લો ઉનકે મુખાલિફીનકા કિસ કદર ઈબરતનાક અંજામ હુવા? ઔર ઉનકે માનનેવાલોંકો કિસ તરહ દોનોં જહાંકી ઈઝ્ઝત મિલી? તુમ ચલ ફિરકર અગલે વાકિઆત માલૂમ કરો કે ગુઝિશ્તા ઉમ્મતેં જો તુમસે ઝિયાદા ઝોરઆવર થીં, તુમસે ઝિયાદા માલો ઝરવાલી થીં, તુમસે ઝિયાદા કુમ્બે કબીલે ઔર બેટે પોતેવાલી થીં, તુમ તો ઉનકે દસવેં હિસ્સેકો ભી નહીં પહોંચે, વો તો તુમસે ઝિયાદા ઉમ્રવાલે થે, તુમસે ઝિયાદા આબાદિયાં ઉનહોંને કીં, તુમસે ઝિયાદા ખેતિયાં ઔર બાગાત ઉનકે થે, બાવુજૂદ ઉસકે જબ ઉનકે પાસ ઉસ ઝમાનેકે રસૂલ આએ, ઉનહોંને દલીલેં ઔર મોઅજિઝે દિખાએ, ઔર ફિર ભી ઉસ ઝમાનેકે ઉન બદનસીબોંને ઉનકી ન માની ઔર અપને ખયાલાતમેં મુસ્તગ્રક રહે ઔર સિયાહ કારિયોંમેં મશ્ગૂલ રહે તો આખિરકાર અઝાબે ખુદા તઆલા ઉન પર બરસ પડે, ઉસ વક્ત કોઈ ન થા જો ઉનહેં બચા સકે યા કિસી અઝાબકો ઉન પરસે હટા સકે. અલ્લાહ તઆલાકી ઝાત ઉસસે પાક હૈ કે વો અપને

બંદોં પર ઝુલ્મ કરે, યે અઝાબ તો ઉનકે અપને કરતૂતોંકા વબાલ થા. ખુદા તઆલાકી આયતોંકો યે ઝુઠલાતે થે, ખુદા તઆલાકી બાતોંકા મઝાક યે ઉડાતે થે, જૈસે ઔર આયતમેં હૈ કે ઉનકી બેઈમાનીકી વજહસે હમને ઉનકે દિલોંકો, ઉનકી નિગાહોંકો ફેર દિયા ઔર ઉનહેં ઉનકી સરકશીમેં હી હૈરાન છોડ દિયા હૈ, ઔર આયતમેં હૈ કે ઉનકી કજી (ટેઢેપન) કી વજહસે અલ્લાહ તઆલાને ઉનકે દિલ ભી ટેઢે કર દિયે, ઔર આયતમેં હૈ કે અગર અબ ભી મુંહ મોડેં તો સમઝ લે કે ખુદા તઆલા ઉનકે બાઝ ગુનાહોં પર ઉનકી પકડ કરનેકા ઈરાદા કર ચુકા હૈ.

---

(૩૧) ફસુબ્હાનલ્લાહિ હીન તુમ્સૂ-ન વ હીન તુસ્બિહૂન. વ લહુલ્ હમ્દુ ફીસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વ અશિય્યંવ્ વ હી-ન તુઝ્હિરૂન. યુખ્રિજુલ્ હય્ય મિનલ્ મય્યિતિ વ યુખ્રિજુલ્ મય્યિત મિનલ્ હય્યિ વ યુહ્યિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા, વ કઝાલિ-ક તુખ્રજૂન. (સૂ. રૂમ ૧૭-૧૯)

તર્જુમા : પસ અલ્લાહ તઆલાકી તસ્બીહ પઢ્હા કરો જબ કે તુમ શામ કરો ઔર જબ સુબહ કરો. તમામ તારીફોંકે લાઈક આસમાન ઔર જમીનમેં સિર્ફ વોહી હૈ. તીસરે પહરકો ઔર ઝોહરકે વક્ત ભી (ઉસકી પાકીઝગી બયાન કરો) (વોહી) ઝિંદાકો મુરદાસે ઔર મુરદાકો ઝિંદાસે નિકાલતા હૈ. ઔર વોહી જમીનકો ઉસકી મૌતકે બાદ ઝિંદા કરતા હૈ. ઈસી તરહ તુમ ભી નિકાલે જાઓગે.

તશરીહ : ઉસ રબ તબારક વ તઆલાકી કમાલે કુદરત ઔર અઝમતે સલ્તનત પર દલાલત ઉસકી તસ્બીહ ઔર ઉસકી હમ્દસે હૈ જિસકી તરફ અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોંકી રેહબરી કરતા હૈ, ઔર અપના પાક હોના ઔર કાબિલે હમ્દ હોના ભી બયાન ફરમાતા રહા હૈ. શામકે વક્ત જબ કે દિન અપની રોશનિયોંકો લેકર આતા હૈ. ઈતના બયાન ફરમાકર ઉસકે બાદકા જુમ્લા બયાન ફરમાનેસે પેહલે હી યે ભી ઝાહિર કર દિયા કે જમીન ઔર આસમાનમેં કાબિલે હમ્દો સના વોહી હૈ, ઉનકી પૈદાઈશ ખૂદ ઉનકી બુઝુર્ગી પર દલીલ હૈ. ફિર સુબહ ઔર શામકે વકતોંકી તસ્બીહકા બયાન જો પેહલે ગુઝરા થા ઉસકે સાથ ઈશા ઔર ઝોહરકા વક્ત મિલા લિયા, જો પૂરી અંધેરી ઔર કામિલ ઉજાલેકા

વક્ત હોતા હૈ. બેશક તમામ તર પાકીઝગી ઉસીકો સઝાવાર હૈ જો રાતકે અંધેરોંકો ઔર દિનકે ઉજાલોંકો પૈદા કરનેવાલા હૈ. સુબહકો ઝાહિર કરનેવાલા રાતકો સુકૂનવાલી બનાનેવાલા વોહી હૈ.

મુસ્નદે અહમદકી હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, મૈં તુમહેં બતાઉં કે ખુદા તઆલાને (હઝરત) ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કા નામ ખલીલ વફાદાર ક્યૂં રખ્ખા? ઈસ લિયે કે વો સુબહ શામ ઈન કલિમાતકો પળ્હા કરતે થે. ફિર આપને **ફસુબ્હાનલ્લાહ સે તુઝ્હિરૂન** તકકી દોનોં આયતેં તિલાવત ફરમાઈ. તબરાનીકી હદીસમેં ઈન દોનોં આયતોંકી નિસ્બત હૈ કે જિસને સુબહ શામ યે પળ્હ લીં ઉસને દિન રાતમેં જો ઉસસે ફૌત હુવા હો ઉસે પા લિયા. ફિર બયાન ફરમાયા કે મૌત ઔર ઝિંદગીકા ખાલિક, મુરદોંસે ઝિંદોંકો ઔર ઝિંદોંસે મુરદોંકો નિકાલનેવાલા વોહી હૈ. હર ચીઝ પર ઔર ઉસકી ઝિદ પર વો કાદિર હૈ. દાનેસે દરખ્ત, દરખ્તસે દાને, મુરઘીસે અંડા, અંડેસે મુરઘી, નુત્ફેસે ઈન્સાન, ઈન્સાનસે નુત્ફા, મોમિનસે કાફિર, કાફિરસે મોમિન, ગર્ઝ હર ચીઝ ઔર ઉસકે મુકાબલેકી ચીઝ પર ઉસે કુદરત હાસિલ હૈ, ખુશ્ક જમીનકો વોહી તર કર દેતા હૈ, બંજર જમીનસે વોહી ખેતી (અનાજ) પૈદા કર દેતા હૈ, જૈસે સૂરએ યાસીનમેં ફરમાયા કે ખુશ્ક જમીનકા તરોતાઝા હોકર તરહ તરહકે અનાજ ઔર ફલ પૈદા કરના ભી મેરી કુદરતકા એક કામિલ નિશાન હૈ. ઔર આયતમેં હૈ કે તુમહારે દેખતે હુએ ઉસ જમીનકો જિસમેંસે ધુવાં ઉઠતા હો દો બૂંદસે તર કરકે મૈં લેહલહા દેતા હૂં ઔર હર કિસમકી પૈદાવારસે ઉસે સર સબ્ઝ કર દેતા હૂં. યહાં બયાન ફરમાયા ઈસી તરહ તુમ સબ ભી મરનેકે બાદ કબરોંમેંસે ઝિંદા કરકે ખડે કર દિયે જાઓગે.

---

(૩૨) અવલમ્ યરૌ અન્નલ્લાહ યબ્સુતુ રિઝ્ક લિમંય્યશાઉ વ યક્દિરુ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યુઅ્મિનૂન. (પા. ૨૧, રૂમ, ૩૭)

તર્જુમા : ક્યા ઉનહોંને યે નહીં દેખા કે અલ્લાહ તઆલા જિસે ચાહે કુશાદા રોઝી દેતા હૈ ઔર જિસે ચાહે તંગ, ઉસમેં ભી ઉન લોગોંકે લિયે જો ઈમાન લાતે હૈં નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : સહીહ હદીસમેં હૈ કે મોમિન પર તઅજ્જુબ હૈ, ઉસકે લિયે ખુદા તઆલાકી હર કઝા બેહતર હી હોતી હૈ, રાહત પર શુક્ર કરતા હૈ તો યે ભી ઉસકે લિયે બેહતર હોતા હૈ ઔર મુસીબત પર સબ્ર કરતા હૈ તો યે ભી ઉસકે લિયે બેહતર હોતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા હી તસર્રુફ કરનેવાલા ઔર માલિક હૈ. વો અપની હિકમતકે મુતાબિક જહાં રચાએ હુએ હૈ કિસીકો કમ દેતા હૈ કિસીકો ઝિયાદા દેતા હૈ. કોઈ તંગી તુર્શીમેં હૈ કોઈ વુસ્અત ઔર ફરાખીમેં. ઉસમેં મોમિનોંકે લિયે નિશાની હૈ.

---

(૭૭) અલ્લાહુલ્લઝી ખલક-કુમ્ ષુમ્મ રઝક-કૂમ્ ષુમ્મ યુમીતુકુમ્ ષુમ્મ યુહ્યીકુમ, હલ મિન્ શુરકાઈકુમ્ મંય્ યફ્અલુ મિન્ ઝાલિકુમ્ મિન્ શૈઈન, સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અમ્મા યુશ્રિકૂન. (પા. ૨૧, સૂ. રૂમ, ૪૦)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા વો હૈ જિસને તુમહેં પૈદા કિયા, ફિર રોઝી દી, ફિર માર ડાલેગા, ફિર ઝિંદા કરેગા, બતાઓ તુમહારે શરીકોંમેંસે કોઈ ભી ઐસા હૈ જો ઈનમેંસે કુછ ભી કર સકતા હો. અલ્લાહ તઆલાકે લિયે પાકી ઔર બરતરી હૈ હર ઉસ શરીકસે જો યે લોગ મુકર્રર કરતે હૈં.

તશરીહ : ઈન્સાન અપની માંકે પેટસે નંગા, બેઈલ્મ, બગૈર કાન, બગૈર આંખ, બગૈર તાકત નિકલતા હૈ. ફિર ખુદા તઆલા ઉસે સબ ચીઝેં અતા ફરમાતા હૈ. માલ ભી, મિલ્કિયત ભી, કમાઈ ભી, તિજારત ભી, ગર્ઝ બેશુમાર નેઅમતેં અતા ફરમાતા હૈ. દો સહાબિયોંકા બયાન હૈ કે હમ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં હાઝિર હુએ. ઉસ વક્ત આપ (સ.અ.વ.) કિસી કામમેં મશ્ગૂલ થે હમને ભી આપ (સ.અ.વ.) કા હાથ બટાયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા દેખો સર હિલને લગે તબ તક ભી રોઝીસે કોઈ મહેરૂમ નહીં રેહતા. ઈન્સાન નંગા ભૂકા દુનિયામેં આતા હૈ, એક છિલ્કા ભી ઉસકે બદન પર નહીં હોતા, ફિર ખુદા તઆલા હી ઉસે રોઝિયાં દેતા હૈ, વો ઈસ હયાતકે બાદ તુમહેં માર ડાલેગા, ફિર કિયામતકે દિન ઝિંદા કરેગા. ખુદા તઆલાકે સિવા તુમ જિન જિનકી ઈબાદત કર રહે હો ઉનમેંસે એક ભી ઈન બાતોંમેંસે કિસી એક પર કાબૂ નહીં રખતા, ઈન કામોંમેંસે એક ભી કોઈ નહીં કર સકતા, અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા હી તન્હા ખાલિક, રાઝિક ઔર મૌત ઝિંદગીકા

માલિક હૈ વોહી કિયામતકે દિન તમામ મખ્લૂકકો જિલા દેગા. ઉસકી મુકદ્દસ પાકીઝા, મુઅઝ્ઝમ ઔર ઈઝ્ઝત ઔર જલાલવાલી ઝાત ઉસસે પાક હૈ કે કોઈ ઉસકા શરીક હો યા ઉસ જૈસા હો યા ઉસકે બરાબર હો યા ઉસકી ઔલાદ હો યા માં-બાપ હોં. વો અહદ હૈ, સમદ હૈ, ફર્દ હૈ, માં-બાપસે, ઔલાદસે પાક હૈ, ઉસકી કુફૂ (હમઝાત) કા કોઈ નહીં.

---

(૩૪) અલ્હમ્દુ લિલ્લા હિલ્લઝી લહૂ માફીસ્સમાવાતિ વમા ફીલ અર્ઝિ વલહુલ્ હમ્દુ ફીલ્ આખિરહ, વહુવલ્ હકીમુલ્ ખબીર. યઅ્લમુ મા યલિજુ ફીલ્ અર્ઝિ વમા યખ્રુજુ મિન્હા વમા યન્ઝિલુ મિનસ્સમાઈ વમા યઅ્રુજુ ફીહા. વહુવ ર્રહીમુલ્ ગફૂર. (પા. ૨૨, સૂ. સબા, ૧-૨)

તર્જુમા : તમામ તારીફેં ઉસ અલ્લાહકે લિયે સઝાવાર હૈં જિસકી મિલ્કિયતમેં વો સબ કુછ હૈ જો આસમાનોં ઔર જમીનમેં હૈ, આખિરતમેં ભી તારીફ ઉસીકે લિયે હૈ, વો (બડી) હિકમતોંવાલા ઔર (પૂરા) ખબરદાર હૈ. જો જમીનમેં જાએ, ઔર જો ઉસસે નિકલે, જો આસમાનસે ઉતરે, ઔર જો ચઢકર ઉસમેં જાએ, વો સબસે બાખબર હૈ. ઔર વો મહેરબાન નિહાયત બખ્શિશવાલા હૈ.

તશરીહ : ચૂંકે દુનિયા ઔર આખિરતકી સબ નેઅમતેં રહમતેં ખુદા હીકી તરફસે હૈં, સારી હુકૂમતોંકા હાકિમ વોહી એક હૈ, ઈસ લિયે હર કિસમકી હર એક તારીફ ઔર સનાકા મુસ્તહિક ભી વોહી હૈ. વોહી માબૂદ હૈ જિસકે સિવા કોઈ લાઈકે ઈબાદત નહીં, ઉસીકે લિયે દુનિયા ઔર આખિરતકી હમ્દો સના સઝાવાર હૈ, ઉસીકી હુકૂમત હૈ ઔર ઉસીકી તરફ સબ લૌટાએ જાતે હૈં. જમીન ઔર આસમાનમેં જો કુછ હૈ સબ ઉસકી માતહતીમેં હૈ, જિતને ભી હૈં સબ ઉસકે ગુલામ હૈં ઉસકે કબ્ઝેમેં હૈં, સબ પર તસર્રુફ ઉસીકા હૈ, જૈસે ઔર આયત હૈ **વ અન્ન લના લલ્ આખિરત વલ્ ઊલા,** આખિરતમેં ઉસીકી તારીફેં હોંગી. વો અપને અકવાલ ઔર અફઆલ ઔર તકદીર પર સબમેં હુકૂમતોંવાલા હૈ ઔર ઐસા ખબરદાર હૈ જિસ પર કોઈ ચીઝ મખ્ફી (છુપી) નહીં, જિસસે કોઈ ઝર્રા પોશીદા નહીં, જો અપને અહકામમેં હકીમ, જો અપની મખ્લૂકસે બાખબર. જિતને કતરે બારિશકે જમીનમેં જાતે હૈં, જિતને દાને ઉસમેં બોએ જાતે હૈં, ઉસકે ઈલ્મસે બાહિર નહીં, જો જમીનસે

નિકલતા હૈ ઉગતા હૈ ઉસે ભી વો જાનતા હૈ. ઉસકે મુહીત ઔર વસીઅ ઔર બેપાયાં ઈલ્મસે કોઈ ચીઝ દૂર નહીં. હર ચીઝકી ગિન્તી કૈફિયત ઔર સિફત ઉસે માલૂમ હૈ. આસમાનસે જો બારિશ બરસ્તી હૈ ઉસકે કતરોંકી ગિન્તી ભી ઉસકે ઈલ્મમેં મહેફૂઝ હૈ, જો રિઝક વહાંસે ઉતરતા હૈ, ઉસકે ઈલ્મસે નેક આ'માલ વગૈરહ જો આસમાન પર ચળ્હતે હૈં વો ભી ઉસકે ઈલ્મમેં હૈં, વો અપને બંદોં પર ખૂદ ઉસસે ભી ઝિયાદા મહેરબાન હૈ ઈસી વજહસે ઉનકે ગુનાહોં પર ઈત્તિલાઅ રખતે હુએ ઉનહેં જલ્દીસે સઝા નહીં દેતા બલ્કે મોહલત દેતા હૈ કે વો તૌબા કર લેં ઔર બુરાઈયાં છોડ દેં, રબકી તરફ રૂજૂઅ કર લેં. ફિર ગફૂર હૈ, ઈધર બંદા ઝુકા રોયા પીટા, ઉધર ઉસને બખ્શ દિયા મઆફ ફરમા દિયા દરગુઝર કર લિયા. તૌબા કરનેવાલા ધુત્કારા નહીં જાતા. તવક્કુલ કરનેવાલા નુકસાન નહીં ઉઠાતા.

---

(૩૫) અફલમ્ યરૌ ઈલા મા બૈન ઐદીહિમ્ વમા ખલ્ફહુમ્ મિનસ્સમાઈ વલ્ અર્ઝિ, ઈન્નશઅ્ નખ્સિફ્ બિહિમુલ્ અર્ઝ અવ્ નુસ્કિત્ અલૈહિમ્ કિસફમ્ મિનસ્સમાઈ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકુલ્લિ અબ્દિમ્ મુનીબ.

(પા. ૨૨, સબા, ૯)

તર્જુમા : ક્યા પસ વો અપને આગે પીછે આસમાન ઔર જમીનકો દેખ નહીં રહે હૈં? અગર હમ ચાહેં તો ઉનહેં જમીનમેં ધંસા દેં યા ઉન પર આસમાનકે ટુકડે ગિરા દેં, યકીનન ઉસમેં પૂરી દલીલ હૈ હર ઉસ બંદેકે લિયે જો (દિલસે) મુતવજ્જેહ હો.

તશરીહ : જિસને મુહીત આસમાન ઔર બસીત જમીન પૈદા કર દી. જહાં જાઓ ન આસમાનકા સાયા છૂટે ન જમીનકા ફર્શ, જૈસે ફરમાન હૈ **વસ્સમાઅ બનૈનાહા બિઐદિંવ્ વ ઈન્ના લમૂસિઊન. વલ્ અર્ઝ ફરશ્નાહા ફનિઅ્મલ્ માહિદૂન** હમને આસમાનકો અપને હાથોંસે બનાયા ઔર હમ કુશાદગીવાલે હૈં, જમીનકો હમને હી બિછાયા ઔર હમ બહોત અચ્છે બિછાનેવાલે હૈં. યહાં ભી ફરમાયા કે આગે દેખો તો, ઔર પીછે દેખો તો, ઈસી તરહ દાએં નઝર ડાલો તો ઔર બાઈં તરફ ઈલ્તિફાત કરો તો વસીઅ આસમાન ઔર બસીત જમીન નઝર આએગી.

ઈતન બડી મખ્લૂકકા ખાલિક ઈતની ઝબરદસ્ત કુદરતોં પર કાદિર, ક્યા તુમ જૈસી છોટીસી મખ્લૂકકો ફના કરકે ફિર પૈદા કરને પર કુદરત ખો બૈઠા? વો તો કાદિર હૈ કે અગર ચાહે તુમહેં જમીનમેં ધંસા દે યા આસમાન તુમ પર તોડ દે. યકીનન તુમહારે ઝુલ્મ ઔર ગુનાહ ઈસી કાબિલ હૈં, લેકિન ખુદા તઆલાકા હુકમ ઔર અફ્વ હૈ કે વો તુમહેં મોહલત દિયે હુએ હૈ જિસમેં અકલ હો, જિસમેં દૂરબીનીકા માદ્દા હો, જિસમેં ગૌરો ફિક્રકી આદત હો, જિસમેં ખુદા તઆલાકી તરફ ઝુકનેવાલી તબીઅત હો, જિસકે સીનેમેં દિલ, દિલમેં હિકમત ઔર હિકમતમેં નૂર હો, વો તો ઈન ઝબરદસ્ત નિશાનાતકો દેખનેકે બાદ ઉસ કાદિર ઔર ખાલિક ખુદાકી ઈસ કુદરતમેં શક કર હી નહીં સકતા કે મરનેકે બાદ ફિર જીના હૈ. આસમાનોં જૈસે શામિયાને ઔર જમીનોં જૈસે ફર્શ જિસને પૈદા કર દિયે ઉસ પર ઈન્સાનકી પૈદાઈશ ક્યા મુશ્કિલ હૈ? જિસને હડ્ડિયોં, ગોશ્ત ઔર ખાલકો ઈબ્તિદાઅન પૈદા કિયા. ઉસે ઉનકે સડ ગલ જાને ઔર રેઝા રેઝા હોકર ઝડ જાનેકે બાદ ઈખટ્ટા કરકે ઉઠાના, બિઠાના ક્યા ભારી હૈ. ઈસીકો ઔર આયતમેં ફરમાયા **અવલૈસલ્લઝી** યાની જિસને આસમાનોં ઔર જમીનોંકો પૈદા કર દિયા વો ઉન જૈસોંકે પૈદા કરને પર કાદિર નહીં? બેશક કાદિર હૈ, ઔર આયતમેં હૈ **લખલ્કુસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ અક્બરુ મિન્ ખલ્કિ ન્નાસિ વલાકિન્ન અક્ષર ન્નાસિ લા યઅ્લમૂન.** યાની ઈન્સાનોંકી પૈદાઈશસે બહોત ઝિયાદા મુશ્કિલ તો આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશ હૈ લેકિન અકસર લોગ બેઈલ્મી બરતતે હૈં.

---

(૩૬) કુલ્ મંય્ યર્ઝુકુકુમ્ મિનસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, કુલિલ્લાહુ, વ ઈન્ના ઔ ઈય્યાકુમ્ લઅલા હુદન્ ઔ ફી ઝલાલિમ્ મુબીન.

(પા. ૨૨, સબા, ૨૪)

તર્જુમા : પૂછિયે કે તુમહેં આસમાનોં ઔર જમીનસે રોઝી કૌન પહોંચાતા હૈ? (ખૂદ) જવાબ દીજિયે! કે અલ્લાહ તઆલા. (સુનો) હમ યા તુમ. યા તો યકીનન હિદાયત પર હૈં યા ખુલી ગુમરાહીમેં હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ઈસ બાતકો સાબિત કર રહા હૈ કે સિર્ફ વોહી ખાલિક ઔર રાઝિક હૈ ઔર સિર્ફ વોહી ઉલૂહિયતવાલા હૈ, જૈસે ઉન

લોગોંકો ઈસકા ઈકરાર હૈ કે આસમાનસે બારિશેં બરસાનેવાલા ઔર જમીનોંસે અનાજ ઉગાનેવાલા સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, ઐસે હી ઉનહેં યે ભી માન લેના ચાહિયે કે ઈબાદતકે લાઈક ભી ફક્ત વોહી હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ કે જબ હમ તુમમેં ઈતના બડા ઈખ્તિલાફ હૈ તો લામહાલા એક હિદાયત પર ઔર દૂસરા ઝલાલત (ગુમરાહી) પર હૈ.

---

(૩૭) અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ ફાતિરિ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ જાઈલિલ્ મલાઈકતિ રુસુલન્ ઉલી અજ્નિહતિમ્ મષ્ના વ ષુલાષ વ રુબાઅ, યઝીદુ ફિલ્ ખલ્કિ મા યશાઉ, ઈન્નલ્લાહ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર. (પા. ૨૨, ફાતિર, ૧)

તર્જુમા : ઉસ અલ્લાહકે લિયે તમામ તા'રીફેં સઝાવાર હૈં જો (ઈબ્તિદાઅન) આસમાનોં ઔર જમીનકા પૈદા કરનેવાલા ઔર દો દો તીન તીન ચાર ચાર પરોંવાલે ફરિશ્તોંકો અપના પૈગંબર (કાસિદ) બનાનેવાલા હૈ. મખ્લૂકમેં જો ચાહે ઝિયાદતી કરતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા યકીનન હર ચીઝ પર કાદિર હૈ.

તશરીહ : ઈબ્તિદાઅન બગૈર નમૂના સિર્ફ અપની કુદરતે કામિલાસે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને જમીન ઔર આસમાનકો પૈદા કિયા.

ઝહ્હાક (રહ.) સે મરવી હૈ કે ફાતિરકે મા'ના ખાલિકકે હૈં. અપને ઔર અપને નબિયોંકે દરમિયાન કાસિદ ઉસને અપને ફરિશ્તોંકો બનાયા હૈ જો પરોંવાલે હૈં, ઉડતે હૈં તાકે જલ્દીસે ખુદાકા પૈગામ ઉસકે રસૂલોં તક પહોંચા દેં, ઉનમેંસે બાઝ દો પરોંવાલે હૈં, બાઝકે તીન તીન પર હૈં, બાઝકે ચાર ચાર પર હૈં, બાઝકે ઉનસે ભી ઝિયાદા હૈ. ચુનાંચે હદીસમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને લૈલતુલ મેઅરાજમેં હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) કો દેખા, ઉનકે છસો (૬૦૦) પર થે ઔર હર દો પરકે દરમિયાન મશરિક ઔર મગરિબ જિતના ફાસલા થા. યહાં ભી ફરમાતા હૈ, રબ જો ચાહે અપની મખ્લૂકમેં ઝિયાદતી કરે, જિસકે ચાહતા હૈ ઉસસે ભી ઝિયાદા પર કર દેતા હૈં ઔર કાઈનાતમેં જો ચાહે રચાતા હૈ.

---

(૩૮) મા યફ્તહિલ્લાહુ લિન્નાસિ મિર્રહ્મતિન્ ફલા મુમ્સિ-ક લહા, વમા યુમ્સિક, ફલા મુર્સિલ લહૂ મિમ્ બઅ્દિહી, વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ.
(પા. ૨૨, ફાતિર, ૨)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા જો રહમત લોગોંકે લિયે ખોલ દે, સો ઉસકા કોઈ બંદ કરનેવાલા નહીં, ઔર જિસકો બંદ કર દે સો ઉસકે બાદ ઉસકા કોઈ જારી કરનેવાલા નહીં ઔર વોહી ગાલિબ હિકમતવાલા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકા ચાહા હુવા સબ કુછ હોકર રેહતા હૈ. બગૈર ઉસકી ચાહતકે કુછ ભી નહીં હોતા. જો વો દે ઉસે કોઈ રોકનેવાલા નહીં, ઔર જિસે વો રોક દે ઉસે કોઈ દેનેવાલા નહીં.

હઝરત ઈમામ માલિક (રહ.) ફરમાતે હૈં કે બારિશ બરસ્તી તો હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ફરમાતે, હમ પર ફતહકે તારેસે બારિશ બરસાઈ ગઈ. ફિર ઈસી આયતકી તિલાવત કરતે. (ઈબ્ને અબી હાતિમ)

---

(૩૯) વલ્લાહુલ્લઝી અર્સલર્ રિયાહ ફતુષીરુ સહાબન્ ફસુકનાહુ ઈલા બલદિમ્ મચ્યિતિન્ ફઅહ્યયના બિહિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા, કઝાલિક ન્નુશૂર.

(પા. ૨૨, આયત ૯, ફાતિર)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ હી હવાએં ચલાતા હૈ જો બાદલોંકો ઉઠાતી હૈં, ફિર હમ બાદલોંકો ખુશ્ક જમીનકી તરફ લે જાતે હૈં, ઔર ઉસસે ઈસ જમીનકો ઉસકી મૌતકે બાદ ઝિંદા કર દેતે હૈં. ઈસી તરહ દો બારહ જી ઉઠના (ભી) હૈ.

તશરીહ : મૌતકે બાદ ઝિંદગી પર કુરઆને કરીમમેં ઉમૂમન ખુશ્ક જમીનકે હરા હોનેસે ઈસ્તિદલાલ કિયા ગયા હૈ જૈસે સૂરએ હજ વગૈરહમેં હૈ, બંદોંકે લિયે ઉસમેં પૂરી ઈબરત ઔર મુરદોંકે ઝિંદા હોનેકી પૂરી દલીલ ઉસમેં મૌજૂદ હૈ કે જમીન બિલકુલ સૂખી પડી હૈ, કોઈ તરોતાઝગી ઉસમેં નઝર નહીં આતી, લેકિન બાદલ ઉઠતે હૈં, પાની બરસ્તા હૈ કે ઉસકી ખુશ્કી તાઝગીસે ઔર ઉસકી મૌત ઝિંદગીસે બદલ જાતી હૈ. યા તો એક તિન્કા ભી નઝર ન આતા થા યા કોસોં તક હરિયાવલ હી હરિયાવલ હો જાતી હૈ. ઈસી તરહ બનૂ આદમકે અજઝાઅ કબરોં વગૈરહમેં બિખરે પડે હોંગે, એકસે એક અલગ હોગા, લેકિન અર્શકે નીચેસે પાની બરસ્તે હી તમામ જિસ્મ કબરોંમેંસે ઉગને લગેંગે, જૈસે જમીનસે દાને ઉગ આતે હૈં.

ચુનાંચે સહીહ હદીસમેં હૈ! ઈબ્ને આદમ તમામકા તમામ ગલ સડ જાતા

હૈ લેકિન રીઢકી હડ્ડી નહીં સડતી, ઈસીસે પૈદા કિયા ગયા હૈ ઔર ઈસીસે તરકીબ દિયા જાએગા. યહાં ભી નિશાન બતાકર ફરમાયા, ઈસી તરહ મૌતકે બાદકી ઝિંદગી હૈ. સૂરએ હજકી તફસીરમેં યે હદીસ ગુઝર ચુકી હૈ કે અબૂ રઝીન (રદિ.) ને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે પૂછા કે હુઝૂર (સ.અ.વ.)! અલ્લાહ તઆલા મુરદોંકો કિસ તરહ ઝિંદા કરેગા? ઔર ઉસકી મખ્લૂકમેં ઈસ બાતકી ક્યા દલીલ હૈ? આપને ફરમાયા, અય અબૂ રઝીન! ક્યા તુમ અપની બસ્તીકે આસપાસકી જમીનકે પાસસે ઈસ હાલતમેં નહીં ગુઝરે કે વો ખુશ્ક બંજર પડી હોતી હૈ, ફિર જો તુમ ગુઝરતે હો તો દેખતે હો કે વો સબ્ઝાઝાર બની હુઈ હૈ ઔર તાઝગીકે સાથ લેહલહા રહી હૈ. હઝરત અબૂ રઝીન (રદિ.) ને જવાબ દિયા હાં હુઝૂર (સ.અ.વ.)! યે તો અકસર દેખનેમેં આયા હૈ. આપને ફરમાયા બસ ઈસી તરહ અલ્લાહ તઆલા મુરદોંકો ઝિંદા કર દેગા. જો શખ્સ દુનિયા ઔર આખિરતમેં બાઈઝ્ઝત રેહના ચાહતા હો, ઉસે અલ્લાહ તઆલાકી ઈતાઅત ગુઝારી કરની ચાહિયે, વોહી ઉસ મકસદકા પૂરા કરનેવાલા હૈ, દુનિયા ઔર આખિરતકા માલિક વોહી હૈ, સારી ઈઝ્ઝતેં ઉસકી મિલ્કિયતમેં હૈં. ચુનાંચે ઔર આયતમેં હૈ કે જો લોગ મોમિનોંકો છોડકર કુફ્ફારસે દોસ્તિયાં કરતે હૈં કે ઉનકે પાસ હમારી ઇઝ્ઝત હો, વો ઈઝ્ઝતસે હાથ ધો રખ્ખેં, ઈઝ્ઝતેં તો ખુદા તઆલાકે કબ્જેમેં હૈં. ઔર જગહ ફરમાને આલી શાન હૈ, તુઝે ઉનકી બાતેં ગમનાક ન કરેં. તમામ તર ઈઝ્ઝતેં અલ્લાહ તઆલા હીકે લિયે હૈં. ઔર આયતમેં અલ્લાહ જલ્લ જલાલુહૂકા ફરમાન હૈ વલિલ્લાહિલ્ ઈઝ્ઝતુ વ લિરસૂલિહી વલિલ્ મુઅ્મિનીન વલાકિન્નલ્ મુનાફિકી-ન લા યઅ્લમૂન યાની ઈઝ્ઝતેં અલ્લાહ તઆલા હીકે લિયે હૈં ઔર ઉસકે રસૂલકે લિયે ઔર ઈમાનવાલોંકે લિયે, લેકિન મુનાફિક લોગ બેઈલ્મ હૈં.

---

(૪૦) વલ્લાહુ ખલકકુમ્ મિન્ તુરાબિન્ ષુમ્મ મિન્ નુત્ફતિન્ ષુમ્મ જઅલકુમ્ અઝ્વાજા, વમા તહ્મિલુ મિન્ ઉન્ષા વલા તઝઉ ઈલ્લા બિઈલ્મિહી, વમા યુઅમ્મરુ મિમ્ મુઅમ્મરિંવ્ વલા યુન્કસુ મિન્ ઉમુરિહી ઈલ્લા ફી કિતાબ, ઈન્ન ઝાલિક અલલ્લાહિ યસીર. ૯૬૧ (પા. ૨૨, આયત ૧૧, ફાતિર)

તર્જુમા : લોગો! અલ્લાહ તઆલાને તુમહેં મિટ્ટીસે, ફિર નુત્ફાસે પૈદા કિયા, ફિર તુમહેં જોડે જોડે (મર્દ ઔર ઔરત) બના દિયા હૈ, ઔરતોંકા હામિલા હોના ઔર બચ્ચોંકા તવલ્લુદ હોના સબ ઉસકે ઈલ્મસે હી હૈ, ઔર જો બડી ઉમ્રવાલા ઉમ્ર દિયા જાએ ઔર જિસ કિસીકી ઉમ્ર ઘટે વો સબ કિતાબમેં લિખ્ખા હુવા હૈ. અલ્લાહ તઆલા પર યે બાત બિલકુલ આસાન હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે બાપ હઝરત આદમ (અલૈ.) કો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા ઔર ઉનકી નસલકો એક ઝલીલ પાનીસે જારી રખ્ખા, ફિર તુમહેં જોડ જોડ બનાયા યાની મર્દ ઔર ઔરત. યે ભી ઉસકા લુત્ફો કરમ ઔર ઈન્આમ ઔર એહસાન હૈ કે મરદોંકે લિયે બીવિયાં બનાઈ, જો ઉનકે સુકૂન ઔર રાહતકા સબબ હૈં, હર હામિલાકે હમલકી ઔર હર બચ્ચેકે તવલ્લુદ (પૈદા) હોનેકી ઉસે ખબર હૈ બલ્કે હર પત્તેકે ઠહેરનેસે ઔર અંધેરેમેં પડે હુએ દાનેસે ઔર હર તર ઔર ખુશ્ક ચીઝસે વો બાઈલ્મ હૈ બલ્કે ઉસકી કિતાબમેં વો લિખ્ખા હુવા હૈ. ઈસી આયત જૈસી **અલ્લાહુ યઅ્લમુ મા તહ્મિલુ કુલ્લુ ઉન્ષા** વાલી આયત ભી હૈ ઔર વહીં ઉસકી પૂરી તફસીર ગુઝર ચુકી હૈ, ઈસી તરહ અલ્લાહ આલિમુલ ગૈબકો યે ભી ઈલ્મ હૈ કે કિસ નુત્ફેકો લંબી ઉમ્ર મિલનેવાલી હૈ યે ભી ઉસકે પાસ લિખ્ખા હુવા હૈ. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે જિસ શખ્સકે લિયે મૈંને લંબી ઉમ્ર મુકદર કી હૈ વો ઉસે પૂરી કરકે હી રહેગા લેકિન વો લંબી ઉમ્ર મેરી કિતાબમેં લિખ્ખી હુઈ હૈ વહીં તક પહોંચેગી, ઔર જિસકે લિયે મૈંને કમ ઉમ્ર મુકર્રર કી હૈ ઉસકી હયાત ઉસી ઉમ્ર તક પહોંચેગી, યે સબ કુછ ખુદા તઆલાકી પેહલી કિતાબમેં લિખ્ખી હુઈ મૌજૂદ હૈ, ઔર રબ પર યે સબ કુછ આસાન હૈ. ઉમ્રકે નાકિસ હોનેકા એક મતલબ યે ભી હો સકતા હૈ કે જો નુત્ફા તમામ હોનેસે પેહલે હી ગિર જાતા હૈ વો ભી અલ્લાહકે ઈલ્મમેં હૈ, બાઝ ઈન્સાન સો સો સાલકી ઉમ્ર પાતે હૈં. ઔર બાઝ પૈદા હોતે હી મર જાતે હૈં. સાઠ સાલસે કમ ઉમ્રમેં મરનેવાલા ભી નાકિસ (અધૂરી) ઉમ્રવાલા હૈ, યે ભી કહા ગયા હૈ કે માં કે પેટમેં ઉમ્રકી લંબાઈ યા કમી લિખ લી જાતી હૈ, સારી મખ્લૂકકી યકસાં (સરખી) ઉમ્ર નહીં હોતી, કોઈ લંબી ઉમ્રવાલા, કોઈ કમ ઉમ્રવાલા, યે

સબ ખુદાકે વહાં લિખ્ખા હુવા હૈ ઔર ઉસીકે મુતાબિક ઝુહૂરમેં આ રહા હૈ. બાઝ કેહતે હૈં ઉસકે મા'ના યે હૈ કે જો અજલ (મુદ્દત) લિખ્ખી ગઈ હૈ ઔર ઉસમેંસે જો ગુઝર રહી હૈ સબ અલ્લાહ તઆલાકે ઈલ્મમેં હૈ ઔર ઉસકી કિતાબમેં લિખ્ખી હુઈ હૈ.

---

(૪૧) વમા યસ્તવિલ્ બહ્‌રાનિ, હાઝા અઝ્‌બુન્ ફુરાતુન્ સાઈગુન્ શરાબુહૂ વ હાઝા મિલ્હુન્ ઉજાજ, વ મિન્ કુલ્લિન્ તઅ્‌કુલૂન લહ્‌મન્ તરિય્યંવ્ વ તસ્તખ્રિજૂ-ન હિલ્યતન્ તલ્બસૂનહા, વ તરલ્ ફુલ્ક ફીહિ મવાખિ-ર લિતબ્તગૂ મિન્ ફઝ્‌લિહી વ લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. (પા. ૨૨, આયત ૧૨, ફાતિર)

તર્જુમા : ઔર બરાબર નહીં દો દરિયા, યે મીઠા હૈ પ્યાસ બુઝાતા હૈ, પીનેમેં ખૂશગવાર. ઔર યે દૂસરા ખારી હૈ, કડવા હૈ, તુમ ઉન દોનોંમેંસે તાઝા ગોશ્ત ખાતે હો ઔર વો ઝેવરાત નિકાલતે હો જિનહેં તુમ પહેનતે હો. ઔર આપ દેખતે હૈં કે બડી બડી કશ્તિયાં પાનીકો ચીરને ફાડનેવાલી ઉન દરિયાઓંમેં હૈં. તાકે તુન ઉસકા ફઝલ ઢૂંઢો ઔર તાકે તુમ ઉસકા શુક્ર કરો.

તશરીહ : મુખ્તલિફ કિસમકી ચીઝોંકી પૈદાઈશકો બયાન ફરમાકર અપની ઝબરદસ્ત કુદરતકો સાબિત કર રહા હૈ. દો કિસમકે દરિયા પૈદા કર દિયે, એકકા તો સાફ સુથરા મીઠા ઔર ઉમદા પાની જો આબાદિયોંમેં, જંગલોંમેં બરાબર બેહ રહા હૈ, ઔર દૂસરે સાકિન (ઠહેરા હુવા) દરિયા જિસકા પાની ખારી ઔર કડવા હૈ જિસમેં બડી બડી કશ્તિયાં ઔર જહાઝ ચલ રહે હૈં ઔર દોનોં કિસમકે દરિયામેંસે કિસમ કિસમકી મછલિયાં તુમ નિકાલતે હો ઔર તરોતાઝા ગોશ્ત તુમ ખાતે રેહતે હો, ફિર ઉનમેંસે ઝેવર નિકાલતે હો, યાની લવલવ ઔર મરજાન, યે કશ્તિયાં બરાબર પાનીકો કાટતી રેહતી હૈં. હવાઓંકા મુકાબલા કરકે ચલતી રેહતી હૈં તાકે તુમ ઉસકા ફઝલ તલાશ કર લો. તિજારતી સફર ઉન પર તય કરો. એક મુલ્કસે દૂસરે મુલ્કમેં પહોંચ સકો. ઔર તાકે તુમ અપને રબકા શુક્ર કરો કે યે સબ ચીઝેં તુમહારે ફરમાનકે તાબેઅ બના દેં. તુમ સમંદરસે, દરિયાઓંસે કશ્તિયોંસે નફા હાસિલ કરતે હો, જહાં જાના ચાહો પહોંચ જાતે હો, ઈસ કુદરતવાલે ખુદાને

આસમાન ઔર જમીનકી ચીઝોંકો તુમહારે લિયે મુસખ્ખર (તાબે') કર દિયા હૈ, યે સિર્ફ ઉસકા ફઝલો કરમ હૈ.

(૪૨) યૂલિજુલ્ લૈલ ફીન્નહારિ વ યૂલિજુન્નહાર ફીલ્લૈલિ, વ સખ્ખર શશમ્સ વલ્ કમર, કુલ્લુંય્ યજ્રી લિઅજલિમ્ મુસમ્મા, ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્ લહુલ્ મુલ્કુ, વલ્લઝી-ન તદ્ઊન મિન્ દૂનિહી મા યમ્લિકૂન મિન્ કિત્મીર.

(પા. ૨૨, આયત ૧૩, ફાતિર)

તર્જુમા : વો રાતકો દિનમેં ઔર દિનકો રાતમેં દાખિલ કરતા હૈ ઔર આફતાબ ઔર માહતાબકો ઉસીને કામમેં લગા દિયા હૈ. હર એક મીઆદે મુઅય્યન પર ચલ રહા હૈ. યેહી હૈ અલ્લાહ તુમ સબકા પાલનેવાલા, ઉસીકી સલ્તનત હૈ. જિનહેં તુમ ઉસકે સિવા પુકાર રહે હો, વો તો ખજૂરકી ગુઠલીકે છિલ્કેકે ભી માલિક નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની કુદરતે કામિલાકા બયાન ફરમા રહે હૈં કે ઉસને રાતકો અંધેરેવાલી ઔર દિનકો રોશનીવાલા બનાયા હૈ. કભીકી રાતેં બડી, કભીકે દિન બડે, કભી દોનોં યકસાં (બરાબર). કભી જાડે (સરદી) હૈં, કભી ગરમિયાં. ઉસીને સૂરજ ઔર ચાંદકો ઔર થમે હુએ ઔર ચલતે ફિરતે સિતારોંકો મુતીઅ કર રખ્ખા હૈ, મિકદારે મુઅય્યન પર ખુદાકી તરફસે મુકર્રર શુદા ચાલ પર ચલતે રેહતે હૈં, પૂરી કુદરતોંવાલે ઔર કામિલ ઈલ્મવાલે ખુદાને યે નિઝામ કાઈમ કર રખ્ખા હૈ જો બરાબર ચલ રહા હૈ ઔર વક્તે મુકર્રરા યાની કિયામત તક યૂંહી જારી રહેગા. જિસ અલ્લાહને યે સબ કિયા હૈ વોહી દર અસલ ઈબાદતકે લાઈક હૈ ઔર વોહી સબકા પાલનેવાલા હૈ. ઉસકે સિવા કોઈ ભી ઈબાદતકે લાઈક નહીં. જિન બુતોંકો ઔર ખુદાકે સિવા જિન જિનકો લોગ પુકારતે હૈં, ચાહે વો ફરિશ્તે હી ક્યૂં ન હોં, લેકિન સબકે સબ ઉસકે સામને મહઝ મજબૂર ઔર બિલકુલ બેબસ હૈં. ખજૂરકી ગુઠલીકે ઉપરકે બારીક છિલ્કે જૈસી ચીઝકા ભી ઉનહેં ઈખ્તિયાર નહીં, આસમાન ઔર જમીનકી હકીરસે હકીર ચીઝકે ભી વો માલિક નહીં. જિન જિનકો તુમ ખુદાકે સિવા પુકારતે હો, વો તુમહારી આવાઝ સુનતે હી નહીં. તુમહારે યે બુત

વગૈરહ બેજાન ચીઝેં કાનવાલી નહીં જો સુન સકેં. બેજાન ચીઝેં ભી કહીં કિસીકી સુન સકતી હૈં ઔર બિલ ફર્ઝ તુમહારી પુકાર સુન ભી લેં તો ચૂંકે ઉનકે કબ્ઝેમેં કોઈ ચીઝ નહીં ઈસ લિયે વો તુમહારી હાજત પૂરી કર નહીં સકતે, કિયામતકે દિન તુમહારે ઈસ શિર્કસે વો ઈન્કારી હો જાએંગે. તુમસે બેઝાર (નફરત કરનેવાલે) નઝર આએંગે.

(૪૩) અલમ્ તર અન્નલ્લાહ અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્, ફઅખ્રજ્ના બિહી ષમરાતિમ્ મુખ્તલિફન્ અલ્વાનુહા, વ મિનલ્ જિબાલિ જુદદુમ્ બીઝુંવ્ વ હુમ્રુમ્ મુખ્તલિફુન્ અલ્વાનુહા વ ગરાબીબુ સૂદ. વ મિનન્નાસિ વદ્દવાબ્બિ વલ્ અન્આમિ મુખ્તલિફુન્ અલ્વાનુહૂ કઝાલિક, ઈન્નમા યખ્શલ્લાહ મિન્ ઈબાદિહિલ્ ઉલમાઉ, ઈન્નલ્લાહ અઝીઝુન્ ગફૂર.

(પા. ૨૨, આયત ૨૭-૨૮, ફાતિર)

તર્જુમા : ક્યા આપને ઈસ બાત પર નઝર નહીં કી કે અલ્લાહ તઆલાને આસમાનસે પાની ઉતારા, ફિર હમને ઉસકે ઝરીઆસે મુખ્તલિફ રંગતોંકે ફલ નિકાલે, ઔર પહાડોંકે મુખ્તલિફ હિસ્સે હૈં સફેદ ઔર સુર્ખ, કે ઉનકી ભી રંગતેં મુખ્તલિફ હૈં ઔર બહોત ગેહરે સિયાહ, ઔર ઈસી તરહ આદમિયોં ઔર જાનવરોં ઔર ચોપાયોંમેં ભી બાઝ ઐસે હૈં કે ઉનકી રંગતેં મુખ્તલિફ હૈં, અલ્લાહસે ઉસકે વોહી બંદે ડરતે હૈં જો ઈલ્મ રખતે હૈં, વાકઈ અલ્લાહ તઆલા ઝબરદસ્ત બડા બખ્શનેવાલા હૈ.

તશરીહ : રબકી કુદરતોંકે કમાલાત દેખો કે એક હી કિસમકી ચીઝોંમેં ગોનાગૂં (તરહ તરહકે) નમૂને નઝર આતે હૈં. એક પાની આસમાનસે ઉતરતા હૈ ઔર ઉસીસે મુખ્તલિફ કિસમકે રંગ બેરંગકે ફલ પૈદા હો જાતે હૈં, સુર્ખ, સબ્ઝ, સફેદ વગૈરહ. ઈસી તરહ હર એકકી ખૂશ્બૂ અલગ અલગ, હર એકકા ઝાઈકા જુદાગાના. જૈસે ઔર આયતમેં ફરમાયા હૈ **વફીલ્ અર્ઝિ કિતઉમ્ મુતજાવિરાતુન** યાની કહીં અંગૂર હૈ કહીં ખજૂર હૈ કહીં ખેતી હૈ વગૈરહ, ઈસી તરહ પહાડોંકી પૈદાઈશ ભી કિસમ કિસમકી હૈ. કોઈ સફેદ હૈ, કોઈ સુર્ખ હૈ, કોઈ કાલા હૈ, કિસીમેં રાસ્તે ઔર ઘાટિયાં હૈં, કોઈ લંબા હૈ, કોઈ નાહમવાર હૈ. ઉન બેજાન ચીઝોંકે બાદ જાનદાર ચીઝોં પર નઝર ડાલો. ઈન્સાનોંકો, જાનવરોંકો, ચોપાયોંકો, દેખો ઉનમેં

ભી કુદરતકી અલગ અલગ ગુલકારિયાં પાઓગે. બરબર હબ્શી બિલકુલ સિયાહ ફામ (કાલે) હોતે હૈં. સકાલબા રૂમી બિલકુલ સફેદ રંગ, અરબ દરમિયાના, હિન્દી ઉનકે કરીબ કરીબ. ચુનાંચે ઔર આયતમેં હૈ **વખ્તિલાફુ અલ્સિનતિકુમ્ વ અલ્વાનિકુમ** તુમહારી બોલચાલકા ઈખ્તિલાફ, તુમહારી રંગતોંકા ઈખ્તિલાફ ભી એક આલમકે લિયે તો કુદરતકી કામિલ નિશાની હૈ. ઈસી તરહ ચોપાએ ઔર દૂસરે જાનવરોંકે રંગ રૂપ ભી અલાહિદા અલાહિદા હૈં. બલ્કે એક હી કિસમકે જાનવરોંમેં ઉનકી રંગતેં ભી મુખ્તલિફ હૈં. બલ્કે એક હી જાનવરકે જિસ્મ પર કઈ કઈ કિસમકે રંગ હોત હૈં, સુબ્હાનલ્લાહ. સબસે અચ્છા ખાલિક ખુદા કૈસી કુછ બરકતોંવાલા હૈ.

મુસ્નદે બઝ્ઝારમેં હૈ કે એક શખ્સને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે સવાલ કિયા કે ક્યા ખુદાએ તઆલા રંગ આમેઝી ભી કરતા હૈ? આપને ફરમાયા, હાં ઐસા રંગ રંગતા હૈ જો કભી હલ્કા ન પડે, સુર્ખ ઝર્દ ઔર સફેદ, ઉસકે બાદ હી ફરમાયા કે જિતના કુછ ખૌફે ખુદા કરના ચાહિયે ઉતના ખૌફ તો ઉસસે સિર્ફ ઉલમા હી કરતે હૈં ક્યૂંકે વો જાનને બૂઝનેવાલે હોતે હૈં. હકીકતન જો શખ્સ જિસ કદર ઝાતે ખુદાકી નિસ્બત માલૂમાત ઝિયાદા રખ્ખેગા ઉસી કદર ઉસ અઝીમ કદીર અલીમ ખુદાકી અઝમત ઔર હૈબત ઉસકે દિલમેં બઢેગી, ઔર ઉસી કદર ઉસકી ખશિય્યત (ખૌફ) ઉસકે દિલમેં ઝિયાદા હોગી, જો જાનેગા કે ખુદા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ, વો કદમ કદમ પર ઉસસે ડરતા રહેગા. ખુદાકે સાથ સચ્ચા ઈલ્મ ઉસે હાસિલ હૈ જો ઉસકી ઝાતકે સાથ કિસીકો શરીક ન કરે. ઉસકે હલાલ કિયે હુએકો હલાલ ઔર ઉસકે હરામ બતાએ કામોંકો હરામ જાને, ઉસકે ફરમાન પર યકીન કરે, ઉસકી વસિય્યતકી નિગેહબાની કરે. ઉસકી મુલાકાતકો બરહક જાને, અપને આમાલકે હિસાબકો સચ સમઝે. ખશિય્યત એક કુવ્વત હોતી હૈ જો બંદેકે ઔર ખુદાકી નાફરમાનીકે દરમિયાન હાઈલ હોતી હૈ. આલિમ કેહતે હી ઉસે હૈં જો દરે પરદા ભી ખુદાસે ડરતા રહે ઔર ખુદાકી રઝામંદીકી રગબત કરે ઔર ઉસકી નારાઝગીકે કામોંસે નફરત રખ્ખે. હઝરત ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં. બાતોંકી ઝિયાદતીકા નામ ઈલ્મ નહીં, ઈલ્મ નામ હૈ બકસરત ખુદાસે ડરનેકા, હઝરત ઈમામ માલિક (રહ.) કા કૌલ હૈ કે કસરતે રિવાયાતકા નામ ઈલ્મ નહીં, ઈલ્મ તો એક નૂર હૈ જિસે અલ્લાહ તઆલા

અપને બંદેકે દિલમેં ડાલ દેતા હૈ. હઝરત અહમદ બિન સાલેહ મિસરી (રહ.) ફરમાતે હૈં, ઈલ્મ કસરતે રિવાયાતકા નામ નહીં બલ્કે ઈલ્મ નામ હૈ ઉસકા જિસકી તાબેદારી ખુદાકી તરફસે ફર્ઝ હૈ યાની કિતાબ ઔર સુન્નત ઔર જો સહાબા ઔર અઈમ્માસે પહોંચા હો વો રિવાયતસે હી હાસિલ હોતા હૈ, નૂર જો બંદેકે આગે આગે હોતા હૈ વો ઈલ્મકો ઔર ઉસકે મતલબકો સમઝ લેતા હૈ, રિવાયત હૈ કે ઉલમાકી તીન કિસ્મેં હૈં. આલિમ બિલ્લાહ, આલિમ બિઅમ્રિલ્લાહ ઔર આલિમ બિલ્લાહ વ બિઅમ્રિલ્લાહ, આલિમ બિલ્લાહ આલિમ બિઅમ્રિલ્લાહ નહીં, ઔર આલિમ બિઅમ્રિલ્લાહ આલિમ બિલ્લાહ નહીં. હાં આલિમ બિલ્લાહ વ બિઅમ્રિલ્લાહ વો હૈ જો અલ્લાહ તઆલાસે ડરતા હો ઔર હુદૂદ ઔર ફરાઈઝકો જાનતા હો, આલિમ બિલ્લાહ વો હૈ જો અલ્લાહ તઆલાસે ડરતા હો લેકિન હુદૂદ ઔર ફરાઈઝકો ન જાનતા હો. આલિમ બિઅમ્રિલ્લાહ વો હૈ જો હુદૂદ ઔર ફરાઈઝકો તો જાનતા હો લેકિન દિલ ઉસકા ખશિય્યતે ખુદાસે ખાલી હો.

---

(૪૪) ઈન્નલ્લાહ આલિમુ ગૈબિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, ઈન્નહૂ અલીમુમ્ બિઝાતિસ્સુદૂર. હુવલ્લઝી જઅલકુમ્ ખલાઈફ ફીલ અર્ઝિ, ફમન્ કફર ફઅલૈહિ કુફરુહૂ, વલા યઝીદુલ્ કાફિરીન કુફરુહુમ્ ઈન્દ રબ્બિહિમ્ ઈલ્લા મક્તા, વલા યઝીદુલ્ કાફિરીન કુફરુહુમ્ ઈલ્લા ખસારા. (પા. ૨૨, આયત ૩૮-૩૯, ફાતિર)

તર્જુમા : બેશક અલ્લાહ તઆલા જાનનેવાલા હૈ આસમાનોં ઔર જમીનકી પોશીદા ચીઝોંકા, બેશક વોહી જાનનેવાલા હૈ સીનોંકી બાતોંકા. વોહી ઐસા હૈ જિસને તુમકો જમીનમેં આબાદ કિયા, સો જો શખ્સ કુફ્ર કરેગા ઉસકે કુફ્રકા વબાલ ઉસી પર પડેગા ઔર કાફિરોંકે લિયે ઉનકા કુફ્ર ઉનકે પરવરદિગારકે નઝદીક નારાઝી હી બઢનેકા સબબ હોતા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપને વસીઅ ઔર બેપાયાં ઈલ્મકા બયાન ફરમા રહે હૈં કે વો તો આસમાન ઔર જમીનકી હર ચીઝકા આલિમ હૈ, દિલોંકે ભેદ, સીનોંકી બાતેં ઉસ પર ખુલી હુઈ હૈં. હર આમિલકો ઉસકે અમલકા વો બદલા દેગા. ઉસને તુમહેં જમીનમેં એક દૂસરેકા ખલીફા બનાયા હૈ. કાફિરોંકે કુફ્રકા વબાલ

ખૂદ ઉન પર હૈ. વો જૈસે અપને અપને કુફ્રમેં બઢતે હૈં, વૈસે ખુદાકી નારાઝગી ઉન પર બઢતી હૈ ઔર ઉનકા નુકસાન ઔર ઝિયાદા હોતા જાતા હૈ. બર ખિલાફ મોમિનકે કે ઉસકી ઉમ્ર જિસ કરદ બઢતી હૈ નેકિયાં બઢતી હૈં ઔર દરજે પાતા હૈ ઔર ખુદાકે યહાં મકબૂલ હોતા જાતા હૈ.

---

(૪૫) ઈન્નલ્લાહ યુમ્સિકુ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ અન્ તઝૂલા, વ લઈન્ ઝાલતા ઈન્ અમ્સકહુમા મિન્ અહદિમ્ મિમ્ બઅ્દિહી, ઈન્નહૂ કા-ન હલીમન્ ગફૂરા. (પા. ૨૨, આયત ૪૧, ફાતિર)

તર્જુમા : યકીની બાત હૈ કે અલ્લાહ તઆલા આસમાનોં ઔર જમીનકો થામે હુએ હૈ કે વો ટલ ન જાએં ઔર અગર વો ટલ જાએં તો ફિર અલ્લાહકે સિવા ઔર કોઈ ઉનકો થામ ભી નહીં સકતા. વો હલીમ ગફૂર હૈ.

તશરીહ : ખુદાએ તઆલાકી જો સચ્ચા મા'બૂદ હૈ કુદરત ઔર તાકત દેખો કે આસમાન ઔર જમીન ઉસકે હુકમસે કાઈમ હૈં. હર એક અપની અપની જગહ રૂકા હુવા ઔર થમા હુવા હૈ. ઈધર ઉધર જુમ્બિશ ભી તો નહીં ખા સકતા. આસમાનકો જમીન પર ગિર પડનેસે ખુદા તઆલા રોકે હુએ હૈ, યે દોનોં ઈસકે ફરમાનસે ઠેહરે હુએ હૈં, ઉસકે સિવા કોઈ નહીં જો ઉનહેં થામ સકે, રોક સકે. નિઝામ પર કાઈમ રખ સકે. ઉસ હલીમ ઔર ગફૂર ખુદાકો દેખો કે મખ્લૂક ઔર મમલૂકકી નાફરમાની, સરકશી, કુફ્ર ઔર શિર્ક દેખતે હુએ ભી બુર્દબારી ઔર બખ્શિશસે કામ લે રહા હૈ, ઢીલ ઔર મોહલત દિયે હુએ હૈ, ગુનાહોંકો મઆફ ફરમાતા જાતા હૈ.

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં ઈસ આયતકી તફસીરમેં એક હદીસમેં હૈ કે હઝરત મૂસા (અલૈ.) કા એક વાકિઆ જનાબ રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને એક મરતબા મિમ્બર પર બયાન ફરમાયા કે આપકે દિલમેં ખયાલ ગુઝરા કે અલ્લાહ તઆલા કભી સોતા હૈ? તો અલ્લાહ તઆલાને એક ફરિશ્તા ઉનકે પાસ ભેજ દિયા, જિસને ઉનહેં તીન દિન તક સોને ન દિયા. ફિર ઉનકે એક એક હાથમેં એક એક બોતલ દી ઔર હુકમ દિયા કે ઉનકી હિફાઝત કરો યે ગિરેં નહીં, ટૂટેં નહીં. હઝરત મૂસા

(અલૈ.) ઉનહેં હાથોંમેં લેકર હિફાઝત કરને લગે, લેકિન નીંદકા ગલ્બા થા, ઊંઘ આને લગી, કુછ ઝોંકે તો ઐસે આએ કે આપ હોશિયાર હો ગયે ઔર બોતલ ગિરને ન દી. લેકિન આખિર નીંદ ગાલિબ આ ગઈ ઔર બોતલેં હાથસે છૂટકર જમીન પર ગિર ગઈ ઔર ચૂરા ચૂરા હો ગઈ. મકસદ યે થા કે સોનેવાલા દો બોતલેં નહીં થામ સકતા. ફિર અગર અલ્લાહ તઆલા સોતા તો જમીન ઔર આસમાનકી હિફાઝત ઉસસે કૈસે હોતી.

---

(૪૬) અવલમ્ યસીરૂ ફીલ્ અર્ઝિ ફયન્ઝુરૂ કૈફ કાન આકિબતુલ્લઝીન મિન્ કબ્લિહિમ્ વકાનૂ અશદ મિન્હુમ્ કુવ્વહ, વમા કાનલ્લાહુ લિયુઅ્જિઝહૂ મિન્ શૈઈન્ ફિસ્સમાવાતિ વલા ફીલ્ અર્ઝિ, ઈન્નહૂ કા-ન અલીમન્ કદીરા.

(પા. ૨૨, આયત ૪૪, ફાતિર)

તર્જુમા : ઔર ક્યા યે લોગ જમીનમેં ચલે ફિરે નહીં જિસમેં દેખતે ભાલતે કે જો લોગ ઉનસે પેહલે હો ગુઝરે હૈં ઉનકા અંજામ ક્યા હુવા? હાલાંકે વો કુવ્વતમેં ઉનસે બળ્હે હુએ થે, ઔર અલ્લાહ ઐસા નહીં હૈ કે કોઈ ચીઝ ઉસકો હરા દે, ન આસમાનોંમેં ઔર ન જમીનમેં, વો બડે ઈલ્મવાલા, બડી કુદરતવાલા હૈ.

તશરીહ : હુકમ હોતા હૈ કે ઉન મુન્કિરોંસે ફરમા દીજિયે કે જમીનમેં ચલ ફિરકર દેખેં તો સહી કે ઉન જૈસે ઉનસે અગલે લોગોંકે કૈસે ઈબરતનાક અંજામ હુએ. ઉનકી નેઅમતેં છિન ગઈ, ઉનકે મહલ્લાત ઉજાડ દિયે ગયે, ઉનકી તાકત ખતમ હો ગઈ, ઉનકે માલ તબાહ કર દિયે ગયે, ઉનકી ઔલાદેં હલાક કર દી ગઈ. ખુદાકે અઝાબ ઉન પરસે કિસી તરહ ન ટલે. આઈ હુઈ મુસીબતકો વો ન હટા સકે, નોચ લિયે ગયે, તબાહ ઔર બરબાદ હો ગયે. કુછ કામ ન આયા. કોઈ ફાઈદા કિસીસે ન પહોંચા. ખુદાકો કોઈ હરા નહીં સકતા. ઉસે કોઈ અમ્ર આજિઝ નહીં કર સકતા. ઉસકા કોઈ ઈરાદા મુરાદસે જુદા નહીં. ઉસકા કોઈ હુકમ કિસીસે ટલ નહીં સકતા, વો તમામ કાઈનાતકા આલિમ હૈ, વો તમામ કામોંપર કાદિર હૈ. અગર વો અપને બંદોંકે તમામ ગુનાહોં પર પકડ કરતા તો તમામ આસમાનોંવાલે ઔર જમીનોંવાલે હલાક હો જાતે. જાનવર ઔર રિઝ્ક તક બરબાદ હો જાતે. જાનવરોંકો

ઉનકે ઘોંસલોં ઔર ભટ્ટોંમેં ભી અઝાબ પહોંચ જાતા, જમીન પર કોઈ જાનવર બાકી ન બચતા, લેકિન અબ ઢીલ દિયે હુએ હૈ, અઝાબોંકો મુઅખ્ખર કિયે હુએ હૈ.

(૪૭) અલમ્ યરૌ કમ્ અહ્લક્ના કબ્લહુમ્ મિનલ્ કુરૂનિ અન્નહુમ્ ઈલૈહિમ્ લા યર્જિઊન. (પા. ૨૩, આયત ૩૧, યાસીન)

તર્જુમા : ક્યા ઉનહોંને નહીં દેખા કે ઉનકે પેહલે બહોતસી કૌમોંકો હમને ગારત કર દિયા કે વો ઉનકી તરફ લૌટકર નહીં આએંગે.

તશરીહ : મતલબ યે હૈ કે કિયામતકે દિન અઝાબોંકો દેખકર હાથ મલેંગે કે ઉનહોંને ક્યૂં રસૂલોંકો ઝુઠલાયા ઔર ક્યૂં ખુદા તઆલાકે ફરમાનકે ખિલાફ કિયા. દુનિયામેં તો ઉનકા યે હાલ થા કે જબ કભી જો રસૂલ આયા ઉનહોંને બેધડક ઝુઠલાયા, ઔર દિલ ખોલકર ઉનકી બેઅદબી ઔર તૌહીન કી. વો અગર યહાં તઅમ્મુલ (સોચ વિચાર) કરતે તો સમઝ લેતે કે ઉનસે પેહલે જિન લોગોંને પૈગંબરોંકી ન માની થી વો ગારત ઔર બરબાદ કર દિયે ગયે, ઉનકી ભૂસી ઉડા દી ગઈ, એક ભી તો ઉનમેંસે ન બચ સકા, ન ઉસ દારે આખિરતસે કોઈ વાપસ પલ્ટા.

(૪૮) વ આયતુલ્ લહુમુલ્ અર્ઝુલ્ મૈતતુ, અહ્યય્નાહા વ અખ્રજ્ના મિન્હા હબ્બન્ ફમિન્હુ યઅ્કુલૂન. વ જઅલ્ના ફીહા જન્નાતિમ્ મિન્ નખીલિંવ્ વ અઅ્નાબિંવ્ વ ફજ્જર્ના ફીહા મિનલ્ ઉયૂન. લિયઅ્ કુલૂ મિન્ ષમરિહી, વમા અમિલત્હુ ઐદીહિમ, અફલા યશ્કુરૂન. સુબ્હાનલ્લઝી ખલકલ્ અઝવાજ કુલ્લહા મિમ્મા તુમ્બિતુલ્ અર્ઝુ વ મિન્ અન્ફુસિહિમ્ વ મિમ્મા લા યઅ્લમૂન.

(પા. ૨૩, યાસીન ૩૩-૩૬)

તર્જુમા : ઔર ઉનકે લિયે એક નિશાની (ખુશ્ક) જમીન હૈ જિસકો હમને ઝિંદા કર દિયા ઔર ઉસસે ગલ્લા (અનાજ) નિકાલા જિસમેંસે વો ખાતે હૈં ઔર હમને ઉસમેં ખજૂરોંકે ઔર અંગૂરકે બાગાત પૈદા કર દિયે. ઔર જિનમેં હમને ચશ્મે ભી જારી કર દિયે હૈં. તાકે લોગ ઉસકે ફલ ખાએં ઔર ઉસકો ઉનકે હાથોંને નહીં બનાયા, ફિર ક્યૂં શુક્ર ગુઝારી નહીં કરતે. વો પાક ઝાત હૈ જિસને હર ચીઝકે જોડે પૈદા કિયે ચાહે વો જમીનકી ઉગાઈ હુઈ ચીઝેં હોં, ચાહે ખૂદ ઉનકે નુફૂસ હોં

ચાહે વો (ચીઝેં) હોં જિનહેં યે જાનતે ભી નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાતા હૈ કે મેરે વુજૂદ પર ઔર મેરી ઝબરદસ્ત કુદરત પર ઔર મુરદોંકે જિલાને પર એક નિશાની યે ભી હૈ કે મુરદા જમીન જો બંજર ખુશ્ક પડી હોતી હૈ જિસમેં કોઈ રૂઈદગી, તાઝગી, હરિયાવલ ઔર ઘાસ વગૈરહ નહીં હોતી, મૈં ઉસ પર આસમાનસે પાની બરસાતા હૂં ઔર વો મુરદા જમીન જી ઉઠતી હૈ, લેહલહાને લગતી હૈ, હર તરફ સબ્ઝા હી સબ્ઝા ઉગ જાતા હૈ ઔર કિસમ કિસમકે ફલ ફૂલ વગૈરહ નઝર આને લગતે હૈં. તો ફરમાતા હૈ કે હમ ઉસ મુરદા જમીનકો ઝિંદા કર દેતે હૈં ઔર ઉસમેં કિસમ કિસમકે અનાજ પૈદા કર દેતે હૈં, બાઝકો તુમ ખાતે હો, ઔર બાઝ તુમહારે જાનવર ખાતે હૈં. હમ ઉસમેં ખજૂરોંકે, અંગૂરોંકે બાગાત વગૈરહ તૈયાર કર દેતે હૈં, નેહરેં જારી કર દેતે હૈં. જો બાગોં ઔર ખેતોંકો સૈરાબ સર સબ્ઝ ઔર શાદાબ કરતી રેહતી હૈં. યે સબ ઈસ લિયે કે ઈન દરખ્તોંકે મેવે દુનિયા ખાએ, ખેતોં ઔર બાગાતસે ફાઈદે હાસિલ કરે. ઔર હાજતેં પૂરી કરે, યે સબ ખુદા તઆલાકી રહમત ઔર ઉસકી કુદરતસે પૈદા હો રહે હૈં. કિસીકે બસ ઔર ઈખ્તિયારમેં નહીં. તુમહારે હાથોંકી પૈદા કરદા ચીઝેં નહીં, ન તુમમેં ઉનકો ઉગાનેકી તાકત, ન તુમમેં ઉનકો બચાનેકી કુદરત, ન ઉનકો પકાને ઔર તૈયાર કરનેકા તુમહેં ઈખ્તિયાર. સિર્ફ ખુદા તઆલાકે યે કામ હૈં, ઔર ઉસીકી યે મહેરબાની હૈ, ઔર ઉસકે એહસાનકે સાથ હી સાથ યે ઉસકી કુદરતકે નમૂને હૈં, ફિર લોગોંકો ક્યા હો ગયા હૈ જો શુક્ર ગુઝારી નહીં કરતે? ઔર ખુદા તઆલાકી બેઈન્તિહા અન ગિનત નેઅમતેં અપને પાસ હોતે હુએ ઉસકા એહસાન નહીં માનતે. એક મતલબ યે ભી બયાન કિયા ગયા હૈ કે બાગાતકે ફલ યે ખાતે હૈં ઔર અપને હાથોંકા બોયા હુવા યે પાતે હૈં. ચુનાંચે ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) કી કિરાતમેં હૈ પાક ઔર બરતર ઔર તમામ નુકસાનાતસે બરી વો ખુદા તઆલા હૈ જિસને જમીનકી પૈદાવારકો ઔર ખૂદ તુમકો જોડ જોડ પૈદા કિયા હૈ ઔર મુખ્તલિફ કિસમકી મખ્લૂકકે જોડે બનાએ હૈં જિનહેં તુમ જાનતે ભી નહીં હો. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ **વ મિન્ કુલ્લિ શૈઈન્ ખલક્ના ઝૌજૈનિ લઅલ્લકુમ્ તઝક્કરૂન** હમને હર ચીઝકે જોડે પૈદા કિયે હૈં તાકે તુમ નસીહત હાસિલ કરો.

---

(૪૯) વ આયતુલ્ લહુમુલ્ લૈલ, નસ્લખુ મિન્હુ ન્નહાર ફઈઝા હુમ્

મુઝ્લિમૂન. વશશમ્સુ તજ્રી લિમુસ્તકર્રિલ્ લહા, ઝાલિક તક્દીરુલ્ અઝીઝિલ્ અલીમ. વલ્ કમર કદ્દર્નાહુ મનાઝિલ હત્તા આદ કલ્ ઉર્જૂનિલ્ કદીમ. લશશમ્સુ યમ્બગી લહા અન્ તુદ્રિકલ્ કમર વલલ્ લૈલુ સાબિકુન્નહાર, વ કુલ્લુન્ ફી ફલકિંય્ યસ્બહૂન. (પા. ૨૩, યાસીન ૩૭-૪૦)

તર્જુમા : ઔર ઉનકે લિયે એક નિશાની રાત હૈ જિસસે હમ દિનકો ખીંચ દેતે હૈં તો વો યકાયક અંધેરેમેં રેહ જાતે હૈં, ઔર સૂરજકે લિયે જો મુકર્રરહ રાહ હૈ વો ઉસી પર ચલતા રેહતા હૈ. યે હૈ મુકર્રર કરદા ગાલિબ, બાઈલ્મ અલ્લાહ તઆલાકા. ઔર ચાંદકી હમને મંઝિલેં મુકર્રર કર રખ્ખી હૈં, યહાં તકકે વો લૌટકર પુરાની ટેહનીકી તરહ હો જાતા હૈ. ન આફતાબકી યે મજાલ હૈ કે ચાંદકો પકડે, ઔર ન રાત દિન પર આગે બઢ જાનેવાલી હૈ, ઔર સબકે સબ આસમાનમેં તૈરતે ફિરતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી કુદરતે કામિલાકી એક નિશાની બયાન હો રહી હૈ, ઔર વો દિન રાત હૈં, જો ઉજાલે ઔર અંધેરેવાલે હૈં ઔર બરાબર એક દૂસરેકે પીછે આ જા રહે હૈં. જૈસે ફરમાયા **યુગ્શીલ્લૈલ ન્નહાર યત્લુબુહુ હષીષા** રાતકો દિનસે છુપાતા હૈ, રાત, દિનકો જલ્દી જલ્દી ઢૂંઢતી આતી હૈ. યહાં ભી ફરમાયા રાતમેંસે હમ દિનકો ખીંચ લેતે હૈં, દિન તો ખતમ હુવા ઔર રાત આ ગઈ, ઔર ચારોં તરફસે અંધેરા છા ગયા.

પસ એક સૂરજ હી નહીં બલ્કે કુલ મખ્લૂક અર્શકે નીચે હી હૈ ઈસ લિયે કે અર્શ સારી મખ્લૂકકે ઉપર હૈ, ઔર સબકો ઈહાતા કિયે હુએ હૈ, ઔર વો કુર્રહ (ગોલ) નહીં હૈ જૈસે કે હૈઅતદાં (આસમાની ઈલ્મકી બહસ કરનેવાલે નજૂમી) કેહતે હૈં. બલ્કે વો મિસ્લ કુબ્બેકે હૈ જિસકે પાયે હૈં ઔર જિસે ફરિશ્તે ઉઠાએ હુએ હૈં. ઈન્સાનોંકે સરોંકે ઉપર, ઉપરવાલે આલમમેં હૈ, બસ જબકે સૂરજ ફલકી કુબ્બેમેં ઠીક ઝોહરકે વક્ત હોતા હૈ, ઉસ વક્ત વો અર્શસે બિલકુલ કરીબ હોતા હૈ. ફિર જબ વો ઘૂમકર ચોથે ફલકમેં ઉસી મકામકે બિલ મુકાબિલ આ જાતા હૈ, યે આધી રાતકા વક્ત હોતા હૈ, જબકે વો અર્શસે બહોત દૂર હો જાતા હૈ, પસ વો સિજદહ કરતા હૈ ઔર તુલૂઅકી ઈજાઝત ચાહતા હૈ.

સહીહ બુખારીમેં હૈ હઝરત અબૂઝર (રદિ.) કેહતે હૈં કે મૈં સૂરજકે ગુરૂબ હોનેકે વક્ત રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કે પાસ મસ્જિદમેં થા, આપ (સ.અ.વ.) ને મુઝસે ફરમાયા જાનતે હો યે સૂરજ કહાં ગુરૂબ હોતા હૈ? મૈંને કહા ખુદા તઆલા ઔર ઉસકા રસૂલ હી ખૂબ જાનતે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા વો અર્શ તલે જાકર ખુદા તઆલાકો સિજદહ કરતા હૈ. ઔર હદીસમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) સે હઝરત અબૂ ઝર (રદિ.) ને ઈસ આયતકા મતલબ પૂછા, તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ઉસકી કરારગાહ અર્શકે નીચે હૈ.

મુસ્નદે અહમદકી હદીસમેં યે ભી હૈ કે વો અલ્લાહ તઆલાસે વાપસ હોનેકી ઈજાઝત તલબ કરતા હૈ ઔર ઉસે ઈજાઝત દી જાતી હૈ, ગોયા ઉસસે કહા જાતા હૈ કે જહાંસે આયા થા વહીં લૌટ જા, તો વો અપને તુલૂઅ હોનેકી જગહસે નિકલતા હૈ ઔર યેહી ઉસકા મુસ્તકર (ઠિકાના) હૈ. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઉસ આયતકે ઈબ્તિદાઈ ફકરેકો પઢ્હા. એક રિવાયતમેં યે ભી હૈ કે કરીબ હૈ કે વો સિજદહ કરે લેકિન કુબૂલ ન કિયા જાએ ઔર ઈજાઝત માંગે લેકિન ઈજાઝત ન દી જાએ બલ્કે કહા જાએ કે જહાંસે આયા હૈ વહીં લૌટ જા. પસ વો મગરિબસે હી તુલૂઅ કરે. યેહી ઈસ આયતે કરીમાકે મા'ના હૈં. ઔર યે ભી કહા ગયા હૈ કે મુસ્તકરસે મુરાદ ઉસકે ચલનેકી ઈન્તિહા હૈ, પૂરી બુલંદી જો ગરમિયોંમેં હોતી હૈ ઔર પૂરી પસ્તી જો જાડોંમેં (સરદીકે મોસમમેં) હોતી હૈ યે એક કૌલ હુવા, દૂસરા કૌલ યે હૈ કે આયતકે લફઝ મુસ્તકરસે ઉસકી ચાલકા ખાતિમહ હૈ, કિયામતકે દિન ઉસકી હરકત બાતિલ હો જાએગી, યે બેનૂર હો જાએગા, ઔર યે આલમ તમામકા તમામ ખતમ હો જાએગા યે મુસ્તકર ઝમાની હૈ, હઝરત કતાદા (રહ.) ફરમાતે હૈં વો અપને મુસ્તકર પર ચલતા હૈ યાની અપને વક્ત ઔર મેઅયાર પર જિસસે તજાવુઝ નહીં કર સકતા, જો ઉસકે રાસ્તે સરદિયોંકે ઔર ગરમિયોંકે મુકર્રર હૈં ઉન હી રાસ્તોંસે આતા જાતા હૈ. ઈબ્ને મસઊદ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કી કિરાઅતમેં હૈ કે ઉસકે લિયે સુકૂન ઔર કરાર નહીં બલ્કે દિન રાત ખુદાકે હુકમસે ગરદિશ કરતા રેહતા હૈ ન રૂકે ન થકે જૈસે ફરમાયા રાઈન યાની ઉસને તમહારે લિયે સૂરજ ઔર ચાંદકો મુસખ્ખર કિયા હૈ જો ન થકેં ન ઠેહરેં, કિયામત તક ચલતે ફિરતે હી રહેંગે.

યે અંદાઝા ઉસ ખુદાકા હૈ જો ગાલિબ હૈ જિસકી કોઈ મુખાલિફત નહીં કર સકતા, જિસકે હુકમકો કોઈ ટાલ નહીં સકતા. વો અલીમ હૈ હર હર હરકત ઔર સુકૂનકો જાનતા હૈ, ઉસને અપની હિકમતે કામિલાસે ઉસકી રફતાર મુકર્રર કી હૈ જિસમેં ન ઈખ્તિલાફ વાકેઅ હો સકે ન ઉસકે ખિલાફ હો સકે.

સુબહકા નિકલનેવાલા જિસને રાતકો રાહતકા વક્ત બનાયા ઔર સૂરજ ચાંદકો હિસાબસે મુકર્રર કિયા હૈ યે હૈ અંદાઝા ગાલિબ ઝી ઈલ્મકા. ફિર ફરમાતા હૈ કે ચાંદકી હમને મંઝિલેં મુકર્રર કર દી હૈં વો એક જુદાગાના ચાલ ચલતા હૈ જિસસે મહીને માલૂમ હો જાએં, જિસે સૂરજકી ચાલસે રાત દિન માલૂમ હો જાતે થે, જૈસે ફરમાન હૈ કે લોગ તુઝસે ચાંદકે બારેમેં સવાલ કરતે હૈં, તો જવાબ દે કે વક્તોં ઔર હજકે મોસમકો બતલાનેકે લિયે ઔર આયતમેં ફરમાયા, ઉસને સૂરજકો ઝિયાઅ (રોશની) ઔર ચાંદકો નૂર દિયા હૈ ઔર ઉસકી મંઝિલેં ઠેહરા દી હૈં તાકે તુમ બરસોંકો ઔર હિસાબકો માલૂમ કર લો. એક આયતમેં હૈ કે હમને રાત ઔર દિનકો દો નિશાનિયાં બના દી હૈં, રાતકી રોશનીકો હમને ધુન્ધલા કર દિયા હૈ ઔર દિનકી નિશાનીકો રોશન કિયા હૈ તાકે તુમ ઉસમેં અપને રબ તઆલાકી નાઝિલ કરદા રોઝીકો તલાશ કર સકો ઔર બરસોંકા શુમાર ઔર હિસાબ માલૂમ કર સકો, પસ સૂરજકી ચમક દમક ઉસકે સાથ મખ્સૂસ હૈ ઔર ચાંદકી રોશની ઉસીમેં હૈ, ઉસકી રફતાર ભી મુખ્તલિફ હૈ, સૂરજ હર દિન તુલૂઅ ઔર ગુરૂબ હોતા હૈ ઉસી જોતકે સાથ હોતા હૈ હાં ઉસકે તુલૂઅ ઔર ગુરૂબકી જગહેં સરદી ઔર ગરમીમેં અલગ અલગ હોતી હૈં. ઉસી સબબસે દિન રાતકી લંબાઈમેં કમી બેશી હોતી રેહતી હૈ. સૂરજ દિનકા સિતારા હૈ ઔર ચાંદ રાતકા સિતારા હૈ, ઉસકી મંઝિલેં મુકર્રર હૈં, મહીનેકી પેહલી રાત તુલૂઅ હોતા હૈ બહોત છોટા હોતા હૈ, રોશની કમ હોતી હૈ દૂસરી રાત રોશની ઉસસે બઢ જાતી હૈ ઔર મંઝિલ ભી તરક્કી કરતી જાતી હૈ. ફિર જૂં જૂં બુલંદ હોતા જાતા હૈ રોશની બઢતી જાતી હૈ ગો ઉસકી નૂરાનિયત સૂરજસે મિલી હુઈ હોતી હૈ આખિર ચૌદહવીં રાતકો ચાંદ કામિલ હો જાતા હૈ ઔર ઉસકી ચાંદની ભી કમાલકી હો જાતી હૈ, ફિર ઘટના શુરૂ હોતા હૈ ઔર ઉસી તરહ દરજા બદરજા બતદરીજ ઘટતા હુવા મિસ્લે ખજૂરકે ખોશેકી ટેહનીકે હો જાતા હૈ,

જિસ પર તર ખજૂરેં લટકતી હોં ઔર વો ખુશ્ક હોકર બલ ખા ગઈ હો. ફિર ઉસે નયે સિરેસે અલ્લાહ તઆલા દૂસરે મહીનેકી ઈબ્તિદામેં ઝાહિર કરતા હૈ. અરબમેં ચાંદકી રોશનીકે એ'તિબારસે મહીનેકી રાતોંકે નામ રખ લિયે ગયે હૈં, મસલન પેહલી તીન રાતોંકા નામ "ગરર" હૈ ઉસકે બાદકી તીન રાતોંકા નામ "નફલ" હૈ, ઉસકે બાદકી તીન રાતોંકા નામ "તિસ્અ" હૈ ઈસ લિયે કે ઉનકી આખરી રાત નવવીં હોતી હૈ, ઉસકે બાદકી તીન રાતોંકા નામ "ઉશ્ર" હૈ ઈસ લિયે કે ઉનકા શુરૂ દસવીંસે હૈ. ઉનકે બાદકી તીન રાતોંકા નામ "બીઝ" હૈ ઈસ લિયે કે ઉન રાતોંમેં ચાંદકી રોશની આખિર તક રહા કરતી હૈ. ઉસકે બાદકી તીન રાતોંકા નામ ઉનકે યહાં "દરઅ" હૈ. ઉનકા યે નામ ઈસ લિયે રખ્ખા કે સોલહવીંકો ચાંદ ઝરા દેરસે તુલૂઅ હોતા હૈ તો થોડી દેર તક અંધેરા યાની સિયાહી રેહતી હૈ. ઉસકે બાદકી તીન રાતોંકો "ઝલમ" કેહતે હૈં. ફિર તીનકો "હનાવસ" ફિર તીનકો "દરારી" ફિર તીનકો "મહાક" ઈસ લિયે કે ઉસમેં ચાંદ ખતમ હો જાતા હૈ ઔર મહીના ભી ખતમ હોતા હૈ. સૂરજ ઔર ચાંદકી હદેં ઉસને મુકર્રર કી હૈં નામુમકિન હૈ કે કોઈ અપની હદસે ઈધર યા ઉધર હો જાએ યા આગે પીછે હો જાએ, ઉસકી બારીકે વક્ત વો ગુમ હૈ ઈસકી બારીકે વક્ત યે ખામોશ હૈ. હસન (રહ.) કેહતે હૈં કે યે ચાંદ રાતકો હૈ. ઈબ્ને મુબારક (રહ.) કા કૌલ હૈ કે હવાકે પર હૈં ઔર ચાંદ પાનીકે ગિલાફ તલે જગહ કરતા હૈ. અબૂ સાલેહ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસકી રોશની ઉસકી રોશનીકો પકડ નહીં સકતી. ઈકરમા (રહ.) ફરમાતે હૈં રાતકો સૂરજ તુલૂઅ નહીં હો સકતા ન રાત દિનસે સબ્કત કર સકતી હૈ યાની રાતકે બાદ હી રાત નહીં આ સકતી બલ્કે દરમિયાનમેં દિન આ જાએગા. પસ સૂરજકી સલ્તનત દિનકો હૈ ઔર ચાંદકી બાદશાહત રાતકો હૈ, રાત ઈધરસે જાતી હૈ ઉધરસે દિન આતા હૈ એક દૂસરેકે તઆકુબમેં હૈં લેકિન ન તસાદુમકા (ટકરાનેકા) ડર હૈ ન બેનઝમીકા ખતરા હૈ. ન યે કે દિન હી દિન ચલા જાએ રાત ન આએ ન ઉસકે ખિલાફ, એક જાતા હૈ દૂસરા આતા હૈ હર એક અપને અપને વક્ત પર ગાઈબ ઔર હાઝિર હોતા રેહતા હૈ. સબકે સબ યાની સૂરજ, ચાંદ, દિન, રાત, ફલક આસમાનમેં તૈર રહે હૈં ઔર ઘૂમતે ફિરતે હૈં. ઝૈદ બિન આસિમ (રહ.) કા કૌલ હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકે દરમિયાન

ફલકમેં યે સબ આ જા રહે હૈં, બાઝ લોગ કેહતે હૈં વો ફલક ચરખેકે તકલેકી તરહ હૈ, બાઝ કેહતે હૈં ચક્કીકે પાટકે લોહેકી તરહ.

(૫૦) વ આયતુલ્ લહુમ્ અન્ના હમલ્ના ઝુર્રિય્યતહુમ્ ફિલ્ ફુલ્કિલ્ મશ્હૂન. વ ખલક્ના લહુમ્ મિમ્ મિષ્લિહી મા યર્કબૂન. વ ઈન્નશઅ્ નુગ્રિક્હુમ્ ફલા સરીખ લહુમ્ વલા હુમ્ યુન્કઝૂન. ઈલ્લા રહ્મતમ્ મિન્ના વ મતાઅન્ ઈલા હીન. (પા. ૨૩, સૂ. યાસીન, ૪૧-૪૪)

તર્જુમા : ઔર ઉનકે લિયે એક નિશાની (યે ભી) હૈ કે હમને ઉનકી નસલકો ભરી હુઈ કશ્તીમેં સવાર કિયા ઔર ઉનકે લિયે ઉસી જૈસી ઔર ચીઝેં પૈદા કીં જિન પર યે સવાર હોતે હૈં ઔર અગર હમ ચાહતે તો ઉનહેં ડુબો દેતે ફિર ન તો કોઈ ઉનકા ફરિયાદ રસ હોતા ન વો બચાએ જાએં લેકિન હમ અપની તરફસે રહમત કરતે હૈં ઔર એક મુદ્દત તકકે લિયે ઉનહેં ફાઈદે દે રહે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપની કુદરતકી એક ઔર નિશાની બતલા રહા હૈ કે ઉસને સમંદરકો મુસખ્ખર કર દિયા હૈ જિસમેં કશ્તિયાં બરાબર આમદો રફ્ત કર રહી હૈં. સબસે પેહલી કશ્તી હઝરત નૂહ (અલૈ.) કી થી જિસ પર સવાર હોકર વો ખૂદ ઔર ઉનકે સાથ ઈમાનદાર બંદે નજાત પા ગયે થે, બાકી રૂએ જમીન પર એક ઈન્સાન ભી ન બચા થા. હમને ઉસ ઝમાનેકે લોગોંકે બાપ-દાદાઓંકો કશ્તીમેં બિઠા લિયા થા જો બિલકુલ ભરપૂર થી ક્યૂંકે ઉસમેં જરૂરતકા કુલ અસ્બાબ ભી થા ઔર સાથ હી હયવાનાત (જાનવર) ભી થે જો ખુદા તઆલાકે હુકમસે ઉસમેં બિઠા લિયે થે, હર કિસમકે જાનવરકા એક એક જોડા થા, બડા બાવકાર મઝબૂત ઔર બોઝલ વો જહાઝ થા. યે સિફત ભી સહીહ તૌર પર હઝરત નૂહ (અલૈ.) કી કશ્તી પર સાદિક આતી હૈ. ઈસી તરહકી ખુશ્કીકી સવારિયાં ભી ખુદા તઆલાને ઉનકે લિયે પૈદા કર દી હૈં. મસલન ઊંટ જો ખુશ્કીમેં વોહી કામ દેતા હૈ જો તરીમેં કશ્તી કામ દેતી હૈ, ઈસી તરહ દૂસરે ચોપાએ જાનવર ભી. ઔર યે ભી હો સકતા હૈ કે કશ્તીએ નૂહ નમૂના બની ઔર ફિર ઉસ નમૂને પર ઔર કશ્તિયાં ઔર જહાઝ બનતે ચલે ગયે. ઈસ મતલબકી તાઈદ આયત લિનજ્અલહા લકુમ્ તઝ્કિરતનસે

ભી હોતી હૈ, યાની જબ પાનીને તુગ્યાની કી હમને તુમહેં કશ્તી પર સવાર કર લિયા તાકે ઉસે તુમહારે લિયે એક યાદગાર બના દેં ઔર યાદ રખનેવાલે કાન ઉસે યાદ રખ્ખેં. હમારે ઈસ એહસાનકો ફરામોશ ન કરો કે સમંદરસે હમને તુમહેં પાર કર દિયા. અગર હમ ચાહતે તો ઉસીમેં તુમહેં ડુબો દેતે, કશ્તીકી કશ્તી બૈઠ જાતી, કોઈ ન હોતા જો ઉસ વક્ત તુમહારી ફરિયાદ રસી કરે, ન કોઈ ઐસા તુમહેં મિલતા જો તુમહેં બચા સકે, લેકિન યે સિર્ફ હમારી રહમત હૈ કે ખુશ્કી ઔર તરીકે લંબે ચૌડે સફર તુમ આરામ ઔર રાહતસે તય કર રહે હો, ઔર હમ તુમહેં અપને ઠેહરાએ હુએ વક્ત તક હર તરહ સલામત રખતે હૈં.

---

(૫૧) વત્તખઝૂ મિન્ દૂનિલ્લાહિ આલિહતલ્ લઅલ્લહુમ્ યુન્સરૂન. લા યસ્તતીઊ-ન નસ્રહુમ, વહુમ્ લહુમ્ જુન્દુમ્ મુહ્ઝરૂન. ફલા યહ્ઝુન્ક કૌલુહુમ. ઈન્ના નઅ્લમુ મા યુસિર્રૂન વમા યુઅ્લિનૂન. (પા. ૨૩, સૂ. યાસીન, ૭૪-૭૫)

તર્જુમા : ઔર વો અલ્લાહકે સિવા દૂસરોંકો મા'બૂદ બનાતે હૈં તાકે વો મદદ કિયે જાએં (હાલાંકે) ઉનમેં ઉનકી મદદકી તાકત હી નહીં (લેકિન) ફિર ભી (મુશરિકીન) ઉનકે લિયે હાઝિર બાશ લશ્કરી હૈં. પસ આપકો ઉનકી બાત ગમનાક ન કરે, હમ ઉનકી પોશીદા ઔર અલાનિયા સબ બાતોંકો (બખૂબી) જાનતે હૈં.

તશરીહ : મુશરિકીનકે ઈસ બાતિલ અકીદેકી તરદીદ હો રહી હૈ જો વો સમઝતે થે કે જિન જિનકી સિવાએ ખુદા તઆલાકે યે ઈબાદત કરતે હૈં વો ઉનકી ઈમદાદ ઔર નુસરત કરેંગે. ઉનકી રોઝિયોંમેં બરકત દેંગે ઔર ખુદા તઆલાસે તકર્રુબ હાસિલ હોગા. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે વો ઉનકી મદદ કરનેસે આજિઝ હૈં ઉનકી મદદ તો કહાં, વો તો ખૂદ અપની મદદ ભી નહીં કર સકતે. બલ્કે યે બુત તો અપને દુશ્મનકે નુકસાનસે ભી અપને આપકો નહીં બચા સકતે. કોઈ આએ ઔર તોડ મરોડકર ભી ચલા જાએ તો યે ઉસકા કુછ નહીં કર સકતે. બલ્કે બોલચાલ પર ભી કાદિર નહીં, સમઝ બૂઝ નહીં. યે બુત કિયામતકે દિન જમા શુદા હિસાબકે વક્ત અપને આબિદોંકે સામને લાચારી ઔર બેકસીકે સાથ મૌજૂદ હોંગે તાકે મુશરિકીનકી પૂરી ઝિલ્લત ઔર ખ્વારી હો ઔર ઉન પર હુજ્જત તમામ હો.

હઝરત ક ાદા (રહ.) ફરમાતે હૈં કે મતલબ યે હૈ કે બુત તો ઉનકી કિસી તરહકી ઈમદાદ નહીં કર સકતે લેકિન ફિર ભી યે બેસમઝ મુશરિકીન ઉનકે સામને ઈસ તરહ મૌજૂદ રેહતે હૈં, જૈસે કોઈ હાઝિર બાશ લશ્કર હો, વો ન ઉનહેં કોઈ નફા પહોંચા સકેં, ન કિસી નુકસાનકો દફા કર સકેં, લેકિન યે હૈં કે ઉનકે નામ પર મરે જાતે હૈં યહાં તકકે ઉનકે ખિલાફ આવાઝ સુનના નહીં ચાહતે. ઔર ગુસ્સેસે બે કાબૂ હો જાતે હૈં. અય નબી (સ.અ.વ.) ઈન કુફ્ફારકી બાતોંસે આપ ગમનાક ન હોં. હમ પર ઉનકા ઝાહિર ઔર બાતિન રોશન હૈ. વક્ત આ રહા હૈ કે ગિન ચુનકર હમ ઉનહેં બદલે દેં.

(પર) અવલમ્ યરૌ અન્ના ખલક્ના લહુમ્ મિમ્મા અમિલત્ ઐદીના અન્આમન્ ફહુમ્ લહા માલિકૂન. વ ઝલ્લલ્નાહા લહુમ્ ફમિન્હા રકૂબુહુમ્ વ મિન્હા યઅ્કુલૂન. વ લહુમ્ ફીહા મનાફિઉ વ મશારિબ, અફલા યશ્કુરૂન.

(પા. ૨૩, યાસીન, ૭૧-૭૩)

તર્જુમા : ક્યા વો નહીં દેખતે કે હમને અપને હાથોં બનાઈ હુઈ ચીઝોંમેંસે ઉનકે લિયે ચોપાએ (ભી) પૈદા કર દિયે જિનકે યે માલિક હો ગયે હૈં ઔર ઉન મવેશિયોંકો હમને ઉનકા તાબેઅ ફરમાન બના દિયા હૈ જિનમેંસે બાઝ તો ઉનકી સવારિયાં હૈં ઔર બાઝકા ગોશ્ત ખાતે હૈં, ઉનહેં ઉનસે ઔર ભી બહોત ફાઈદે હૈં, ઔર પીનેકી ચીઝેં. ક્યા ફિર (ભી) યે શુક્ર અદા નહીં કરેંગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપને ઈન્આમ ઔર એહસાનકા ઝિક્ર ફરમા રહા હૈ કે ઉસને ખૂદ હી યે ચોપાએ પૈદા કિયે ઔર ઈન્સાનકી મિલ્કિયતમેં દે દિયે, એક છોટાસા બચ્ચા ભી ઊંટકી નકીલ થામ લે, ઊંટ જૈસા કવી ઔર બડા જાનવર ઉસકે સાથ સાથ હૈ, સો (૧૦૦) ઊંટોંકી એક કતાર હો, એક બચ્ચેકે હાંકનેસે સીધી ચલતી રેહતી હૈ. ઈસ માતહતીકે અલાવા બાઝ પર લંબે લંબે મશક્કતવાલે સફર આસાનીસે જલ્દી જલ્દી તય હોતે હૈં. ખૂદ સવાર હોતે હૈં, અસ્બાબ લાદતે હૈં, બોઝ ઢોનેકે કામ આતે હૈં. ઔર બાઝકે ગોશ્ત ખાએ જાતે હૈં. ફિર સૂફ, ઊન, બાલોં ઔર ખાલોં વગૈરહસે ફાઈદા ઉઠાતે હૈં. દૂધ પીતે હૈં ઔર ભી તરહ તરહકે ફાઈદે હાસિલ

કિયે જાતે હૈં. ક્યા ફિર ઉનકો ન ચાહિયે કે ઈન નેઅમતોંકે મુન્ઈમ, ઈન એહસાનોંકે મોહસિન, ઈન ચીઝોંકે ખાલિક, ઉનકે હકીકી માલિકકા શુક્ર બજા લાએં? સિર્ફ ઉસીકી ઈબાદત કરેં, ઉસકી તૌહીદકો માનેં ઔર ઉસકે સાથ કિસી ઔરકો શરીક ન કરેં.

---

(૫૩) અવલમ્ યરલ્ ઈન્સાનુ અન્ના ખલક્નાહુ મિન્ નુત્ફતિન ફઈઝા હુવ ખસીમુમ્ મુબીન. વઝરબ લના મસલંવ્ વ નસિય ખલ્કહ, કાલ મંય્યુહ્યિલ્ ઈઝામ વહિય રમીમ. કુલ્ યુહયી હલ્લઝી અન્શઅહા અવ્વલ મર્રહ, વહુવ બિકુલ્લિ ખલ્કિન્ અલીમ. અલ્લઝી જઅલ લકુમ્ મિનશ્શજરિલ્ અખ્ઝરિ નારન્ ફઈઝા અન્તુમ્ મિન્હુ તૂકિદૂન. (પા. ૨૩, યાસીન, ૭૭-૮૦)

તર્જુમા : ક્યા ઈન્સાનકો ઈતના ભી માલૂમ નહીં કે હમને ઉસે નુત્ફેસે પૈદા કિયા હૈ, ફિર યકાયક વો સરીહ ઝગડાલૂ બન બૈઠા ઔર ઉસને હમારે લિયે મિસાલ બયાન કી ઔર અપની (અસલ) પૈદાઈશકો ભૂલ ગયા, કેહને લગા ઉન ગલી સડી હડ્ડિયોંકો કૌન ઝિંદા કર સકતા હૈ? આપ જવાબ દીજિયે કે ઉનહેં વો ઝિંદા કરેગા જિસને ઉનહેં અવ્વલ મરતબા પૈદા કિયા હૈ, જો સબ તરહકી પૈદાઈશકા બખૂબી (અચ્છી તરહ) જાનનેવાલા હૈ, વોહી જિસને તુમહારે લિયે સબ્ઝ દરખ્તસે આગ પૈદા કર દી જિસસે તુમ યકાયક આગ સુલગાતે હો.

તશરીહ : ઉબય બિન ખલ્ફ મલઊન એક મરતબા અપને હાથમેં એક બોસીદા ખોખલી સડી ગલી હડ્ડી લેકર આયા ઔર ઉસકો અપની ચુટકીમેં મલતે હુએ જબ કે ઉસકે રેઝે હવામેં ઉડ રહે થે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે કેહને લગા, આપ કેહતે હૈં કે ઈન હડ્ડિયોંકો ખુદા તઆલા ઝિંદા કરેગા? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હાં ખુદા તઆલા તુઝે હલાક કર દેગા ફિર ઝિંદા કર દેગા, ફિર તેરા હશ્ર જહન્નમકી તરફ હોગા. જો શખ્સ ભી દૂસરી ઝિંદગીકા મુન્કિર હો ઉસે જવાબ હૈ. મતલબ યે હૈ કે ઈન લોગોંકો ચાહિયે કે અપની શુરૂ પૈદાઈશ પર ગૌર કરેં. જિસને એક હકીર ઔર ઝલીલ કતરેસે ઈન્સાનકો પૈદા કર દિયા હાલાંકે ઉસસે પેહલે વો કુછ ન થા, ફિર ઉસકી કુદરત પર હર્ફ રખનેકે ક્યા મા'ના? ઈસ મઝમૂનકો બહોતસી આયતોંમેં બયાન ફરમાયા હૈ જૈસે **અલમ્ નખ્લુકકુમ્ મિમ્ માઈમ્ મહીન** ઔર **ઈન્ના ખલક્નલ્**

ઈન્સાન મિન્ નુત્ફતિન્ અમ્શાજિન. વગૈરહ.

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે એક મરતબા આપ (સ.અ.વ.) ને અપની હથેલીમેં થૂકા ફિર ઉસમેં ઉંગલી રખકર ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ, અય ઈબ્ને આદમ! ક્યા તૂ મુઝે ભી આજિઝ કર સકતા હૈ? મૈંને તુઝે ઈસ જૈસી ચીઝસે પૈદા કિયા. ફિર જબ ઠીક ઠાક દુરૂસ્ત ઔર ચુસ્ત કર દિયા તો ઝરા કસ (તાકત) ઔર બલવાલા હો ગયા તો તૂને માલ જમા કરના ઔર મિસ્કીનોંસે રોક રખના શુરૂ કર દિયા. હાં જબ દમ નરખરેમેં (ગલેમેં) અટકા તો કેહને લગા કે અબ મૈં અપના તમામ માલ રાહે ખુદામેં સદકા કરતા હૂં. ભલા અબ સદકેકા વક્ત કહાં? અલગર્ઝ નુત્ફેસે પૈદા કિયા હુવા ઈન્સાન હુજ્જત બાઝિયાં કરને લગા ઔર અપના દો બારહ જી ઉઠના મહાલ જાનને લગા. ઉસ ખુદા તઆલાકી કુદરતસે નઝરેં હટા લી, જિસને આસમાન ઔર જમીનકો ઔર તમામ મખ્લૂકકો પૈદા કર દિયા. યે અગર ગૌર કરતા તો અલાવા ઈસ અઝીમુશ્શાન મખ્લૂકકી પૈદાઈશકે ખૂદ અપની પૈદાઈશકો ભી દો બારહ પૈદા કરનેકી કુદરતકા એક નિશાને અઝીમ પાતા. લેકિન ઉસને તો અકલકી આંખોં પર ઠીકરી રખ લી. ઉસકે જવાબમેં કેહ દો કે અવ્વલ મરતબા ઉન હડ્ડિયોંકો જો અબ ગલી સડી હૈં જિસને પૈદા કિયા હૈ વોહી દો બારહ ઉનહેં પૈદા કરેગા. જહાં જહાં ભી યે હડ્ડિયાં હોં વો ખૂબ જાનતા હૈ.

મુસ્નદકી હદીસમેં હૈ કે એક મરતબા હઝરત હુઝૈફા (રદિ.) સે ઉકબા બિન ઉમર (રહ.) ને કહા કે આપ હમેં રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) સે સુની હુઈ કોઈ હદીસ સુનાઈયે, તો આપને ફરમાયા કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે એક શખ્સ પર જબ મૌતકી હાલત તારી હુઈ તો ઉસને અપને વારિસોંકો વસિય્યત કી કે જબ મૈં મર જાઉં તો બહોત સારી લકડિયાં જમા કરકે મેરી લાશકો જલાકર ખાક કર દેના ફિર ઉસે સમંદરમેં બહા દેના. ચુનાંચે ઉનહોંને યેહી કિયા, અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી રાખ જમા કરકે જબ ઉસે દો બારહ ઝિંદા કિયા તો ઉસસે પૂછા કે તૂને ઐસા ક્યૂં કિયા? ઉસને જવાબ દિયા કે સિર્ફ તેરે ડરસે. અલ્લાહ તઆલાને ઉસકો બખ્શ દિયા. એક રિવાયતમેં હૈ કે ઉસને કહા થા કે મેરી રાખ હવાકે રૂખ ઉડા દેના. કુછ તો હવામેં કુછ દરિયામેં બહા દેના. સમંદરને ખુદાકે હુકમસે જો રાખ ઉસમેં થી

ઉસકો જમા કર દિયા, ઔર ઈસી તરહ હવાને ભી. ફિર ખુદા તઆલાકે ફરમાનસે વો ખડા કર દિયા ગયા. ફિર અપની કુદરતકે મુશાહિદાકે લિયે ઔર ઈસ બાતકી દલીલ કાઈમ કરનેકે લિયે કે ખુદા તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ મુરદોંકો ભી ઝિંદા કર સકતા હૈ. હૈઅતકો વો મુન્કલબ કર સકતા હૈ, ફરમાયા કે તુમ ગૌર કરો કે પાનીસે મૈંને દરખ્ત ઉગાએ જો સર સબ્ઝ ઔર શાદાબ હરે ભરે ફલવાલે હુએ, ફિર વો સૂખ ગયે ઔર ઉન લકડિયોંસે મૈંને આગ નિકાલી, કહાં વો તરી ઔર ઠંડક, કહાં યે ખુશ્કી ઔર ગરમી, બસ મુઝે કોઈ ચીઝ કરની ભારી નહીં, તર કો ખુશ્ક કરના, ખુશ્ક કો તર કરના, ઝિંદાકો મુરદા કરના, ઔર મુરદેકો ઝિંદા કરના સબ મેરે બસકી બાત હૈ. યે ભી કહા ગયા હૈ કે મુરાદ ઉસસે મર્ખ ઔર અફારકે દરખ્ત હૈં જો હિજાઝમેં હોતે હૈં. ઉનકી સબ્ઝ ટેહનિયોંકો આપસમેં રગડનેસે ચકમક કી તરહ આગ નિકલતી હૈ. ચુનાંચે અરબમેં એક મશ્હૂર કહાવત હૈ કે **લિકુલ્લિ શજરિન્ નારૂંવ્ વસ્તમ્જદલ્ મર્ખુ વલ્ અફાર.** હુકમાકા કૌલ હૈ કે સિવાએ અંગૂરકે દરખ્તકે હર દરખ્તમેં આગ હૈ.

---

(૫૪) અવલૈસલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ બિકાદિરિન્ અલા અંય્યખ્લુક મિષ્લહુમ્, બલા, વહુવલ્ ખલ્લાકુલ્ અલીમ. ઈન્નમા અમ્રુહૂ ઈઝા અરાદ શૈઅન્ અંય્યકૂલ લહૂ કુન્ ફયકૂન. ફસુબ્હાનલ્લઝી બિયદિહી મલકૂતુ કુલ્લિ શૈઈંવ્ વ ઈલૈહિ તુર્જઊન. (પા. ૨૩, યાસીન ૮૧-૮૩)

તર્જુમા : જિસને આસમાનોં ઔર જમીનકો પૈદા કિયા હૈ ક્યા વો ઉન જૈસોંકે પૈદા કરને પર કાદિર નહીં? બેશક કાદિર હૈ ઔર વોહી તો પૈદા કરને વાલા દાના (બીના) હૈ વો જબ કભી કિસી ચીઝકા ઈરાદા કરતા હૈ ઉસે ઈતના ફરમા દેના (કાફી હૈ) કે હો જા, વો ઉસી વક્ત હો જાતી હૈ. પસ પાક હૈ વો અલ્લાહ જિસકે હાથમેં હર ચીઝકી બાદશાહત હૈ ઔર જિસકી તરફ તુમ સબ લૌટાએ જાઓગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની ઝબરદસ્ત કુદરત બયાન ફરમા રહા હૈ કે ઉસને આસમાનોંકો ઔર ઉનકી સબ ચીઝોંકો પૈદા કિયા. જમીનકો ઔર ઉસકે અંદરકી સબ ચીઝોંકો ભી ઉસીને બનાયા. ફિર ઈતની બડી કુદરતોંવાલા ઈન્સાનોં

જૈસી છોટી મખ્લૂકકો પૈદા કરનેસે આજિઝ આ જાએ યે તો અકલકે ભી ખિલાફ હૈ. જૈસે ફરમાયા **લખલ્કુ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ અક્બરુ મિન્ ખલ્કિન્નાસ,** યાની આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશ ઈન્સાની પૈદાઈશસે બહોત બડી ઔર અહમ હૈ. યહાં ભી ફરમાયા કે વો ખુદા તઆલા જિસને આસમાન ઔર જમીનકો પૈદા કર દિયા વો ક્યા ઈન્સાનોં જૈસી કમઝોર મખ્લૂકકો પૈદા કરનેસે આજિઝ આ જાએગા? ઔર જબ વો કાદિર હૈ તો યકીનન ઉનહેં માર ડાલનેકે બાદ ફિર વો ઉનહેં જિલા દેગા. જિસને ઈબ્તિદાઅન્ (પેહલે) પૈદા કિયા હૈ, ઉસ પર ઈઆદા (દો બારહ પૈદા કરના) બહોત આસાન હૈ. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ **અવલમ્ યરૌ અન્નલ્લાહલ્લઝી** ક્યા વો નહીં દેખતે કે જિસ ખુદા તઆલાને જમીન ઔર આસમાનકો બના દિયા ઔર ઉનકી પૈદાઈશસે આજિઝ ન આયા ન થકા, તો ક્યા વો મુરદોંકે ઝિંદા કરને પર કાદિર નહીં? બેશક કાદિર હૈ બલ્કે વો તો હર ચીઝ પર કાદિર હૈ, વોહી પૈદા કરનેવાલા ઔર બનાનેવાલા ઈજાદ કરનેવાલા ઔર ખાલિક હૈ. સાથ હી દાના બીના ઔર રત્તી રત્તીસે વાકિફ હૈ. વો તો જો કુછ કરના ચાહતા હૈ ઉસકા સિર્ફ હુકમ દે દેના કાફી હોતા હૈ.

મુસ્નદકી હદીસે કુદસીમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ "અય મેરે બંદો! તુમ સબ ગુનેહગાર હો મગર જિસે મૈં મઆફ કર દૂં તુમ મુઝસે મઆફી તલબ કરો, મેરા વા'દા હૈ કે મઆફ કર દૂંગા, તુમ સબ ફકીર હો મગર જિસે મૈં ગની કર દૂં. મૈં જવ્વાદ હૂં, મૈં માજિદ હૂં. મૈં વાજિદ હૂં, જો ચાહતા હૂં કરતા હૂં, મેરા ઈન્આમ ભી એક કલામ હૈ ઔર મેરા અઝાબ ભી કલામ હૈ. મૈં જિસ ચીઝકો કરના ચાહતા હૂં, કેહ દેતા હૂં કે, 'હો જા' વો હો જાતી હૈ" હર બુરાઈસે ઉસી **હય્યુન વ કય્યૂમ**કી ઝાત પાક હૈ. જો જમીન ઔર આસમાનકા બાદશાહ હૈ જિસકે હાથમેં આસમાનોં ઔર જમીનોંકી કુન્જિયાં હૈં. વો સબકા ખાલિક હૈ વોહી અસલી હાકિમ હૈ ઉસીકી તરફ કિયામતકે દિન સબ લૌટાએ જાએંગે ઔર વોહી આદિલ ઔર મુન્ઈમ ખુદા તઆલા ઉનહેં સઝા ઔર જઝા દેગા.

---

(૫૫) રબ્બુસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વમા બૈનહુમા વ રબ્બુલ્ મશારિક. ઈન્ના ઝય્યન્નસ્સમાઅ દુન્યા બિઝીનતિનિલ્ કવાકિબ. (પા. ૨૩, સાફ્ફાત, ૫-૬)

તર્જુમા : આસમાનોં ઔર જમીન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી તમામ ચીઝોં ઔર મુશરિકોંકા રબ વોહી હૈ. હમને આસમાને દુનિયાકો સિતારોંકી ઝીનતસે આરાસ્તા કિયા.

તશરીહ : ઉસકા ઝિક્ર હો રહા હૈ કે તુમ સબકા મા'બૂદે બરહક એક અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. વોહી આસમાન ઔર જમીનકા ઔર ઉનકે દરમિયાનકી તમામ ચીઝોંકા માલિક ઔર મુતસર્રિફ હૈ, ઉસીને આસમાન પર સિતારે ઔર ચાંદ સૂરજકો મુસખ્ખર કર રખ્ખા હૈ. જો મશરિકસે ઝાહિર હોતે હૈં, મગરિબમેં ગુરૂબ હોતે હૈં. દૂસરી આયતમેં ઝિક્ર કર ભી દિયા હૈ ફરમાન હૈ **રબ્બુલ્ મશ્‌રિકૈનિ વ રબ્બુલ્ મગ્‌રિબૈન** યાની જાડે (સરદી) ઔર ગરમિયોંકી તુલૂઅ ઔર ગુરૂબકી જગહકા રબ તઆલા વોહી હૈ આસમાને દુનિયાકો દેખનેવાલી નિગાહોંમેં જો ઝીનત દી ગઈ હૈ ઉસકા બયાન ફરમાયા. ઉસકે સિતારોંકી, ઉસકે સૂરજકી રોશની જમીનકો જગમગા દેતી હૈ જૈસે ઔર આયતમેં હૈ **વલકદ્ ઝય્યન્ના સ્સમાઅ દુન્યા** હમને આસમાને દુનિયાકો ઝીનત દી સિતારોંકે સાથ.

---

(૫૬) ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ બિલ્હક્કિ, યુકવ્વિરુલ્લૈલ અલન્નહારિ વયુકવ્વિરુ ન્નહાર અલલ્લૈલિ વ સખ્ખરશશમ્સ વલ્ કમર, કુલ્લુંય્ યજ્રી લિ અજલિમ્ મુસમ્મા, અલા હુવલ્ અઝીઝુલ્ ગફ્ફાર. ખલકકુમ્ મિન્ નફ્સિંવ્ વાહિદતિન્ ષુમ્મ જઅલ મિન્હા ઝૌજહા વ અન્ઝલ લકુમ્ મિનલ્ અન્આમિ ષમાનિયત અઝવાજ, યખ્લુકુકુમ્ ફી બુતૂનિ ઉમ્મહાતિકુમ્ ખલ્કમ્ મિમ્ બઅ્દિ ખલ્કિન્ ફી ઝુલુમાતિન્ ષલાષ, ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્ લહુલ્ મુલ્કુ, લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ, ફઅન્ના તુસ્રફૂન. (પા. ૨૩, અઝ્ઝુમર, ૬)

તર્જુમા : નિહાયત અચ્છી તદબીરસે ઉસને આસમાનોં ઔર જમીનકો બનાયા વો રાતકો દિન પર ઔર દિનકો રાત પર લપેટ દેતા હૈ ઔર ઉસને સૂરજ ચાંદકો કામ પર લગા રખ્ખા હૈ. હર એક મુકર્રરહ મુદ્દત તક ચલ રહા હૈ. યકીન માનો કે વોહી ઝબરદસ્ત ઔર ગુનાહોંકા બખ્શનેવાલા હૈ. ઉસને તુમ સબકો એક હી જાનસે પૈદા કિયા હૈ, ફિર ઉસીસે ઉસકા જોડા પૈદા કિયા ઔર તુમહારે લિયે

ચોપાયોંમેંસે (આઠ નર ઔર માદા) ઉતારે વો તુમહેં તુમહારી માંઓંકે પેટોંમેં એક બનાવટકે બાદ દૂસરી બનાવટ પર બનાતા હૈ તીન તીન અંધેરોંમેં, યેહી અલ્લાહ તઆલા તુમહારા રબ હૈ ઉસીકે લિયે બાદશાહત હૈ, ઉસકે સિવા કોઈ માબૂદ નહીં, ફિર તુમ કહાં બહક રહે હો.

તશરીહ : હર ચીઝકા ખાલિક, સબકા માલિક, સબ પર હુકમરાં ઔર સબ પર કાબિઝ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. દિન રાતકા ઉલટફેર ઉસીકે હાથમેં હૈ ઉસીકે હુકમસે ઈન્તિઝામકે સાથ દિન રાત એક દૂસરેકે પીછે બરાબર મુસલસલ ચલે આ રહે હૈં, ન વો આગે બ્હ સકે ન વો પીછે રેહ સકે. સૂરજ ઔર ચાંદકો ઉસને મુસખ્ખર કર રખ્ખા હૈ, વો અપને દૌરેકો પૂરા કર રહે હૈં. કિયામત તક ઉસ નિઝામમેં તુમ કોઈ ફર્ક ન પાઓગે. વો ઈઝ્ઝત ઔર અઝમતવાલા, કિબ્રિયાઈ ઔર રફઅતવાલા હૈ. ગુનેહગારોંકા બખ્શનહાર ઔર આસિયોં (નાફરમાનોં) પર મહેરબાન વોહી હૈ, તુમ સબકો ઉસને એક હી શખ્સ યાની હઝરત આદમ (અલૈ.) સે પૈદા કિયા હૈ ફિર દેખો કે તુમમેં આપસમેં કિસ કદર ઈખ્તિલાફ હૈ. રંગ ઔર સૂરત ઔર આવાઝ ઔર બોલચાલ ઔર ઝબાન વ બયાન હર એક અલગ અલગ હૈ. હઝરત આદમ (અલૈ.) સે હી ઉનકી બીવી સાહિબા હઝરત હવ્વાકો પૈદા કિયા. જૈસે ઔર જગહ હૈ કે લોગો! અલ્લાહ તઆલાસે ડરો જો તુમહારા રબ તઆલા હૈ, જિસને તુમ્હેં એક હી નફસસે પૈદા કિયા હૈ. ઉસીસે ઉસકી બીવીકો પૈદા કિયા. ફિર બહોતસે મર્દ ઔર ઔરત ફૈલા દિયે. ઉસને તુમહારે લિયે આઠ નર ઔર માદા ચોપાયે પૈદા કિયે જિનકા બયાન સૂરએ માઈદહકી આયત **મિનઝ્ઝઅ્ નિષ્નૈનિમેં** હૈ યાની ભેડ બકરી, ગાય, ઊંટ. વો તુમહેં તુમહારી માંઓંકે પેટોંમેં પૈદા કરતા હૈ. જહાં તુમહારી પૈદાઈશેં હોતી રેહતી હૈં. પેહલે નુત્ફા ફિર ખૂને બસ્તા, ફિર લોથડા, ફિર ગોશ્ત પોસ્ત, હડ્ડી, રગ, પટ્ઠે, ફિર રૂહ. ગૌર કરો કે વો કિતના અચ્છા ખાલિક હૈ. તીન અંધેરિયોંમેં તુમહારી યે તરહ તરહકી તબ્દીલિયોંકી પૈદાઈશકા હેર ફેર હોતા રેહતા હૈ. રહમકી અંધેરી. ઉસકે ઉપરકી ઝિલ્લીકી અંધેરી, ઔર પેટકી અંધેરી. યે જિસને આસમાન ઔર જમીનકો ઔર ખૂદ તુમકો ઔર તુમહારે અગલે પિછલોંકો પૈદા કિયા હૈ, વોહી રબ તઆલા હૈ, ઉસીકા માલિક હૈ, વોહી સબમેં મુતસર્રિફ હૈ,

વોહી લાઈકે ઈબાદત હૈ, ઉસકે સિવા કોઈ ઔર નહીં. અફસોસ, ન જાને તુમહારી સમઝ ઔર અકલેં કહાં ગઈ કે તુમ ઉસકે સિવા દૂસરોંકી ઈબાદત બંદગી કરને લગે.

(૫૭) અલમ્ ત-ર અન્નલ્લાહ અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફસલકહૂ યનાબીઅ ફીલ્ અર્ઝિ ષુમ્મ યુખ્રિજુ બિહી ઝર્અમ્ મુખ્તલિફન્ અલ્વાનુહૂ ષુમ્મ યહીજુ ફતરાહુ મુસ્ફર્રન્ ષુમ્મ યજ્અલુહૂ હુતામા, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઝિક્રા લિઉલિલ્ અલ્બાબ. (પા. ૨૩, અઝ્ ઝુમ્ર, ૨૧)

તર્જુમા : ક્યા આપને નહીં દેખા કે અલ્લાહ તઆલા આસમાનસે પાની ઉતારતા હૈ ઔર ઉસે જમીનકી સોતોંમેં પહોંચાતા હૈ, ફિર ઉસીકે ઝરીઆસે મુખ્તલિફ કિસમકી ખેતિયાં ઉગાતા હૈ ફિર વો ખુશ્ક હો જાતી હૈં ઔર આપ ઉનહેં ઝર્દ રંગ દેખતે હૈં ફિર ઉનહેં રેઝા રેઝા કર દેતા હૈ, ઉસમેં અકલમંદોંકે લિયે બહોત ઝિયાદા નસીહત હૈ.

તશરીહ : જમીનમેં જો પાની હૈ વો દર હકીકત આસમાનસે ઉતરા હુવા હૈ, જૈસે ફરમાન હૈ કે હમ આસમાનસે પાની ઉતારતે હૈં યે પાની જમીન પી લેતી હૈ. ઔર અંદર હી અંદર વો ફૈલ જાતા હૈ, પસ જરૂરતકે વક્ત કિસી સોતસે (ચશ્મેસે) અલ્લાહ તઆલા ઉસે નિકાલતા હૈ ઔર ચશ્મે જારી હો જાતે હૈં. જો પાની જમીનકે મેલસે ખારી હો જાતા હૈ વો ખારી હી રેહતા હૈ ઈસી તરહ આસમાની પાની બરફકી શકલમેં પહાડોં પર જમ જાતા હૈ જિસે પહાડ જઝ્બ કર લેતે હૈં ઔર ફિર ઉનમેંસે સોતેં બેહ નિકલતી હૈં ઉન ચશ્મોં ઔર આબશારોંકા પાની ખેતિયોંમેં પહોંચતા હૈ જિસસે ખેતિયાં લેહલહાને લગતી હૈં, જો મુખ્તલિફ કિસમકે રંગ ઔર બૂ કી ઔર તરહ તરહકે મઝે ઔર શકલ ઔર સૂરતકી હોતી હૈં. ફિર આખરી વક્તમેં ઉનકી જવાની બુઢ્હાપેસે ઔર સબ્ઝી ઝર્દીસે બદલ જાતી હૈ ફિર ખુશ્ક હો જાતી હૈં ઔર કાટ લી જાતી હૈં. ક્યા ઈસમેં અકલમંદોંકે લિયે બસીરત ઔર નસીહત નહીં? ક્યા વો ઈતના નહીં દેખતે કે ઈસી તરહ દુનિયા હૈ કે આજ જવાન ઔર ખૂબસૂરત નઝર આતી હૈ, કલ બુઢ્હિયા ઔર બદસૂરત હો જાતી હૈ. આજ એક શખ્સ નૌજવાન તાકતવર હૈ કલ વોહી બુઢ્હા બદ શકલ ઔર કમઝોર નઝર આતા હૈ, ફિર આખિર

મૌતકે પંજેમેં ફંસતા હૈ. પસ અકલમંદ અંજામ પર નઝર રખ્ખે. બેહતર વો હૈ જિસકા અંજામ બેહતર હો.

(૫૮) વ લઈન્ સઅલ્તહુમ્ મન્ ખલક સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ લયકૂલુ ન્નલ્લાહ, કુલ્ અફ-રઐતુમ્ મા તદ્ઊ-ન મિન્ દૂનિલ્લાહિ ઈન્ અરાદનિયલ્લાહુ બિઝુર્રિન્ હલ્ હુન્ન કાશિફાતુ ઝુર્રિહી અવ્ અરાદની બિરહ્મતિન્ હલ્ હુન્ન મુમ્સિકાતુ રહ્મતિહ, કુલ્ હસ્બિયલ્લાહુ, અલૈહિ યતવક્કલુલ્ મુતવક્કિલૂન.

(પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર, ૩૮)

તર્જુમા : અગર આપ ઉનસે પૂછેં કે આસમાન ઔર જમીનકો કિસને પૈદા કિયા હૈ? તો યકીનન વો યેહી જવાબ દેંગે કે અલ્લાહને, આપ ઉનસે કહિયે કે અચ્છા યે તો બતાઓ જિનહેં તુમ અલ્લાહકે સિવા પુકારતે હો અગર અલ્લાહ તઆલા મુઝે નુકસાન પહોંચાના ચાહે તો ક્યા યે ઉસકે નુકસાનકો હટા સકતે હૈં? યા અલ્લાહ તઆલા મુઝ પર મહેરબાનીકા ઈરાદા કરે તો ક્યા યે ઉસકી મહેરબાનીકો રોક સકતે હૈં? આપ કેહ દેં કે અલ્લાહ મુઝે કાફી હૈ, તવક્કુલ કરનેવાલે ઉસી પર તવક્કુલ કરતે હૈં.

તશરીહ : અય નબી! યે લોગ તુઝે અલ્લાહકે સિવા દૂસરોંસે ડરા રહે હૈં, યે ઉનકી જહાલત ઔર ઝલાલત હૈ, ઔર ખુદા જિસે ગુમરાહ કર દે ઉસે કોઈ રાહ નહીં દિખા સકતા. જિસ તરહ ખુદાકે રાહ દિખાએ હુએ શખ્સકો કોઈ બેહકા નહીં સકતા. અલ્લાહ તઆલા બુલંદ જનાબવાલા હૈ. ઉસ પર ભરોસા કરનેવાલેકા કોઈ કુછ બિગાડ નહીં સકતા ઔર ઉસકી તરફ ઝુક જાનેવાલા મહેરૂમ નહીં રેહતા. ઉસસે બઢકર ઈઝ્ઝતવાલા કોઈ નહીં, ઈસી તરહ ઉસસે બઢકર ઈન્તિકામ (બદલા લેને) પર કાદિર ભી કોઈ નહીં, જો ઉસકે સાથ કુફ્ર ઔર શિર્ક કરતે હૈં ઉસકે રસૂલોંસે લડતે ભિડતે હૈં જરૂર વો ઉનહેં સખ્ત સઝાએં દેગા. મુશરિકીનકી ઔર જહાલત બયાન હો રહી હૈ કે બાવુજૂદ અલ્લાહ તઆલાકો ખાલિકે કુલ માનનેકે ફિર ભી ઐસે મા'બૂદાને બાતિલકી પરસ્તિશ કરતે હૈં જો કિસી નફા નુકસાનકે માલિક નહીં, જિનહેં કિસી અમ્રકા કોઈ ઈખ્તિયાર નહીં.

હદીસ શરીફમેં હૈ કે અલ્લાહકો યાદ રખ વો તેરી હિફાઝત કરેગા. અલ્લાહકો યાદ રખ તૂ ઉસે હર વક્ત અપને પાસ પાએગા. આસાનીકે વક્ત રબકી નેઅમતોંકા શુક્ર ગુઝાર રેહ. સખ્તીકે વક્ત વો તુઝે કામ આએગા. જબ કુછ માંગે તો અલ્લાહ હીસે માંગ, ઔર જબ મદદ તલબ કર લે તો ઉસીસે મદદ તલબ કર, યકીન રખ કે અગર તમામ દુનિયા મિલકર તુઝે કોઈ નુકસાન પહોંચાના ચાહે ઔર ખુદાકા ઈરાદા ન હો તો વો સબ તુઝે ઝરાસા ભી નુકસાન નહીં પહોંચા સકતે, ઔર સબ જમા હોકર તુઝે કોઈ નફા પહોંચાના ચાહેં જો ખુદાને મુકદરમેં ન લિખ્ખા હો તો હરગિઝ નહીં પહોંચા સકતે. સહીફે ખુશ્ક હો ચુકે, કલમેં ઉઠાલી ગઈ. યકીન ઔર શુક્રકે સાથ નેકિયોંમેં મશ્ગૂલ રહા કર. તકલીફોંમેં સબ્ર કરને પર બડી નેકિયાં મિલતી હૈં. મદદ સબ્રકે સાથ હૈ. ગમો રંજકે સાથ હી ખૂશી ઔર ફરાખી હૈ. હર સખ્તી અપને અંદર આસાનીકો લિયે હુએ હૈ. (ઈબ્ને અબી હાતિમ) તૂ કેહ દે કે મુઝે ખુદા બસ હૈ ભરોસા કરનેવાલે ઉસીકી પાક ઝાત પર ભરોસા કરતે હૈં. જૈસે કે હઝરત હૂદ (અલૈ.) ને અપની કૌમકો જવાબ દિયા થા જબકે ઉનહોંને કહા થા કે અય હૂદ હમારે ખયાલસે તો તુમહેં હમારે કિસી મા'બૂદને કિસી ખરાબીમેં મુબ્તલા કર દિયા હૈ, તો આપને ફરમાયા મૈં ખુદાકો ગવાહ કરતા હૂં ઔર તુમ ભી ગવાહ રહો કે મૈં તુમહારે તમામ મા'બૂદાને બાતિલસે બેઝાર હૂં તુમ સબ મિલકર મેરે સાથ જો દાવ ઘાત તુમસે હો સકતે હૈં સબ કર લો ઔર મુઝે મુત્લક મોહલત ન દો. સુનો મેરા તવક્કુલ મેરે રબ પર હૈ. જો દર અસલ તુમ સબકા ભી રબ હૈ. રૂએ જમીન પર જિતને ચલને ફિરનેવાલે હૈં સબકી ચોટિયાં ઉસકે હાથમેં હૈં મેરા રબ સિરાતે મુસ્તકીમ પર હૈ.

---

(૫૯) અલ્લાહુ યતવફ્ફલ્ અન્ફુસ હી-ન મૌતિહા વલ્લતી લમ્ તમુત્ ફી મનામિહા, ફયુમ્સિકુલ્લતી કઝા અલૈહલ્ મૌત વ યુર્સિલુલ્ ઉખ્રા ઈલા અજલિમ્ મુસમ્મા, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન.

(પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર ૪૨)

તર્જુમા : અલ્લાહ હી રૂહોંકો ઉનકી મૌતકે વક્ત ઔર જિનકી મૌત નહીં આઈ ઉનહેં ઉનકી નીંદકે વક્ત કબ્ઝ કર લેતા હૈ, ફિર જિન પર મૌતકા હુકમ લગ

ચુકા હૈ ઉનહેં તો રોક લેતા હૈ ઔર દૂસરી (રૂહોં) કો એક મુકર્રર વક્ત તકકે લિયે છોડ દેતા હૈ, ગૌર કરનેવાલોંકે લિયે ઉસમેં યકીનન બહોતસી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : હમ હર મૌજૂદમેં જો ચાહેં તસર્રૂફ કરતે રેહતે હૈં. વફાતે કુબ્રા જિસમેં હમારે ભેજે હુએ ફરિશ્તે ઈન્સાનકી રૂહ કબ્ઝ કર લેતે હૈં ઔર વફાતે સુગરા જો નીંદકે વક્ત હોતી હૈ હમારે હી કબ્ઝેમેં હૈ. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ **યતવફ્ફાકુમ્ બિલ્લૈલિ વ યઅ્લમુ મા જરહ્તુમ્ બિન્નહાર** યાની વો ખુદા જો તુમહેં રાતકો ફૌત કર દેતા હૈ ઔર દિનમેં જો કુછ તુમ કરતે હો જાનતા હૈ ફિર તુમહેં દિનમેં ઉઠા બૈઠાતા હૈ તાકે મુકર્રર કિયા હુવા વક્ત પૂરા કર દિયા જાએ ફિર તુમ સબકી બાઝ ગશ્ત (વાપસી) ઉસીકી તરફ હૈ ઔર વો તુમહેં તુમહારે આ'માલકી ખબર દેગા. વોહી અપને સબ બંદોં પર ગાલિબ હૈ વોહી તુમ પર નિગેહબાન ફરિશ્તે ભેજતા હૈ ઉસ વક્ત તક કે તુમમેંસે કિસીકી મૌત આ જાએ તો હમારે ભેજે હુએ ફરિશ્તે ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લેતે હૈં ઔર વો તકસીર ઔર કમી નહીં કરતે. પસ ઈન દોનોં આયતોંમેં ભી યેહી ઝિક્ર હુવા હૈ પેહલે છોટી મૌતકો ફિર બડી મૌતકો બયાન ફરમાયા. યહાં પેહલે બડી વફાતકો ફિર છોટી વફાતકો ઝિક્ર કિયા. ઈસસે યે ભી પાયા જાતા હૈ કે મલએ આ'લામેં યે રૂહેં જમા હોતી હૈં. બાઝ બુઝુર્ગોંકા કૌલ હૈ કે મુરદોંકી રૂહેં જબ વો મરીં ઔર ઝિંદોંકી રૂહેં જબ વો સોઈ કબ્ઝ કર લી જાતી હૈં ઔર દૂસરી રૂહેં મુકર્રર વક્ત તકકે લિયે છોડ દી જાતી હૈં યાની મરનેકે વક્ત તક. હઝરત ઈબ્ને ઈબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં મુરદોંકી રૂહેં અલ્લાહ તઆલા રોક લેતા હૈ ઔર ઝિંદોંકી રૂહેં વાપસ ભેજ દેતા હૈ, ઔર ઉસમેં કભી ગલતી નહીં હોતી. ગૌરો ફિક્રકે જો આદી હૈં વો ઉસી એક બાતમેં કુદરતે ખુદાકે બહોતસે દલાઈલ પા લેતે હૈં.

---

(૬૦) કુલિલ્લાહુમ્મ ફાતિરસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ આલિમલ્ ગૈબિ વશ્શહાદતિ અન્ત તહ્કુમુ બૈન ઈબાદિક ફી મા કાનૂ ફીહિ યખ્તલિફૂન.

(પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર, ૪૬)

તર્જુમા : આપ કેહ દીજિયે! કે અય અલ્લાહ! આસમાનોં ઔર જમીનકે પૈદા કરનેવાલે, છુપે ખુલેકે જાનનેવાલે! તૂહી અપને બંદોંમેં ઉન ઉમૂરકા ફૈસલા

ફરમાએગા જિનમેં વો ઉલઝ રહે હૈં.

તશરીહ : મુશરિકીનકો તૌહીદસે જો નફરત હૈ ઔર શિર્કસે જો મુહબ્બત હૈ ઉસે બયાન ફરમાકર અપને નબી (સ.અ.વ.) સે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે તૂ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા વાહિદ ઔર અહદકો હી પુકાર જો આસમાન ઔર જમીનકા ખાલિક હૈ ઔર ઉસ વક્ત ઉસને ઉનહેં પૈદા કિયા હૈ જબ કે ન યે કુછ થે ન ઉનકા કોઈ નમૂના થા. વો ઝાહિર ઔર બાતિન છુપે ખુલેકા આલિમ હૈ. યે લોગ જો જો ઈખ્તિલાફાત અપને આપમેં કરતે થે સબકા ફૈસલા ઉસ દિન હોગા જબ યે કબરોંસે નિકલેંગે ઔર મૈદાને કિયામતમેં આએંગે.

---

(૬૧) અલ્લાહુ ખાલિકુ કુલ્લિ શૈઈન, વહુવ અલા કુલ્લિ શૈઈવ્ વકીલ. લહૂ મકાલીદુ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, વલ્લઝીન કફરૂ બિઆયા તિલ્લાહિ ઉલાઈ-ક હુમુલ્ ખાસિરૂન. (પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર, ૬૨-૬૩)

તર્જુમા : અલ્લાહ હર ચીઝકા પૈદા કરનેવાલા હૈ ઔર વોહી હર ચીઝ પર નિગેહબાન હૈ, આસમાનોં ઔર જમીનકી કુંજિયોંકા માલિક વોહી હૈ. જિન જિન લોગોંને અલ્લાહકી આયતોંકા ઈન્કાર કિયા વોહી ખસારા પાનેવાલે હૈં.

તશરીહ : તમામ જાનદાર ઔર બેજાન ચીઝોંકા ખાલિક માલિક રબ ઔર મુતસર્રિફ અલ્લાહ તઆલા અકેલા હી હૈ, હર ચીઝ ઉસકી માતહતીમેં ઔર ઉસકે કબ્ઝેમેં ઔર ઉસકી તદબીરમેં હૈ. સબકા કારસાઝ ઔર વકીલ વોહી હૈ, તમામ કામોંકી બાગ ડોર ઉસીકે હાથમેં હૈ. જમીન ઔર આસમાનકી કુંજિયોં ઔર ઉનકે ખઝાનોંકા વોહી તન્હા માલિક હૈ. હમ્દો સતાઈશકે કાબિલ ઔર હર ચીઝ પર કાદિર વોહી હૈ. કુફ્ર ઔર ઈન્કાર કરનેવાલે બડે હી ઘાટે ઔર નુકસાનમેં હૈં.

---

(૬૨) વમા કદરૂલ્લાહ હક્ક કદ્રિહી, વલ્ અર્ઝુ જમીઅન્ કબ્ઝતુહૂ યૌમલ્ કિયામતિ વસ્સમાવાતુ મત્વિય્યાતુમ્ બિયમીનિહી, સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અમ્મા યુશ્રિકૂન. (પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર ૬૭)

તર્જુમા : ઔર ઉન લોગોંને જૈસી કદર અલ્લાહ તઆલાકી કરની ચાહિયે થી નહીં કી, સારી જમીન કિયામતકે દિન ઉસકી મુઠ્ઠીમેં હોગી ઔર તમામ આસમાન

ઉસકે દાહને હાથમેં લિપટે હુએ હોંગે, વો પાક ઔર બરતર હૈ હર ઉસ ચીઝસે જિસે લોગ ઉસકા શરીક બનાએં.

તશરીહ : મુશરિકીનને દર અસલ અલ્લાહ તઆલાકી કદરો અઝમત જાની હી નહીં, ઈસી વજહસે વો ઉસકે સાથ દૂસરોંકો શરીક કરને લગે. ઉસસે બઢકર ઈઝ્ઝતવાલા, ઉસસે ઝિયાદા બાદશાહતવાલા, ઉસસે બઢકર ગલ્બા ઔર કુદરતવાલા કોઈ નહીં. ન કોઈ ઉસકા હમસર ઔર બરાબરી કરનેવાલા હૈ, યે આયત કુફ્ફારે કુરૈશકે બારેમેં નાઝિલ હુઈ હૈ. ઉનહેં અગર કદર હોતી તો ઉસકી બાતોંકો ગલત ન જાનતે. જો શખ્સ ખુદાકો હર ચીઝ પર કાદિર માને વો હૈં જિસને ખુદાકી અઝમત કી, ઔર જિસકા યે અકીદા ન હો વો ખુદાકી કદર કરનેવાલા નહીં.

સહીહ બુખારી શરીફમેં ઈસ આયતકી તફસીરમેં હૈ કે યહૂદિયોંકા એક બહોત બડા આલિમ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા ઔર કેહને લગા કે હમ યે લિખ્ખા પાતે હૈં કે અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લ સાતોં આસમાનોંકો એક ઉન્ગલી પર રખ લેગા ઔર સબ જમીનોંકો એક ઉન્ગલી પર રખ લેગા ઔર દરખ્તોંકો એક ઉન્ગલી પર રખ લેગા. ઔર પાની ઔર મિટ્ટીકો એક ઉન્ગલી પર ઔર બાકી તમામ મખ્લૂકકો એક ઉન્ગલી પર રખ લેગા. ફિર ફરમાએગા મૈં હી સબકા માલિક ઔર સચ્ચા બાદશાહ હૂં. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઉસકી બાતકી સચ્ચાઈ પર હંસ દિયે યહાં તકકે આપ (સ.અ.વ.) કે મસોડે ઝાહિર હો ગયે. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસી આયતકી તિલાવત કી, મુસ્નદકી હદીસ ભી કરીબ ઈસીકે હૈ ઉસમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) હંસે ઔર અલ્લાહ તઆલાને યે આયત ઉતારી. ઔર રિવાયતમેં હૈ કે વો અપની ઉન્ગલિયોં પર બતાતા જાતા થા, પેહલે ઉસને કલિમેકી ઉન્ગલી દિખાઈ થી. ઈસ રિવાયતમેં ચાર ઉન્ગલિયોંકા ઝિક્ર હૈ, સહીહ બુખારી શરીફમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા જમીનકો કબ્ઝા કર લેગા ઔર આસમાનકો અપની દાહની મુઠ્ઠીમેં લે લેગા ફિર ફરમાએગા મૈં હૂં બાદશાહ, કહાં હૈં જમીનકે બાદશાહ? મુસ્લિમકી ઈસ હદીસમેં હૈ કે જમીનેં ઉસકી એક ઉન્ગલી પર હોંગી ઔર આસમાન ઉસકે દાહને હાથમેં હોંગે. ફિર ફરમાએગા મૈં હી બાદશાહ હૂં.

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને એક દિન મિમ્બર પર ઈસ આયતકી તિલાવત કી ઔર આપ (સ.અ.વ.) અપને હાથ હિલાતે જાતે થે આગે પીછે લા રહે થે ઔર ફરમાતે થે અલ્લાહ તઆલા અપની બુઝુર્ગી આપ બયાન ફરમાએગા કે મૈં જબ્બાર હૂં, મૈં મુતકબ્બિર હૂં, મૈં માલિક હૂં, મૈં બાઈઝ્ઝત હૂં, મૈં કરીમ હૂં, આપ (સ.અ.વ.) ઉસકે ઈસ બયાનકે વક્ત ઈતના હિલ રહે થે કે હમેં ડર લગને લગા કે કહીં મિમ્બર આપ (સ.અ.વ.) સમેત ગિર ન પડે. એક રિવાયતમેં હૈ કે હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) ને ઉસકી પૂરી કૈફિયત દિખા દી કે કિસ તરહ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ઉસે હિકાયત કિયા થા કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા આસમાનોં ઔર જમીનોંકો અપને હાથમેં લેગા ઔર ફરમાએગા મૈં બાદશાહ હૂં. અપની ઉન્ગલિયોંકો કભી ખોલેગા કભી બંદ કરેગા ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉસ વક્ત હિલ રહે થે યહાં તકકે હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે હિલનેસે સારા મિમ્બર હિલને લગા ઔર મુઝે યે ડર લગા કે કહીં વો હુઝૂર (સ.અ.વ.) કો ગિરા ન દે, બઝ્ઝારકી રિવાયતમેં હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને યે આયત પઢી ઔર મિમ્બર હિલને લગા પસ આપ (સ.અ.વ.) તીન મરતબા આએ ગયે.

મુઅજમ કબીર તબરાનીકી એક હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને અપને સહાબાકી એક જમાઅતસે ફરમાયા, મૈં આજ તુમહેં સૂરએ ઝુમરકી આખરી આયતેં સુનાઉંગા, જિસે ઉનસે રોના આ ગયા વો જન્નતી હો ગયા. અબ આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસ આયતસે લેકર ખત્મે સૂરત તકકી આયતેં તિલાવત ફરમાઈ. બાઝ રોએ ઔર બાઝકો રોના ન આયા. ઉનહોંને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! હમને હર ચંદ રોના ચાહા લેકિન રોના ન આયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અચ્છા મૈં ફિર પઢૂંગા. જિસે રોના ન આએ વો રોનેકી શકલ બનાકર બ તકલ્લુફ રોએ, એક ઔર હદીસમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ મૈંને તીન ચીઝેં અપને બંદોંસે છુપા લી હૈં. અગર વો ઉનહેં દેખ લેતે તો કોઈ શખ્સ કભી કોઈ બદી (બુરાઈ) ન કરતા (૧) અગર મૈં પરદા હટા દેતા ઔર વો મુઝે દેખકર ખૂબ યકીન કર લેતે ઔર માલૂમ કર લેતે કે મૈં અપની મખ્લૂકસે ક્યા કુછ કરતા હૂં જબકે ઉનકે પાસ આઉં ઔર આસમાનોંકો અપની મુઠ્ઠીમેં લે લૂં. ફિર જમીનકો અપની મુઠ્ઠીમેં લે લૂં

ફિર કહૂં, મૈં બાદશાહ હૂં મેરે સિવા મુલ્કકા માલિક કૌન હૈ? (૨) ફિર મૈં ઉનહેં જન્નત દિખાઉં ઔર ઉસમેં જો ભલાઈયાં હૈં સબ ઉનકે સામને કર દૂં ઔર વો યકીનકે સાથ ખૂબ અચ્છી તરહ દેખ લેં. (૩) ઔર મૈં ઉનહેં જહન્નમ દિખા દૂં ઔર ઉસકે અઝાબોંકા મુઆઈના કરા દૂં યહાં તકકે ઉનહેં યકીન આ જાએ, લેકિન મૈંને કસ્દન (જાનકર) યે ચીઝેં પોશીદા કર રખ્ખી હૈં તાકે મૈં જાન લૂં કે વો મુઝે કિસ તરહ જાનતે હૈં. ક્યૂંકે મૈંને યે સબ બાતેં બયાન કર દી હૈં.

---

(૬૩) વ તરલ્ મલાઈકત હાફફી-ન મિન્ હૌલિલ્ અર્શિ યુસબ્બિહૂન બિહમ્દિ રબ્બિહિમ, વ કુઝિય બૈનહુમ્ બિલ્ હક્કિ વ કીલલ્ હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન. (પા. ૨૪, અઝ્ ઝુમર ૭૫)

તર્જુમા : ઔર તૂ ફરિશ્તોંકો અલ્લાહકે અર્શકે ઈર્દ ગિર્દ હલ્કા બાંધે હુએ અપને રબકી હમ્દો તસ્બીહ કરતે હુએ દેખેગા ઔર ઉનમેં ઈન્સાફકા ફૈસલા કિયા જાએગા. ઔર કેહ દિયા જાએગા કે સારી ખૂબી અલ્લાહ હીકે લિયે હૈ જો તમામ જહાનોંકા પાલનહાર હૈ.

તશરીહ : જબકે અલ્લાહ તઆલાને અહલે જન્નત ઔર અહલે જહન્નમકા ફૈસલા સુના દિયા ઔર ઉનહેં ઉનકે ઠિકાને પહોંચાએ જાનેકા હાલ ભી બયાન કર દિયા ઔર ઉસમેં અપને અદલ ઔર ઈન્સાફકા સુબૂત ભી દે દિયા તો ઈસ આયતમેં ફરમાયા કે કિયામતકે રોઝ ઉસ વક્ત તૂ દેખેગા કે ફરિશ્તે ખુદાકે અર્શકે ચારોં તરફ ખડે હુએ હોંગે ઔર અલ્લાહ તઆલાકી હમ્દો તસ્બીહ બુઝુર્ગી ઔર બડાઈ બયાન કર રહે હોંગે, સારી મખ્લૂકમેં અદલ ઔર હકકે સાથ ફૈસલે હો ચુકે હોંગે, ઈસ સરાસર અદલ ઔર બિલકુલ રહમવાલે ફૈસલોં પર કાઈનાતકા ઝર્રા ઝર્રા ઉસકી સના ખ્વાની (તા'રીફ) કરને લગેગા. ઔર જાનદાર ઔર બેજાન ચીઝસે આવાઝ ઉઠેગી કે **અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.** ચૂંકે ઉસ વક્ત હર તર ઔર ખુશ્ક અલ્લાહકી હમ્દ બયાન કરેગી.

---

(૬૪) હુવલ્લઝી યુરીકુમ્ આયાતિહી વ યુનઝ્ઝિલુ લકુમ્ મિનસ્સમાઈ રિઝ્કા, વમા યતઝક્કરુ ઈલ્લા મંય્ યુનીબુ. (પા. ૨૪, અલ મુઅ્મિન, ૧૩)

તર્જુમા : વોહી હૈ જો તુમહેં અપની નિશાનિયાં દિખલાતા હૈ ઔર તુમહારે લિયે આસમાનસે રોઝી ઉતારતા હૈ. નસીહત તો સિર્ફ વોહી હાસિલ કરતે હૈં જો (અલ્લાહકી તરફ) રૂજૂઅ કરતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી કુદરતે કામિલાકો બયાન કિયા કે બારી તઆલા! હમ મુરદા થે તૂને હમેં ઝિંદા કર દિયા. ફિર માર ડાલા ફિર ઝિંદા કર દિયા. પસ તૂ હર ઉસ ચીઝ પર જિસે તૂ ચાહે કાદિર હૈ, હમેં અપને ગુનાહોંકા ઈકરાર હૈ. યકીનન હમને અપની જાનોં પર ઝુલ્મ ઔર ઝિયાદતી કી, અબ બચાવકી કોઈ સૂરત બના દે, યાની હમેં દુનિયાકી તરફ ફિર લૌટા દે જો યકીનન તેરે બસમેં હૈ, હમ વહાં જાકર અપને પેહલે આ'માલકે ખિલાફ આ'માલ કરેંગે. અબ અગર હમ વોહી કામ કરેં તો બેશક હમ ઝાલિમ હૈં. ઉનહેં જવાબ દિયા જાએગા કે અબ દો બારહ દુનિયામેં જાનેકી કોઈ રાહ નહીં, ઈસ લિયે કે અગર દો બારહ ચલે ભી જાઓગે તો ફિર ભી વોહી કરોગે જિસસે મના કિયે જાઓગે, તુમને અપને દિલ હી ટેળ્હે કર લિયે હૈં તુમ અબ ભી હકકો કુબૂલ ન કરોગે બલ્કે ઉસકે ખિલાફ હી કરોગે. તુમહારી તો યે હાલત થી કે જહાં ખુદાએ વાહિદકા ઝિક્ર આયા ઔર તુમહારે દિલમેં કુફ્ર સમાયા, હાં ઉસકે સાથ કિસીકો શરીક કિયા જાએ તો તુમહેં યકીન ઔર ઈમાન જાતા થા. યેહી હાલત ફિર તુમહારી હો જાએગી. દુનિયામેં અગર દો બારહ ગયે દો બારહ યેહી કરોગે. પસ હાકિમે હકીકી જિસકે હુકમમેં કોઈ ઝુલ્મ ન હો સરાસર અદલ ઔર ઈન્સાફ હી હો વો અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, જિસે ચાહે હિદાયત દે જિસે ચાહે ન દે, જિસ પર ચાહે રહમ કરે જિસે ચાહે અઝાબ કરે. ઉસકે હુકમ ઔર અદલમેં કોઈ ઉસકા શરીક નહીં, વો ખુદા અપની કુદરતેં લોગોં પર ઝાહિર કરતા હૈ. જમીન ઔર આસમાનમેં ઉસકી તૌહીદકી બેશુમાર નિશાનિયાં મૌજૂદ હૈં જિનસે સાફ ઝાહિર હૈ કે સબકા ખાલિક, સબકા માલિક, સબકા પાલનહાર ઔર હિફાઝત કરનેવાલા વોહી હૈ. વો આસમાનસે રોઝી યાની બારિશ નાઝિલ ફરમાતા હૈ જિસસે હર કિસમકે અનાજકી ખેતિયાં ઔર તરહ તરહકે અજીબ અજીબ મઝેકે મુખ્તલિફ રંગ રૂપ ઔર શકલ ઔર વઝઅકે મેવે ઔર ફલ ફૂલ પૈદા હોતે હૈં હાલાંકે પાની એક, જમીન એક. પસ ઉસસે ભી ઉસકી શાન ઝાહિર હૈ. સચ તો યે હૈ કે ઈબરત

નસીહત ફિક્રો ગૌરકી તૌફીક ઉનહીકો હોતી હૈ જો ખુદાકી તરફ રગબત ઔર રૂજૂઅ કરનેવાલે હોં.

---

(૯૫) અવલમ્ યસીરૂ ફીલ્ અર્ઝિ ફયન્ઝુરૂ કૈફ કાન આકિબતુલ્લઝીન કાનૂ મિન્ કબ્લિહિમ, કાનૂ હુમ્ અશદ્દ મિન્હુમ્ કુવ્વતંવ્ વ આષારન્ ફીલ્ અર્ઝિ ફઅખ-ઝ હુમુલ્લાહુ બિઝુનૂબિહિમ, વમા કાન લહુમ્ મિનલ્લાહિ મિંવ્વાક.

(પા. ૨૪, અલ મુઅ્મિન્, ૨૧)

તર્જુમા : ક્યા યે લોગ જમીનમેં ચલે ફિરે નહીં કે દેખતે કે જો લોગ ઉનસે પેહલે થે ઉનકા નતીજા કૈસા કુછ હુવા? વો બએ'તિબાર કુવ્વત ઔર તાકતકે ઔર બએ'તિબાર જમીનમેં અપની યાદગારોંકે ઉનસે બહોત ઝિયાદા થે, પસ અલ્લાહને ઉનહેં ઉનકે ગુનાહોં પર પકડ લિયા ઔર કોઈ ન હુવા જો ઉનહેં અલ્લાહકે અઝાબસે બચા લેતા.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે અય નબી! ક્યા તેરી રિસાલતકે ઝુઠલાનેવાલે કુફ્ફારને અપનેસે પેહલેકે રસૂલોંકે ઝુઠલાનેવાલે કુફ્ફારકી હાલતોંકા મુઆઈના ઈધર ઉધર ચલ ફિરકર નહીં કિયા? જો ઉનસે ઝિયાદા કવી તાકતવર ઔર જુસ્સાવાર થે જિનકે મકાનાત ઔર આલીશાન ઈમારતોંકે ખંડરાત અબ તક મૌજૂદ હૈં જો ઉનસે ઝિયાદા શાન શૌકતવાલે થે, ઉનસે બડી ઉમરોંવાલે થે, જબ ઉનકે કુફ્ર ઔર ગુનાહોંકી વજહસે અઝાબે ઈલાહી ઉન પર આયા તો ન તો કોઈ ઉસે હટા સકા ન કિસીમેં મુકાબલાકી તાકત પાઈ ગઈ, ન ઉસસે બચનેકી કોઈ સૂરત નિકલી. ખુદાકા ગઝબ ઉન પર બરસ પડનેકી બડી વજહ યે હુઈ કે ઉનકે પાસ ભી ઉનકે રસૂલ વાઝેહ દલીલેં ઔર સાફ રોશન હુજ્જતેં લેકર આએ બાવુજૂદ ઉસકે ઉનહોંને કુફ્ર કિયા જિસ પર ખુદાને ઉનહેં હલાક કર દિયા, ઔર કુફ્ફારકે લિયે ઉનહેં બાઈસે ઈબરત બના દિયા. ખુદાએ તઆલા પૂરી કુવ્વતવાલા, સખ્ત પકડવાલા, શદીદ અઝાબવાલા હૈ.

---

(૯૬) અલ્લાહુલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ લૈલ લિતસ્કુનૂ ફીહિ વન્નહાર મુબ્સિરા. ઈન્નલ્લાહ લઝૂ ફઝ્લિન્ અલન્નાસિ વલાકિન્ન અક્ષરન્નાસિ લા

યશ્કુરૂન. ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્ ખાલિકુ કુલ્લિ શૈઈન. લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ. ફઅન્ના તુઅ્ ફકૂન. કઝાલિક યુઅ્ફકુલ્લઝીન કાનૂ બિઆયાતિલ્લાહિ યજ્હદૂન. અલ્લાહુલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ અર્ઝ કરારંવ્ વસ્સમાઅ બિનાઅંવ્ વ સવ્વરકુમ્ ફઅહ્સન સુવરકુમ્ વ રઝકકુમ્ મિનત્તય્યિબાત, ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ, ફતબારકલ્લાહુ રબ્બુલ્ આલમીન. હુવલ્ હય્યુ લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ ફદ્ઊહુ મુખ્લિસીન લહુદ્દીન, અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિ રબ્બિલ્ આલમીન.

(પા. ૨૪, અલ મુઅ્મિન, ૬૧-૬૫)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે લિયે રાત બના દી કે તુમ ઉસમેં આરામ હાસિલ કરો. ઔર દિનકો દેખનેવાલા બના દિયા. બેશક અલ્લાહ તઆલા લોગોં પર ફઝલો કરમવાલા હૈ લેકિન અકસર લોગ શુક્રગુઝારી નહીં કરતે, યેહી અલ્લાહ હૈ તુમ સબકા રબ હર ચીઝકા ખાલિક, ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં ફિર કહાં તુમ ફિરે જાતે હો. ઈસી તરહ વો લોગ ભી ફિરે જાતે રહે જો અલ્લાહકી આયતોંકા ઈન્કાર કરતે થે. અલ્લાહ હી હૈ જિસને તુમહારે લિયે જમીનકો ઠહેરનેકી જગહ ઔર આસમાનકો છત બના દિયા. ઔર તુમહારી સૂરતેં બનાઈ ઔર બહોત અચ્છી બનાઈ ઔર તુમહેં ઉમદા ઉમદા ચીઝેં ખાનેકી અતા ફરમાઈ, યેહી અલ્લાહ તુમહારા પરવરદિગાર હૈ, પસ બહોત હી બરકતોંવાલા અલ્લાહ હૈ સારે જહાંકા પરવરિશ કરનેવાલા, વો ઝિંદા હૈ જિસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, પસ તુમ ખાલિસ ઉસીકી ઈબાદત કરતે હુએ ઉસે પુકારો, તમામ ખૂબિયાં અલ્લાહ હીકે લિયે હૈં જો તમામ જહાનોંકા રબ હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપના એહસાન બયાન ફરમાતા હૈ કે ઉસને રાતકો સુકૂન ઔર રાહતકી ચીઝ બનાઈ ઔર દિનકો રોશન ચમકીલા કિયા તાકે હર શખ્સકો અપને કામકાજમેં સફરમેં, તલબે મઆશમેં (રોઝી કમાનેમેં) સહૂલિયત હો ઔર દિન ભરકા કસલ (સુસ્તી) ઔર થકાન રાતકે સુકૂન ઔર આરામસે ઉતર જાએ. મખ્લૂક પર અલ્લાહ તઆલા બડે હી ફઝલો કરમ કરનેવાલા હૈ લૈકિન અકસર લોગ રબકી નેઅમતોંકી નાશુક્રી કરતે હૈં.

ઉન ચીઝોંકો પૈદા કરનેવાલા ઔર યે રાહત ઔર આરામકે સામાન મોહય્યા કર દેનેવાલા વોહી અલ્લાહ વાહિદ હૈ જો તમામ ચીઝોંકા ખાલિક હૈ ઉસકે સિવા કોઈ લાઈકે ઈબાદત નહીં, ન ઉસકે સિવા ઔર કોઈ મખ્લૂકકી પરવરિશ કરનેવાલા હૈ ફિર તુમ ક્યૂં ઉસકે સિવા દૂસરોંકી ઈબાદત કરતે હો? જો ખૂદ મખ્લૂક હૈં કિસી ચીઝકો ઉનહોંને પૈદા નહીં કિયા બલ્કે જિન બુતોંકી તુમ પરસ્તિશ કર રહે હો વો તો ખૂદ તુમહારે અપને હાથોંકે ઘડે હુએ હૈં, ઉનસે પેહલેકે મુશરિકીન ભી ઈસી તરહ બેહકે ઔર બેદલીલ ઔર હુજ્જત ગૈર ખુદાકી ઈબાદત કરને લગે, ખ્વાહિશે નફસાનીકો સામને રખકર ખુદાકી દલીલોંકો ઝુઠલાયા ઔર જહાલતકો આગે રખકર બહકતે ભટકતે રહે. અલ્લાહ તઆલાને જમીનકો તુમહારે લિયે કરારગાહ બનાઈ યાની ઠહેરી હુઈ ઔર ફર્શકી તરહ બિછી હુઈ કે ઉસ પર તુમ અપની ઝિંદગી ગુઝારો ચલો ફિરો આઓ જાઓ. પહાડોંકો ઉસમેં ગાડકર ઉસે ઠહેરા દિયા કે અબ હિલ જુલ નહીં સકતી. ઉસને આસમાનકો છત બનાયા જો હર તરહ મહેફૂઝ હૈ. ઉસીને તુમહેં બેહતરીન સૂરતોંમેં પૈદા કિયા. હર જોડ ઠીક ઠાક ઔર નઝર ફરેબ બનાયા. મોઝૂં કામત, મુનાસિબ આ'ઝા, સુડોલ બદન, ખૂબસૂરત ચેહરા અતા ફરમાયા. નફીસ ઔર બેહતરીન ચીઝેં ખાને પીનેકો દીં. પૈદા ઉસને કિયા, બસાયા ઉસને, ખિલાયા પિલાયા ઉસને, પહેનાયા ઓળ્હાયા ઉસને, પસ સહીહ મા'નામેં ખાલિક ઔર રાઝિક વોહી રબ્બુલ આલમીન હૈ, જિસે સૂરએ બકરહમેં ફરમાયા. યાની લોગો; અપને ઉસ રબકી ઈબાદત કરો જિસને તુમહેં ઔર તુમસે અગલોંકો પૈદા કિયા તાકે તુમ બચો. ઉસીને તુમહારે લિયે જમીનકો ફર્શ ઔર આસમાનકો છત બનાયા, ઔર આસમાનસે બારિશ નાઝિલ ફરમાકર ઉસકી વજહસે જમીનસે ફલ નિકાલકર તુમહેં રોઝિયાં દીં, પસ તુમ બાવજૂદ ઈન બાતોંકે જાનનેકે અલ્લાહકે શરીક ઔરોંકો ન બનાઓ. યહાં ભી અપની યે સિફતેં બયાન ફરમાકર ઈરશાદ ફરમાયા કે યેહી અલ્લાહ તુમહારા રબ હૈ ઔર સારે જહાંકા રબ ભી વોહી હૈ. વો બાબરકત હૈ. વો બુલંદી પાકીઝગી બરતરી ઔર બુઝુર્ગીવાલા હૈ. વો અઝલસે હૈ અબદ તક રહેગા. વો ઝિંદા હૈ જિસ પર કભી

મૌત નહીં, વોહી અવ્વલ ઔર આખિર ઝાહિર ઔર બાતિન. ઉસકા કોઈ વસ્ફ કિસી દૂસરેમેં નહીં. ઉસકા નઝીર ઔર અદીલ (બરાબર) કોઈ નહીં.

(૬૭) હુવલ્લઝી ખલકકુમ્ મિન્ તુરાબિન્ ષુમ્મ મિન્ નુત્ફતિન્ ષુમ્મ મિન્ અલકતિન્ ષુમ્મ યુખ્રિજુકુમ્ તિફ્લન્ ષુમ્મ લિતબ્લુગૂ અશુદકુમ્ ષુમ્મ લિતકૂનૂ શુયૂખા, વ મિન્કુમ્ મંય્યુતવફ્ફા મિન્ કબ્લુ વ લિતબ્લુગૂ અજલમ્ મુસમ્મંવ્ વ લઅલ્લકુમ્ તઅ્કિલૂન. (પા. ૨૪, અલ મુઅમિન, ૬૭-૬૮)

તર્જુમા : વો વોહી હૈ જિસને તુમહેં મિટ્ટીસે ફિર નુત્ફેસે ફિર ખૂનકે લોથડેસે પૈદા કિયા ફિર તુમહેં બચ્ચેકી સૂરતમેં નિકાલતા હૈ, ફિર (તુમહેં બળ્હાતા હૈ કે) તુમ અપની પૂરી કુવ્વતકો પહોંચ જાઓ ફિર બુળ્હે હો જાઓ. તુમમેંસે બાઝ ઉસસે પેહલે હી ફૌત હો જાતે હૈં, (વો તુમહેં છોડ દેતા હૈ) તાકે તુમ મુઅય્યન મૌત તક પહોંચ જાઓ ઔર તાકે તુમ સોચ સમઝ લો.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે અય નબી! તુમ ઉન મુશરિકોંસે કેહ દો કે અલ્લાહ તઆલા અપને સિવા હર કિસીકી ઈબાદતસે અપની મખ્લૂકકો મના ફરમા ચુકા હૈ ઉસકે સિવા ઔર કોઈ ઈબાદતકે મુસ્તહિક નહીં, ઉસકી બહોત બડી દલીલ ઈસકે બાદકી આયત હૈ જિસમેં ફરમાયા કે ઉસી વહદહૂ લાશરીક લહૂને તુમહેં મિટ્ટીસે ફિર નુત્ફેસે ફિર ખૂનકી ફુટકીસે પૈદા કિયા, ઉસીને તુમહેં માં કે પેટસે બચ્ચેકી સૂરતમેં નિકાલા. ઈન તમામ હાલાતકો વોહી બદલતા રહા. ફિર ઉસીને બચપનસે જવાની તક તુમહેં પહોંચાયા. વોહી જવાનીકે બાદ બુળ્હાપે તક લે જાએગા યે સબ કામ ઉસી એકકે હુકમ તકદીર ઔર તદબીરસે હોતે હૈં ફિર કિસ કદર નામુરાદી હૈ કે ઉસકે સાથ દૂસરેકી ઈબાદત કી જાએ. બાઝ ઉસસે પેહલે હી ફૌત હો જાતે હૈં યાની કચ્ચેપનેમેં હી ગિર જાતે હૈં. હમલ સાકિત હો જાતા હૈ. બાઝ બચપનમેં બાઝ જવાનીમેં બાઝ અધેડ ઉમ્રમેં બુળ્હાપેસે પેહલે હી મર જાતે હૈં, ચુનાંચે ઔર જગહ કુરઆન પાકમેં હૈ યાની હમ માં કે પેટમેં ઠૈરાતે હૈં જબ તક ચાહેં. યહાં ફરમાન હૈ કે તાકે તુમ વક્તે મુકર્રરહ તક પહોંચ જાઓ ઔર તુમ સોચો સમઝો. યાની અપની હાલતોંકે ઈસ ઈન્કિલાબસે તુમ ઈમાન લે આઓ કે ઈસ દુનિયાકે બાદ ભી તુમહેં નઈ ઝિંદગીમેં એક રોઝ ખડા હોના હૈ. વોહી જિલાને મારનેવાલા હૈ. ઉસકે સિવા

કોઈ મૌત ઝિંદગી પર કાદિર નહીં. ઉસકે કિસી હુકમકો કિસી ફૈસલેકો કિસી તકર્રુરકો કિસી ઈરાદેકો કોઈ તોડનેવાલા નહીં, જો વો ચાહતા હૈ હોકર હી રેહતા હૈ, ઔર જો વો ન ચાહે નામુમકિન હૈ કે વો હો જાવે.

(૯૮) અલ્લાહુલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ અન્આમ લિતર્કબૂ મિન્હા વ મિન્હા તઅ્કુલૂન. વ લકુમ્ ફીહા મનાફિઉ વ લિતબ્લુગૂ અલૈહા હાજતન્ ફી સુદૂરિકુમ્ વ અલૈહા વ અલલ્ ફુલ્કિ તુહ્મલૂન. વ યુરીકુમ્ આયાતિહી, ફઅય્ય આયાતિલ્લાહિ તુન્કિરૂન. (પા. ૨૪, અલ મુઅમિન, ૭૯-૮૧)

તર્જુમા : અલ્લાહ વો હૈ જિસને તુમહારે લિયે ચોપાએ (જાનવર) પૈદા કિયે જિનમેંસે બાઝ પર તુમ સવાર હોતે ઔર બાઝકો તુમ ખાતે હો ઔર ભી તુમહારે લિયે ઉનમેં બહોતસે નફા હૈં ઔર તાકે અપને સીનોંમેં છુપી હુઈ હાજતોંકો ઉનહી પર સવારી કરકે તુમ હાસિલ કર લો, ઔર ઉન ચોપાયોં પર ઔર કશ્તિયોં પર સવાર કિયે જાતે હો, અલ્લાહ તુમહેં અપની નિશાનિયાં દિખાતા જા રહા હૈ, પસ તુમ અલ્લાહકી કિન કિન નિશાનિયોંકે મુન્કિર બનતે રહોગે.

તશરીહ : યાની ઊંટ, ગાય, બકરી ખુદાએ તઆલાને ઈન્સાનકે તરહ તરહકે નફાકે લિયે પૈદા કિયે હૈં. સવારિયોંકે કામ આતે હૈં, ખાએ જાતે હૈં. ઊંટ સવારીકા કામ ભી દે, દૂધ ભી દે, બોઝ ભી ઢોએ ઔર દૂર દરાઝકે સફર આસાનીસે તય કરા દે. ગાયકા ગોશ્ત ખાનેકે કામ ભી આએ, દૂધ ભી દે, હલમેં ભી જુતે, બકરીકા ગોશ્ત ભી ખાયા જાએ ઔર દૂધ ભી પિયા જાએ ફિર ઉન સબકે બાલ બીસિયોં કામોંમેં આએં, જૈસે કે સૂરએ અન્આમ સૂરએ નહલ વગૈરહમેં બયાન હો ચુકા હૈ યહાં ભી યે મનાફેઅ બતૌરે ઈન્આમ ગિનવાએ જા રહે હૈં. દુનિયા જહાંમેં ઔર ઉસકે ગોશેમેં ઔર કાઈનાતકે ઝર્રે ઝર્રેમેં ઔર ખૂદ તુમહારી જાનોંમેં ઉસ ખુદાકી નિશાનિયાં મૌજૂદ હૈં. સચ તો યે હૈ કે ઉસકી અન ગિનત નિશાનિયોંમેંસે એક કા ભી કોઈ શખ્સ સહીહ મા'નામેં ઈન્કારી નહીં હો સકતા.

(૯૯) અફલમ્ યસીરૂ ફીલ્ અર્ઝિ ફયન્ઝુરૂ કૈફ કા-ન આકિબતુલ્લઝીન મિન્ કબ્લિહિમ, કાનૂ અક્ષર મિન્હુમ્ વ અશદ્દ કુવ્વતંવ્ વ આષારન્ ફીલ્ અર્ઝિ

ફમા અગ્ના અન્હુમ્ મા કાનૂ યક્સિબૂન. (પા. ૨૪, અલ મુઅમિન, ૮૨)

તર્જુમા : ક્યા ઉનહોંને જમીનમેં ચલ ફિરકર અપનેસે પેહલોંકા અંજામ નહીં દેખા? જો ઉનસે તા'દાદમેં ઝિયાદા થે કુવ્વતમેં સખ્ત, ઔર જમીનમેં બહોત સારી યાદગારેં છોડી થીં, ઉનકે લિયે કામોંને ઉનહેં કુછ ભી ફાઈદા ન પહોંચાયા.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ઉન અગલે લોગોંકી ખબર દે રહા હૈ જો રસૂલોંકો ઈસસે પેહલે ઝુટલા ચુકે હૈં. સાથ હી બતલાતા હૈ કે ઉસકા નતીજા ક્યા કુછ ઉનહોંને ભુગતા. બાવુજૂદ યે કે વો કવી (તાકતવર) થે, ઝિયાદા થે, જમીનમેં નિશાનાત ઈમારતેં વગૈરહ ભી ઝિયાદા રખનેવાલે થે ઔર બડે માલદાર થે, લેકિન કોઈ ચીઝ ઉનકે કામ ન આઈ, કિસીને અલ્લાહકે અઝાબકો ન દફા કિયા ન કમ કિયા ન હટાયા ન ટાલા. યે થે હી ગારત કિયે જાનેકે કાબિલ.

---

(૭૦) ઈલૈહિ યુરદ્દુ ઈલ્મુ સ્સાઅતિ. વમા તખ્રુજુ મિન્ ષમરાતિમ્ મિન્ અક્મામિહા વમા તહ્મિલુ મિન્ ઉન્ષા વલા તઝઉ ઈલ્લા બિઈલ્મિહી, વ યૌમ યુનાદીહિમ્ ઐન શુરકાઈ, કાલૂ આઝન્નાક, મા મિન્ના મિન્ શહીદ.

(પા. ૨૫, હા-મીમ-સિજદહ, ૪૭)

તર્જુમા : કિયામતકા ઈલ્મ અલ્લાહ હીકી તરફ લૌટાયા જાતા હૈ ઔર જો જો ફલ અપને શિગોફોં (કલિયોં) મેંસે નિકાલતે હૈં ઔર જો માદા હમલસે હોતી હૈ ઔર જો બચ્ચે વો જનતી હૈ સબકા ઈલ્મ ઉસે હૈ, ઔર જિસ દિન અલ્લાહ તઆલા ઉન (મુશરિકોં) કો બુલાકર દરિયાફત ફરમાએગા મેરે શરીક કહાં હૈં? વો જવાબ દેંગે કે હમને તો તુઝે કેહ સુનાયા કે હમમેંસે તો કોઈ ઉસકા ગવાહ નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફરમાતા હૈ કે કિયામત કબ આએગી? ઉસકા ઈલ્મ ઉસકે સિવા કિસી ઔરકો નહીં. તમામ ઈન્સાનોંકે સરદાર હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.અ.વ.) સે જબ ફરિશ્તોંકે સરદારોંમેંસે એક સરદાર હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને કિયામતકે આનેકા વક્ત પૂછા, તો આપને ફરમાયા કે જિસસે પૂછા જાતા હૈ વો ભી પૂછનેવાલેસે ઝિયાદા જાનનેવાલા નહીં, મતલબ યેહી હૈ કે કિયામતકે વક્તકો અલ્લાહ તઆલાકે સિવા ઔર કોઈ નહીં જાનતા.

ફિર ફરમાતા હૈ કે હર ચીઝકો ઉસ ખુદા તઆલાકા ઈલ્મ ઘેરે હુએ હૈ, યહાં તકકે જો ફલ શિગોફા (કલી) ખિલાકર નિકલે, જિસ ઔરતકો હમલ રહે, જો બચ્ચા ઉસે હો સબ ઉસકે ઈલ્મમેં હૈ, જમીન ઔર આસમાનકા એક ઝર્રા ઉસકે વસીઅ ઈલ્મસે બાહિર નહીં. ઔર આયતમેં હૈ યાની જો પત્તા ઝડતા હૈ ઉસે ભી વો જાનતા હૈ. હર માદાકો જો હમલ રેહતા હૈ ઔર રહમ જો કુછ ઘટાતે બઢાતે રેહતે હૈં ખુદા તઆલા ખૂબ જાનતા હૈ ઉસકે પાસ હર ચીઝકા અંદાઝા હૈ. ઉમરેં જો ઘટીં બઢીં વો ભી કિતાબમેં લિખ્ખી હુઈ હૈં. ઐસા કોઈ કામ નહીં જો ખુદા તઆલા પર મુશ્કિલ હો. કિયામતકે દિન મુશરિકોંસે તમામ મખ્લૂકકે સામને અલ્લાહ તઆલા સવાલ કરેગા કે જિન્હેં તુમ મેરે સાથ પરસ્તિશ (ઈબાદત) મેં શરીક કરતે થે વો આજ કહાં હૈં? વો જવાબ દેંગે કે હમ તો તુઝે માલૂમ કરા ચુકે કે આજ તો હમમેંસે કોઈ ભી ઈસકા ઈકરાર ન કરેગા કે કોઈ તેરા શરીક ભી હૈ. આજ ઉનકે મા'બૂદાને બાતિલ સબ ગુમ હો જાએંગે. કોઈ નઝર ન આએગા જો ઉન્હેં નફા પહોંચા સકે ઔર યે ખૂદ જાન લેંગે કે આજ ખુદા તઆલાકે અઝાબોંસે છુટકારેકી સૂરત નહીં.

---

(૭૧) સનુરીહુમ્ આયાતિના ફીલ્ આફાકિ વફી અન્ફુસિહિમ્ હત્તા યતબય્યન લહુમ્ અન્નહુલ્ હક્કુ, અવલમ્ યકૂફિ બિરબ્બિક અન્નહૂ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ શહીદ. (પા. ૨૫, હા-મીમ-સિજદહ, ૫૩)

તર્જુમા : અન્કરીબ હમ ઉન્હેં અપની નિશાનિયાં આફાકે આલમમેં ભી દિખાએંગે ઔર ખૂદ ઉન ઝાતમેં ભી યહાં તકકે ઉન પર ખુલ જાએ કે હક યેહી હૈ, ક્યા આપકે રબકા હર ચીઝસે વાકિફ આગાહ હોના કાફી નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લ ફરમાતા હૈ કે કુરઆને કરીમકી હક્કાનિયતકી નિશાનિયાં ઔર હુજ્જતેં ઉન્હેં ઉનકે ગરદો નવાહમેં (આસપાસમેં) દુનિયાકે ચારોં તરફ દિખા દેંગે. ઈસ્લામિયોંકો ફુતૂહાત હોંગી. વો સુલતાન બનેંગે. તમામ ઉર્દનિયોં પર ઈસ દીનકો ગલ્બા હોગા. ફત્હે બદર ઔર ફત્હે મક્કાકી નિશાનિયાં ખૂદ ઉનકી અપની જાનોંમેં હોંગી કે યે લોગ તા'દાદમેં ઔર શાનો શૌકતમેં બહોત ઝિયાદા હોંગે ફિર ભી મુઠ્ઠી ભર અહલે હક ઉન્હેં ઝેરો ઝબર (તબાહ) કર

ટૂંગે, ઔર મુમકિન હૈ યે મુરાદ હો કે હિકમતે ખુદા તઆલાકી હજારહા નિશાનિયાં ખૂદ ઈન્સાનકે અપને વુજૂદમેં મૌજૂદ હૈં. ઉસકી સન્અત ઔર બનાવટ ઉસકી તરકીબ ઔર જિબિલ્લત (પૈદાઈશ) ઉસકે જુદાગાના અખ્લાક ઔર મુખ્તલિફ સૂરતેં ઔર રંગ વ રૂપ વગૈરહ ઉસકે ખાલિક ઔર સાનેઅકી બેહતરીન યાદગારેં હર વક્ત ઉસકે સામને હૈં બલ્કે ઉસકી અપની ઝાતમેં મૌજૂદ હૈં, ઉસકા હેર ફેર કભી કોઈ હાલત બચપન જવાની બુઢાપા બીમારી તંદુરૂસ્તી તંગી ફરાખી રંજ રાહત વગૈરહ ઔસાફ જો ઉસ પર તારી હોતે હૈં, અલગર્ઝ યે બેરૂની ઔર અંદરૂની કુદરતકી નિશાનિયાં ઈસ કદર હૈં કે ઈન્સાન ખુદાકી બાતોંકી હક્કાનિયતકે માનને પર મજબૂર હો જાતા હૈ, અલ્લાહ તઆલાકી ગવાહી બસ હૈ ઔર બિલકુલ કાફી હૈ, વો અપને બંદોંકે અકવાલ ઔર અફઆલસે વાકિફ હૈ.

---

(૭૨) લહૂ મા ફિસ્સમાવાતિ વમા ફિલ્ અર્ઝિ, વહુવલ્ અલિય્યુલ્ અઝીમ. (પા. ૨૫, શૂરા, ૪)

તર્જુમા : આસમાનોંકી (તમામ) ચીઝેં ઔર જો કુછ જમીનમેં હૈ સબ ઉસીકા હૈ. વો બરતર ઔર અઝીમુશ્શાન હૈ.

તશરીહ : ફિર ફરમાતા હૈ કે જમીન ઔર આસમાનકી તમામ મખ્લૂક ઉસકી ગુલામ હૈ ઉસકી મિલ્કિયત હૈ. ઉસકે દબાવ તલે ઔર ઉસકે સામને આજિઝ ઔર મજબૂર હૈ. વો બુલંદિયોંવાલા ઔર બડાઈયોંવાલા હૈ. વો બહોત બડા ઔર બહોત બુલંદ હૈ. વો ઊંચાઈવાલા ઔર કિબ્રિયાઈવાલા હૈ. ઉસકી અઝમત ઔર જલાલતકા યે હાલ હૈ કે કરીબસે આસમાન ફટ પડેં, ફરિશ્તે ઉસકી અઝમતસે કપકપાએ હુએ ઉસકી પાકી ઔર તારીફ બયાન કરતે રેહતે હૈં ઔર જમીનવાલોંકે લિયે મગફિરત તલાશ કરતે રેહતે હૈં. જૈસે ઔર જગહ ઈરશાદ હૈ **અલ્લઝી-ન યહ્મિલૂનલ્ અર્શ વ મન્ હૌલહૂ.** યાની હામિલાને અર્શ ઔર ઉસ કુર્બો જવારકે ફરિશ્તે અપને રબકી તસ્બીહ ઔર હમ્દ બયાન કરતે રેહતે હૈં ઉસ પર ઈમાન રખતે હૈં ઔર ઈમાનવાલોંકે લિયે ઈસ્તિગ્ફાર કરતે રેહતે હૈં, કે અય હમારે રબ! તૂને અપની રહમત ઔર ઈલ્મસે હર ચીઝકો ઘેર રખ્ખા હૈ પસ તૂ ઉનહેં બખ્શ દે જિનહોંને

તૌબા કી હૈ ઔર તેરે રાસ્તેકે તાબેઅ હૈં. ઉનહેં અઝાબે જહન્નમસે ભી બચા લે. ફિર ફરમાયા કે જાન લો અલ્લાહ ગફૂરુ ર્રહીમ હૈ.

---

(૭૩) ફાતિરુ સ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ, જઅલ લકુમ્ મિન્ અન્ફુસિકુમ્ અઝ્વાજંવ્ વમિનલ્ અન્આમિ અઝ્વાજા, યઝ્રઉકુમ્ ફીહિ, લૈસ કમિષ્લિહી શૈઉન્, વહુવસ્સમીઉલ્ બસીર. લહૂ મકાલીદુ સ્સમાવાત્તિ વલ અર્ઝિ, યબ્સુતુ ર્રિઝ્ક લિમંય્યશાઉ વ યક્દિર, ઈન્નહૂ બિકુલ્લિ શૈઈન્ અલીમ.

(પા. ૨૫, શૂરા, ૧૧-૧૨)

તર્જુમા : વો આસમાનોં ઔર જમીનકા પૈદા કરનેવાલા હૈ. ઉસને તુમહારે લિયે તુમહારી જિન્સકે જોડે બના દિયે હૈં ઔર ચોપાયોંકે જોડે બનાએ હૈં તુમહેં વો ઉસમેં ફૈલા રહા હૈ ઉસ જૈસી કોઈ ચીઝ નહીં, વો સુનને ઔર દેખનેવાલા હૈ, આસમાનોં ઔર જમીનકી કુન્જિયાં ઉસીકી હૈં જિસકી ચાહે રોઝી કુશાદા કર દે ઔર તંગ કર દે. યકીનન વો હર ચીઝકો જાનનેવાલા હૈ.

તશરીહ : ફિર ફરમાતા હૈ કે વો અલ્લાહ જો હર ચીઝ પર હાકિમ હૈ વોહી મેરા રબ હૈ, મેરા તવક્કુલ ઉસી પર હૈ ઔર અપને તમામ કામ ઉસી પર સોંપતા હૂં ઔર હર વક્ત ઉસીકી જાનિબ રૂજૂઅ કરતા હૂં. વો આસમાન ઔર જમીન ઉસકે દરમિયાનકી કુલ મખ્લૂકકા ખાલિક હૈ. ઉસકા એહસાન દેખો કે ઉસને તુમહારી હી જિન્સ ઔર તુમહારી હી શકલકે તુમહારે જોડે બના દિયે, યાની મર્દ ઔર ઔરત ઔર ચોપાયોંકે ભી જોડે પૈદા કિયે જો આઠ હૈં. વો ઉસી પૈદાઈશમેં તુમહેં પૈદા કરતા હૈ યાની ઈસી સિફત પર યાની જોડ જોડ પૈદા કરતા જા રહા હૈ. નસલેંકી નસલેં ફૈલા દીં. ઝમાને ગુઝર ગયે ઔર સિલસિલા ઈસી તરહ ચલા આ રહા હૈ. ઈધર ઈન્સાનોંકા ઉધર જાનવરોંકા. બગવી (રહ.) ફરમાતે હૈં મુરાદ રહમમેં પૈદા કરના હૈ, બાઝ કેહતે હૈં પેટમેં. બાઝ કેહતે હૈં ઉસી તરીક પર ફૈલાના હૈ. હઝરત મુજાહિદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં નસલેં ફૈલાની મુરાદ હૈં, હક યે હૈ કે ખાલિક જૈસા ઔર કોઈ નહીં, વો અકેલા ઔર સમદ હૈ વો બેનઝીર હૈ. વો સમીઅ ઔર બસીર હૈ. આસમાન ઔર જમીનકી કુંજિયાં ઉસીકે હાથોંમેં હૈં. મકસદ યે હૈ કે સારે આલમકા મુતસર્રિફ માલિક હાકિમ વોહી યક્તા લાશરીક હૈ જિસે ચાહે કુશાદા

રોઝી દે, જિસ પર ચાહે તંગી કર દે, ઉસકા કોઈ કામ હિકમતસે ખાલી નહીં. કિસી હાલતમેં વો કિસી પર ઝુલ્મ કરનેવાલા નહીં, ઉસકા વસીઅ ઈલ્મ સારી મખ્લૂકકો ઘેરે હુએ હૈ.

(૭૪) વહુવલ્લઝી યુનઝ્ઝિલુલ્ ગૈષ મિમ્ બઅ્દિ મા કનતૂ વ યન્શુરુ રહ્મતહ, વહુવલ્ વલિય્યુલ્ હમીદ. વ મિનૂ આયાતિહી ખલ્કુ સ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ વમા બષ્ષ ફીહિમા મિન્ દાબ્બહ, વહુવ અલા જમ્ઈહિમ્ ઈઝા યશાઉ કદીર.

(પા. ૨૫, શૂરા, ૨૮-૨૯)

તર્જુમા : ઔર વોહી હૈ જો લોગોંકે નાઉમ્મીદ હો જાનેકે બાદ બારિશ બરસાતા હૈ. ઔર અપની રહમત ફૈલા દેતા હૈ. વોહી હૈ કારસાઝ ઔર કાબિલે હમ્દો સના ઔર ઉસકી નિશાનિયોંમેંસે આસમાનોં ઔર જમીનકી પૈદાઈશ હૈ ઔર ઉનમેં જાનદારોંકા ફૈલાના હૈ. વો ઉસ પર ભી કાદિર હૈ કે જબ ચાહે ઉનહેં જમા કર દે.

તશરીહ : ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે લોગ બારાને રહમત (બારિશ) કા ઈન્તિઝાર કરતે કરતે માયૂસ હો જાતે હૈં. ઐસી પૂરી હાજત ઔર સખ્ત મુસીબતકે વક્તમેં બારિશ બરસાતા હૂં, ઉનકી નાઉમ્મીદી ઔર ખુશ્ક સાલી કટ જાતી હૈ ઔર આમ તૌર પર મેરી રહમત ફૈલ જાતી હૈ. અમીરૂલ મુઅમિનીન ખલીફતુલ મુસ્લિમીન ફારૂકે આ'ઝમ હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) સે એક શખ્સ કેહતા હૈ અમીરૂલ મુઅમિનીન કહતસાલી હો ગઈ ઔર અબ તો લોગ બારિશસે બિલકુલ માયૂસ હો ગયે, તો આપને ફરમાયા જાઓ અબ બારિશ ઈન્શા અલ્લાહ જરૂર હોગી. ફિર ઈસી આયતકી તિલાવત કી. વો વલી ઔર હમીદ હૈ યાની મખ્લૂકાતકે તસર્રુફાત ઉસીકે કબ્ઝેમેં હૈં, ઉસકે કામ કાબિલે સતાઈશ ઔર તારીફ હૈં, મખ્લૂકકે ભલેકો વો જાનતા હૈ ઔર ઉનકે નફાકા ઉસે ઈલ્મ હૈ ઉસકે કામ નફાસે ખાલી નહીં, અલ્લાહ તઆલાકી અઝમત કુદરત ઔર સલ્તનતકા બયાન હો રહા હૈ કે આસમાન ઔર જમીન ઉસીકા પૈદા કિયા હુવા હૈ. ઔર ઉનમેંકી સારી મખ્લૂક ભી ઉસીકી રચાઈ હુઈ હૈ. ફરિશ્તે, ઈન્સાન, જિન્નાત ઔર મુખ્તલિફ કિસ્મોંકે હયવાનાત (જાનવર) જો કોને કોનેમેં ફૈલે હુએ હૈં કિયામતકે દિન વો ઉન સબકો

એક હી મૈદાનમેં જમા કરેગા જબકે ઉનકે હવાસ ઉડે હુએ હોંગે ઔર ઉનમેં અદલો ઈન્સાફ કિયા જાએગા.

(૭૫) વ મિન્ આયાતિહિલ્ જવારિ ફિલ્ બહ્‌રિ કલ્ અઅ્‌લામ. ઈય્યશઅ્ યુસ્કિનિ ર્રીહ ફયઝ્‌લલ્ન રવાકિદ અલા ઝહ્‌રિહી, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકુલ્લિ સબ્બારિન્ શકૂર. (પા. ૨૫, શૂરા, ૩૨-૩૩)

તર્જુમા : ઔર દરિયામેં ચલનેવાલી પહાડોં જૈસી કશ્તિયાં ઉસકી નિશાનિયોંમેંસે હૈં. અગર વો ચાહે તો હવા બંદ કર દે ઔર યે કશ્તિયાં સમંદરોં પર રુકી રેહ જાએં. યકીનન હર સબ્ર કરનેવાલે શુક્ર ગુઝારકે લિયે નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપની કુદરતકે નિશાન અપની મખ્લૂકકે સામને રખતા હૈ કે ઉસને સમંદરોંકો મુસખ્ખર (તાબે') કર રખ્ખા હૈ તાકે કશ્તિયાં બરાબર આએં જાએં. બડી બડી કશ્તિયાં સમંદરોંમેં ઐસી હી માલૂમ હોતી હૈં જૈસે જમીનમેં ઊંચે પહાડ. ઉન કશ્તિયોંકો ઈધરસે ઉધર લે જાનેવાલી હવાએં ઉસકે કબ્ઝામેં હૈં અગર વો ચાહે તો ઉન હવાઓંકો રોક લે. ફિર તો બાદબાન (કશ્તીકો મોડને ઔર રફતાર બઢાનેકા કપડા) બેકાર હો જાએં ઔર કશ્તી રૂક કર ખડી હો જાએ. હર એક વો શખ્સ જો સખ્તિયોંમેં સબ્રકા ઔર આસાનિયોંમેં શુક્રકા આદી હો ઉસકે લિયે તો બડી ઈબરતકી જા હૈ. વો રબ તઆલાકી અઝીમુશ્શાન કુદરત ઔર ઉસકી બેપાયા સલ્તનતકો ઈન નિશાનોંસે સમઝ સકતા હૈ ઔર જિસ તરહ હો આએં બંદ કરકે કશ્તિયોંકો ખડા કર લેના ઔર રોક લેના ઉસકે બસમેં હૈ. ઈસી તરહ ઉન પહાડોં જૈસી કશ્તિયોંકો દમ ભરમેં ડુબો દેના ભી ઉસકે હાથમેં હૈ. અગર વો ચાહે તો અહલે કશ્તીકે ગુનાહોંકે બાઈસ ઉનહેં ગર્ક કર દે. અભી તો વો બહોતસે ગુનાહોંસે દરગુઝર ફરમા લેતા હૈ. ઔર અગર સબ ગુનાહોં પર પકડે તો જો ભી કશ્તીમેં બૈઠે સીધા સમંદરમેં ડૂબે. લેકિન ઉસકી બેપાયાં રહમત ઉનકો ઈસ પારસે ઉસ પાર કર દેતી હૈ. ઉલમાએ તફસીરને યે ફરમાયા હૈ કે અગર વો ચાહે તો ઉસી હવાકો નામુવાફિક કર દે, તેઝ ઔર તુંદ આંધી ચલા દે જો કશ્તીકો સીધી રાહ ચલને હી ન દે. ઈધરસે ઉધર કર દે સંભાલે ન સંભલ સકે. જહાં જાના હૈ ઉસ તરફ

જા હી ન સકે ઔર યૂંહી સરગશ્તા ઔર હૈરાન હો હોકર કશ્તીવાલે તબાહ હો જાએં. અલગર્ઝ અગર બંદ કર દે તો ખડે ખડે નાકામ રહેં, અગર તેઝ કર દે તો નાકામી, લેકિન યે ઉસકા લુત્ફો કરમ હૈ કે ખૂશગવાર મુવાફિક હવાએં ચલાતા હૈ. ઔર લંબે લંબે સફર ઉન કશ્તિયોંકે ઝરીઆ બની આદમ તય કરતા હૈ. ઔર અપને મકસદકો પા લેતા હૈ. યેહી હાલ પાનીકા હૈ કે અગર બિલકુલ ન બરસાએ ખુશ્ક સાલી રહે દુનિયા તબાહ હો જાએ, અગર બહોત હી બરસા દે તો તરસાલી કોઈ ચીઝ પૈદા ન હોને દે. ઔર દુનિયા હલાક હો જાએ. સાથ હી મેંહ કી કસરત તુગ્યાનીકા મકાનોંકે ગિરનેકા ઔર પૂરી બરબાદીકા સબબ બન જાએ. યહાં તકકે રબ તઆલાકી મહેરબાનીસે જિન શહેરોંમેં ઔર જિન જમીનોંમેં ઝિયાદા બારિશ કી જરૂરત હૈ વહાં કસરતસે મેંહ બરસતા હૈ ઔર જહાં કમકી જરૂરત હૈ વહાં કમીસે, ફિર ફરમાતા હૈ કે હમારી નિશાનિયોંમેં ઝગડનેવાલે ઐસે મૌકોં પર તો માન લેતે હૈં કે વો હમારી કુદરતસે બાહિર નહીં, હમ અગર ઈન્તિકામ લેના ચાહેં હમ અગર અઝાબ કરના ચાહેં તો છૂટ નહીં સકતે. સબ હમારી કુદરત ઔર મશિય્યત (મરઝી) તલે હૈં.

---

(૭૬) લિલ્લાહિ મુલ્કુસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝિ, યખ્લુકુ મા યશાઉ, યહબુ લિમંય્ યશાઉ ઈનાષંવ્ વ યહબુ લિમંય્ યશાઉ ઝ્ઝુકૂર. ઔ યુઝવ્વિજુહુમ્ ઝુક્રાનંવ્ વ ઈનાષા, વ યજ્અલુ મંય્યશાઉ અકીમા, ઈન્નહૂ અલીમુન્ કદીર.

(પા. ૨૫, શૂરા, ૪૯-૫૦)

તર્જુમા : આસમાનોંકી ઔર જમીનકી સલ્તનત અલ્લાહ તઆલા હીકે લિયે હૈ, વો જો ચાહતા હૈ પૈદા કરતા હૈ, જિસકો ચાહતા હૈ બેટિયાં દેતા હૈ, ઔર જિસે ચાહતા હૈ બેટે દેતા હૈ. યા ઉનહેં જમા કર દેતા હૈ બેટે ભી ઔર બેટિયાં ભી ઔર જિસે ચાહે બાંઝ કર દેતા હૈ, વો બડે ઈલ્મવાલા ઔર કામિલ કુદરતવાલા હૈ.

તશરીહ : ફરમાતા હૈ કે ખાલિક માલિક ઔર મુતસર્રિફ જમીન ઔર આસમાનકા સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. વો જો ચાહતા હૈ હોતા હૈ, જો નહીં ચાહતા નહીં હોતા, જિસે ચાહે દે જિસે ચાહે પૈદા કરે ઔર બનાએ, જિસે ચાહે સિર્ફ લડકિયાં દે જૈસે હઝરત લૂત (અલૈ.), ઔર જિસે ચાહે સિર્ફ લડકે હી અતા ફરમાતા હૈ જૈસે હઝરત ઈબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ (અલૈ.), ઔર જિસે ચાહે લડકે

લડકિયાં સબ કુછ દેતા હૈ જૈસે હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.), ઔર જિસે ચાહે લા વલદ (બગૈર ઔલાદકે) રખતા હૈ જૈસે હઝરત યહયા ઔર હઝરત ઈસા (અલૈ.). પસ યે ચાર કિસ્મેં હુઈ લડકિયોંવાલે લડકોંવાલે, દોનોંવાલે ઔર દોનોંસે ખાલી હાથ, વો અલીમ હૈ હર મુસ્તહિકકો જાનતા હૈ, કાદિર હૈ જિસ તરહકા ચાહે તફાવુત રખતા હૈ, પસ યે મકામ ભી મિસ્લ ઈસ ફરમાને ઈલાહીકે હૈ જો હઝરત ઈસા (અલૈ.) કે બારેમેં હૈ તાકે હમ ઉસે લોગોંકે લિયે નિશાન બનાએં. યાની દલીલે કુદરત બનાએં ઔર દિખા દેં કે હમને મખ્લૂકકો ચાર તૌર પર પૈદા કિયા, હઝરત આદમ (અલૈ.) સિર્ફ મિટ્ટીસે હુએ, ન માં ન બાપ, હઝરત હવ્વા સિર્ફ મર્દસે પૈદા હુઈ. બાકી કુલ ઈન્સાન મર્દ ઔર ઔરત દોનોંસે સિવાએ હઝરત ઈસા (અલૈ.) કે કે વો સિર્ફ ઔરતસે બગૈર મર્દકે પૈદા કિયે ગયે. પસ આપ (અલૈ.) કી પૈદાઈશસે યે ચારોં કિસ્મેં પૂરી હો ગઈ. પસ યે મકામ માં-બાપકે બારેમેં થા ઔર વો મકામ ઔલાદકે બારેમેં, ઉસકી ભી ચાર કિસ્મેં ઔર ઈસકી ભી ચાર કિસ્મેં, સુબહાનલ્લાહ યે હૈ ઉસ ખુદા તઆલાકે ઈલ્મ ઔર કુદરતકી નિશાની.

---

(૭૭) વ લઈન્ સઅલ્તહુમ્ મન્ ખલક સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ લયકૂલુન્ન ખલકહુન્નલ્ અઝીઝુલ્ અલીમ. અલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ અર્ઝ મહ્દંવ્ વ જઅલ લકુમ્ ફીહા સુબુલલ્ લઅલ્લકુમ્ તહ્તદૂન. વલ્લઝી નઝ્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅમ્ બિકદર, ફઅન્શર્ના બિહી બલ્દતમ્ મૈતા, કઝાલિક તુખ્રજૂન. વલ્લઝી ખલકલ્ અઝવાજ કુલ્લહા વજઅલ લકુમ્ મિનલ્ ફુલ્કિ વલ્ અન્આમિ મા તર્કબૂન. લિતસ્તવૂ અલા ઝુહૂરિહી ષુમ્મ તઝ્કુરૂ નિઅ્મત રબ્બિકુમ્ ઈઝસ્તવૈતુમ્ અલૈહિ વ તકૂલૂ સુબ્હાનલ્લઝી સખ્ખર લના હાઝા વમા કુન્ના લહૂ મુક્રિનીન. વઈન્ના ઈલા રબ્બિના લમુન્કલિબૂન. (પા. ૨૫, ઝુખરુફ, ૯-૧૪)

તર્જુમા : અગર આપ ઉનસે દરિયાફત કરેં કે આસમાનોં ઔર જમીનકો કિસને પૈદા કિયા? તો યકીનન ઉનકા જવાબ યેહી હોગા ઉનહેં ગાલિબ ઔર દાના (અલ્લાહ) ને હી પૈદા કિયા હૈ, વોહી હૈ જિસને તુમહારે લિયે જમીનકો ફર્શ (બિછોના) બનાયા ઔર ઉસમેં તુમહારે લિયે રાસ્તે કર દિયે તાકે તુમ રાહ પા લિયા કરો. ઉસીને આસમાનસે એક અંદાઝેકે મુતાબિક પાની નાઝિલ ફરમાયા,

પસ હમને ઉસસે મુરદા શહેરકો ઝિંદા કર દિયા. ઈસી તરહ તુમ નિકાલે જાઓગે. જિસને તમામ ચીઝોંકે જોડે બનાએ ઔર તુમહારે લિયે કશ્તિયાં બનાઈ ઔર ચોપાએ જાનવર (પૈદા કિયે) જિન પર તુમ સવાર હોતે હો. તાકે તુમ ઉનકી પીઠ પર જમકર સવાર હુવા કરો ફિર અપને રબકી નેઅમતકો યાદ કરો જબ ઉસ પર ઠીક ઠાક બૈઠ જાઓ, ઔર કહો પાક ઝાત હૈ ઉસકી જિસને ઉસે હમારે બસમેં કર દિયા. હાલાંકે હમેં ઉસે કાબૂ કરનેકી તાકત ન થી. ઔર બિલ યકીન હમ અપને રબકી તરફ લૌટકર જાનેવાલે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે અય નબી! અગર તુમ ઉન મુશરિકીનસે દરિયાફ્ત કરો તો યે ઈસ બાતકા ઈકરાર કરેંગે કે જમીન ઔર આસમાનકા ખાલિક અલ્લાહ તઆલા હૈ ફિર ભી ઉસકી વહદાનિયતકો જાનતે ઔર માનતે ઉસકી ઈબાદતમેં દૂસરોંકો શરીક ઠહેરા રહે હૈં જિસને જમીનકો ફર્શ ઔર કરારગાહ, ઠેહરી હુઈ ઔર સાબિત ઔર મઝબૂત બનાઈ જિસ પર તુમ ચલો ફિરો, રહો સહો, ઉઠો બૈઠો, સોઓ જાગો. હાલાંકે યે જમીન ખૂદ પાની પર હૈ. લેકિન મઝબૂત પહાડોંકે સાથ ઉસે હિલ્ને જુલનેસે રોક દિયા ગયા હૈ ઔર ઉસમેં રાસ્તે બના દિયે હૈં તાકે તુમ એક શહેરસે દૂસરે શહેરકો એક મુલ્કસે દૂસરે મુલ્કકો પહોંચ સકો. ઉસીને આસમાનસે ઐસે અંદાઝસે બારિશ બરસાઈ જો કિફાયત હો જાએ, ખેતિયાં ઔર બાગાત સર સબ્ઝ રહેં, ફલેં ફૂલેં. ઔર પાની તુમહારે ઔર તુમહારે જાનવરોંકે પીનેમેં ભી આએ. ફિર ઉસસે મુરદા જમીન ઝિંદા કર દી ખુશ્કી તરીસે તબ્દીલ હો ગઈ, જંગલ લેહલહા ઉઠે, ફલ ફૂલ ઉગને લગે ઔર તરહ તરહકે ખૂશગવાર મેવે પૈદા હો ગયે ફિર ઉસે દલીલ બનાઈ મુરદા ઈન્સાનોંકે જી ઉઠનેકી ઔર ફરમાયા ઈસી તરહ તુમ કબરોંસે નિકાલે જાઓગે. ઉસને હર કિસમકે જોડે પૈદા કિયે. મુખ્તલિફ કિસમકે હયવાનાત (જાનવર) તુમહારે નફાકે લિયે પૈદા કિયે, કશ્તિયાં સમંદરોંકે સફરકો, ચોપાએ જાનવર ખુશ્કીકે સફરકો મોહય્યા કર દિયે, ઉનમેંસે બહોતસે જાનવરોંકે ગોશ્ત તુમ ખાતે હો, બહોતસે તુમહેં દૂધ દેતે હૈં, બહોતસે તુમહારી સવારિયોંમેં કામ આતે હૈં, તુમહારે બોઝ ઢોતે હૈં. તુમ ઉન પર સવારિયાં લેતે હો ઔર ખૂબ મઝેસે ઉન પર સવાર હોતે હો, અબ તુમહેં ચાહિયે કે જમકર બૈઠ

જાનેકે બાદ અપને રબ તઆલાકી નેઅમતકો યાદ કરો કે ઉસને કૈસે કૈસે તાકતવર વુજૂદ તુમહારે કાબૂમેં કર દિયે. ઔર યૂં કહો કે, વો ખુદા તઆલા પાક ઝાતવાલા હૈ જિસને ઉસે હમારે કાબૂમેં કર દિયા, અગર વો ઉસે હમારા મુતીઅ (તાબે'દાર) ન કરતા તો હમ ઈસ કાબિલ ન થે ન હમમેં ઈતની તાકત થી, ઔર હમ અપની મૌતકે બાદ ઉસીકી તરફ જાનેવાલે હૈં, ઈસ આમદો રફતસે ઔર ઈસ મુખ્તસર સફરસે સફરે આખિરત યાદ કરો. જૈસેકે દુનિયાકે તોશેકા ઝિક્ર કરકે ખુદા તઆલાને આખિરતકે તોશેકી જાનિબ તવજ્જોહ દિલાઈ ઔર ફરમાયા તોશા લે લિયા કરો લેકિન બેહતરીન તોશા આખિરતકા તોશા હૈ. ઔર દુન્યવી લિબાસકે ઝિક્રકે મૌકા પર ઉખ્રવી લિબાસ પર મુતવજ્જેહ કિયા ઔર ફરમાયા લિબાસ ઔર તકવા અફઝલ ઔર બેહતર હૈ.

---

(૭૮) વહુવલ્લઝી ફીસ્સમાઈ ઈલાહુંવ્ વફિલ્ અર્ઝિ ઈલાહુન, વહુવલ્ હકીમુલ્ અલીમ. વ તબારકલ્લઝી લહૂ મુલ્કુસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વમા બૈનહુમા, વ ઈન્દહૂ ઈલ્મુસ્સાઅહ, વ ઈલૈહિ તુર્જઊન. વલા યમ્લિકુલ્લઝીન યદ્ઊન મિન્ દૂનિહિશ્શફાઅત ઈલ્લા મન્ શહિદ બિલ્ હક્કિ વહુમ્ યઅ્લમૂન. વ લઈન્ સઅલ્ તહુમ્ મન્ ખલકહુમ્ લયકૂલુન્નલ્લાહુ ફઅન્ના યુઅ્ફકૂન.

(પા. ૨૫, ઝુખરુફ, ૮૪-૮૭)

તર્જુમા : વોહી આસમાનોંમેં મા'બૂદ હૈ ઔર જમીનમેં ભી વોહી કાબિલે ઈબાદત હૈ ઔર વો બડી હિકમતવાલા ઔર પૂરે ઈલ્મવાલા હૈ. ઔર વો બહોત બરકતોંવાલા હૈ. જિસકે પાસ આસમાન ઔર જમીન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી બાદશાહત હૈ. ઔર કિયામતકા ઈલ્મ ભી ઉસીકે પાસ હૈ. ઔર ઉસીકી જાનિબ તુમ સબ લૌટાએ જાઓગે. જિનહેં યે લોગ અલ્લાહકે સિવા પુકારતે હૈં વો શફાઅત કરનેકા ઈખ્તિયાર નહીં રખતે, હાં (મુસ્તહિક્કે શફાઅત વો હૈં) જો બાતકા ઈકરાર કરેં ઔર ઉનહેં ઈલ્મ ભી હો. અગર આપ ઉનસે દરિયાફ્ત કરેં કે ઉનહેં કિસને પૈદા કિયા હૈ? તો યકીનન યે જવાબ દેંગે કે અલ્લાહને, ફિર યે કહાં ઉલ્ટે જાતે હૈં.

તશરીહ : ફિર ઝાતે હકકી બુઝુર્ગી ઔર અઝમત ઔર જલાલકા મઝીદ

બયાન હોતા હૈ કે જમીન ઔર આસમાનકી તમામ મખ્લૂકાત ઉસકી આબિદ હૈ ઉસકે સામને પસ્ત ઔર આજિઝ હૈ. વો હકીમ ઔર અલીમ હૈ. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ કે જમીન ઔર આસમાનમેં અલ્લાહ તઆલા વોહી હૈ. હર પોશીદગી ઔર ઝાહિરકો ઔર તુમહારે હર હર અમલકો જાનતા હૈ. વો સબકા ખાલિક ઔર માલિક સબકા રચાને ઔર બનાનેવાલા, સબ પર હુકૂમત ઔર સલ્તનત રખનેવાલા બડી બરકતોંવાલા હૈ. વો તમામ ઐબોંસે કુલ નુકસાનાતસે પાક હૈ. વો સબકા માલિક હૈ બુલંદિયોં ઔર અઝમતોંવાલા હૈ, કોઈ નહીં જો ઉસકા હુકમ ટાલ સકે, કોઈ નહીં જો ઉસકી મરઝી બદલ સકે. હર એક પર કાબિઝ વોહી હૈ. હર એક કામ ઉસકી કુદરતકે માતહત હૈ. કિયામતકે આનેકે વક્તકો વોહી જાનતા હૈ. ઉસકે સિવા કિસીકો ઉસકે આનેકા ઠીક વક્તકા ઈલ્મ નહીં, સારી મખ્લૂક ઉસીકી તરફ લૌટાઈ જાએગી ઔર હર એકકો અપને અપને આ'માલકા બદલા દેગા. ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે ઉન કુફ્ફારોંકે મા'બૂદાને બાતિલ જિનહેં યે અપના સિફારિશી ખયાલ કિયે બૈઠે હૈં ઉનમેંસે કોઈ ભી સિફારિશકે લિયે આગે બઢ નહીં સકતા, કિસીકી શફાઅત ઉનહેં કામ ન આએગી લેકિન જો શખ્સ હકકા ઈકરારી ઔર શાહિદ હો ઔર વો ખૂદ ભી બસીરત ઔર બસારત પર યાની ઈલ્મ ઔર મઅરિફતવાલા હો ઉસે ખુદા તઆલાકે હુકમસે નેક લોગોંકી શફાઅત કારઆમદ હોગી. ઉનસે અગર તૂ પૂછે કે ઉનકા ખાલિક કૌન હૈ? તો યે ઈકરાર કરેંગે કે અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. અફસોસ કે ખાલિક ઉસી એકકો માનકર ફિર ઈબાદત દૂસરોંકી ભી કરતે હૈં, જો મહઝ મજબૂર ઔર બિલકુલ બેકુદરત હૈં ઔર કભી અપની અકલકો કામમેં નહીં લાતે કે જબ પૈદા ઉસી એકને કિયા તો હમ દૂસરેકી ઈબાદત ક્યૂં કરેં? જહાલત ઔર બગાવત, કુંદ ઝહની ઔર બેવકૂફી ઈતની બઢ ગઈ હૈ કે ઐસી સીધીસી બાત મરતે દમ સમઝમેં ન આઈ, બલ્કે સમઝાનેસે ભી ન સમઝે ઈસી લિયે તઅજ્જુબન્ ઈરશાદ હુવા કે ઈતના માનતે હુએ ફિર ક્યૂં ઊંધે હુએ જાતે હો.

(૭૯) ઈન્ન ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ લઆયાતિલ્ લિલ્ મુઅ્મિનીન. વફી ખલ્કિકુમ્ વમા યબુષ્ષુ મિન્ દાબ્બતિન્ આયાતુલ્ લિકૌમિંય્ યૂકિનૂન. વખ્તિલાફિલ્ લૈલિ વન્નહારિ વમા અન્ઝલલ્લાહુ મિનસ્સમાઈ મિરિંઝ્કિન્ ફઅહ્યા

બિહિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા વ તસ્રીફિર્રિયાહિ આયાતુલ્ લિકૌમિંય્ યઅ્કિલૂન. તિલ્ક આયાતુલ્લાહિ નત્લૂહા અલૈક બિલ્ હક્કિ, ફબિઅય્યિ હદીષિમ્ બઅ્દલ્લાહિ વ આયાતિહી યુઅ્મિનૂન. (પા. ૨૫, જાસિયહ, ૩-૬)

તર્જુમા : આસમાનોં ઔર જમીનમેં ઈમાનદારોંકે લિયે યકીનન બહોતસી નિશાનિયાં હૈં ઔર ખૂદ તુમહારી પૈદાઈશમેં ઔર ઉન જાનવરોંકે ફૈલાનેમેં યકીન રખનેવાલી કૌમકે લિયે બહોતસી નિશાનિયાં હૈં. ઔર રાત દિનકે બદલનેમેં ઔર જો કુછ રોઝી અલ્લાહ તઆલા આસમાનસે નાઝિલ ફરમાકર જમીનકો ઉસકી મૌતકે બાદ ઝિંદા કર દેતા હૈ. (ઉસમેં) ઔર હવાઓંકે બદલનેમેં ભી ઉન લોગોંકે લિયે જો અકલ રખતે હૈં નિશાનિયાં હૈં. યે હૈં અલ્લાહકી આયતેં જિનહેં હમ આપકો રાસ્તીસે સુના રહે હૈં. પસ અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકી આયતોંકે બાદ યે કિસ બાત પર ઈમાન લાએંગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની મખ્લૂકકો હિદાયત ફરમાતા હૈ કે વોકુદરતકી નિશાનિયોંમેં ગૌરો ફિક્ર કરેં. ખુદાકી નેઅમતોંકો જાનેં ઔર પહેચાનેં ફિર ઉનકા શુક્ર બજા લાએં. દેખેં કે ખુદા કિતની બડી કુદરતોંવાલા હૈ. જિસને આસમાન ઔર જમીન ઔર મુખ્તલિફ કિસમકી તમામ મખ્લૂકકો પૈદા કિયા હૈ. ફરિશ્તે, જિન્ન, ઈન્સાન, ચોપાએ, પરિંદ, જંગલી જાનવર, દરિંદ, કીડે, પતંગે સબ ઉસીકે પૈદા કિયે હુએ હૈં. સમંદરકી બેશુમાર મખ્લૂકકા ખાલિક ભી વોહી એક હૈ. દિનકો રાતકે બાદ ઔર રાતકો દિનકે પીછે વોહી લા રહા હૈ. રાતકા અંધેરા દિનકા ઉજાલા ઉસીકે કબ્ઝેકી ચીઝેં હૈં. હાજતકે વક્ત અંદાઝકે મુતાબિક બાદલોંસે પાની વોહી બરસાતા હૈ. રિઝકસે મુરાદ બારિશ હૈ ઈસ લિયે કે ઉસીસે ખાનેકી ચીઝેં ઉગતી હૈં. ખુશ્ક બંજર જમીન સબ્ઝ ઔર શાદાબ હો જાતી હૈ ઔર તરહ તરહકી પૈદાવાર ઉગાતી હૈ. શિમાલી જુનૂબી, પુરવા પછવા, તર ઔર ખુશ્ક કમો બેશ રાત ઔર દિનકી હવાએં વોહી ચલાતા હૈ. બાઝ હવાએં બારિશકો લાતી હૈં. બાઝ બાદલોંકો પાનીવાલા કર દેતી હૈં. બાઝ રૂહકી ગ઼િઝા બનતી હૈં. ઔર ઉનકે સિવા ઔર કામોંકે લિયે ચલતી હૈં. પેહલે ફરમાયા કે ઉસમેં ઈમાનવાલોંકે લિયે નિશાનિયાં હૈં, ફિર યકીનવાલોંકે લિયે ફરમાયા, ફિર અકલવાલોંકે લિયે ફરમાયા, યે એક

ઈઝ્ઝતવાલે હાલસે દૂસરે ઈઝ્ઝતવાલે હાલકી તરફ તરક્કી કરના હૈ. ઈસીકે મિસ્લ સૂરએ બકરહકી આયત ઈન્ન ફી ખલ્કિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ હૈ. ઈમામ ઈબ્ને અબી હાતિમને યહાં પર એક તવીલ અસર વારિદ કિયા હૈ ઉસમેં ઈન્સાનકો ચાર કિસમકે ઈખ્લાતસે પૈદા કરના ભી હૈ, મતલબ યે હૈ કે કુરઆન જો હકકી તરફસે નિહાયત સફાઈ ઔર વઝાહતસે નાઝિલ હુવા હૈ. ઉસકી આયતેં તુઝ પર તિલાવત કી જા રહી હૈં જિસે યે સુન રહે હૈં ઔર ફિર ભી ન ઈમાન લાતે હૈં, ન અમલ કરતે હૈં, તો ફિર આખિર ઈમાન કિસ ચીઝ પર લાએંગે.

---

(૮૦) અલ્લાહુલ્લઝી સખ્ખર લકુમુલ્ બહ્ર લિતજ્રિયલ્ ફુલ્કુ ફીહિ બિઅમ્રિહી વ લિતબ્તગૂ મિન્ ફઝ્લિહી વ લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. વ સખ્ખર લકુમ્ માફિસ્સમાવાતિ વમા ફિલ્ અર્ઝિ જમીઅમ્ મિન્હુ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન. (પા. ૨૫, જાસિયહ, ૧૨-૧૩)

તર્જુમા : અલ્લાહ હી હૈ જિસને તુમહારે લિયે દરિયાકો તાબેઅ બના દિયા તાકે ઉસકે હુકમસે ઉસમેં કશ્તિયાં ચલેં ઔર તુમ ઉસકા ફઝલ તલાશ કરો ઔર તાકે તુમ શુક્ર બજા લાઓ. ઔર આસમાન ઔર જમીનકી હર હર ચીઝકો ભી ઉસને અપની તરફસે તુમહારે લિયે તાબેઅ કર દિયા હૈ, જો ગૌર કરેં યકીનન વો ઉસમેં બહોતસી નિશાનિયાં પા લેંગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની નેઅમતેં બયાન ફરમા રહા હૈ કે ઉસીકે હુકમસે સમંદરમેં અપની મરઝીકે મુતાબિક સફર તય કરતે હો, બડી બડી કશ્તિયાં માલસે ઔર સવારીસે લદી હુઈ ઈધરસે ઉધર લે જાતે હો. તિજારતેં ઔર કમાઈ કરતે હો. યે ઈસ લિયે ભી હૈ કે ખુદાકા શુક્ર બજા લાઓ, નફા હાસિલ કરકે રબકા એહસાન માનો. ફિર ઉસને આસમાનકી ચીઝ જૈસે સૂરજ, ચાંદ, સિતારે ઔર જમીનકી ચીઝ જૈસે પહાડ નેહરેં ઔર તુમહારે ફાઈદેકી બેશુમાર ચીઝેં તુમહારે લિયે મુસખ્ખર કર દીં. યે સબ ઉસકા ફઝલ ઔર એહસાન ઈન્આમ ઔર ઈકરામ હૈ. ઔર ઉસી એકકી તરફસે હૈ. જૈસે ઈરશાદ હૈ; યાની તુમહારે પાસ જો નેઅમતેં હૈં સબ ખુદાકી દી હુઈ હૈં. ઔર અબ ભી તુમ સખ્તીકે વક્ત

ઉસકી તરફ ગિડગિડાતે હો.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં હર ચીઝ અલ્લાહ હીકી તરફસે હૈ ઔર યે નામ ઉસમેં નામ હૈ ઉસકે નામોંમેંસે. પસ યે સબ ઉસીકી જાનિબસે હૈ. કોઈ નહીં જો ઉસંસે છીના ઝપટી યા ઝગડા કર સકે. હર એક ઈસ યકીન પર હૈ કુ વો ઈસી તરહ હૈ. એક શખ્સને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમરસે સવાલ કિયા કે મખ્લૂક કિસ ચીઝસે બનાઈ ગઈ હૈ? આપને ફરમાયા નૂરસે ઔર આગસે ઔર અંધેરેસે ઔર મિટ્ટીસે, ઔર કહા જાઓ, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કો અગર દેખો તો ઉનસે ભી દરિયાફત કર લો. ઉસને આપસે ભી પૂછા. યેહી જવાબ પાયા. ફિર ફરમાયા વાપસ ઉનકે પાસ જાઓ ઔર પૂછો કે યે સબ કિસ ચીઝસે પૈદા કિયે ગયે? વો લૌટા ઔર સવાલ કિયા તો આપને યેહી આયત પઢ સુનાઈ. ગૌરો ફિક્ર રખનેવાલોંકે લિયે ઈસમેં ભી બહોત નિશાનિયાં હૈં.

---

(૮૧) ફલિલ્લાહિલ્ હમ્દુ રબ્બિસ્સમાવાતિ વ રબ્બિલ્ અર્ઝિ રબ્બિલ્ આલમીન. વ લહુલ્ કિબ્રિયાઉ ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, વહુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ.

(પા. ૨૫, જાસિયહ, ૩૬-૩૭)

તર્જુમા : પસ અલ્લાહકી તા'રીફ હૈ જો આસમાનોં ઔર જમીન ઔર તમામ જહાનકા પાલનહાર હૈ. તમામ (બુઝુર્ગી ઔર) બડાઈ આસમાનોં ઔર જમીનમેં ઉસીકી હૈ ઔર વોહી ગાલિબ ઔર હિકમતવાલા હૈ.

તશરીહ : અબ ઈરશાદ ફરમાતા હૈ કે તમામ હમ્દ જમીન ઔર આસમાન, ઔર હર ચીઝકે માલિક અલ્લાહ તઆલાકે લિયે હૈ જો કુલ જહાનકા પાલનહાર હૈ. ઉસીકી કિબ્રિયાઈ યાની સલ્તનત ઔર બડાઈ આસમાનોં ઔર જમીનમેં હૈ. વો બડી અઝમત ઔર બુઝુર્ગીવાલા હૈ. હર ચીઝ ઉસકે સામને પસ્ત હૈ. હર એક ઉસકા મોહતાજ હૈ.

સહીહ મુસ્લિમ શરીફકી હદીસે કુદસીમેં હૈ અલ્લાહ તઆલા જલ્લ વ આ'લા ફરમાતા હૈ અઝમત મેરા તેહબંદ હૈ ઔર કિબ્રિયાઈ મેરી ચાદર હૈ, જો શખ્સ ઉનમેંસે કિસીકો ભી મુઝસે લેના ચાહેગા મૈં ઉસે જહન્નમ રસીદ કરૂંગા યાની

બડાઈ ઔર તકબ્બુર કરનેવાલા દોઝખી હૈ. વો અઝીઝ હૈ યાની ગાલિબ. જો કભી કિસીસે મગ્લૂબ નહીં હોનેકા, કોઈ નહીં જો ઉસ પર રોક ટોક કર સકે ઉસકે સામને પડ સકે, વો હકીમ હૈ ઉસકા કોઈ કૌલ કોઈ ફેઅલ ઉસકી શરીઅતકા કોઈ મસ્અલા ઉસકી લિખ્ખી હુઈ તકદીરકા કોઈ હર્ફ હિકમતસે ખાલી નહીં. વો બુલંદી ઔર બરતરીવાલા હૈ. ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, ન ઉસકે સિવા કોઈ મસ્જૂદ.

(૮૨) અલ્હમ્દુ લિલ્લાહિલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ વ જઅલઝ્ ઝુલુમાતિ વન્નૂર, ષુમ્મલ્લઝીન કફરૂ બિરબ્બિહિમ્ યઅ્દિલૂન. હુવલ્લઝી ખલકકુમ્ મિન્ તીનિન્ ષુમ્મ કઝા અજલા, વ અજલુમ્ મુસમ્મન્ ઈન્દહૂ ષુમ્મ અન્તુમ્ તમ્તરૂન. વહુવલ્લાહુ ફિસ્સમાવાતિ વફિલ્ અર્ઝિ, યઅ્લમુ સિર્રકુમ્ વજહ્રકુમ્ વ યઅ્લમુ મા તક્સિબૂન. (પા. ૭, અન્આમ, ૧-૩)

તર્જુમા : તમામ તારીફેં અલ્લાહ હીકે લાઈક હૈં જિસને આસમાનોંકો ઔર જમીનકો પૈદા કિયા ઔર તારીકિયોં ઔર નૂકો બનાયા ફિર ભી કાફિર લોગ (ગૈરૂલ્લાહકો) અપને રબકે બરાબર કરાર દેતે હૈ. વો ઐસા હૈ જિસને તુમકો મિટ્ટીસે બનાયા ફિર એક વક્ત મુઅય્યન કિયા ઔર (દૂસરા) મુઅય્યન વક્ત ખાસ અલ્લાહ હીકે નઝદીક હૈ. ફિર ભી તુમ શક રખતે હો. ઔર વોહી હૈ મા'બૂદે બરહક આસમાનોંમેં ભી ઔર જમીનમેં ભી, વો તુમહારે પોશીદા અહવાલકો ભી ઔર તુમહારે ઝાહિર અહવાલકો ભી જાનતા હૈ ઔર તુમ જો કુછ અમલ કરતે હો ઉસકો ભી જાનતા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપને નફસે કરીમાકી મદહ (તા'રીફ) ફરમાતા હૈ કે ઉસને આસમાનોં ઔર જમીનોંકો પૈદા કિયા. ગોયા કે બંદોંકો હમ્દ કરના સિખલા રહા હૈ. દિનમેં નૂરકો ઔર રાતમેં તારીકીકો અપને બંદોંકે લિયે એક મન્ફઅત કરાર દેતા હૈ. યહાં લફઝ નૂરકો વાહિદ (એકવચન) લાયા ગયા હૈ ઔર ઝુલ્માતકો જમા (બહુવચન) લાયા ગયા હૈ ક્યૂંકે અશરફ ચીઝકો વાહિદ હી લાતે હૈં જૈસે કે અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ હૈ **અનિલ્ યમીનિ વશિમાલિ** ઔર **અન્ન હાઝા સિરાતી મુસ્તકીમન ફત્તબિઊહુ વલા તત્તબિઊસ્સુબુલ ફતફર્રક બિકુમ્ અન્**

સબીલિહ યહાં ભી યમીન વાહિદ હૈ ઔર શમાઈલ જમા હૈ ઔર અપને રાસ્તેકો લફ્ઝ સબીલ કેહકર વાહિદ લાયા હૈ ઔર ગલત રાસ્તોંકો સુબુલ કેહકર જમા લાયા હૈ. ગર્ઝ યે કે બાવજૂદ ઉસકે બાઝ બંદે કુફ્ર કરતે હૈં ઔર ઉસકે લિયે શરીક ઔર અદીલ કરાર દેતે હૈં. ઉસકે બીવી ઔર બચ્ચે બનાતે હૈં. ખુદાએ તઆલા ઈન બાતોંસે પાક હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ ઉસને તુમકો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા. યાની તુમહારે બાપ આદમ મિટ્ટીસે બનાએ ગયે થે ઔર મિટ્ટી હીને ઉનકે ગોશ્ત પોસ્તકી શકલ ઈખ્તિયાર કી. ફિર ઉનહીસે લોગ પૈદા હોકર મશરિક ઔર મગરિબમેં ફૈલ ગયે, ફિર આદમ (અલૈ.) ને અપની ઉમ્ર પૂરી કી ઔર અપને મુકર્રરહ વક્ત મૌત તક આં પહોંચે. અજલે ખાસ ઈન્સાનકી ઉમ્રે રવાં હૈ ઔર અજલે આમસે મુરાદ સારી દુનિયાંકી ઉમ્ર હૈ. યાની દુનિયાકે ખતમ હોને ઔર ઝવાલ પઝીર હોને તક ઔર દારે આખિરતકા વક્ત આને તક. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ઔર મુજાહિદ (રહ.) કેહતે હૈં કે પેહલી અજલસે મુરાદ મુદ્દતે દુનિયા હૈ ઔર અજલે મુસમ્માસે મુરાદ ઉમ્રે ઈન્સાન મૌતકે વક્ત તક હૈ. ગોયા કે વો ખુદાકે ઈસ કૌલસે માખૂઝ હૈ : **વહુવલ્લઝી યતવફ્ફાકુમ્** યાની વો રાતમેં તુમકો માર દેતા હૈ. ઔર દિનમેં તુમ જો કુછ કરતે હો ઉસે જાનતા હૈ. ઔર રાતમેં તો તુમ કુછ કર હી નહીં સકતે. યાની નીંદમેં હોતે હો જો કબ્ઝે રૂહકી શકલમેં હૈ. ઔર ફિર જાગતે હો તો અપને સાથિયોંકે પાસ, ગોયા વાપસ આ જાતે હો, ઉસ વક્તકો સિવાએ ઉસકે ઔર કોઈ નહીં જાનતા. જૈસે કે એક જગહ ફરમાયા હૈ કે ઉસકા ઈલ્મ ખુદા હીકો હૈ. ઉસકા વક્ત ખુદાકે સિવા ઔર કોઈ નહીં જાન સકતા. ઔર ઈસી તરહ યે કૌલે બારી હૈ કે અય નબી! તુમસે કિયામતકે બારેમેં પૂછતે હૈં કે વો કબ આએગી? સો તુમહેં ઉસકી ક્યા ખબર. ઉસકા ઈલ્મ તો ખુદા હીકો હૈ. ફિર પીછે વાલી આયતમેં ઈરશાદ હોતા હૈ કે તુમ કિયામતકે બારેમેં શક કરતે હો, વોહી આસમાનોં ઔર જમીનોંકા ખુદા તુમહારી છુપી બાતોંકો ભી જાનતા હૈ ઔર ખુલી બાતોંકો ભી ઔર તુમ જો કુછ કરતે હો ઉસસે અચ્છી તરહ વાકિફ હૈ.

---

(૮૩) અલમ્ યરૌ કુમ્ અહ્લક્ના મિન્ કબ્લિહિમ્ મિન્ કર્નિમ્ મક્કન્નાહુમ્ ફિલ્ અર્ઝિ મા લમ્ નુમક્કિલ્ લકુમ્ વ અર્સલ્ન સ્સમાઅ અલૈહિમ્

મિદ્‌રારા, વ જઅલ્નલ્ અન્હાર તજ્‌રી મિન્ તહ્‌તિહિમ્ ફઅહ્‌લક્‌નાહુમ્ બિઝુનૂબિહિમ્ વ અન્શઅ્‌ના મિમ્ બઅ્‌દિહિમ્ કર્‌નન્ આખરીન.(પા. ૭, અન્આમ, ૬)

તર્જુમા : ક્યા ઉનહોંને દેખા નહીં કે હમ ઉનસે પેહલે કિતની જમાઅતોંકો હલાક કર ચુકે હૈં જિનકો હમને દુનિયામેં ઐસી કુવ્વત દી થી કે તુમકો વો કુવ્વત નહીં દી, ઔર હમને ઉન પર ખૂબ બારિશેં બરસાઈ ઔર હમને ઉનકે નીચેસે નેહરેં જારી કીં. ફિર હમને ઉનકો ઉનકે ગુનાહોંકે સબબ હલાક કર ડાલા ઔર ઉનકે બાદ દૂસરી જમાઅતોંકો પૈદા કર દિયા.

તશરીહ : અલ્લાહ ઉનહેં સમઝા રહા હૈ ઔર ડરા રહા હૈ કે પેહલેકે લોગોંને જો ઉનસે ઝિયાદા કવી ઔર ઝિયાદા તા'દાદ થે ઔર માલ ઔર ઔલાદ ભી ઝિયાદા રખતે થે, દૌલત ઔર હુકૂમત ભી હાસિલ થી, ફિર ભી ઉનહેં કૈસા અઝાબ ઔર નિકાલ પહોંચા થા. ઈસી કિસમકે અઝાબસે તુમહેં ભી સાબિકા પડ સકતા હૈ. ક્યા ઉનહોંને નહીં દેખા કે હમને ઉનસે પેહલે કિતની હી કૌમોંકો હલાક કર દિયા હૈ, જો દુનિયામેં બડી કુદરત રખતે થે, કે ઐસે માલ ઔર ઔલાદ ઔર આ'માલ ઔર ઐસી શાનો શૌકત તુમહેં નસીબ હી નહીં, આસમાનસે હમ ઉનકે લિયે પાની બરસાતે થે, કભી ઉનહેં કહતસે સાબિકા નહીં પડા. હમને બાગાત ચશ્મે ઔર નેહરેં દે રખ્ખી થીં ઔર ઉસસે મકસદ ઉનહેં ફક્ત ઢીલ દેના થા ફિર ઉનકે ગુનાહોં ઔર નાફરમાનિયોંકે સબબ ઉનહેં હલાક કર દિયા. ઔર ઉનકી જગહ પર દૂસરી કૌમેં આબાદ કીં. પેહલે લોગ તો જાનેવાલે દિનકી તરહ ચલે ગયે ઔર દાસ્તાન બનકર રેહ ગયે. લેકિન ઈન બાદકે લોગોંને ભી પેહલેકે લોગોંકી તરહ અમલ કિયા ઔર સાબિકા લોગોંકી તરહ યે ભી હલાક હોકર રેહ ગયે. ચુનાંચે અય લોગો; ઈસ બાતસે ડરો કે તુમહેં ભી કહીં ઐસે હી હાલાતસે સાબિકા ન પડે. તુમસે નિમટના ખુદાકે લિયે ઉનસે ઝિયાદા અહમ કામ તો નહીં. તુમહારા રસૂલ જિસકી તુમ તકઝીબ કર રહે હો (ઝુઠલા રહે હો) તો યે તો ઉનકે રસૂલસે ભી ઝિયાદા અકરમ હૈ, ઈસ લિયે અગર અલ્લાહ ખાસ તૌર પર મહેરબાની ઔર અહેસાન ન કરે તો તુમ ઝિયાદા ઉકૂબત (સઝા) કે મુસ્તહિક હો.

---

(૮૪) વ ઈંય્યમ્ સસ્કલ્લાહુ બિઝુર્રિન્ ફલા કાશિફ લહૂ ઈલ્લા હુવ, વ

ઈંય્યમ્સસ્ક બિખૈરિન્ ફહુવ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર. વહુવલ્ કાહિરુ ફૌક ઈબાદિહી, વહુવલ્ હકીમુલ્ ખબીર. (પા. ૭, અન્આમ, ૧૭-૧૮)

તર્જુમા : ઔર અગર તુઝકો અલ્લાહ તઆલા કોઈ તકલીફ પહોંચાએ તો ઉસકા દૂર કરનેવાલા સિવા અલ્લાહકે ઔર કોઈ નહીં. ઔર અગર તુઝકો અલ્લાહ તઆલા કોઈ નફા પહોંચાએ તો વો હર ચીઝ પર પૂરી કુદરત રખનેવાલા હૈ.ઔર વોહી અલ્લાહ અપને બંદોંકે ઉપર ગાલિબ હૈ બરતર હૈ ઔર વોહી બડી હિકમતવાલા ઔર પૂરી ખબર રખનેવાલા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ખબર દે રહા હૈ કે વો નફા ઔર નુકસાનકા માલિક હૈ અપની મખ્લૂકાતમેં જૈસા ચાહે તસર્રુફ કરે, ઉસકી હિકમતકો ન કોઈ પીછે ડાલનેવાલા હૈ ન ઉસકી કઝા (ફૈસલા) કો કોઈ રોકનેવાલા હૈ. અગર વો નુકસાનકો રોક દે તો કોઈ જારી કરનેવાલા નહીં, ઔર ખૈરકો જારી કર દે તો કોઈ રોકનેવાલા નહીં. જૈસાકે ફરમાયા **મા યફ્તહિલ્લાહુ લિન્નાસિ મિર્રહ્મહ** યાની ખુદા જિસે જો રહમત દેના ચાહે ઉસે કોઈ રોક નહીં સકતા, ઔર જિસસે વો રોક લે ઉસે કોઈ દે નહીં સકતા. ઈસી લિયે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા **વહુવલ્ કાહિરુ ફૌક ઈબાદિહી** યાની વો ખુદા વો હૈ જિસકે લિયે લોગોંકે સર ઝુક ગયે હૈં. હર ચીઝ પર વો ગાલિબ હૈ ઉસકી અઝમત ઔર કિબ્રિયાઈ ઔર ઊંચે મરતબાકે સામને સબ પસ્ત હૈં. ઉસકા હર કામ હિકમત પર મુશ્તમિલ હૈ, વો ચીઝોંકે મવાઝેઅસે બાખબર હૈ. અગર વો કુછ દેતા હૈ તો મુસ્તહિક હીકો દેતા હૈ, ઔર રોક દેતા હૈ તો ગૈર મુસ્તહિકસે રોક દેતા હૈ.

---

(૮૫) **વ ઈન્દહૂ મફાતિહુલ્ ગૈબિ લા યઅ્લમુહા ઈલ્લા હુવ, વ યઅ્લમુ માફીલ્ બર્રિ વલ્ બહ્રિ, વમા તસ્કુતુ મિંવ્ વરકતિન્ ઈલ્લા યઅ્લમુહા વલા હબ્બતિન્ ફી ઝુલુમાતિલ્ અર્ઝિ વલા રત્બિવ્ વલા યાબિસિન્ ઈલ્લા ફી કિતાબિમ્ મુબીન. વહુવલ્લઝી યતવફ્ફાકુમ્ બિલ્લૈલિ વ યઅ્લમુ મા જરહ્તુમ્ બિન્નહારિ ષુમ્મ યબ્અષુકુમ્ ફીહિ લિયુક્ઝા અજલુમ્ મુસમ્મા, ષુમ્મ ઈલૈહિ મર્જિઉકુમ્ ષુમ્મ યુનબ્બિઉકુમ્ બિમા કુન્તુમ્ તઅ્મલૂન.** (પા. ૭, અલ અન્આમ, ૫૯-૬૦)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ તઆલા હીકે પાસ હૈં ગૈબકી કુંજિયાં, (ખઝાને)

ઉનકો કોઈ નહીં જાનતા બજુઝ અલ્લાહકે. ઔર વો તમામ ચીઝોંકો જાનતા હૈ જો કુછ ખુશ્કીમેં હૈં ઔર જો કુછ દરિયાઓંમેં હૈં. ઔર કોઈ પત્તા નહીં ગિરતા મગર વો ઉસકો ભી જાનતા હૈ, ઔર કોઈ દાના જમીનકે તારીક હિસ્સોંમેં નહીં પડતા ઔર ન કોઈ તર ઔર ન કોઈ ખુશ્ક ચીઝ ગિરતી હૈ મગર યે સબ કિતાબે મુબીનમેં હૈં. ઔર વો ઐસા હૈ કે રાતમેં તુમહારી રૂહકો (એક ગૂના) કબ્ઝ કર દેતા હૈ ઔર જો કુછ તુમ દિનમેં કરતે હો ઉસકો જાનતા હૈ ફિર તુમકો જગા ઉઠાતા હૈ. તાકે મીઆદે મુઈન તમામ કર દી જાએ ફિર ઉસીકી તરફ તુમકો જાના હૈ ફિર તુમકો બતલાએગા જો કુછ તુમ કિયા કરતે થે.

તશરીહ : ફિર ઈરશાદે બારી હૈ કે ગૈબકી બાતેં ખુદાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા, હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ગૈબકી બાતેં પાંચ હૈં, વો યે કે કિયામતકા વક્ત ખુદા તઆલાકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. દૂસરે પાનીકા બરસના. તીસરે યે કે હમલમેં લડકા હૈ યા લડકી. ચોથે યે કે કલ કોઈ શખ્સ ક્યા કરનેવાલા હૈ. પાંચવીં યે કે કોઈ શખ્સ નહીં જાનતા કે વો કિસ મકામમેં મરેગા. અલ્લાહ હી ઈન બાતોંસે ખબરદાર હૈ.

હદીસે ઉમર (રદિ.) મેં હૈ કે જિબ્રઈલ (અલૈ.) એક વક્ત એક એ'રાબીકી શકલો સૂરતમેં આપ (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ ઔર ઈમાન ઔર ઈસ્લામ ઔર એહસાનકે બારેમેં આપ (સ.અ.વ.) સે સવાલાત કિયે તો નબી (સ.અ.વ.) ને જવાબકે ઝિમનમેં ફરમાયા થા કે પાંચ ચીઝોંકા ઈલ્મ ખુદાકે સિવા કિસીકો નહીં, ફિર આયત તિલાવત કી **ઈન્નલ્લાહ ઈન્દહૂ ઈલ્મુ સ્સાઅહ** ઔર **વ યઅ્લમુ માફિલ્ બર્રિ વલ્ બહ્રિ.** યાની ઉસકા ઈલ્મ કરીમ જમીઅ મૌજૂદાત બર્રી વ બહરી પર મુહીત હૈ. જમીન ઔર આસમાનકા કોઈ ઝર્રા ઉસસે મખ્ફી નહીં; સરી સરીને ક્યા ખૂબ કહા હૈ યાની ખુદા તઆલાસે કોઈ ઝર્રા ભી મખ્ફી નહીં રેહ સકતા, ચાહે દેખનેવાલોંસે કોઈ ચીઝ ખુલી રહે યા ઢકી રહે.

અલ્લાહ તઆલાકા ફરમાન **વમા તસ્કુતુ મિંવ્ વરકતિન્ ઈલ્લા યઅ્લમુહા** જબ વો જમાદાત તકકી હરકાતકો જાનતા હૈ તો ફિર હયવાનાત ઔર ખુસૂસન જિન્ન ઔર ઈન્સકી હરકાત ઔર આ'માલકો કૈસે ન જાનેગા જબ

કે વો મુકલ્લફ ભી હૈં. જૈસાકે ફરમાયા યઅ્લમુ ખાઈનતલ્ અઅ્યુનિ વમા તુખ્ફિસ્સુદૂર બર્ર ઔર બહરકે હર શજર તક પર એક ફરિશ્તા મુઅક્કિલ હૈં જો પત્તોંકે ગિરને તકકી યાદ દાશ્ત રખતા હૈ. કિતાબ લૌહે મહેફૂઝમેં હર તર ઔર ખુશ્ક હર સીધી ટેઢી બાત ઔર જમીનકી તારીકિયોંકે અંદરકા એક એક ઝર્રા તક લિખ્ખા હુવા હૈ, હર દરખ્ત બલ્કે સૂઈકે નાકે પર ભી ફરિશ્તા મુકર્રર હૈ યાની લિખતા હૈ કે કબ યે તરોતાઝા હુવા ઔર કબ સૂખ ગયા. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને કહા કે અલ્લાહને દવાતકો પૈદા કિયા ઔર અલવાહ પૈદા કિયે ઔર દુનિયામેં તમામ હોનેવાલે ઉમૂર દર્જ કિયે કે કૈસી મખ્લૂક પૈદા હોગી, રિઝક ઉસકો હલાલ મિલેગા યા હરામ, અમલ ઉસકા નેક હોગા યા બદ. ઉમર બિન આસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે તીસરી જમીનસે નીચે ઔર ચોથીકે ઉપરકે જિન્નાતોંને તુમહારે લિયે ઝાહિર હોના ચાહા લેકિન ઉનકા નૂર ઔર રોશની કિસી ઝાવિયાસે ભી તુમહેં દિખાઈ ન દે સકી, યે અલ્લાહ તઆલાકી ખવાતીમ હૈં કે હર ખાતિમ પર એક ફરિશ્તા હૈ અલ્લાહ તઆલા હર રોઝ એક ફરિશ્તાકો ભેજકર કેહતા હૈ કે જો ખાતિમ તેરે હવાલે હૈ ઉસકી હિફાઝત કર. અલ્લાહ પાક ફરમાતા હૈ કે વો અપને બંદોંકો રાતકે વક્ત સોનેકે વક્ત વફાત દેતા હૈ ઔર યે વફાતે અસગર હૈ જૈસાકે જબ અલ્લાહ તઆલાને કહા અય ઈસા મૈં તુમહેં વફાત દેનેવાલા હૂં ઔર અપની તરફ તુમહેં ઉઠા લેનેવાલા હૂં. ઔર ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા મૌતકે વક્ત નુફૂસકો વફાત દે દેતા હૈ ઔર જો બહાલતે ખ્વાબ મર નહીં જાતે હૈં વો ઐસે નુફૂસ હોતે હૈં ઉન પર તારી હોનેવાલી મૌત રોક દી જાતી હૈ. ઔર ઉન પર દૂસરી મૌત ભેજી જાતી હૈ યાની નીંદ ઔર યે મુકર્રરહ મૌત તક હોતા રેહતા હૈ. ઈસ આયતમેં દો વફાતોંકા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ. એક મૌત કુબ્રા દૂસરી મૌત સુગરા, ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે વો રાતકે વક્ત તુમકો વફાત દે દેતા હૈ તુમ કારોબારસે રૂક જાતે હો લેકિન દિનમેં તુમ અપને કામમેં લગે રેહતે હો ઔર વો તુમહારે દિન ભરકે આ'માલકો જાનતા હૈ, યે એક જુમ્લા હૈ જો ઈસ બાત પર દલાલત કરતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકા ઈલ્મ અપની મખ્લૂક પર કૈસા મુહીત હૈ રાતકે વક્ત હાલતે સુકૂનમેં ઔર દિનમેં બહાલતે હરકાત. જૈસાકે

ફરમાયા **સવાઉમ્ મિન્કુમ્ મન્ અસર્રલ્ કૌલ વ મન્ જહર બિહી વ મન્ હુવ મુસ્તખ્ફિમ્ બિલ્લૈલિ વ સારિબુમ્ બિન્નહાર** યાની છુપા ઔર ખુલા રાતકા યા દિનકા સબ ઉમૂરકા ઉસે ઈલ્મ હૈ. ઔર ફરમાયા **વ મિર્રહ્મતિહી જઅલ લકુમુલ્ લૈલ વન્નહાર** યાની યે અલ્લાહ તઆલાકી રહમત હૈ કે તુમહારે લિયે દિન ઔર રાત બનાયા તાકે રાતમેં સુકૂન હાસિલ કરો ઔર દિનમેં કમાઓ ખાઓ. ઔર ફરમાયા કે હમને રાતકો તુમહારે લિયે લિબાસ બનાયા ઔર દિનકો તલબે મઆશકા વક્ત. ઈસી લિયે નીચેવાલી આયતમેં ફરમાતા હૈ કે રાતકો વો માર દેતા હૈ ઔર દિનમેં જો આ'માલ તુમને કર રખ્ખે હૈં ઉનહેં જાનતા હૈ. ફિર ઈસ ઝાહિરી મૌતકે બાદ દિનકે વક્ત ફિર તુમહેં જીતા જાગતા ઉઠાતા હૈ. હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે હર ઈન્સાનકે સાથ એક ફરિશ્તા હોતા હૈ જબ વો સો જાએ તો ઉસકે નફસકો લે લેતા હૈ. ઔર ખુદાકે પાસ લે જાતા હૈ. અગર અલ્લાહ તઆલા ફરમાએ કે રોક રખ તો રોક લેતા હૈ વરના ફિર ઉસકે જિસ્મમેં વાપસ કર દેતા હૈ. **હુવલ્લઝી યતવફ્ફાકુમ્**કા યેહી મતલબ હૈ. અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ યાની હર શખ્સકા મુકર્રરહ વક્ત પૂરા હો જાને પર ઉસકી જાન ખુદા તઆલાકે પાસ પહોંચા દી જાતી હૈ. અલ્લાહ પાક ઉસકો બતલા દેતા હૈ કે તૂ ક્યા અમલ કરતા થા ઔર ફિર ઉસકા બદલા દેતા હૈ, ખૈર હો તો ખૈરકા બદલા, બદ હૈ તો બદ. ઔર અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ **વહુવલ્ કાહિરુ ફૌક ઈબાદિહી** યાની વો હર ચીઝ પર ગાલિબ હૈ ઔર હર ચીઝ ઉસકે સામને ઝુકી હુઈ હૈ ઉસને ઈન્સાન પર મલાઈકહ મુકર્રર કર રખ્ખે હૈં જો ઉસકી હર આન હિફાઝત કરતે હૈં જૈસેકે ફરમાયા કે ઈન્સાનકે આગે પીછે ફરિશ્તે હોતે હૈં જો અલ્લાહકે હુકમસે ઉસકી હિફાઝત કરતે રેહતે હૈં. જૈસાકે ફરમાયા **ઈન્ન અલૈકુમ્ લહાફિઝીન** ઔર ફરમાયા **ઈઝ્ યતલક્કલ્ મુતલક્કિયાન** ઔર ફરમાયા કે જબ તુમમેંસે કિસીકો મૌત આ જાતી હૈ હમારે મલાઈકહ ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લેતે હૈં.

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે મલેકુલ મૌતકે કઈ ફરિશ્તે મદદગાર હૈં જો જિસ્મસે રૂહ ખીંચતે હૈં. ઔર જબ હલક તક વો રૂહ આ પહોંચતી હૈ તો મલેકુલ મૌત કબ્ઝ કર લેતે હૈં. ફિર ફરમાયા યાની વો રૂહે મુતવફ્ફાકી હિફાઝતમેં

કોઈ કમી નહીં કરતે. ફિર ઉસકો વહાં પહોંચા દેતે હૈં જહાં ખુદાકી મરઝી હોતી હૈ. અગર વો નેક હો તો ઈલ્લિય્યીનમેં જગહ દી જાતી હૈ ઔર અગર ફાજિર હો તો સિજ્જીનમેં. જો દોઝખકા તબ્કા હૈ, ખુદાકી પનાહ. ફિર યે મલાઈકહ ઉન રૂહોંકો અપને મૌલાએ હકકી તરફ ફેર દેતે હૈં.

યહાં હમ એક હદીસ ઝિક્ર કરતે હૈં જિસકો અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને રિવાયત કિયા હૈ કે હઝરત સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વ સલ્લમને ફરમાયા કે મરનેવાલેકે પાસ મલાઈકહ આતે હૈં, અગર વો મર્દે સાલેહ હો તો કેહતે હૈં કે આજા અય નફસે તય્યિબા! તૂ તો જસદે તય્યિબમેં થા. દુનિયાસે મહમૂદ વાપસ આ. તુઝકો જન્નતકે રહ ઔર ઈમાનકી ખૂશખબરી હૈ, ખુદા તુઝસે નારાઝ નહીં. જબ યે મુસલસલ કહતે રેહતે હૈં તો રૂહ જિસ્મસે નિકલ આતી હૈ વો ઉસે લેકર આસમાન પર ચઢતે આસમાનકા દરવાઝા ઉસકે લિયે ખુલ જાતા હૈ પૂછા જાતા હૈ, કૌન હૈ? કહા જાતા હૈ કે ફલાંકી રૂહ હૈ. તો આસમાનકે ફરિશ્તે કેહતે હૈં કે મરહબા અય નફસે તય્યિબા તૂ જિસ્મે તય્યિબમેં થા. તુઝે ખૂશખબરી હૈ યહાં તક કે વો ઉસે લેકર ઉસ આસમાન તક પહોંચતે હૈં જહાં અલ્લાહ પાક હૈ. ઔર અગર વો જાન બદકારકી જાન હૈ તો કેહતે હૈં કે અય ખબીસ જિસ્મમેં રેહનેવાલી ખબીસ જાન; નિકલ ઝલીલ બનકર, તુઝે હમીમ ઔર ગસ્સાકકી ખૂશખબરી હૈ ઔર તેરે લિયે ઉસી પીપ ઔર આબે ગરમકી તરહ ઔર દૂસરે અઝાબ ભી હૈં. બારબાર કેહનેકે બાદ જબ વો નિકલતી હૈં તો ઉસે લેકર આસમાન પર ચઢ જાતે હૈં. દરવાઝા ખુલ જાતા હૈ પૂછા જાતા હૈ કૌન હૈ? કહા જાતા હૈ ફલાં. તો ફરિશ્તે કેહતે હૈં લા'નત હૈ તુઝ પર અય નફસે ખબીસા! તેરે લિયે આસમાનકા દરવાઝા નહીં ખુલેગા. ફિર વો જાન અપની કબરકી તરફ વાપસ કર દી જાતી હૈ ઔર મોહતમલ હૈ કે યે મુરાદ હો કે ષુમ્મ રુદ્દૂ યાની સારી મખ્લૂકકો કિયામતકે રોઝ ખુદા તઆલાકી તરફ રદ કિયા જાએગા ઔર અલ્લાહ પાક હસ્બે ઈન્સાફ ઉન પર હુકમ સાદિર ફરમાએગા જૈસાકે ફરમાયા **ઈન્નલ્ અવ્વલીન વલ્ આખિરીન લમજ્મૂઊન ઈલા મીકાતિ યૌમિમ્ મઅ્લૂમ** ઔર ફિર વારિદ હૈ **વ હશર્નાહુમ્ ફલમ્ નુગાદિર્ મિન્હુમ્ અહદા** યાની અવ્વલીન ઔર આખિરીન સબકો બરોઝે કિયામત જમા કિયા જાએગા. હમ સબકો ઉઠાએંગે. કિસીકો

નહીં છોડેંગે ઔર અલ્લાહ કિસી પર ઝુલ્મ નહીં કરેગા. વો મૌલાએ હક હૈ હુકમ સિર્ફ ઉસીકા ચલતા હૈ. વો બહોત જલ્દ સબકા હિસાબ લેગા.

(૮૬) કુલ્ મંય્યુન્જીકુમ્ મિન્ ઝુલુમાતિલ્ બર્રિ વલ્ બહ્રિ તદ્ઉનહૂ તઝર્રુઅંવ્ વ ખુફ્યહ, લઈન્ અન્જાના મિન્ હાઝિહી લનકૂનન્ન મિનશ્શાકિરીન. કુલિલ્લાહુ યુનજ્જીકુમ્ મિન્હા વ મિન્ કુલ્લિ કર્બિન્ ષુમ્મ અન્તુમ્ તુશ્રિકૂન. કુલ્ હુવલ્ કાદિરુ અલા અંય્યબ્અષ અલૈકુમ્ અઝાબમ્ મિન્ ફૌકિકુમ્ અવ્ મિન્ તહ્તિ અર્જુલિકુમ્ અવ્ યલ્બિસકુમ્ શિયઅંવ્ વયુઝીક બઅ્ઝકુમ્ બઅ્સ બઅ્ઝ, ઉન્ઝુર્ કૈફ નુસર્રિફુલ્ આયાતિ લઅલ્લહુમ્ યફ્કહૂન. (પા. ૭, અન્આમ, ૬૩-૬૫)

તર્જુમા : આપ કહિયે કે વો કૌન હૈ જો તુમકો ખુશ્કી ઔર દરિયાકી ઝુલુમાતસે નજાત દેતા હૈ. તુમ ઉસકો પુકારતે હો ગિડગિડાકર ઔર ચુપકે ચુપકે, કે અગર તૂ હમકો ઉનસે નજાત દે દે તો હમ જરૂર શુક્ર કરનેવાલોંમેંસે હો જાએંગે. આપ કેહ દીજિયે કે અલ્લાહ હી તુમકો ઉનસે નજાત દેતા હૈ ઔર હર ગમસે, તુમ ફિર ભી શિર્ક કરને લગતે હો. આપ કહિયે કે ઉસ્ પર ભી વોહી કાદિર હૈ કે તુમ પર કોઈ અઝાબ તુમહારે ઉપરસે ભેજ દે યા તુમહારે પાંવ તલેસે યા કે તુમકો ગિરોહ ગિરોહ કરકે સબકો ભિડા દે ઔર તુમહારે એકકો દૂસરેકી લડાઈ ચખા દે. આપ દેખિયે તો સહી હમ કિસ તરહ દલાઈલ મુખ્તલિફ પેહલૂઓંસે બયાન કરતે હૈં શાયદ વો સમઝ જાએં.

તશરીહ : અલ્લાહ અપને બંદોં પર એહસાનકા ઝિક્ર ફરમા રહા હૈ કે હમને ખુશ્કી ઔર દરિયાકી તારીકિયોંસે ઉન પરેશાન હાલોંકો કૈસે નજાત દી જબકે બર્રી મુશ્કિલાત ઔર બહરી ગરદાબમેં ફંસ ગયે થે જહાં મુખાલિફ હવાએં ચલ રહી થીં, ઔર ઉસ વક્ત વો દુઆકે લિયે ખુદાએ વાહિદકો મખ્સૂસ કર રહે થે જૈસાકે એક જગહ ફરમાયા કે જબ તુમહેં સમંદરમેં કિસી નુકસાનસે સાબિકા પડતા હૈ. તો ઉસ વક્ત યે સારે શુરકાઅકો ભૂલ જાતે હૈં કોઈ બુત યાદ નહીં આતા ઔર યાદ આતા હૈ તો સિર્ફ ખુદા. કૌલે પાક હૈ કે તુમહારા ખુદા વોહી ખુદા તો હૈ જો બહરો બરમેં લે ચલતા હૈ ઔર જબ જહાઝ ખૂશગવાર ઔર મુવાફિક હવાકે સાથ ચલતે હૈં

તો બડે ખૂશ રેહતે હો, ઔર જબ હવા મુખાલિફ ચલતી હૈ ઔર હર તરફસે મૌજેં ટક્કર દેતી રેહતી હૈં ઔર યકીન હો જાતા હૈ કે અબ તો મૌતમેં ઘિર ગયે તો બડે ખુલૂસસે ખુદાકો પુકારતે હૈં કે અય ખુદા અગર ઈસ મુસીબતસે તૂ હમેં નજાત બખ્શેગા તો હમ બહોત શુક્ર ગુઝાર બંદે બનેંગે. ઔર ઈરશાદ હોતા હૈ કે ગૌર તો કરો કે બહરો બરકી તારીકિયોંમેં તુમહેં સીધી રાહ કૌન ચલાતા હૈ. ઔર ખૂશ આઈન્દ હવાઓંકો અપની રહમતસે કૌન ભેજતા હૈ, ક્યા અલ્લાહકે સાથ કોઈ ઔર ખુદા ભી હૈ જિસે તુમને શરીક બના લિયા હો? ઔર યે આયતે કરીમા ઝુલુમાત બહરો બર સે કૌન નજાત દેતા હૈ જિસકો તુમ પોશીદા ઔર ઝાહિરમેં પુકારતે હો કે અગર તૂ હમેં નજાત દે તો હમ શુક્રગુઝાર બનેંગે. કેહ દો કે અલ્લાહ હીને તુમહેં ઉસસે ઔર હર દર્દ ઔર કર્બસે નજાત બખ્શી હૈ. લેકિન તુમ ભી ખૂશહાલીમેં બુતોંકો ઉસકા શરીક બનાતે હો. ખુદા ઉસ પર કાદિર હૈ કે તુમ પર અઝાબ નાઝિલ ફરમાએ જૈસાકે ખુદાને ફરમાયા હૈ કે તુમહારા રબ હી જહાઝોંકો સમંદરમેં ચલાતા હૈ. તાકે તુમ દૌલત કમાઓ. વો તુમ પર રહીમ ઔર કરીમ હૈ. ઔર જબ તુમહેં કોઈ સમંદરકે ખતરાતસે બચાકર ખુશ્કી પર લા ખડા કરતા હૈ. તો ખુદાસે એ'રાઝ કર જાતે હો. ઈન્સાન બડા હી નાશુક્ર ગુઝાર હૈ જમીન પર આનેકે બાદ ક્યા તુમ બચ ગયે? વો ચાહે તો પાનીમેં ડુબોનેકી તરહ ક્યા જમીનકે અંદર ભી તુમહેં નહીં ધંસા સકતા. યા તુમ પર આસમાનસે પથરાવ હો જાએ ઔર ફિર કોઈ તુમહારા મદદગાર ન હો વો તુમહેં ફિર સમંદરકા સફર કરાકે ઔર બાદે મુખાલિફકો (મુખાલિફ હવાકો) ભેજકર તુમહેં ગર્ક કર સકતા હૈ. ખુદા તઆલા કાદિર હૈ કે ચાહે તો તુમહારે સરકે ઉપરસે યા તુમહારે પૈરોં તલે હીસે તુમ પર અઝાબ ભેજ દે. યે મુશરિકીનસે ખિતાબ થા. મુજાહિદ (રહ.) કેહતે હૈં કે યે તંબીહ ઉમ્મતે મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) કે લિયે હૈ. યહાં હમ ચંદ અહાદીસ ઝિક્ર કરેંગે જો ઈસીસે મુતઅલ્લિક હૈં. ભરોસા ખુદાહી પર હૈ, બુખારી (રહ.) ને ઈસ ઉપરવાલી આયતકે બારેમેં ફરમાયા કે **યલ્બિસકુમ્** યાની તુમ ફિરકે બન બનકર આપસમેં તફરેકા બંદિયાં કરને લગો ઔર એક દૂસરેસે લડ બૈઠો, યાની અલ્લાહ ચાહે તો તુમહેં ઐસે અઝાબમેં ભી મુબ્તલા ફરમા સકતા હૈ. જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે

જબ યે આયત ઉતરી યાની **અઝાબમ્ મિન્ ફૌકિકુમ્** વાલી તો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા **અઊઝુબિ વજ્હિક ઔર તહ્તિ અર્જુલિકુમ્** કે વક્ત ભી ફરમાયા **અઊઝુબિ વજ્હિક** યાની અય ખુદા તેરી પનાહ. ઔર જબ **અવ્ યલ્બિસકુમ્ શિયઅન્** સુના તો ફરમાયા યે નિસ્બતન સહલ હૈ. જાબિર (રહ.) સે રિવાયત હૈ કે જબ યે આયત ઉતરી કે **કુલ હુવલ્ કાદિરુ** તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા **અઊઝુબિલ્લાહિ મિન્ ઝાલિક** ફિર **મિન્ તહ્તિ અર્જુલિકુમ** સુનકર ભી ફરમાયા **અઊઝુબિલ્લાહિ** ફિર **યલ્બિસકુમ્ શિયઅન** સુનકર ફરમાયા યે આસાન તર હૈ. અગર ઈસ પર ભી આપ (સ.અ.વ.) પનાહ માંગતે તો માંગ સકતે થે. સઅદ બિન અબી વક્કાસ (રદિ.) સે ભી રિવાયત હૈ કે ઈસ આયતકો સુનકર આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે યે બાત હોકર રહેગી ઔર અભી તક હુઈ નહીં હૈ.

એક હદીસ સઅદ બિન અબી વક્કાસ (રદિ.) સે મરવી હૈ હમ નબી (સ.અ.વ.) કે સાથ ચલે ઔર મસ્જિદે બની મુઆવિયામેં આએ, વહાં આપ (સ.અ.વ.) ને દો રકા'તેં પઢીં. હમને ભી આપ (સ.અ.વ.) કે સાથ નમાઝ પઢી. ફિર આપ (સ.અ.વ.) દેર તક રબ અઝ્ઝ વ જલ્લસે મુનાજાતમેં મસરૂફ રહે ફિર ફરમાને લગે કે મૈંને તીન બાતોંકી ખુદાસે દરખ્વાસ્ત કી થી કે મેરી ઉમ્મત ફિરઔનિયોંકી તરહ ગર્ક હોકર તબાહ ન હો ઔર કહતસે હલાક ન હો ઔર ઉનકે ગિરોહોંકે અંદર જંગ બરપા ન હો જાએ, તો પેહલી દો બાતેં તો મંઝૂર કર લી ગઈ ઔર તીસરી બાત નામંઝૂર કી ગઈ.

જાબિર બિન અતીક (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હમારે પાસ અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર (રદિ.) મકામે બની મુઆવિયામેં આએ જો અન્સારકા એક ગાંવ હૈ. ઔર કહા ક્યા તુમ જાનતે હો કે તુમહારી ઈસ મસ્જિદમેં નબી (સ.અ.વ.) ને કહાં નમાઝ પઢી થી? મૈંને કહા, હાં. ઔર એક ગોશે (કોના) કી તરફ ઈશારા કિયા. ફિર પૂછા વહાં આપ (સ.અ.વ.) ને કિન તીન બાતોંકી દુઆ કી થી? મૈંને કહા, હાં, આપ (સ.અ.વ.) ને દુઆ કી થી કે કોઈ દુશ્મન મેરી ઉમ્મત પર ગાલિબ ન હો ઔર કહત ઉનહેં હલાક ન કરે તો યે દોનોં બાતેં મંઝૂર કર લી ગઈ, ઔર યે ભી દુઆ કી થી કે ઉનકી આપસમેં જંગ ન હો તો યે દુઆ કુબૂલ ન હુઈ, તો અબ્દુલ્લાહ

બિન ઉમર (રદિ.) ને કહા કે તુમને ઠીક કહા. ચુનાંચે કિયામત તક મુસલમાનોંકી આપસમેં જંગેં હોતી રહેંગી.

મઆઝ બિન જબલ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે મૈં રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા તો કહા ગયા કે અભી ચલે ગયે હૈં, જહાં જાતા કહા જાતા કે અભી યહાંસે ચલે ગયે. હત્તાકે મૈંને આપ (સ.અ.વ.) કો એક જગહ નમાઝ પળ્હતે દેખા મૈં ભી આપ (સ.અ.વ.) કે સાથ નમાઝ પળ્હને ખડા હો ગયા. આપ (સ.અ.વ.) ને બહોત લંબી નમાઝ પળ્હી, નમાઝકે બાદ મૈંને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપને બડી લંબી નમાઝ પળ્હી. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા મૈં સલાતુલ ખૌફ ઔર રગબત પળ્હ રહા થા. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને ઉનહેં અપની તીન દુઆઓંકા ઝિક્ર ફરમાયા.

ખબ્બાબ બિન અરત (રદિ.) મૌલા બની ઝહરાસે રિવાયત હૈ જો બદરમેં નબી (સ.અ.વ.) કે સાથ હાઝિર થે, કેહતે હૈં કે એક દિન મૈં તમામ રાત નબી (સ.અ.વ.) કે સાથ નમાઝ પળ્હતા રહા. હત્તાકે જબ આપ (સ.અ.વ.) ને નમાઝ પળ્હકર સલામ ફેરા તો મૈંને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આજ આપને ઐસી નમાઝ પળ્હી કે મૈંને કભી નહીં દેખા થા. તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. હાં, યે નમાઝ ઉમ્મીદ ઔર રજા કી થી જિસકે બાદ મૈંને ખુદાસે તીન બાતોંકી દરખ્વાસ્ત કી થી. ઉસકે બાદ પૂરી હદીસ મઝકૂર હૈ.

શદ્દાદ બિન ઔસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મેરે લિયે જમીનકે મશરિક ઔર મગરિબ કરીબ કર દિયે ગયે ઔર યે કે મેરી ઉમ્મત ઉન સબ પર માલિક હો જાએગી ઔર મુઝે દોનોં ખઝાને દિયે ગયે હૈં. ખઝાનએ અબ્યઝ (સફેદ ખજાના) ભી ઔર ખઝાનએ અહમર (લાલ ખજાના) ભી. ઔર મૈંને સવાલ કિયા થા કે ઉસકે સાથ અય ખુદા યે ભી હો કે મેરી ઉમ્મત કહતસે ન મરે ઔર ન કોઈ દુશ્મન ઉન પર ઐસા મુસલ્લત હો કે ઉમૂમી હલાકત લા ડાલે ઔર ઉનમેં ગિરોહ બંદી ન હો જાએ કે એક દૂસરેસે જંગ કરને લગેં. તો અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા અય મુહમ્મદ મૈંને જો તકદીર કાઈમ કર દી વો હોકર રહેગી. મૈંને તુમહારી દોનોં બાતેં તો મંઝૂર કીં લેકિન તુમહારી ઉમ્મત બાઝકો બાઝ

હલાક કરેગી યા કૈદ કિયા કરેગી. ઔર નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મુઝે અગર અપની ઉમ્મત પર ખૌફ હૈ તો ગુમરાહ ઈમામોં ઔર સરદારોંકા હૈ જો એક બાર મેરી ઉમ્મતમેં તલવાર ચલ પડેગી તો ફિર ન રૂકેગી ઔર કિયામત તક આપસમેં જંગ વ જિદાલકા સિલસિલા કાઈમ રહેગા.

નાફેઅ બિન ખાલિદ ખઝાઈ (રહ.) ને અપને બાપસે રિવાયત કી હૈ જો કે અસ્હાબે રસૂલસે થે ઔર બૈઅતે રિઝવાન તહતુશ્શજરમેંસે થે કે એક દિન નબી (સ.અ.વ.) ને નમાઝ પળ્હી, લોગ આપ (સ.અ.વ.) કો ઘેરે હુએ થે, આપ (સ.અ.વ.) ને હલ્કી નમાઝ પળ્હી લેકિર રૂકૂઅ ઔર સુજૂદ કામિલ કિયા લેકિન જબ જુલૂસ કિયા તો જુલૂસ બહોત લંબા થા. હત્તાકે હમમેંસે બાઝ, બાઝકો ઈશારા કરને લગે કે શાયદ હઝરત (સ.અ.વ.) પર વહી ઉતર રહી હૈ. તો હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા નહીં, મૈં સલાતે રગબત ઔર રહબત પળ્હ રહા થા ફિર ઈન તીનોં બાતોંકી પૂરી હદીસ દર્જ હૈ. વો યે હદીસ સુના ચુકે તો મૈંને કહા ક્યા તુમહારે બાપને રસૂલુલ્લાહ (અલૈ.) સે સુના હૈ? તો કહા હાં, હઝરત (સ.અ.વ.) કી ઝબાનસે સુના હૈ ઔર અપની ઈન દસ ઉન્ગલિયોંકે બરાબર દસ દફા.

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મૈંને ખુદાએ અઝ્ઝ વ જલ્લસે દુઆ કી થી કે મેરી ઉમ્મતકો ચાર ચીઝોંસે દૂર રખ. ચુનાંચે દો બાતોંસે અલ્લાહ તઆલાને મેરી ઉમ્મતકો મહેફૂઝ રખ્ખા. ઔર દોસે નહીં રખ્ખા. મૈંને દુઆ કી થી કે મેરી ઉમ્મત પર આસમાનસે પથરાવ ન હો ઔર અહલે ફિરઔનકી તરહ વો ગર્ક હોકર ન મરેં, ઔર ઉનમેં તફરેકાગીરી ન હો ઔર યે કે વો એક દૂસરેસે જંગ ન કરેં, તો અલ્લાહ તઆલાને પથરાવ ન હોને ઔર ગર્કસે મહેફૂઝ રેહનેકી દુઆએં તો કુબૂલ કર લીં, લેકિન આપસમેં ફિરકા પસંદી ઔર ગિરોહ બંદી ઔર જંગો કિતાલ બાકી રહા, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે જબ યે આયત ઉતરી કુલ્ હુવલ્ કાદિરુ તો નબી (સ.અ.વ.) ઉઠે, વુઝૂ કિયા, ઔર દુઆ માંગને લગે કે અય ખુદા! મેરી ઉમ્મત પર ઉપર ઔર નીચેસે અઝાબ નાઝિલ ન ફરમા ઔર ઉનમેં ગિરોહબંદી ઔર જંગ ન હો, તો જિબ્રઈલ (અલૈ.) આએ ઔર કહા અય મુહમ્મદ (સ.અ.વ.)! અલ્લાહ તઆલાને

તુમહારી ઉમ્મતકો આસમાનસે અઝાબ નાઝિલ હોને ઔર પાંવ તલેસે અઝાબ ઉબલનેસે મહેફૂઝ કર દિયા હૈ, આસમાની અઝાબસે પથરાવ મુરાદ હૈ ઔર પાંવ તલેકે અઝાબસે જમીનમેં ધંસ જાના મુરાદ હૈ. યે ચાર ચીઝેં થીં જિનમેંસે દો નબી (સ.અ.વ.) કી વફાતસે પચ્ચીસ બરસ બાદ હી ઝાહિર હોને લગીં. યાની આપસમેં ઈખ્તિલાફે રાય ઔર ગિરોહબંદી ઔર મુસલમાનકી દો પાર્ટિયોંમેં જંગ ઔર જિદાલ રજમ ઔર ખસફસે ઉમ્મતે મુહમ્મદી (સ.અ.વ.) મામૂન ઔર મહેફૂઝ રખ્ખી ગઈ. ઈસ આયતકે બારેમેં અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) મસ્જિદમેં યા મિમ્બર પર ચીંખ ચીંખકર ફરમાતે થે કે અય લોગો! તુમ પર અલ્લાહકી આયત ઉતર ચુકી હૈ. અગર અઝાબ આસમાનસે આએગા તો કોઈ નહીં બચેગા, ઔર અગર પાંવ તલેસે આએગા તો તુમ જમીનમેં ધંસકર હલાક હો જાઓગે. અગર જમાઅતોંમેં બટ જાઓગે ઔર આપસમેં જંગ છિડ જાએગી તો યે સબસે બદતર બાત હોગી. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે ઈસ આયતમેં **અઝાબમ્ મિન્ ફૌકિકુમ**સે બુરે પેશવા મુરાદ હૈં. ઔર **તહ્તિ અર્જુલિકુમ** સે બુરે ખાદિમ ઔર બુરે પીર મુરાદ હૈં. યા યે કે અમીર ઔર ગરીબ મુરાદ હૈં, ઈબ્ને જરીર (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ સિહ્હતકી ગવાહી ખુદાએ પાકકા યે કૌલ દેતા હૈ **અ અમિન્તુમ્ મન્ ફીસ્સમાઈ** યાની ક્યા તુમ ઉસસે મહેફૂઝ હો કે ખુદા તુમહેં જમીનમેં ધંસા દે ઔર વો ભડકને ઔર ઉબલને લગે યા ઈસ બાતસે મહેફૂઝ હો કે આસમાનસે પેહલેકી કૌમોંકી તરહ પત્થર બરસાએ. અન્કરીબ તુમ જાન લોગે કે મેરી અંદેશા દહાની કિતની સહીહ થી.

ઝૈદ બિન અસલમ કેહતે હૈં કે જબ **હુવલ્ કાદિરુ** વાલી આયત ઉતરી તો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મેરે બાદ કાફિર ન હો જાના કે આપસમેં તલવાર લેકર એક દૂસરેકી ગરદનેં કાટને લગો. તો લોગોંને કહા હમ તો ગવાહી દેતે હૈં કે ખુદા એક હૈ ઔર આપ અલ્લાહ તઆલાકે રસૂલ હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. હાં તો કિસીને કહા કે ઐસા કભી ન હોગા કે હમમેંકા એક દૂસરેકો કતલ કરને લગે જબ કે હમ સહીહ મા'નામેં મુસલમાન હોં, ચુનાંચે યે આયત ઉતરી ઈરશાદ હોતા હૈ કે **કઝ્ઝબ બિહી કૌમુક વહુવલ્ હક્કુ** યાની તુમહારી

કૌમ વહીકો ઝુઠલાએગી હાલાંકે વો હક હૈ. તુમ કેહ દો કે મૈં તુમહારા કોઈ સરધરા તો નહીં ન ઝિમ્મેદાર, હર બાતકા એક વક્ત મુકર્રર હૈ કરીબમેં તુમકો હકીકતકા પતા ચલ જાએગા.

---

(૮૭) વહુવલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ અર્ઝ બિલ્ હક્કિ, વ યૌમ યકૂલુ કુન્ ફયકૂન, કૌલુહુલ્ હક્કુ, વલહુલ્ મુલ્કુ યૌમ યુન્ફખુ ફીસ્સૂર, આલિમુલ્ ગૈબિ વશ્શહાદતિ, વહુવલ્ હકીમુલ ખબીર. (પા. ૭, અન્આમ, ૭૩-૭૪)

તર્જુમા : ઔર વોહી હૈ જિસને આસમાનોં ઔર જમીનકો બરહક પૈદા કિયા. ઔર જિસ વક્ત અલ્લાહ તઆલા ઈતના કેહ દેગા તૂ હો જા બસ વો હો પડેગા. ઉસકા કેહના હક ઔર બા અસર હૈ. ઔર સારી હુકૂમત ખાસ ઉસીકી હોગી જબકે સૂરમેં ફૂંક મારી જાએગી, વો જાનનેવાલા હૈ પોશીદા ચીઝોંકા ઔર ઝાહિરી ચીઝોંકા, ઔર વોહી હૈ બડી હિકમતવાલા પૂરી ખબર રખનેવાલા.

તશરીહ : ઉસીને આસમાનોં ઔર જમીનકો એ'તિદાલકે સાથ પૈદા કિયા વો ઉનકા માલિક ઔર મુદબ્બિર હૈ. વો કિયામતકે રોઝ સિર્ફ "કુન" કહેગા ઔર પલક ઝપકનેમેં સબ ચીઝેં અઝ ખૂદ દો બારહ વુજૂદમેં આ જાએંગી. જૈસાકે ફરમાયા **લિમનિલ્ મુલ્કુલ્ યૌમ લિલ્લાહિલ્ વાહિદિલ્ કહ્હાર** હૈ યાની આજ સલ્તનત કિસકી હૈ? વાહિદ કહ્હારકી સલ્તનત હૈ, જૈસાકે ફરમાયા **અલ્મુલ્કુ યૌમઈઝિનિલ્ હક્કુ લિર્રહ્માનિ વકાન યૌમન્ અલલ્ કાફિરીન અસીરા** ઉસ રોઝ રહમાનકી સલ્તનત બરહક હૈ ઔર વો દિન કાફિરોં પર બડા હી સખ્ત હોગા, યાની હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ઈસરાફીલ (અલૈ.) સૂરકો મુંહમેં લગાએ હુએ હૈં, સર ઝુકાએ હુએ હૈં ઔર મુન્તઝિર હૈં કે કબ સૂર ફૂંકનેકા હુકમ સાદિર હોતા હૈ. નબી (સ.અ.વ.) એક વક્ત અસ્હાબકે સાથ બૈઠે હુએ થે કે આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અલ્લાહ પાક જબ આસમાનોં ઔર જમીનકે પૈદા કરનેસે ફારિગ હુવા તો સૂરકો પૈદા કિયા ઔર ઈસરાફીલ (અલૈ.) કો દિયા જિસકો વો અપને મુંહમેં લગાએ હુએ હૈં. આંખેં અર્શકી તરફ લગી હૈં મુન્તઝિર હૈં કે કબ સૂર ફૂંકનેકા હુકમ હોતા હૈ. તો અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) કેહતે હૈં કે મૈંને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! સૂર ક્યા

હૈ? ઈરશાદ ફરમાયા વો કરના. પૂછા વો કૈસા હૈ, કહા બહોત બડા હૈ, ખુદાકી કસમ જિસને મુઝે ભેજા ઉસકા અર્ઝ (ચૌડાઈ) ઈતના હૈ જિતની આસમાનોં ઔર જમીનકી પેહનાઈ. ઉસમેં તીન વક્ત ફૂંકા જાએગા. પેહલી ફૂંક ઘભરાહટ ઔર પરેશાનીવાલી પૈદા કરનેવાલી ફૂંક હોગી, ઔર દૂસરી સબકો બેહોશ કર દેનેવાલી ઔર તીસરી ફિર ખુદા તઆલાકે સામને આ ખડા હોનેકી. અલ્લાહ પાક પેહલી ફૂંકકા હુકમ દેગા ઉસસે સારી દુનિયા જહાંકે લોગ ઘભરા ઉઠેંગે મગર જિસકો ખુદા મુસ્તકીમ રખ્ખે, જબ તક દૂસરા હુકમ ન હોગા સૂર ફૂંકા જાતા રહેગા રૂકેગા નહીં. જૈસા કે ફરમાયા **વમા યન્ઝુરુ હાઉલાઈ ઈલ્લા સૈહતંવ્ વાહિદતમ્ મા લહા મિન્** **ફવાક** યાની વો એક ઝબરદસ્ત ચીંખ ઔર બહોત હી બુલંદ આવાઝ હોગી, પહાડ અબ્ર (બાદલ) કી તરહ ઉડ રહે હોંગે ઔર જમીન હિલને ઔર ઝૂલને લગેગી, જૈસે સમંદરમેં શિકસ્તા સફીના (ટૂટી હુઈ કશ્તી) જિસકો મૌજેં હર તરફ ધકેલતી રેહતી હૈં. જૈસે કિસી કંદીલકો જો છતમેં લટકી હુઈ હો હવા ઝૂલા દેતી રેહતી હૈ. ફરમાયા **યૌમ તર્જુફુ ર્રાજિફહ** હૈ. ઉસ રોઝ લરઝા દેનેવાલા સૂર ફૂંકા જાએગા. ઔર ઉસકે બાદ ફિર દૂસરી બાર ફૂંકા જાએગા. ઉસ રોઝ સબકે સબ બેઈન્તિહા ખૌફઝદા હો જાએંગે, લોગ ગિર પડેંગે. માંએં દૂધ પીનેવાલે બચ્ચોંકો ભૂલ જાએંગી, હામિલા ઔરતોંકે હમલ સાકિત હો જાએંગે, લડકોં પર ખૌફકે મારે બુઢાપા તારી હો જાએગા.

શયાતીન જાન બચાનેકે ખયાલસે જમીનકે કિનારોં તક ભાગ જાએંગે લેકિન ફરિશ્તે માર મારકર વાપસ લાએંગે. એક દૂસરેકો પુકારતા રહેગા લેકિન કોઈ કિસીકો પનાહ ન દે સકેગા સિવા ખુદાકે. લોગ ઉસી ઘભરાહટકે આલમમેં હોંગે કે જમીન હર તરફકે ગોશેસે ફટને લગેગી. ઐસા અમ્રે અઝીમ ઝાહિર હોગા કે કભી ન દેખા ગયા, ઔર ઐસા કર્બ ઔર હોલ (ઘભરાહટ) લાહિક હોગા કે અલ્લાહ હી જાનતા હૈ ફિર લોગ આસમાનકી તરફ દેખેંગે તો ઉસકે પુરઝે ઉડ રહે હોંગે, સિતારે ટૂટ રહે હોંગે. સૂરજ ઔર ચાંદ સિયાહ પડ જાએંગે. નબી (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા લેકિન મુરદોંકો ઉસકી ખબર ન હોગી, અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! અલ્લાહ તઆલા જબ ફરમાએગા. **ફફઝિ-અ મન્ ફિસ્સમાવાતિ વ**

મન્ ફીલ્ અર્ઝિ ઈલ્લા મન્ શાઅલ્લાહ, તો અલ્લાહ તઆલા કિસકો મુસ્તષ્ના (યાની અલગ) ફરમાએગા? તો આપને ફરમાયા વો શુહદા હૈં. ફઝઅ ઔર ઘભરાહટ તો ઝિંદોંકો હુવા કરતી હૈ. ઔર વો ઝિંદા તો હૈં લેકિન ખુદાકે પાસ હૈં. ખુદા ઉનહેં રિઝક દેતા હૈ. અલ્લાહને ઉસ દિનકે ફઝઅસે ઉનહેં મહેફૂઝ રખ્ખા હૈ. ક્યૂંકે વો તો અલ્લાહકા અઝાબ હૈ ઔર અઝાબ તો અશરારે ખલ્ક (બદબખ્તોં) પર ઉતરતા હૈ. ઈસી ચીઝકો અલ્લાહ તઆલાને **તઝ્હલુ કુલ્લુ મુર્ઝિઅતિન** વાલી આયતમેં પેશ ફરમાયા હૈ કે હર દૂધ પિલાનેવાલી અપને શીરખ્વાર બચ્ચેસે ગાફિલ હો જાએગી. હર હામિલાકા હમલ ગિર જાએગા, જબ તક ખુદા ચાહે વો ઉસ અઝાબમેં મુબ્તલા રહેંગે. લંબે અરસા તક યે કૈફિયત રહેગી. ફિર અલ્લાહ પાક બેહોશી લાનેવાલે સૂરકા હુકમ ઈસરાફીલકો દે દેગા. ઈસ લિયે સબ આસમાન ઔર જમીનવાલે બેહોશ હો જાએંગે લેકિન જિસકો ખુદા ચાહે વો હોશમેં રહેગા. મલેકુલ મૌત ખુદાકે પાસ આએંગે ઔર કહેંગે, અય ખુદા સબ મર ગયે, અલ્લાહ તઆલા તો જાનતા હૈ મગર પૂછેગા બાકી કૌન હૈ? વો અર્ઝ કરેંગે, તૂ બાકી હૈ કે તુઝે તો કભી મૌત આનેવાલી નહીં, ઔર અર્શ ઉઠાનેવાલે મલાઈકહ ભી હૈં. જિબ્રઈલ (અલૈ.) ઔર મીકાઈલ (અલૈ.) ભી બાકી હૈં ઔર મૈં ભી. અલ્લાહ તઆલા ઈરશાદ ફરમાએગા જિબ્રઈલ ઔર મીકાઈલ (અલૈ.) કો ભી મર જાના ચાહિયે, તો અર્શ બોલ ઉઠેગા. યા રબ! જિબ્રઈલ ઔર મીકાઈલ (અલૈ.) ભી મર જાએંગે? ખુદા તઆલા ફરમાએગા, ઝબાન ન ખોલના અર્શકે નીચે જિતને હૈં સબકો મર જાના હૈ. મલેકુલ મૌત ફિર ખુદાસે અર્ઝ કરેંગે યા રબ! જિબ્રઈલ ઔર મીકાઈલ (અલૈ.) ભી મર ગયે. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા અબ કૌન બાકી હૈ? વો કહેંગે કે તૂ બાકી હૈ તુઝે તો મૌત આએગી નહીં. અબ મૈં ઔર અર્શ ઉઠાનેવાલે બાકી હૈં. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા અર્શ ઉઠાનેવાલોંકો ભી મર જાના ચાહિયે. વો ભી મર જાએંગે, અલ્લાહ તઆલા દરિયાફત ફરમાએગા અબ કૌન બાકી હૈ? ઈઝરાઈલ (અલૈ.) કહેંગે તૂ ન મરનેવાલા ઔર મૈં. અલ્લાહ તઆલા અર્શકો હુકમ દેગા ઈસરાફીલ (અલૈ.) સે સૂર લે લો, ઔર ઈસરાફીલ (અલૈ.) સે કહેગા તુમ ભી મેરી મખ્લૂક હો તુમ ભી મર જાઓ. વો ઉસી વક્ત મર જાએંગે ઔર ખુદાએ વાહિદ ઔર સમદ લમ

યલિદ વ લમ યૂલદ કે સિવા કોઈ બાકી ન રહેગા તો આસમાન ઔર જમીન લપેટ દિયે જાએંગે જૈસે કે દફતર લપેટ દિયા જાતા હૈ. તીન દફા ઉસકો ખોલા ઔર લપેટા જાએગા. ફિર ફરમાએગા મૈં જબ્બાર હૂં મૈં જબ્બાર હૂં મૈં જબ્બાર હૂં, ફિર તીન દફા આવાઝ દેગા ક્યા આજકે રોઝ હૈ કિસીકી બાદશાહત? કૌન જવાબ દેતા. ફિર ખૂદ હી ફરમાએગા બાદશાહત અલ્લાહ વાહિદુલ કહ્હારકી હૈ.

ફિર દૂસરે જમીન ઔર આસમાન પૈદા કરેગા ઉનહેં ફૈલા દેગા ઔર દરાઝ (લંબા) કર દેગા જિસમેં કોઈ કજી ઔર નુક્સ બાકી ન રહેગા ફિર મખ્લૂકકો અલ્લાહ તઆલાકી એક ઝબરદસ્ત આવાઝ હોગી તો અઝ સરે નવ પૈદા શુદા જમીન સબ પેહલેકી તરહ હો જાએંગે, જો જમીનકે અંદર ઔર જો જમીનકે બાહિર હૈ વો બાહિર. ફિર તહ્તે અર્શસે અલ્લાહ તઆલા પાની નાઝિલ ફરમાએગા, આસમાનકો હુકમ દેગા કે બરસે. ચાલીસ દિન તક પાની બરસતા રહેગા. હત્તાકે પાની ઉન પર બારહ ગઝ બુલંદ હો જાએગા. ફિર જિસ્મોંકો હુકમ દેગા તો વો જમીનમેંસે ઐસે નમૂદાર હોને લગેંગે જૈસે નબાતાત ઔર સબ્ઝિયાં ઉગ આતી હૈં. જબ જિસ્મ પેહલેકી તરહ મુકમ્મલ હો જાએંગે તો પેહલે મલાઈકએ અર્શ ઝિંદા કિયે જાએંગે, અલ્લાહ તઆલા ઈસરાફીલ (અલૈ.) કો હુકમ દેગા કે સૂર લે લો, વો લે લેંગે. ફિર અલ્લાહ તઆલા અપને હુકમસે જિબ્રઈલ (અલૈ.) ઔર મીકાઈલ (અલૈ.) કો ઝિંદા ફરમાએગા. ફિર અરવાહ (રૂહેં) બુલાઈ જાએંગી. મુસલમાનોંકી રૂહેં નૂરકી તરહ ચમકતી હોંગી ઔર કાફિરોંકી રૂહેં તારીક રહેંગી. ઉન સબકો લેકર સૂરમેં ડાલ દિયા જાએગા. ઈસરાફીલ (અલૈ.) કો હુકમ હોગા કે નફખએ બઅષ ફૂંકા જાએ, ચુનાંચે ઝિંદગીકી ફૂંક ફૂંકી જાએગી તો રૂહેં ઐસી ઉછલ પડેંગી જૈસે શહદકી મખ્ખિયાં કે જમીન ઔર આસમાન ઉનસે ભર જાએગા. અબ હુકમે બારી હોગા કે રૂહેં અપને જિસ્મોંમેં દાખિલ હો જાએં તો દુનિયાકી સારી રૂહેં દાખિલ હોને લગેંગી. ઔર નથનોંકે રાસ્તેસે જિસ્મોંમેં આએંગી જૈસે ઝહર કિસી માર ગુઝીદા (સાંપ કાટે હુએ) કે જિસ્મમેં સરાયત કર જાતા હૈ. ફિર જમીન ફટને લગેગી ઔર લોગ ઉઠ ઉઠકર અપને રબકી તરફ રૂખ કરને લગેંગે ઔર સબસે પેહલે મેરી કબ્ર ખુલેગી, ખુદાએ તલબ કુનિન્દાકી તરફ સબ જાએંગે. કાફિર કહેંગે કે યે દિન તો બડા સંગીન માલૂમ

હોતા હૈ. લોગ બરહના (નંગે) ઔર ગૈર મખ્તૂન (યાની બગૈર ખત્નાકે) હોંગે એક હી જગહ ખડે હોંગે. સત્તર (૭૦) બરસ યેહી આલમ રહેગા કે ખુદા તઆલા ન ઉનહેં દેખેગા ન કોઈ ફૈસલા કરેગા. લોગ આહો ગિરયા કરને લગેંગે. આંસૂ ખતમ હો જાએંગે તો ખૂન આંખોંસે બેહને લગેગા. લોગ અપને પસીનેમેં શરાબોર હો જાએંગે. ઠોડિયોં તક પસીના પહોંચા હુવા હોગા. લોગ કહેંગે ખુદાકે પાસ કિસીકો શફાઅતકે લિયે જાના ચાહિયે તાકે વો કોઈ તસ્ફિયા (ફૈસલા) કર દે. અબ આપસમેં કેહને લગેંગે કે બાપ આદમ (અલૈ.) કે સિવા ઐસા કૌન હો સકતા હૈ જો ઝબાન ખોલ સકે. અલ્લાહ તઆલાને ઉનહેં અપને હાથસે બનાયા, અપની રૂહ ઉનકે અંદર ફૂંકી ઔર સબસે પેહલે ઉનસે બાત કી. ચુનાંચે લોગ આદમ (અલૈ.) કે પાસ આએંગે ઔર ઉનકે આગે અપના મકસદ પેશ કરેંગે, વો સિફારિશ કરનેસે ઈન્કાર કર દેંગે ઔર કહેંગે મૈં ઉસકે શાયાન નહીં, ફિર ફરદન ફરદન એક એક નબીકે પાસ આએંગે જિસકે પાસ આએંગે વો નબી ઈન્કાર કર દેગા. હઝરત (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે ફિર મેરે પાસ આએંગે મૈં જાઉંગા ઔર સિજદેમેં ફહસ પર ગિર પડૂંગા. અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને પૂછા કે યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! ફહસ ક્યા ચીઝ હૈ? હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અર્શકે સામનેકા હિસ્સા. અબ અલ્લાહ તઆલા એક ફરિશ્તેકો ભેજેગા. વો મેરા બાઝૂ પકડકર ઉઠાએગા. અલ્લાહ અઝ્ઝ વ જલ્લ ફરમાએગા તુમ ક્યા કેહના ચાહતે હો? મૈં અર્ઝ કરૂંગા યા રબ; તૂને મુઝસે શફાઅતકા હક દેનેકા વા'દા ફરમાયા હૈ. ચુનાંચે યે હક મુઝે અતા ફરમા ઔર લોગોંકે દરમિયાન ફૈસલા ફરમા દે. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા અચ્છા તુમ શફાઅત કર સકતે હો ઔર મૈં ઈન્સાનોંકે દરમિયાન અપને ફૈસલે નાફિઝ કર દૂંગા. હઝરત (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં ફિર મૈં વાપસ આકર લોગોંકે સાથ ખડા હો જાઉંગા. હમ સબ લોગ ખડે હી હોંગે કે આસમાનસે એક ઝોરકી આવાઝ હોગી કે હમ ઘભરા ઉઠેંગે. જમીન જિન્ન ઔર ઈન્સસે દુગની તા'દાદમેં આસમાનસે ફરિશ્તે નાઝિલ હોંગે. વો જમીનસે કરીબ તર આ જાએંગે, જમીન ઉનકે નૂરસે ચમક ઉઠેગી, વો સફ બંદી કર લેંગે, હમ ઉનસે પૂછેંગે ક્યા ખુદાએ પાક તુમહારે અંદર હૈ? વો કહેંગે નહીં, વો આને હી વાલા હૈ. ફરિશ્તે આસમાનસે દો બારહ ઉસ તા'દાદમેં ઉતરેંગે

કે ઉતરે હુએ ફરિશ્તોંસે દુગની તા'દાદમેં ઔર જિન્ન ઔર ઈન્સસે ભી દુગની તા'દાદમેં, જમીન ઉનકે નૂરસે ચમક ઉઠેગી. વો કરીનેસે ખડે હો જાએંગે. હમ પૂછેંગે ક્યા ખુદાએ પાક તુમહારે અંદર હૈ? વો કહેંગે નહીં, વો આને હી વાલા હૈ. ફિર તીસરી દફા ઉસસે ભી દુગની તા'દાદમેં નુઝૂલે મલાઈકહ હોગા. અબ ખુદાએ જબ્બાર અઝ્ઝ વ જલ્લ અબ્રકે ચૌંર (બાદલકી છત્રી) લગાએ આઠ ફરિશ્તોંસે અપના તખ્ત ઉઠવાએ તશરીફ ફરમા હોગા. હાલાંકે ઈસ વક્ત તો ઉસકા તખ્ત ચાર ફરિશ્તે ઉઠાએ રેહતે હૈં. ઉનકે કદમ આખરી નીચેવાલી જમીનકી તેહમેં હૈં જમીન ઔર આસમાન ઉનકે આધા હિસ્સા જિસ્મકે મુકામમેં હૈં. ઉનકે કંધોં પર અર્શે ખુદાવંદી હૈ, ઉનકી ઝબાનોં પર તસ્બીહ ઔર તહમીદ રહેગી વો કેહ રહે હોંગે. **સુબ્હાન ઝીલ્ અર્શિ વલ્ જબરૂતિ સુબ્હાન ઝીલ્ મુલ્કિ વલ્ મલકૂતિ, સુબ્હાનલ્ હય્યિલ્લઝી લા યમૂતુ, સુબ્હાનલ્લઝી યુમીતુલ્ ખલાઈક વલા યમૂતુ સુબ્બૂહુન્ કુદ્દૂસુન્ કુદ્દૂસુન્ કુદ્દૂસુન્ સુબ્હાન રબ્બુનલ્ અઅ્લલ્લઝી યુમીતુલ્ ખલાઈક વલા યમૂત.** ફિર અલ્લાહ તઆલા અપની કુરસી પર જલાલ અફરોઝ હોગા. એક આવાઝ હોગી, યા મઅશરલ જિન્ન વલ ઈન્સ! મૈંને જબસે તુમહેં પૈદા કિયા હૈ. આજ તક ખામોશ થા. તુમહારી બાતેં સુનતા રહા. તુમહારે આ'માલ દેખતા રહા અબ તુમ ખામોશ રહો, તુમહારે આ'માલકે સહીફે તુમકો પળ્હકર સુનાએં જાએંગે. અગર વો અચ્છે સાબિત હુએ તો ખુદાકા શુક્ર કરો, ઔર અગર ખરાબ નિકલે તો અપને આપકો મલામત કરો. ફિર અલ્લાહ તઆલા જહન્નમકો હુકમ દેગા. તો ઉસમેંસે એક તારીક તરીન ચમકદાર સૂરત ઝાહિર હોગી. અબ અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા અય બની આદમ! ક્યા મૈંને હુકમ નહીં દે રખ્ખા થા કે શયતાનકો ન પૂજના કે વો તુમહારા ખુલા દુશ્મન હૈ. તુમ મેરી હી ઈબાદત કરના કે યેહી સિરાતે મુસ્તકીમ હૈ. ઉસ શયતાનને તો બોહતોંકો ગુમરાહ કિયા હૈ. ક્યા તુમ અકલ નહીં રખતે થે? યે વો જહન્નમ હૈ જિસકા તુમસે વા'દા કિયા ગયા થા ઔર જિસકો તુમ ઝુઠલાતે થે. અબ અય મુજરિમો! નેકોંસે અલગ હો જાઓ. અલ્લાહ તઆલા અબ ઉમ્મતોંકો અલગ અલગ કર દેગા. ઈરશાદે બારી હૈ કે અય નબી! તુમ હર ઉમ્મતકો ઘુટનોંકે બલ ગિરી હુઈ દેખોગે. હર ઉમ્મતકે પાસ ઉસકા નામએ આ'માલ હોગા ઔર આજ અપને કિયેકા બદલા

પાએંગે. અબ અલ્લાહ પાક અપની તમામ મખ્લૂકકે દરમિયાન ફૈસલા શુરૂ કર દેગા લેકિન જિન્ન ઔર ઈન્સકા અભી નહીં.

અબ જાનવરોંકે દરમિયાન ફૈસલે ફરમાએગા હત્તાકે એક ઝાલિમ ઔર સીંગવાલી બકરીકે ઝુલ્મકા બદલા ભી દૂસરી બકરીસે દિલવાએગા. હત્તાકે જબ ઈન્સાફ દિલવાનેસે કોઈ જાનવર ભી બાકી ન રહેગા. તો ઉન જાનવરોંસે કહેગા કે મિટ્ટી હો જાઓ, તો કાફિર કેહને લગેંગે કે કાશ હમ ભી ઈસ અઝાબસે બચનેકે લિયે મિટ્ટી હો જાતે. ગર્ઝ યે કે અબ બંદોંકે દરમિયાન મુકદ્દમોંકા ફૈસલા હોગા, સબસે પેહલે કત્લ ઔર ખૂનકે મુકદમાત પેશ હોંગે, અબ હર વો મકતૂલ આએગા જિસકો ખુદાકી રાહમેં કતલ કરનેવાલેને કતલ કિયા હોગા. અલ્લાહ તઆલા કાતિલકો હુકમ દેગા, વો મકતૂલકા સર ઉઠાએગા. વો સર અર્ઝ કરેગા કે અય ખુદા! ઈસસે પૂછ કે ઈસને મુઝે ક્યૂં કતલ કિયા થા? અલ્લાહ તઆલા ઉસસે પૂછેગા (હાલાંકે વો ખૂદ જાનતા હૈ) કે ક્યૂં કતલ કિયા થા? વો ગાઝી કહેગા અય ખુદા! તેરી ઈઝ્ઝત ઔર તેરે નામકી ખાતિર. તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા તૂ સચ કેહતા હૈ, ઔર ઉસકા ચેહરા સૂરજકે નૂરકી તરહ ચમકને લગેગા. મલાઈકહ ઉસકો જન્નતકી તરફ લેકર ચલે જાએંગે. ઈસી તરહ દૂસરે મકતૂલ ભી અપની આંતેં સર પર લિયે આએંગે. અલ્લાહ ઉનકે કાતિલોંસે ભી પૂછેગા કે ક્યૂં કતલ કિયા થા? ઉનકો કેહના પડેગા કે અપની શોહરત ઔર નામકી ખાતિર. તો ફરમાએગા, હલાક હો જાએ તૂ, ગર્ઝ હર મકતૂલકા મુકદમા પેશ હોગા ઔર ઈન્સાફ હોગા, ઔર હર ઝુલ્મકા બદલા ઝાલિમસે લિયા જાએગા, ઔર જિસ ઝાલિમકો ખુદા ચાહે અઝાબ દેગા ઔર જિસ પર ચાહે વો અપની રહમત નાઝિલ ફરમાએગા. ફિર સારી મખ્લૂકકા ઈન્સાફ હોગા કે કોઈ મઝલૂમ ઐસા ન બચેગા કે ઝાલિમસે બદલા ન દિલાયા ગયા હો, હત્તાકે જો દૂધમેં પાની મિલાકર બેચતા હૈ ઔર કેહતા હૈ ખાલિસ હૈ.' ઉસકો ભી સજા દી જાએગી. ઔર ખરીદનેવાલેકો ઉસકી નેકિયાં દી જાએંગી. ઉસસે ભી જબ ફરાગત હો જાએગી તો એક નિદા દેનેવાલા નિદા દેગા. ઔર સારી મખ્લૂક સુનેગી કે હર ગિરોહકો ચાહિયે કે અપને અપને ખુદાઓંકી તરફ હો જાઓ ઔર અપને મા'બૂદોંકા દામન પકડ લો. અબ કોઈ બુત પરસ્ત ઐસા ન હોગા જિસકે બુત ઉસકે સામને

ઝલીલ પડે હુએ ન હોં, એક ફરિશ્તા ઉસ દિન ઉઝૈર (અલૈ.) કી શકલમેં આ જાએગા ઔર એક ફરિશ્તાકો ઈસા બિન મરયમ (અલૈ.) કી સૂરત દી જાએગી. ચુનાંચે યહૂદ તો ઉઝૈર (અલૈ.) કે પીછે હો જાએંગે ઔર ઈસા (અલૈ.) કે પીછે નસારા હો જાએંગે. ફિર ઉનકે યે ફરઝી મા'બૂદ ઉનકો દોઝખકી તરફ લે જાએંગે ઔર વો કહેગા કે અગર યે ઉનકે ખુદા હોતે તો અપને માનનેવાલોંકો દોઝખકી તરફ કભી ન લે જાતે. અબ યે સબ દોઝખમેં હમેશા રહેંગે. અબ જબકે સિર્ફ મોમિનીન બાકી રેહ જાએંગે જિનમેં મુનાફિકીન ભી શામિલ રહેંગે, અલ્લાહ તઆલા ઉનકે પાસ આએગા, અપની જિસ હૈઅતે મુતબદ્દલામેં ચાહેગા, ઔર ફરમાએગા અય લોગો! સબ અપને અપને ખુદાઓંસે જા મિલે હૈં તુમ ભી જિનકી ઈબાદત કરતે થે ઉનસે જા મિલો, તો યે સબ લોગ મોમિનીન બશુમૂલે મુનાફિકીન યે કહેંગે કે ખુદાકી કસમ હમારા ખુદા તો તૂ થા, તેરે સિવા હમ કિસી ઔરકો નહીં માનતે થે. અબ અલ્લાહ તઆલા ઉનકે પાસસે હટ જાએગા. ફિર અપની હકીકી શાનમેં આએગા ઉનકે પાસ રૂકા રહેગા. જબ તકકે ચાહે ફિર સામને આએગા ઔર ઈરશાદ ફરમાએગા. અય લોગો! સબ અપને અપને ખુદાઓંસે જા મિલે હૈં તુમ ભી અપને મા'બૂદોંસે જા મિલો. વો કહેંગે ખુદાકી કસમ તેરે સિવા હમારા તો કોઈ ખુદા નહીં. હમ તેરે સિવા કિસીકો નહીં પૂજતે થે. અબ ખુદાએ પાક અપની સાક ખોલ દેગા. ઉસકી અઝમતસે ઉન પર યે બાત રોશન હો જાએગી કે ઉનકા ખુદા યેહી હૈ ફિર સબકે સબ સિજદેમેં સરકે બલ ગિર પડેંગે લેકિન જો મુનાફિક હોંગે વો પીઠકે બલ ગિરેંગે. સિજદેકે લિયે ઝુક ન સકેંગે, ઉનકી પીઠેં ગાયકી પીઠકી તરહ સીધી રહેંગી. અબ અલ્લાહ હુકમ દેગા કે ઉનહેં ઉઠા લે જાઓ, અબ ઉનકે સામને જહન્નમકા પુલ સિરાત આએગા જો કિસી ખંજર યા તલવારકી ધારસે ભી તેઝ તર હોગા ઔર જગહ જગહ આંકડે ઔર કાંટે ઔર બેડી ફિસલ્તી હુઈ ઔર ખતરનાક હોગી. ઉસકે નીચે ઔર એક પસ્ત તર ફિસલવાં પુલ ભી હોગા. નેક લોગ ઐસે ગુઝર જાએંગે જૈસે આંખ ઝપક જાતી હૈ. યા બિજલી ચમક જાતી હૈ યા તેઝ ચલનેવાલી હવાકી તરહ યા તેઝ રવ ઘોડે યા તેઝ તર સવારી યા તેઝ દૌડનેવાલે આદમીકી તરહ કે બાઝ તો પૂરી તરહ મહેફૂઝ રહેંગે ઔર નજાત પા જાએંગે. બાઝ ઝખ્મી હોકર ઔર બાઝ કટ કટકર જહન્નમમેં ગિર

જાએંગે. ઔર ફિર જબ અહલે જન્નત જન્નતકી તરફ ભેજે જાને લગેંગે તો કહેંગે અબ હમારી શફાઅત ખુદાકે પાસ કૌન કરેગા? ચુનાંચે વો આદમ (અલૈ.) કે પાસ આએંગે ઔર શફાઅતકી દરખ્વાસ્ત કરેંગે તો વો અપને ગુનાહકા ઝિક્ર કરેંગે ઔર કહેંગે કે મૈં તો ઈસકા અહલ નહીં, તુમ નૂહ (અલૈ.) કે પાસ જાઓ વો ખુદાકા સબસે પેહલા રસૂલ કહા જાતા હૈ. લોગ હઝરત નૂહ (અલૈ.) કે પાસ આએંગે વો ભી અપની ખતાકા ઝિક્ર કરેંગે ઔર કહેંગે મૈં તો અહલ નહીં, ઔર કહેંગે કે ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) કે પાસ જાઓ કે અલ્લાહને ઉનહેં અપના ખલીલ કહા હૈ. વો ભી અપની ખતાઓંકા ઝિક્ર કરેંગે ઔર કહેંગે. મૂસા (અલૈ.) કે પાસ જાઓ કે ખુદાને ઉનસે આપ બાતેં કી હૈં. ઔર ઉન પર તૌરેત જૈસી કિતાબ સબસે પેહલે ઉતારી હૈ. વો મૂસા (અલૈ.) કે પાસ આકર દરખ્વાસ્ત કરેંગે તો વો ભી અપને કતલકે ગુનાહકા ઝિક્ર કરકે કહેંગે કે મૈં ભી ઈસકા અહલ નહીં, તુમ રૂહકે પાસ જાઓ વો અલ્લાહકી રૂહ ઔર ઉસકા કલિમહ હૈં. ઈસા (અલૈ.) ભી યેહી કહેંગે કે નહીં મૈં ઈસ કાબિલ નહીં, તુમ મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) હીકે પાસ પહોંચો. આં હઝરત (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે અબ લોગ મેરે પાસ આએંગે ઔર ખુદાને મુઝે તીન શફાઅતોંકા હક દિયા. ઔર વા'દા ફરમાયા હૈ, અબ મૈં જન્નતકી તરફ ચલૂંગા હલ્કએ બાબકો ખિટખિટાઉંગા. જન્નતકા દરવાઝા ખુલેગા મુઝે ખૂશ આમદેદ કહા જાએગા. મૈં જન્નતમેં દાખિલ હોકર ખુદાકી તરફ નઝર ઉઠાઉંગા, સિજદહમેં ગિર પડૂંગા અલ્લાહ તઆલા મુઝે તહમીદ ઔર તમજીદકી ઈજાઝત દેગા કે કિસીકો ઐસી તહમીદ નહી સિખાઈ થી, ફિર ફરમાએગા અય મુહમ્મદ! સર ઉઠાઓ ક્યા શફાઅત કરતે હો! કરો! તુમહારી શફાઅત સુની જાએગી, તુમહારા સવાલ પૂરા કિયા જાએગા. મૈં અપના સર ઉઠાઉંગા તો અલ્લાહ તઆલા પૂછેગા ક્યા કેહના ચાહતે હો? મૈં કહૂંગા યા રબ તૂને મુઝે શફાઅતકા હક દિયા હૈ. અહલે જન્નતકે બારેમેં મેરી શફાઅત કુબૂલ ફરમા કે વો જન્નતમેં દાખિલ હો સકેં. તો ફરમાએગા, અચ્છા મૈંને ઈજાઝત દી, યે લોગ જન્નતમેં દાખિલ હો સકતે હૈં. નબી (સ.અ.વ.) ફરમાતે થે કે ખુદાકી કસમ તુમ જન્નતકે અંદર અપને મસાકિન ઔર અપને અઝવાજ (બીવિયોં) કો ઈસસે જલ્દ પહેચાન લોગે જિતના કે દુનિયામેં પહેચાનતે હો. હર આદમીકો બહત્તર

(૭૨) બીવિયાં મિલેંગી, દો ઔલાદે આદમમેંસે ઔર સત્તર હૂરોંમેંસે. ઉન દોકો ઉન સત્તર હૂરોં પર ફઝીલત હાસિલ રહેગી, ક્યૂંકે દુનિયામેં ઉન નેકોકાર ઔરતોંને ખુદાકી બડી બડી ઈબાદત કી થી. વો એકકે પાસ આએગા તો વો એક યાકૂતકે મકાનમેં મોતિયોંસે આરાસ્તા સોનેકે તખ્ત પર બૈઠી હોગી. જો સુન્દુસ ઔર ઈસ્તબરકકે સત્તર (૭૦) જન્નતી હુલ્લે (લિબાસ) પેહને હોગી. વો ઉસકે કંધે પર હાથ રખ્ખેગા તો અપને હાથકા અક્સ ઉસકે સીનેકે વરે ઉસકે કપડોં, જિસ્મ ઔર ગોશ્તકે વરે હોતા હુવા દૂસરી તરફ દિખાઈ દેગા. જિસ્મ ઈસ કદર મુસફ્ફા (સાફ) હોગા કે પિન્ડલીકા ગૂદા નઝર આતા હોગા, ગોયાકે તુમ યાકૂતકી છડીકો દેખ રહે હો. ઉસકા દિલ ઈસકે લિયે આઈના બના હોગા ઔર ઈસકા દિલ ઉસકે લિયે, ન યે ઉસસે થકેગા ન વો ઈસસે થકેગી. વો જબ કભી ઉસ ઔરતકે પાસ આએગા ઉસકો બાકિરા (કુંવારી) પાએગા, ન યે ઉસસે ખસ્તગી (યાની થકાવટ) કી શિકાયત કરેગા. ન વો ઉસસે ખસ્તગીકી શિકાયત કરેગી. ઐસેમેં આવાઝ આએગી કે હમેં ઈલ્મ હૈ કે તુમમેં કિસીકા જી ભરેગા નહીં. લેકિન તેરી દૂસરી અઝવાજ (બીવિયાં) ભી તો હૈં. ચુનાંચે વો બારી બારીસે ઉનકે પાસ આએગા. ઔર જિસ કિસીકે પાસ વો આએગા, કહેગી કે ખુદાકી કસમ જન્નતમેં મુઝસે ઝિયાદા ખૂબતર કોઈ નહીં. ઔર ન મેરે પાસ તુઝસે ઝિયાદા કોઈ મહેબૂબ તર હૈ. લેકિન જબ જહન્નમવાલે દોઝખમેં ડાલે જાએંગે તો આગ કિસીકે તો કદમોં તક હોગી ઔર કિસીકી આધી પિંડલી તક ઔર કિસીકે ઘુટનોં ઔર કમર તક ઔર ચેહરેકો છોડકર કિસીકે પૂરે જિસ્મ તક, ક્યૂંકે ચેહરે પર આગ હરામ કર દી ગઈ હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મૈં અલ્લાહ તઆલાસે કહૂંગા કે યા રબ! મેરી ઉમ્મતકે અહલે દોઝખકે બારેમેં મેરી શફાઅત કુબૂલ ફરમા. તો ફરમાએંગા કે નિકાલ લો દોઝખસે જિન અપને ઉમ્મતિયોંકો તુમ જાનતે હો, ચુનાંચે કોઈ ઉમ્મતી બચા ન રહેગા, ફિર શફાઅતે આમકી ઈજાઝત મિલેગી. ચુનાંચે હર નબી ઔર શહીદ અપની અપની શફાઅતેં પેશ કરેંગે. અબ અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા કે જિસકે દિલમેં દીનારકે વજનકે બરાબર ભી ઈમાન હો ઉસકો દોઝખસે નિકાલ લો. ફિર ફરમાએગા અગર દો તિહાઈ દીનાર બરાબર ભી હો. ફરમાએગા અગર તિહાઈ દીનાર બરાબર ભી હો.

અગર ચોથાઈ દીનાર બરાબર ભી હો. ફિર કીરાત બરાબર ભી. ફિર રાઈકે બરાબર ભી અગર હો. ચુનાંચે સબ દોઝખસે નિકાલ લિયે જાએંગે. ફિર વો ભી જિનહોંને અલ્લાહકે લિયે કારે ખૈર કિયા હો. અબ કોઈ બાકી ન રહેગા જો કાબિલે શફાઅત હો. હત્તાકે ખુદાએ તઆલાકી ઉસ રહમતે આમ્માકો દેખકર ઈબ્લીસકો ભી તમઅ (લાલચ) હોગી કે કોઈ ઉસકી શફાઅત કરે. અબ અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા કે અબ એક મૈં બાકી રેહ ગયા હૂં મૈં તો સબ રહમ કરનેવાલોંમેં બડા રહમ કરનેવાલા હૂં, ચુનાંચે જહન્નમમેં વો અપને હાથ ડાલેગા. ઔર ઐસે લા તા'દાદ દોઝખિયોંકો નિકાલ લેગા જો જલકર કોઈલોંકી તરહ હો ગયે હોંગે. ઉનહેં જન્નતકી એક નહેરમેં જિસકો નેહરે હયવાન કેહતે હૈં ડાલા જાએગા, વો અઝ સરે નવ ઐસે સર સબ્ઝ હો જાએંગે જૈસે ઝીલકે કિનારેકે નબાતાત. ધૂપ ઉનહેં પહોંચે તો સબ્ઝ દિખાઈ દેં, ઔર સાયેમેં હોં તો ઝર્દ માલૂમ હોં. વો શાદાબ સબ્ઝિયોંકી તરહ ઉગ આએંગે ઔર ઝર્રાતકી તરહ ફૈલે હોંગે, ઉનકી પેશાનિયોં પર લિખ્ખા હોગા, "ખુદાકે આઝાદ કરદા જહન્નમી" ઉસ તેહરીરસે અહલે જન્નત ઉનહેં પહેચાન જાએંગે કે ઉનહોંને કુછ નેક કામ કિયે થે. એક અરસા તક જન્નતમેં વો ઈસી તરહ રહેંગે ફિર ખુદાસે દરખ્વાસ્ત કરેંગે કે યા રબ યે તેહરીર મિટા દે. ચુનાંચે મિટા દી જાએગી.

---

(૮૮) ઈન્નલ્લાહ ફાલિકુલ્ હબ્બિ વ ન્નવા, યુખ્રિજુલ્ હય્ય મિનલ્ મય્યિતિ વ મુખ્રિજુલ્ મય્યિતિ મિનલ્ હય્યિ, ઝાલિકુમુલ્લાહુ ફઅન્ના તુઅ્ફકૂન. ફાલિકુલ્ ઈસ્બાહ, વ જઅલલ્લૈલ સકનંવ્ વશ્શ્મ્સ વલ્ કમર હુસ્બાના, ઝાલિક તક્દીરુલ્ અઝીઝિલ્ અલીમ. વહુવલ્લઝી જઅ-લ લકુમુન્નુજૂમ લિતહ્તદૂ બિહા ફી ઝુલુમાતિલ્ બર્રિ વલ્ બહ્રિ, કદ્ ફસ્સલ્નલ્ આયાતિ લિકૌમિંય્ યઅ્લમૂન.

(પા. ૭, અન્આમ, ૯૫-૯૭)

તર્જુમા : બેશક અલ્લાહ તઆલા દાનાકો ઔર ગુઠલિયોંકો ફાડનેવાલા હૈ, વો જાનદારકો બેજાનસે નિકાલ લાતા હૈ. ઔર વો બેજાનકો જાનદારસે નિકાલનેવાલા હૈ. અલ્લાહ તઆલા યે હૈ, સો તુમ કહાં ઉલ્ટે ચલે જા રહે હો. વો સુબહકા નિકાલનેવાલા હૈ. ઔર ઉસને રાતકો રાહતકી ચીઝ બનાયા ઔર સૂરજ

ઔર ચાંદકો હિસાબસે રખ્ખા હૈ. યે ઠહેરાઈ બાત હૈ ઐસી ઝાતકી જો કાદિર હૈ. બડે ઈલ્મવાલા હૈ. ઔર વો ઐસા હૈ જિસને તુમહારે લિયે સિતારોંકો પૈદા કિયા તાકે તુમ ઉનકે ઝરીઆસે અંધેરોંમેં, ખુશ્કીમેં ઔર દરિયામેં ભી રાસ્તા માલૂમ કર સકો. બેશક હમને દલાઈલ ખૂબ ખોલ ખોલકર બયાન કર દિયે હૈં ઉન લોગોંકે લિયે જો ખબર રખતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ પાક ખબર દેતા હૈ કે જમીનમેં બોએ હુએ દાનેકો વો ઉપર લાકર ચીર દેતા હૈ. ઔર ઉસમેંસે મુખ્તલિફ કિસમકી સબ્જિયાં ઔર રૂઈદગિયાં પૈદા હો જાંતી હૈં. જિનકે રંગ અલગ, શકલેં અલગ ઔર ઔર ઝાઈકે અલગ. ઔર ઈસી ફાલિકુલ્ હબ્બિ વન્નવાકી તફસીરમેં ફરમાયા કે વો એક બેજાન ચીઝકે અંદરસે એક જાનદાર ચીઝ યાની નબાતાત પૈદા કરતા હૈ. ઔર જાનદારકે અંદરસે બેજાન ચીઝ નિકાલતા હૈ, જૈસે બીજ ઔર હુબૂબ કે બેજાન ચીઝ હૈં. જો જાનદાર પૌદેકે અંદર પૈદા હોતે હૈં, જૈસાકે ફરમાયા સમઝનેકે લિયે યે ભી એક નુક્તા હૈ કે જમીન તો હોતી હૈ ખુશ્ક ઔર મુરદા, લેકિન પાની બરસાકર હમ ઉસે ફિર ઝિંદા કર દેતે હૈં ઔર ઉસસે અનાજ ઔર ગલ્લા પૈદા કરતે હૈં જિસે તુમ ખાતે હો, કોઈ કેહતા હૈ કે બેજાન અંડેસે જાનદાર મુરઘીકા પૈદા કરના મુરાદ હૈ. યા જાનદાર મુરઘીસે બેજાન અંડા પૈદા કરના મુરાદ હૈ. કોઈ મુરાદ લેતા હૈ કે ફાજિરસે નેક લડકા ઔર નેક મર્દસે ફાજિર લડકા મુરાદ હૈ. ક્યૂંકે નેક બમંઝિલા ઝિંદાકે હૈ ઔર બુરા બમંઝિલા મુરદાકે હૈ. ઈસકે સિવા ઔર બહોતસે ઉમૂર મુરાદ હો સકતે હૈં. ફરમાયા હૈ કે ઉન સબકા ફાઈલ અલ્લાહ વહદહૂ લાશરીક હૈ. તો ફિર તુમ કિધર ભટકે જા રહે હો, હકસે મુંહ મોડતે હો, ગૈર ખુદાકી પરસ્તિશ કરતે હો. વો રોશની ઔર તારીકીકા પૈદા કરનેવાલા હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલા મુતઝાદ ચીઝોંકી પૈદાઈશ પર અપની કુદરતે કામિલાકા બયાન ફરમાતા હૈ. ઈસી લિયે ફરમાયા કે રાતકે અંદરસે દિનકો ચીરકર નિકાલનેવાલા હૈ. ઔર ઈસી તરહ ઉસકે બરઅક્સ ઔર રાતકો તારીક ઔર સુકૂનકી જગહ બનાયા તાકે સારી ચીઝેં ઉસમેં સુકૂન ચૈન ઔર રાહત લે સકેં. જૈસાકે ફરમાયા, કસમ હૈ દિનકી રોશનીકી ઔર કસમ હૈ રાતકી જો તારીકતર હો જાતી હૈ. ઔર ફરમાયા કસમ હૈ રાતકી જો ઘટાટોપ તારીકી બન જાતી હૈ ઔર

દિનકી કસમ હૈ જો ખૂબ રોશન હો જાતા હૈ. ઔર ફરમાયા કસમ હૈ દિનકી જબ ઉસકી ઝિયા (રોશની) ખૂબ ફૂટ પડતી હૈ. ઔર રાતકી જો સારી દુનિયાકો ઘેર લેતી હૈ. સુહેબ રૂમી (રદિ.) કી બીવી ઉનકી કસરતે શબ બેદારીકી શિકાયત કરતે હુએ કેહતી હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને સબકે લિયે રાતકો સુકૂનકી જગહ બનાયા લેકિન સુહેબ (રદિ.) કે લિયે નહીં, ક્યૂંકે સુહેબ (રદિ.) કો જબ જન્નત યાદ આતી હૈ તો ઉસકે શૌકમેં રાત રાત ભર નહીં સોતે ઔર ઈબાદત કરતે રેહતે હૈં. ઔર જબ દોઝખ યાદ આતી હૈ તો ઉનકી નીંદ હી ઉડ જાતી હૈ. ઈબ્ને અબી હાતિમને ઈસકો રિવાયત કિયા હૈ ઔર ફરમાયા કે સૂરજ ઔર ચાંદ અપને અપને ઝાબ્તા ઔર હિસાબસે ચલતે રેહતે હૈં ઉનકે કાનૂને રફતારમેં ઝરા ભર તગય્યુર (બદલાવ) નહીં હોતા. ન ઈધર ઉધર ભટકતે હૈં. બલ્કે હર એકકી મનાઝિલ મુકર્રર હૈં. સરદિયોં ઔર ગરમિયોંમેં અપને અપને ઉસૂલ પર ચલતે રેહતે હૈં ઔર ઉસી મુરત્તબા કાઈદેસે દિન ઔર રાત ઘટતે ઔર બળ્હતે રૈહતે હૈં. જૈસાકે ફરમાયા, ઉસી ખુદા તઆલાને સૂરજકો રોશન તર બનાયા ઔર ચાંદકો ઠંડી રોશની દી ઔર ઉસકે ઘટને બળ્હનેકી મનાઝિલ કરાર દીં. ઔર ફરમાયા કે ન સૂરજ ચાંદસે ટકરાતા હૈ ઔર ન ઉસસે આગે બળ્હ જાતા હૈ કે રાતકો ભી નમૂદાર હોને લગે, ઔર ન રાત, દિનકો આ પકડતી હૈ. હર સય્યારા અપને અપને મદાર ઔર મુહીત પર ગરદિશમેં હૈ. ઔર ફરમાયા કે સૂરજ ઔર ચાંદ ઔર સબ સિતારે અમ્રે ખુદાવંદી હીકે મહકૂમ ઔર મુસખ્ખર હૈં. ઔર ફરમાયા કે યે ખુદાએ અઝીઝ ઔર અલીમકા કરારદાદહ કાનૂન હૈ કે કોઈ ઉસકી ખિલાફ વર્ઝી નહીં કર સકતા. કોઈ ચીઝ ઉસકે ઈલ્મસે હટ નહીં સકતી, ચાહે જમીન ઔર આસમાનકા કોઈ ઝર્રા હી ક્યૂં ન હો.

જહાં કહીં અલ્લાહ તઆલાને રાત ઔર દિન ઔર સૂરજ ઔર ચાંદકી પૈદાઈશકા ઝિક્ર ફરમાયા હૈ તો કલામકો અઝીઝ ઔર અલીમ હીકે અલ્ફાઝ પર ખતમ ફરમાયા હૈ. જૈસાકે યહાં ભી હૈ ઔર જૈસાકે ફરમાયા, ઉનકે યે ભી એક નુકતા હૈ કે રાત જિસકે અંદરસે હમ દિન નિકાલતે હૈં, વો ઉનકે લિયે કૈસી તારીક રેહતી હૈ, ઔર સૂરજ અપની હી કરારગાહ પર હરકત કર રહા હૈ. ઔર અપને મુસ્તકરકી તરફ જા રહા હૈ. યે ખુદાએ અઝીઝ ઔર અલીમકા કરારદાદહ મેઅયાર

હૈ. જબ અલ્લાહ પાકને અવ્વલ સૂરએ હા-મીમ- સિજદહમેં ખલકસ્સમાવાતિ વલ્
અર્ઝ કા ઝિક્ર ફરમાયા તો ઈરશાદ હોતા હૈ કે હમને ઈસ આસમાનકો ચિરાગોંસે
મુઝય્યન કર રખ્ખા હૈ. ઔર યેહી ચિરાગ દુનિયાકી હિફાઝતકા કામ દેતે હૈં. યે
તકદીરે અઝીઝ ઔર અલીમ હૈ. ઔર ફરમાયા કે ઉસને તુમહારે લિયે સિતારે બના
રખ્ખે હૈં તાકે તુમ જબ દરિયા ઔર ખુશ્કીકી તારીકિયોંમેં હો તો ઉનસે રાહ શનાસીકા
(રાસ્તા માલૂમ કરનેકા) કામ લો. અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા કે યે સિતારે એક તો
આસમાનકી ઝીનત હૈં ઔર દૂસરે યે કે શયાતીનકો ઉસસે રજ્મ કિયા જાતા હૈ.
ઔર તીસરે યે કે ઉનસે ઝુલુમાતે બર ઔર બહરમેં રાસ્તા પહેચાના જાતા હૈ. બાઝ
સલફને કહા હૈ કે નુજૂમકા મકસદ સિર્ફ યેહી તીન ચીઝેં હૈં ઉસસે ઝિયાદા ઔર કોઈ
મકસદ અગર ઉનકા કોઈ સમઝે તો ઉસને ખતા કી. ખુદા તઆલાકી આયત પર
ઈઝાફા કિયા. ફિર ફરમાયા કે હમને અપની આયતેં બહોત તફસીલ ઔર વઝાહતસે
બયાન કી હૈં તાકે લોગ કુછ અકલ પકડેં ઔર હકકો પહેચાનકર બાતિલસે ઈજતિનાબ
(પરહેઝ) કરેં.

---

(૮૯) વહુવલ્લઝી અન્શઅકુમ્ મિન્ નફસિંવ્ વાહિદતિન્ ફમુસ્તકર્રુંવ્ વ મુસ્તૌદઉન, કદ્ ફસ્સલ્નલ્ આયાતિ લિકૌમિંય્ યફકહૂન. વહુવલ્લઝી અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્, ફઅખ્રજ્ના બિહી નબાત કુલ્લિ શૈઈન્ ફઅખ્રજ્ના મિન્હુ ખઝિરન્ નુખ્રિજુ મિન્હુ હબ્બમ્ મુતરાકિબા, વ મિનન્ નખ્લિ મિન્ તલ્ઈહા કિન્વાનુન્ દાનિયતુંવ્ વ જન્નાતિમ્ મિન્ અઅ્નાબિંવ્ વઝ્ઝૈતૂન વ ર્રુમ્માન મુશ્તબિહંવ્ વ ગૈર મુતશાબિહ, ઉન્ઝુરૂ ઈલા ષમરિહી ઈઝા અષ્મર વ યન્ઈહી, ઈન્ન ફી ઝાલિકુમ્ લઆયાતિલ્ લિકૌમિં યુઅ્મિનૂન. (પા. ૭, અન્આમ, ૯૮-૯૯)

તર્જુમા : ઔર વો ઐસા હૈ જિસને તુમકો એક શખ્સસે પૈદા કિયા ફિર એક જગહ ઝિયાદા રેહનેકી હૈ. ઔર એક જગહ ચંદ અરસા રેહનેકી, બેશક હમનેં દલાઈલ ખૂબ ખોલ ખોલકર બયાન કર દિયે ઉન લોગોંકે લિયે જો સમઝ બૂઝ રખતે હૈં. ઔર વો ઐસા હૈ જિસને આસમાનસે પાના બરસાયા ફિર હમને ઉસકે ઝરીઆસે હર કિસમકે નબાતાતકો નિકાલા ફિર હમને ઉસસે સબ્ઝ શાખ નિકાલી કે ઉસસે

હમ ઉપર તલે દાને ચઢ્હે હુએ નિકાલતે હૈં ઔર ખજૂરકે દરખ્તોંસે યાની ઉનકે ઝુમ્પેમેંસે, ખોશે હૈં જો નીચેકો લટકે જાતે હૈં. ઔર અંગૂરોંકે બાગ ઔર ઝૈતૂન ઔર અનારકે, બાઝ એક દૂસરેસે મિલતે જુલતે હૈં ઔર કુછ એક દૂસરેસે મિલતે જુલતે નહીં હોતે. હર એકકે ફલકો દેખો જબ વો ફલતા હૈ, ઔર ઉસકે પકનેકો દેખો, ઉનમેં દલાઈલ હૈં ઉન લોગોંકે લિયે જો ઈમાન રખતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ પાક ફરમાતા હૈ કે ઉસીને તુમકો એક રૂહ યાની હઝરત આદમ (અલૈ.) સે પૈદા કિયા જૈસાકે ફરમાયા, અય લોગો! ઉસ ખુદા તઆલાસે ડરો જિસને હઝરત આદમ (અલૈ.) કો બનાયા ઔર ઉસસે ઉસકી બીવીકો ઔર ફિર ઉન દોનોંસે બે-ઈન્તિહા મર્દ ઔર ઔરતેં પૈદા કીં. ઔર ફરમાયા કે ફિર તુમ કરાર પઝીર હોતે હો ઔર ફિર દૂસરી જગહ સોંપ દિયે જાતે હો.

ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) ઔર ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) વગૈરહ કેહતે હૈં કે મુસ્તકરસે મુરાદ રહમે માદર હૈ ઔર મુસ્તૌદઅસે મુરાદ પુશ્તે પિદર હૈ. ઔર બાઝ કેહતે હૈં કે મુસ્તકરસે મુરાદ કરારગાહે દુનિયા ઔર મુસ્તૌદઅસે મુરાદ આખિરત બાદ અઝ મૌત. સઈદ બિન જુબેર (રહ.) કેહતે હૈં કે "ઈસ્તકરાર ફીલ અર્ઝ" ઔર વદીઅત બાદ મૌત મુરાદ હૈ. હસન બસરી (રહ.) કેહતે હૈં કે મરને પર જો અમલ રૂક ગયે યે મુસ્તકર હૈ ઔર મુસ્તૌદઅ દારે આખિરત હૈ. લેકિન પહેલા કૌલ ઝિયાદા દુરૂસ્ત હૈ. હમ સમઝનેવાલોંકે લિયે બાતકો કિસ કદર વાઝેહ કરકે બયાન કરતે હૈં. ફિર ફરમાયા ઉસીને આસમાનસે પાની બરસાયા જો મુબારક હૈ ઔર બંદોંકે લિયે રિઝક મોહય્યા કરતા હૈ. મખ્લૂકકી મદદ કરતા હૈ. ઉસીસે હમ હર કિસમકે નબાતાત ઉગાતે હૈં જૈસાકે ફરમાયા કે પાની હીસે હર ચીઝ ઝિંદગી પાતી હૈ. ઉસીસે ઝરાઅત (ખેતી) ઔર સર સબ્ઝ દરખ્ત ઉગતે હૈં. ઉનહીં દરખ્તોંમેં ફિર દાને ઔર ફલ પૈદા હોતે હૈં. હમ ઉનહીંકે અંદરસે ઐસે દાને નિકાલતે હૈં જો એક સે એક જુડે હોતે હૈં જિનહેં ખોશે ઔર ગચ્છે કેહતે હો. ખજૂરકે દરખ્તમેં ખોશાદાર ડાલિયાં હોતી હૈં. જો કરીબ કરીબ ઔર એક દૂસરેકે સાથ જુડે જુડે હૈં. ઔર ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે છોટે છોટે ખજૂરકે દરખ્ત જિનકે ખોશે જમીનસે લગે હોં મુરાદ હૈ. ફિર ફરમાયા કે અંગૂરકે બાગાત હમ જમીન પર પૈદા કરતે હૈં. ખુરમા (ખજૂર) ઔર

અંગૂરકા ઝિક્ર ફરમાયા ક્યૂંકે યેહી દોનોં અહલે હિજાઝકે બેહતરીન ફલ સમઝે જાતે હૈં. બલ્કે સારી દુનિયાકે બેહતરીન ફલ હૈં. અલ્લાહ પાક અપને એહસાનકા ઝિક્ર ફરમાતા હૈ કે ઉન ખુરમા ઔર અંગૂરકે ફલોંસે તુમ શરાબ બનાતે હો, ઔર અચ્છી ગિઝા અપને લિયે તૈયાર કરતે હો. ઔર ફરમાયા કે જમીનમેં હમને ખુરમા ઔર અંગૂરકે બાગાત બનાએ, ઔર ફરમાયા કે ઝૈતૂન ઔર અનારકે ભી બાગાત જો પત્તોં ઔર શકલકે લિહાઝસે એક દૂસરેસે મુતશાબેહ ઔર કરીબ હૈં લેકિન ફલ ઔર શકલ ઔર ઝાઈકા ઔર તબીઅતકે લિહાઝસે બિલકુલ મુખ્તલિફ હૈં. ફિર ફરમાયા કે જબ વો પક જાએ તો ઉસકે ફલકી તરફ દેખો. યાની ખુદા તઆલાકી કુદરતમેં તફક્કુર (ગૌર) કરો કે કિસ તરહ ઉનકો અદમસે વુજૂદમેં લાયા. હાલાંકે ફલ બનનેસે પેહલે યે ભી જલાનેકી લકડી થી. ફિર યેહી લકડી ખુરમા ઔર અંગૂર ઔર દૂસરે મેવે બન ગઈ, જૈસાકે ફરમાયા કે જમીન પર ગુંજાન દરખ્ત ઔર અંગૂર ઔર ખેતીકે બાગાતમેં જો ખોશાદાર ભી હૈં ઔર ગૈર ખોશાકી ભી સબકો પાની એક હી કિસમકા મિલતા હૈ લેકિન ખાનેમેં એક બહોત અફઝલ હોતા હૈ. દૂસરેસે ઈસી લિયે યહાં ફરમાયા કે અય લોગો! ઉસમેં ખુદા તઆલાકી કમાલે કુદરત ઔર હિકમતકી કમાલ દલાલતેં હૈં. ઉસકો ઈમાનદાર લોગ હી સમઝતે હૈં ઔર ખુદા તઆલા ઔર રસૂલકી તસ્દીક (સચ્ચાઈ બયાન) કરતે હૈં.

---

(૯૦) વ જઅલૂ લિલ્લાહિ શુરકાઅલ્ જિન્ન વ ખલકહુમ્ વ ખરકૂ લહૂ બની-ન વ બનાતિમ્ બિગૈરિ ઈલ્મ, સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અમ્મા યસિફૂન.

(પા. ૭, અન્આમ, ૧૦૦)

તર્જુમા : ઔર લોગોંને શયાતીનકો અલ્લાહકા શરીક કરાર દે રખ્ખા હૈ. હાલાંકે ઉન લોગોંકો અલ્લાહ હીને પૈદા કિયા હૈ ઔર ઉન લોગોંને અલ્લાહકે હકમેં બેટે ઔર બેટિયાં બગૈર સનદ તરાશ રખ્ખી હૈં ઔર વો પાક ઔર બરતર હૈ ઉન બાતોંસે જો યે કરતે હૈં.

તશરીહ : યહાં મુશરિકીનકા રદ હૈ. જો ઈબાદતમેં ખુદા તઆલાકે સાથ ગૈરકો શરીક કરતે હૈં. ઔર શયતાનકી પરસ્તિશ કરને લગતે હૈં. અગર યે કહા

જાએ કે વો અસ્નામ (બુતોં) કી પરસ્તિશ કરતે થે, ફિર શયતાનકી પરસ્તિશકા ક્યા મતલબ? તો જવાબ યે હૈ કે બુતોંકી પરસ્તિશ કરતે થે તો શયતાનકે બેહકાને ઔર ઉસકી ઈતાઅત કરનેકી બિના પર જૈસાકે ફરમાયા : વો ખુદા તઆલાકો છોડકર ઔરતોંકી પરસ્તિશ કરને લગે (યાની મલાઈકહકો ખુદા તઆલાકી બેટિયાં કેહકર ઉન માલઈકએ ઈનાષકો પૂજને લગે) વો તો મહઝ શયતાન સરકશકી ઈબાદત કરતે હૈં. જિસને કહા થા કે અય ખુદા મૈં તેરે બંદોંકા એક બડા હિસ્સા અપની તરફ ખીંચ લૂંગા. ઉનહેં ગુમરાહ કરૂંગા. ઉનમેં દૂર રસ ઉમ્મીદેં પૈદા કરૂંગા. મૈં ઉનહેં હુકમ દૂંગા. ઔર વો મવેશિયોં (જાનવરોં) કે કાન કાટ દિયા કરેંગે, મૈં ઉનહેં ઐસા હી હુકમ કરૂંગા. તાકે વો તેરી બનાઈ હુઈ સૂરતકો બિગાડ દેં. ઔર જિસને ખુદા તઆલાકો છોડકર શયતાનકો અપના વલી ઔર સર પરસ્ત બના લિયા, વો બહોત ખુલે ખસારે (નુકસાન) મેં રહા. વો ઉન મુશરિકીનસે બડે ખૂશ આઈન્દ વા'દે કરતા હૈ. દૂર રસ તમન્નાએં ઉનમેં પૈદા કરાતા હૈ. ઔર ઉસકે સારે વા'દે ધોકા હોતે હૈં. જૈસાકે ફરમાયા કે ક્યા તુમ શયતાન ઔર ઉસકી અવલાદકો અપનાતે હો. હાલાંકે તુમકો તો મેરા દામન પકડના ચાહિયે થા. ઔર હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને અપને બાપસે કહા થા કે અય બાપ ક્યા તુમ શયતાનકી ઈબાદત કરતે હો. શયતાન તો રહમાનકા નાફરમાન હૈ. ઔર જૈસાકે ફરમાયા અય બની આદમ! ક્યા મૈંને તુમહેં ન બતા દિયા થા કે શયતાનકી ઈબાદત ન કરના વો તુમહારા દુશ્મન હૈ. તુમ મેરી હી ઈબાદત કરો. યેહી સિરાતે મુસ્તકીમ હૈ. ઔર મલાઈકહ કિયામતકે રોઝ કહેંગે. તૂ પાક હૈ, તૂ હમારા વલી હૈ. યે મુશરિકીન અગરચે હમેં બનાતુલ્લાહ (અલ્લાહકી બેટિયાં) કેહકર પૂજતે રહે લેકિન હમેં ઉનસે કોઈ તઅલ્લુક નહીં, યે તો દર અસલ શયતાનકો પૂજતે રહે, ઈસી લિયે નીચેવાલી આયતમેં ફરમાયા કે ઉન મુશરિકીનને શયાતીનકો ખુદા તઆલાકા શરીક બના દિયા. હાલાંકે ઉનકો ભી અલ્લાહ વાહિદને હી પૈદા કિયા હૈ. પસ વો ખુદા તઆલાકે સાથ ખુદા તઆલાકી મખ્લૂકકો ભી કૈસે પૂજતે હૈં. જૈસેકે ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને કહા થા કે "ક્યા તુમ ઉનહીં ચીઝોંકો પૂજને લગે હો જિનકો ખૂદ અપને હાથોંસે બનાયા, હાલાંકે તુમકો ભી ઔર તુમહારે ઉન બુતોંકો ભી અલ્લાહ તઆલાને હી પૈદા કિયા હૈ. ઈસ લિયે ચાહિયે કે તુમ મુફરિદ

બિલ ઈબાદત હોકર ખુદાએ લાશરીકસે તઅલ્લુક રખ્ખો. ફિર ફરમાયા કે ઉનહોંને બેસમઝીસે ખુદા તઆલાકે લિયે બેટે ઔર બેટિયાં બના ડાલીં. યહાં ઔસાફે ખુદાવંદીમેં ગુમરાહકી ગુમરાહી પર તંબીહ કી જા રહી હૈ. વો ખુદા તઆલાકે લિયે બેટા કરાર દેતે હૈં. જૈસે યહૂદ કેહતે હૈં કે ઉઝેર (અલૈ.) ખુદાકે બેટે હૈં. હાલાંકે વો પૈગંબર હૈં. ઔર નસારા ઈસા (અલૈ.) કો ખુદાકા બેટા કેહતે હૈં. ઔર મુશરિકીને અરબ ફરિશ્તોંકો ખુદા તઆલાકી બેટિયાં કેહતે થે. યે ઝાલિમ જિસ બાતકે કાઈલ હૈં ખુદા તઆલા ઉસસે બહોત બાલાતર હૈ. મતલબ યે હુવા કે વો જિનકો શરીકે ઈબાદત કરતે હૈં. હાલાંકે ખુદાએ વાહિદ હીને ઉનહેં બિલા શિરકતે ગૈર પૈદા કિયા હૈ. વો હકીકતસે વાકફિયતકે બગૈર ઐસા કેહતે હૈં અલ્લાહ તઆલાકી અઝમતસે જાહિલ હૈં. જો અલ્લાહ તઆલા હૈ ઉસકો બેટા, બેટી, બીવી કૈસે હો સકતે હૈં. ઈસી લિયે ફરમાયા કે વો પાક હૈ, ઉનકે હફવાત ઔર બેહૂદા બાતોંસે બાલાતર હૈ.

---

(૯૧) બદીઉસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, અન્ના યકૂનુ લહૂ વલદુંવ્ વલમ્ તકુલ્ લહૂ સાહિબહ, વ ખલક કુલ્લ શૈઈન, વહુવ બિકુલ્લિ શૈઈન્ અલીમ.

(પા. ૭, અન્આમ, ૧૦૧)

તર્જુમા : વો આસમાન ઔર જમીનકા મૂજિદ હૈ, અલ્લાહ તઆલાકે ઔલાદ કહાં હો સકતી હૈ. હાલાંકે ઉસકે કોઈ બીવી તો હૈ નહીં. ઔર અલ્લાહ તઆલાને હર ચીઝકો પૈદા કિયા ઔર વો હર ચીઝકો ખૂબ જાનતા હૈ.

તશરીહ : વો આસમાન ઔર જમીનકા મૂજિદ હૈ ખાલિક હૈ. કોઈ મિસાલ જમીન ઔર આસમાનકી ઉસકે સામને નહીં થી, ચુનાંચે બિદઅતકો બિદઅત ઈસી લિયે કેહતે હૈં કે સલફમેં ઉસકી કોઈ નઝીર (મિસાલ) નહીં હોતી હૈ. લોગ કિસી અમલકો અપની તરફસે ઈજાદ કરકે ઉસકો અપને ગુમાનમેં સવાબકા કામ સમઝને લગતે હૈં. ઉસકા બેટા કૈસે હોતા, ઉસકે તો બીવી હી નહીં, ઔર બેટા તો દો મુતનાસિબ ચીઝોંસે પૈદા હોગા ઔર અલ્લાહ તઆલાકે મુનાસિબ ઔર મુશાબેહ તો કોઈ ચીઝ ભી નહીં. જૈસાકે ફરમાયા કે વો કેહતે હૈં કે રહમાનને અપના એક બેટા બના લિયા હૈ, યે બડી ઝૂઠ બાત હૈ ઉસીને હર ચીઝ પૈદા કી, ફિર ઉસીકી

મખ્લૂક ઉસકી બીવી કૈસે હોગી, ઉસકી કોઈ નઝીર નહીં, ફિર ઉસકા બેટા ઉસકી નઝીર બનકર કૈસે આ સકતા હૈ. ખુદા તઆલાકી ઝાત ઈસસે પાક હૈ.

(૯૨) ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્, લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ, ખાલિકુ કુલ્લિ શૈઈન્ ફઅ્બુદૂહુ, વહુવ અલા કુલ્લિ શૈઈવ્ વકીલ. લા તુદ્રિકુહુલ્ અબ્સાર, વહુવ યુદ્રિકુલ્ અબ્સાર, વહુવલ્ લતીફુલ્ ખબીર. (પા. ૭, અન્આમ, ૧૦૨-૧૦૩)

તર્જુમા : યે હૈ અલ્લાહ તઆલા તુમહારા રબ! ઉસકે સિવા કોઈ ઈબાદતકે લાઈક નહીં, હર ચીઝકા પૈદા કરનેવાલા હૈ, તો તુમ ઉસકી ઈબાદત કરો, ઔર વો હર ચીઝકા કારસાઝ હૈ ઉસકો તો કિસીકી નિગાહ મુહીત નહીં હો સકતી ઔર વો સબ નિગાહોંકો મુહીત હો જાતા હૈં ઔર વોહી બડા બારીક બીન બાખબર હૈ.

તશરીહ : યેહી તુમહારા રબ હૈ, જિસને હર ચીઝ પૈદા કી હૈ ઉસકે કોઈ ખુદા નહીં વોહી હર ચીઝકા ખાલિક હૈ. પસ તુમ ઉસીકી ઈબાદત કરો ઔર ઉસકી વહદાનિયતકા ઈકરાર કરો. ઉસકા ન કોઈ લડકા હૈ ન કોઈ બાપ ન બીવી ન કોઈ ઉસકા અદીલ વ નઝીર. વો હર ચીઝ પર હફીઝ ઔર રકીબ હૈ. હર ચીઝકા મુદબ્બિર હૈં વોહી રિઝક દેતા હૈ. રાત ઔર દિન ઉસીને બનાએ. ઉસકો નિગાહેં પા નહીં સકતીં. એક તો યે કે અગરચે આંખેં ઉસકો આખિરતમેં દેખ સકેં, લેકિન દુનિયામેં નહીં દેખ સકતીં. નબી (સ.અ.વ.) કી અહાદીસસે તવાતુરસે યેહી સાબિત હૈ. જૈસાકે હઝરત આઈશા (રદિ.) સે મરવી હૈ કે જિસને યે ગુમાન કિયા કે નબી (સ.અ.વ.) ને ખુદા તઆલાકો દેખા થા તો વો ઝૂઠા હૈ. ફિર આપ (રદિ.) ને યેહી આયત પઢી, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે ઈસકે બરખિલાફ મરવી હૈ ઉનહોંને બારી તઆલાકો દેખનેકો મુતલક રખ્ખા હૈ ઔર ઉનસે યે ભી મરવી હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને અપને દિલકી આંખોંસે ખુદા તઆલાકો દો દફા દેખા હૈ.

ઈબ્ને ઉયયનહ (રહ.) કેહતે હૈં કે દુનિયામેં નિગાહેં ઉસકો નહીં દેખેંગી. ઔર દૂસરોંને કહા કે ઈસકા મતલબ યે હૈ કે આંખ ભરકર ઉસકો નહીં દેખ સકતે. ઈસસે તખ્સીસ હોતી હૈ ઉસ રૂયતકી જો મોમિનીનકો દારૂલ આખિરતમેં હાસિલ હોગી. ક્યૂંકે અલ્લાહ તઆલાકે કૌલસે યે બાત સાબિત હોતી હૈ. યાની અલ્લાહ

તઆલાને ફરમાયા ઈમાનદાર લોગોંકે ચેહરે ઉસ રોઝ શગુફતા (ખિલે હુએ) રહેંગે, ઔર અપને રબકી તરફ વો નઝર ઉઠાએ હુએ હોંગે. નીઝ કાફિરોંસે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે વો અપને રબકો દેખનેસે હિજાબમેં હોંગે. યાની વો રબકો નહીં દેખ સકેંગે. ઈસસે ઈસ બાત પર દલાલત હોતી હૈ કે મોમિનીનકે લિયે ખુદા તઆલાકો દેખનેમેં હિજાબ નહીં હોગા. ઔર મુતવાતિર અહાદીસસે ભી સાબિત હૈ કે મોમિનીન દારે આખિરતમેં ખુદા તઆલાકો રૌઝાતે જન્નતમેં દેખેંગે. ખુદા તઆલા અપને ફઝલસે યે બાત નસીબ ફરમાએ, આમીન. અબ જિસ ઈદરાકકી યહાં નફી કી ગઈ હૈં, યે ઈદરાક કિસ કિસમકા હૈ. ઉસમેં કઈ કૌલ હૈં. જૈસે મઅરિફત હકીકત. ઔર હકીકતકો જાનનેવાલા તો બજુઝ ખુદાકે ઔર કોઈ નહીં હો સકતા. અગરચે મોમિનકો રૂયત હોગી લેકિન હકીકત ઔર હી ચીઝ હૈ. ચાંદકો સબ દેખતે હૈં લેકિન ઉસકી હકીકત ઉસકી ઝાત ઔર કેહને તક કિસીકી રસાઈ નહીં હો સકતી. પસ ખુદાએ તઆલા તો બેમિસ્લ હૈ. ઈબ્ને અલિયહ રહિમહુલ્લાહ કેહતે હૈં કે ન દેખના મખ્સૂસ હૈ દુનિયાકે અંદર, યાની દુનિયામેં આંખોંસે કોઈ નહીં દેખ સકતા, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે કિસીકી નિગાહ ખુદા તઆલાકો ઘેર નહીં સકતી. ઈકરમા (રહ.) સે કહા ગયા કે લા તુદ્રિકુહુલ્ અબ્સાર. તો કહા કે ક્યા તુમ આસમાનકો નહીં દેખ સકતે હો? કહા કે હાં દેખ સકતે હૈં. તો કહા, ક્યા પૂરા આસમાન બયક નઝર દેખતે હો. ગર્ઝ યે કે ઉસકી શાન ઈસસે બાલાતર હૈ કે ઉસ પર નિગાહેં પડ સકેં. અલ્લાહ પાકને ફરમાયા કે મોમિનીનકે ચેહરે ઉસ દરજે શગુફતા (ખૂશ) હોંગે ઔર અપને રબકો દેખેંગે. લેકિન ઉસકી અઝમતકી વજહસે નિગાહેં ઉસ પર મુહીત ન હો સકેંગી. ઔર ઈસ આયતકી તફસીરમેં હદીસ વારિદ હૈ કે અગર તમામ જિન્ન ઔર ઈન્સ ઔર શયાતીન ઔર મલાઈકહ જબસે કે પૈદા કિયે ગયે હૈં. સબકી એક સફ બનાઈ જાએ તો ભી ઉસકા ઈહાતા ન હો સકે, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે નબી (સ.અ.વ.) ને અપને રબ તઆલાકો દેખા થા. જબ કહા ગયા કે ક્યા અલ્લાહ તઆલાને નહીં કહા હૈ કે લા તુદ્રિકુહુલ્ અબ્સાર. તો કહા, આપ (સ.અ.વ.) ભી તો ખુદા તઆલાકા એક નૂર હી હૈં. લેકિન ઈસ આયતકા મતલબ યે હૈ કે અગર વો બ તમામા અપને નૂરકે સાથ તજલ્લી કરે તો

આંખેં ઉસકો નહીં દેખ સકતીં. ઔર બાઝ યે મતલબ બયાન કરતે હૈં કે કોઈ ચીઝ ઉસકે સામને કાઈમ નહીં રેહ સકતી. અલ્લાહ તઆલા ન સોતા હૈ ન સોના ઉસકો સઝાવાર હૈ. વો મીઝાન કા'ઈમ કિયે હુએ હૈ, દિનકે આ'માલ રાત હોનેસે પેહલે ઔર રાતકે આ'માલ દિન હોનેસે પેહલે ઉસકે સામને પેશ હો જાતે હૈં. ઉસકા હિજાબ નૂર હૈ યા નાર હૈ. અગર વો ઉઠ જાએ તો ઉસકી તજલ્લી સારી દુનિયાકો જલા ડાલેગી. કુતુબે મુતકદમામેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને મૂસા (અલૈ.) સે કહા થા કે અય મૂસા! કોઈ ઝિંદા મેરી તજલ્લી પાકર ઝિંદા નહીં રેહ સકતા. ઔર કોઇ ખુશ્ક ચીઝ બગૈર ફનાકે નહીં રેહ સકતી. અલ્લાહ તઆલને ફરમાયા કે જબ અલ્લાહ તઆલાને પહાડ પર તજલ્લી કી તો વો શિકસ્તા ઔર સોખ્તા હોકર (જલકર) રેહ ગયા. ઔર (હઝરત) મૂસા (અલૈ.) બેહોશ હોકર ગિર પડે. ઔર જબ હોશમેં આએ તો કહા. **સુબ્હાન-ક તુબ્તુ ઈલૈક વ અ-ન અવ્વલુલ્ મુઅ્મિનીન** ઈદરાક ખાસ યૌમે કિયામતમેં રૂયતકી નફી નહીં કરતા હૈ વો મોમિનીન બંદોં પર અપની તજલ્લી ફરમાએગા. ઉસકી તજલ્લી ઔર જલાલ ઔર અઝમત ઉસકે હસ્બે મન્શા હોગી. નિગાહેં ઉસકો બ તમામા ઈદરાક નહીં કર સકતીં. ઈસી લિયે ઉમ્મુલ મુઅમિનીન આઈશા (રદિ.) આખિરતમેં રૂયતકી કાઈલ હૈં. ઔર દુનિયામેં રૂયતકી નફી કરતી હૈં. ઉનહોંને ભી એહતિજાજ ઈસી આયતસે કિયા હૈ. પસ જિસ બાતકી નફી ઈદરાક કરે કે ઉસકે મા'ના રૂયતે અઝમત વ જલાલકે હૈં વો બાત કૈસે મુમકિન હૈ કે કિસી બશર યા કિસી ફરિશ્તેસે હો સકે. ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે **હુવ યુદ્રિકુલ્ અબ્સાર** યાની વો લોગોંકે અબ્સાર (આંખોં) કા ઈદરાક ઔર ઈહાતા કર સકતા હૈ. ક્યૂંકે ઉસીને અબ્સાર ઈન્સાનકો પૈદા કિયા હૈ. ફિર વો કૈસે ઈહાતા ન કર સકે. ઈરશાદ હૈ કે ક્યા વો અપની પૈદા કી હુઈ ચીઝકો નહીં જાનેગા. વો લતીફ ઔર ખબીર હૈ. ઔર કભી લફ્ઝ અબ્સારસે મુબ્સિરીન મુરાદ હોતી હૈ યાની મુબ્સિરીન ઉસકો નહીં દેખ સકતે. વો લતીફ હૈ યાની કિસી બાતકે ઈસ્તિખ્રાજમેં બહોત બારીક બીન હૈ ઔર હર ચીઝકે ઠિકાનેસે બાખબર હૈ. જૈસેકે લુકમાન (અલૈ.) અપને બેટેકો નસીહત દેતે વક્ત કેહતે હૈં :- **યા બુનય્ય ઈન્નહા ઈન્ તકુ મિષ્કાલ હબ્બતિન્.** (યાની અય મેરે બચ્ચે અગર કોઈ ભલાઈ યા બુરાઈ રાયકે દાનેકે બરાબર ભી હો ચાહે પત્થરમેં હો

યા આસમાનોંમેં યા જમીનૂમેં, અલ્લાહ તઆલા ઉસે લે આએગા. અલ્લાહ તઆલા નિહાયત બારીક બીન ઔર ખબરદાર હૈ.

(૯૩) કદ્ જાઅકુમ્ બસાઈરુ મિર્રબ્બિકુમ, ફમન્ અબ્સર ફલિનફ્સિહી, વમન્ અમિય ફઅલૈહા, વમા અ-ન અલૈકુમ્ બિહફીઝ.(પા. ૭, અન્આમ, ૧૦૪)

તર્જુમા : અબ બિલાશુબહ તુમહારે પાસ તુમહારે રબકી જાનિબસે હક બીનીકે ઝરાએઅ પહોંચ ચુકે હૈં, સો જો શખ્સ દેખ લેગા વો અપના ફાઈદા કરેગા. ઔર જો શખ્સ અંધા રહેગા વો અપના નુકસાન કરેગા, ઔર મૈં તુમહારા નિગરાં નહીં હૂં.

તશરીહ : બસાઈર યાની મુબય્યિનાત ઔર નિશાનિયાં જો કુરઆનમેં હૈં ઔર જો રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને પેશ કી હૈં પસ જિસને બસીરતસે કામ લિયા. ઉસકી ઝાતકો ફાઈદા પહોંચા. જૈસે ફરમાયા કે જો હિદાયત હાસિલ કરેગા વો અપની ઝાતકે લિયે કરેગા, જો ભટક જાએગા ઉસકી મઝર્રત ઉસી પર રહેગી. ઈસી લિયે ફરમાયા કે જો અંધા બનેગા ઉસકા નુકસાન ઉસીકો પહોંચેગા. જૈસે ફરમાયા કે આંખેં અંધી નહીં હોતી હૈં બલ્કે દિલ અંધે હોતે હૈં. ઔર મૈં તુમ પર કુછ હાફિઝ ઔર રકીબ ઔર નિગરાનકાર તો હૂં નહીં. બલ્કે મૈં તો સિર્ફ એક મુબલ્લિગ હૂં. હિદાયત તો ખુદા તઆલા કરતા હૈ જિસકો ચાહે. ઔર ગુમરાહ હોને દેતા હૈ જિસકો ચાહે.

(૯૪) વહુવલ્લઝી અન્શઅ જન્નાતિમ્ મઅ્રૂશાતિંવ્ વ ગૈર મઅ્રૂશાતિંવ્ વન્નખ્લ વઝ્ઝર્અ મુખ્તલિફન્ ઉકુલુહૂ વઝ્ઝૈતૂન વર્રુમ્માન મુતશાબિહંવ્ વ ગૈર મુતશાબિહ, કુલૂ મિન્ ષમરિહી ઈઝા અષ્મર વ આતૂ હક્કહૂ યૌમ હસાદિહ, વલા તુસ્રિફૂ, ઈન્નહૂ લા યુહિબ્બુલ્ મુસ્રિફીન. વમિનલ્ અન્આમિ હમૂલતંવ્ વ ફર્શા, કુલૂ મિમ્મા રઝકકુમુલ્લાહુ વલા તત્તબિઊ ખુતુવાતિશ્શૈતાન, ઈન્નહૂ લકુમ્ અદુવ્વુમ્ મુબીન. (પા. ૮, અન્આમ ૧૪૧-૧૪૨)

તર્જુમા : ઔર વોહી હૈ જિસને બાગાત પૈદા કિયે વો ભી જો ટટ્ટિયોં (બાંસ) પર ચળ્હાએ જાતે હૈં ઔર વો ભી જો ટટ્ટિયોં પર નહીં ચળ્હાએ જાતે, ઔર

ખજૂરકે દરખ્ત ઔર ખેતી જિનમેં ખાનેકી ચીઝેં મુખ્તલિફ તૌરકી હોતી હૈં. ઔર ઝૈતૂન ઔર અનાર જો આપસમેં એક દૂસરેકે મુશાબેહ ભી હોતે હૈં ઔર એક દૂસરેકે મુશાબેહ નહીં ભી હોતે, ઈન સબકે ફલોંમેંસે ખાઓ જબ વો નિકલ આએ, ઔર ઉસમેં જો હક વાજિબ હૈ વો ઉસકે કાટનેકે દિન દિયા કરો ઔર હદસે મત ગુઝરો. યકીનન વો હદસે ગુઝરનેવાલોંકો નાપસંદ કરતા હૈ ઔર જાનવરોંમેં ઊંચે કદકે ઔર છોટે કદકે (પૈદા કિયે) જો કુછ અલ્લાહને તુમકો દિયા હૈ ખાઓ ઔર શયતાનકે કદમ બ કદમ મત ચલો, બિલાશક વો તુમહારા સરીહ દુશ્મન હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝકા ખાલિક હૈ. બાગાત-ફલ ઔર જાનવર જિન પર યે મુશરિકીન તસર્રુફ કરતે હૈં. ઔર અપની ફાસિદ રાયોંસે ઉસકી તકસીમ કરકે કિસીકો હલાલ ઔર કિસીકો હરામ બના લેતે હૈં. યે સબ ખુદાકે પૈદા કિયે હુએ હૈં. ઔર યે છતોં ઔર મંડવેવાલે ઔર બેસકફ (બગૈર છતકે) બાગાત જો ટટ્ટિયોં પર ચઢ્હે હુએ નહીં હૈં. સબ ઉસીકે પૈદા કરદા હૈં. મઅરૂશાત તો વો બેલેં હોં ઔર ટટ્ટિયોં પર ચઢ્હાઈ હુઈ હોં જૈસે અંગૂર વગૈરહ, ઔર ગૈર મઅરૂશાત વો સમર (ફલ) ઔર દરખ્ત જો જંગલોં ઔર પહાડોંમેં ઉગ આતે હૈં. જો યકસાં ભી હોતે હૈં. ઔર જુદાગાના ભી, યાની દેખનેમેં યકસાં ઔર ઝાઈકામેં જુદાગાના. જબ ખૂબ ફલ ફૂલ જાએં તો ઉનકે ફલ ખાઓ ઔર ખેત કાટનેકે વક્ત ગરીબોંકો દેનેકા જો હક હૈ વો ભી અદા કર દો. બાઝને ઈસસે ફર્ઝ ઝકાત મુરાદ લિયા હૈ. જબકે વો પૈદાવાર નાપી યા તોલી જાએ તો ઉસી રોઝ યે હક અદા કર દિયા જાએ. પેહલે લોગ નહીં દિયા કરતે થે. ફિર શરીઅતને દસવાં હિસ્સા મુકર્રર કર દિયા. ઔર જો ખોશોંમેંસે ગિર જાએ વો ભી મિસ્કીનોંકા હક હૈ. હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જિસકી ખજૂરેં દસ વસકસે ઝિયાદા હોં તો વો એક ખોશા મસાકીનકે લિયે મસ્જિદમેં લાકર લટકા દે. હસન બસરી (રહ.) ને કહા હૈ કે યે હુબૂબ ઔર ફલોંકા સદકા હૈ ઔર ઝકાતકે સિવા ગરીબોંકા એક મઝીદ હક હૈ. ઔર ખેત કાટને ઔર ઝકાતકે સિવા યે દિયા જાતા થા. ઔર જબ મસાકીન ઉસ રોઝ આ જાએં તો ઉનહેં ભી કુછ ન કુછ જરૂર દેના ચાહિયે ઔર કહા કે કમ અઝ કમ એક એક મુઠ્ઠી દિયા જાએ. યે કાશ્તકે રોઝ, ઉસી તરહ કાટનેકે વક્ત ભી એક એક મુઠ્ઠી ભર ગિરા પડા ભી મસાકીન

હીકા હક હૈ. ઈબ્ને જુબેર (રહ.) ને કહા હૈ કે યે ઝકાતકે ફર્ઝ હોનેસે પેહલેકી બાત હૈ કે મસાકીનકે લિયે મુઠ્ઠી ભરકી મિકદાર થી. ઔર જાનવરકે લિયે ચારા થા ઔર ગિરા પડા ભી ગરીબોંકા હક થા. અલ્લાહ તઆલાને ઉન લોગોંકી મઝમ્મત (બુરાઈ) કી હૈ જો ખેત કાટ તો લેતે હૈં લેકિન ગરીબોંકો ઉસમેંસે સદકા નહીં કરતે જૈસાકે એક બાગવાલોંકા ઝિક્ર સૂરએ "નૂન" મેં કિયા ગયા હૈ. કે જબ ઉનહોંને અહદ ઔર પૈમાન કિયા કે સુબહ હોતે હી જાકર ખેત કાટ લેંગે, લેકિન ઈન્શા અલ્લાહ નહીં કહા થા. તો રાત હી ઉસ ખેત પર એક હવા ચલી કે સારા ખેત બરબાદ હો ગયા. ઔર વો સુબહ તક સોતે હી રહે. ઔર ખેતકે સારે હી દરવાઝે કાલે જલે હુએ બન ગયે. પસ જબ સુબહકો ઉઠે તો કેહને લગે કે સવેરે સવેરે ખેતકો ચલો. જબકે તુમહેં ખેત કાટના હી હૈ. ચુનાંચે વો ચલે ઔર ચુપકે ચુપકે બોલતે જા રહે થે કે દેખો યે ગરીબ ગુરબા આ જાને ન પાએં. ચુનાંચે સુબહ હી જલ્દી પહોંચકર જબ ઉનહોંને અપને બાગકો દેખા તો કેહને લગે હમ ભટકકર શાયદ દૂસરે બાગમેં આ નિકલે હૈં. ફિર કેહને લગે નહીં બાગ હમારા હી હૈ. મગર યે કે હમ ઈસ બાગસે મહેરૂમ કર દિયે ગયે હૈં. ઉનમેંકે એક બેહતર આદમીને કહા મૈંને ક્યા તુમસે નહીં કહા થા. ફિર ક્યૂં ન તુમ ખુદાકી તસ્બીહ પઢતે રહે, અબ વો કેહને લગે અય ખુદા તૂ પાક હૈ. ઈસ અમ્રમેં ઝિયાદતી હમારી હી તરફસે હુઈ થી. અબ હર એક દૂસરેકો મલામત કરને લગા. ઔર કેહને લગા અફસોસ હમ પર , હમને ખુદાસે સરકશી કી થી. ક્યા અજબ કે ખુદા હમકો ઈસસે ભી બેહતર બાગ ઈનાયત ફરમા દે. હમ અપને ખુદાકી તરફ રૂજૂઅ કરતે હૈં. દેખો અઝાબે દુન્યાવી ઈસ તરહ હોતા હૈ ઔર અઝાબે આખિરત તો ઈસસે બડા હૈ બશર્તેકિ ઝરા ગૌર કરેં. ઐસા ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને કે જબ પક જાએં તો ઉસકે ફલ ખાઓ ઔર ફસલ કાટનેકે વક્ત ગરીબોંકો ઉનકા હક ભી દે દો ઔર તુમ ઉસકે ખાનેમેં ઈસરાફસે કામ ન લો, ક્યૂંકે ઝિયાદા ખાનેમેં અકલ ઔર બદનકા નુકસાન હૈ. જૈસાકે ફરમાયા ખાઓ પિઓ લેકિન ઝિયાદતી ન કરો. સહીહ બુખારીમેં હૈ કે ખાઓ પિઓ પહેનો લેકિન ઈન બાતોંમેં ઈસરાફ ન કરો ઔર શાન ન બનાઓ. અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ **મિનલ્ અન્આમિ હમૂલતંવ્ વ ફર્શા** યાની તુમહારે લિયે મવેશી (જાનવર) પૈદા કર દિયે જો તુમહારે લિયે બાર

બરદારીકા (બોઝ ઉઠાનેકા) કામ દેતે હૈં ઔર સવારીકે કામમેં આતે હૈં. જૈસે ઊંટ હૈં. ઔર ફર્શસે છોટે મવેશી મુરાદ હૈં યા છોટી કામતકે ઊંટ. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે "હમૂલતન" સે ઊંટ ઘોડે ખચ્ચર ગધે ઔર હર જાનવર જિસ પર બાર બરદારી હો મુરાદ હૈ. ઔર "ફર્શ" સે બકરે મુરાદ હૈં. અબ્દુર્રહમાન બિન ઝૈદકા ખયાલ હૈ કે હમૂલતન સવારીકા જાનવર હૈ ઔર ફર્શસે વો મવેશી મુરાદ હૈં જિનકો ઝબહ કરકે ખાતે હૈં. યા ઉનકા દૂધ પીતે હૈં. બકરી પર બોઝ નહીં લાદા જાતા બલ્કે ઉસકા ગોશ્ત ખાયા જાતા હૈ ઔર ઉસકે બાલોંસે કમ્બલ ઔર ફર્શ બનાએ જાતે હૈં. યેહી વો મા'ના હૈ જો અબ્દુર્રહમાનને ઈસ આયતકી તફસીરમેં કહે, અલ્લાહકે ઈસ કૌલસે ભી તસ્દીક હોતી હૈ કે **અવલમ્ અન્ના ખલક્ના લહુમ્ મિમ્મા અમિલત્ ઐદીના અન્આમન્ ફહુમ્ લહા મલિકૂન. વ ઝલ્લલ્નાહા લહુમ્ ફમિન્હા રકૂબુહુમ્ વ મિન્હા યઅ્કુલૂન** યાની ક્યા વો નહીં જાનતે કે હમને યે ચીઝેં ઉનકે ફાઈદેકે લિયે પૈદા કીં ઔર ઉન જાનવરોંકો બનાનેમેં હમારે હાથોંને કામ કિયા. જિનકે વો માલિક બને હુએ હૈં. હમને યે જાનવર ઉન ઈન્સાનોંકે લિયે મુસખ્ખર કર દિયે હૈં કે બાઝ પર તો વો સવાર હોતે હૈં ઔર બાઝકો ઝબહ કરકે ખાતે હૈં. ઔર ફરમાયા કે ઉન જાનવરોંમેં તુમહારે લિયે બડી ઈબરત ઔર નસીહત હૈ. ઉનકે ખૂનસે બના હુવા દૂધ હમ તુમહેં પિલાતે હૈં. યે ખાલિસ દૂધ પીનેવાલોંકે લિયે કિસ કદર ખૂશગવાર હોતા હૈ. ઔર ઉનકે બાલ તુમહારે લિયે લિબાસ ઔર ઓઢનેકા કામ દેતે હૈં. ઔર દૂસરે અગરાઝસે ઈસ્તેમાલમેં આતે હૈં. ઔર ફરમાયા અલ્લાહને યે જાનવર જો તુમહારે લિયે પૈદા કિયે તુમ ઉન પર સવાર હોતે હો, ઉનહેં ખાતે હો ઔર તુમહારે લિયે ઔર દૂસરી મસ્લેહતેં ભી હૈં. ઔર તુમ અપને દિલી મકાસિદ ઉનસે પૂરે કરતે હો, તુમ ઉન પર સવાર હોતે હો. ઔર જહાઝોં ઔર કશ્તિયોંમેં બાર બરદારી (માલ ભરતે હો) ઔર સવારી કરતે હો. અલ્લાહ તઆલા તુમહેં અપની કિતની હી નિશાનિયાં પેશ કરતા હૈ. તુમ ખુદાકી કિસ કિસ નિશાનીકા ઈન્કાર કરોગે. ફિર ફરમાયા અલ્લાહ તઆલાને **કુલૂ મિમ્મા રઝકકુમુલ્લાહ** યાની અલ્લાહને જો તુમહેં ફલ ફુલારી હુબૂબ ઔર બાગાત ઔર મવેશી વગૈરહ દિયે હૈં. ઉનહેં ચાહો તો ખાઓ, ઉન સબકો અલ્લાહને પૈદા કિયા હૈ. ઔર તુમહારા રિઝક બના

દિયા હૈ. ઔર તુમ શયતાનકે તરીક ઔર અવામિરકી પૈરવી ન કરો. જૈસેકે ઉન મુશરિકીનને ઈત્તિબાઅ કી. જિનહોંને ખુદાકે બાઝ રિઝકકો અપને ઉપર હરામ કર લિયા. અય લોગો! શયતાન તુમહારા ખુલા દુશ્મન હૈ. યાની ઝરા ભી સોચો તો ઉસકી અદાવત બિલકુલ ઝાહિર હૈ. તુમ ભી શયતાનકો અપના દુશ્મન કરાર દે લો. વો અપના શયતાની લશ્કર લેકર તુમ પર હમ્લા આવર હોતા હૈ. તાકે અહલે દોઝખમેંસે હો જાઓ. અય બની આદમ શયતાન તુમકો ફિત્નેમેં ન ડાલે જૈસાકે ઉસને તુમહારે માં-બાપકો જન્નતસે નિકાલા ઔર ઉનકા લિબાસ ઉન પરસે ઉતરવા દિયા. ઔર વો ખુલે દિખાઈ દેને લગે. ઔર ફરમાયા ક્યા તુમ મુઝે છોડકર શયતાન ઔર ઉસકી અવલાદકો અપને ઔલિયા બનાઓગે યે શયાતીન તો તુમહારે દુશ્મન હૈં. ઝાલિમોંકે લિયે બહોત બુરી જઝા હૈ. કુરઆનકે અંદર ઈસ મૌઝૂઅ પર બહોત કસરતસે આયતેં હૈં.

---

(૯૫) વહુવલ્લઝી જઅલકુમ્ ખલાઈફલ્ અર્ઝિ વ રફઅ બઅ્ઝકુમ્ ફૌક બઅ્ઝિન્ દરજાતિલ્ લિયબ્લુવકુમ્ ફી મા આતાકુમ, ઈન્ન રબ્બ-ક સરીઉલ્ ઈકાબ, વ ઈન્નહૂ લગફૂરુ ર્રહીમ. (પા. ૮, અન્આમ, ૧૬૫)

તર્જુમા : ઔર વો ઐસા હૈ જિસને તુમકો જમીનમેં ખલીફા બનાયા. ઔર એકકા દૂસરે પર રૂત્બા બઢાયા તાકે તુમકો આઝમાએ ઉન ચીઝોંમેં જો તુમકો દી હૈં, બિલ યકીન આપકા રબ જલ્દ સઝા દેનેવાલા હૈ. ઔર બિલ યકીન વો વાકઈ બડી મગફિરત કરનેવાલા મહેરબાની કરનેવાલા હૈ.

તશરીહ : ઈરશાદ હોતા હૈ કે તુમ યકે બાદ દીગરે જમીનમેં બસ્તિયાં બસાતે થે ઔર અસ્લાફકે બાદ અખ્લાફકા (યાની અગલોંકે બાદ પિછલોંકા) ઝમાના આતા રેહતા થા. એક દૂસરેકે જાનશીન હુએ જૈસાકે ફરમાયા અગર હમ ચાહતે તો તુમહારે જાનશીન તુમહારી ઔલાદ યા કિસી ઔરકો બનાનેકી બજાએ ફરિશ્તોંકો બના દેતે ઔર તુમહારે બાદ વો તુમહારી જગહ લે લેતે. ઔર ફરમાયા કે યે જમીન ઉસને તુમહેં યકે બાદ દીગરે દી, ઔર ફરમાયા કે મૈં જમીનમેં એક અપના ખલીફા બનાના ચાહતા હૂં, ઔર ફરમાયા મુમકિન હૈ કે અન્કરીબ તુમહારા

રબ તુમહારે દુશ્મનકો હલાક કર દે ઔર તુમકો ઉસકી જગહ પર લા બિઠાએ ઔર ફિર યે દેખે કે ઉસકે બાદ તુમ આકર ક્યા કિરદાર પેશ કરતે હો, ઔર ફરમાયા કે એકસે ઉપર એકકે દરજાત બનાએ ગયે હૈં. યાની અરઝાક ઔર અખ્લાક ઔર મહાસિન ઔર મુસાવી મનાઝિર ઔર શકલોં ઔર રંગમેં સબ એક દૂસરેસે કમ ઝિયાદા હૈં. જૈસાકે ફરમાયા હમને ઉનકી દુન્યાવી ઝિંદગીમેં ઉનકી બાહમી મઈશતકો તકસીમ કર દિયા હૈ. ઔર બાઝકે દરજે બાઝસે ઊંચે રખ્ખે હૈં. કોઈ અમીર હૈ કોઈ ગરીબ ઔર કોઈ આકા હૈ ઔર કોઈ ઉસકા નોકર, ઔર ફરમાયા ગૌર તો કરો કે હમ કિસીકો કિસી પર કૈસી બરતરી ઔર તરજીહ દેતે હૈં. લેકિન દુન્યાવી દરજાતસે કતઅ નઝર આખિરતકે દરજાત બડી ચીઝ હૈં. ઔર બડી ફઝીલત રખતે હૈં. ઔર ફરમાયા કે યે તફરીકે મદારિજ (યાની દરજોંકા ફર્ક) ઈસ લિયે હૈ તાકે હમ તુમહેં આઝમાએં. દૌલતમંદકો દૌલત દેકર ઉસસે પૂછા જાએગા કે ઉસ દૌલતકા શુક્ર કિસ તરહ અદા કિયા થા. ઔર ગરીબસે પૂછા જાએગા કે અપની ગુરબત પર સબ્ર ભી કિયા થા યા નહીં.

અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે દુનિયા શાદાબ ઔર સર સબ્ઝ હૈ અલ્લાહને દૂસરોંકે બાદ અબ તુમકો દુનિયાસે ફાઈદા ઉઠાનેકા મૌકા દિયા હૈ. ઔર તુમહેં ઉનકા જાનશીન બનાયા. અબ હમ દેખેંગે કે ઉનકે બાદ અબ તુમ ક્યા કિરદાર પેશ કરતે હો. અય લોગો! દુનિયાસે ડરોં ઔર ઔરતોંસે ડરો. પેહલા ફિતના જો બની ઈસરાઈલમેં પૈદા હુવા થા. વો ઔરતોં હીસે મુતઅલ્લિક થા. ઔર ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલા જલ્દ તર સઝા દેનેવાલા હૈ. યાની દુનિયાકી ઝિંદગી જલ્દ તર ખતમ હો જાએગી ઔર આકિબત ઔર સઝાસે સાબિકા પડ જાએગા. ઔર વો બડા ગફૂર ઔર રહીમ હૈ.

યહાં ખૌફ ભી દિલાયા જા રહા હૈ ઔર તરગીબ ભી દી જા રહી હૈ કે ઉસકા હિસાબ ઔર ઈકાબ જલ્દ તર આ જાએંગે. ઔર ખુદાકી નાફરમાની ઔર રસૂલોંકી મુખાલિફત કરનેવાલે પકડે જાએંગે. જિસને અલ્લાહકો દોસ્ત બનાયા. અલ્લાહ ઉસકા વાલી ઔર ગફૂર હૈ ઔર રહીમ હૈ. અકસર જગહ કુરઆનમેં અલ્લાહકી યે દોનોં સિફતેં યાની ગફૂર ઔર રહીમ હમેશા સાથ સાથ આઈ હૈં.

જૈસાકે ફરમાયા કે તુમહારા રબ અપને બંદોંકે ગુનાહોંકો બખ્શનેકે બારેમેં બડા સાહિબે મગફિરત હૈ. ઔર ઉસકે સાથ ઉસકી પકડ ભી બડી સખ્ત હોતી હૈ. ઔર ફરમાયા અય નબી મેરે બંદોંસે કેહ દો કે મૈં ગફૂર ઔર રહીમ હૂં. ઔર મેરા અઝાબ ભી બડા સખ્ત અઝાબ હૈ. તરગીબ ઔર તરહીબ પર મુશ્તમિલ આયાત બડી કસરતસે હૈં. કભી તો બંદોંકી સિફાત બયાન કરકે તરગીબ દેતા હૈ. ઔર કભી દોઝખકા ઝિક્ર ફરમાકર ઉસકે અઝાબ ઔર કિયામતકી હોલનાકિયોંસે ડરાતા હૈ. ઔર કભી એક સાથ દોનોંકા ઝિક્ર ફરમાતા હૈ. ખુદા અપને અહકામમેં હમેં અપના ઈતાઅત ગુઝાર બનાએ ઔર ગુનેહગારોંકે ઝમરેસે દૂર રખ્ખે.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અગર મોમિન યે જાન લે કે ખુદાકા અઝાબ કિતના સખ્ત હોતા હૈ તો કોઈ જન્નતકી તમઅ તક ન કરેગા. કહેગા કે દોઝખસે છુટકારા પા જાઉં તો બસ હૈ. ઔર અગર કાફિર યે માલૂમ કર લે કે ખુદાકી રહમત કૈસી ઝબરદસ્ત હૈ તો વો જન્નતસે માયૂસ ન હો હાલાંકે ઉસકો જન્નતકા ઈસ્તિહકાક હી નહીં હૈ. અલ્લાહ તઆલાને રહમતકે સો (૧૦૦) હિસ્સે રખ્ખે હૈં ઉસમેંસે એક હિસ્સા અપની સારી મખ્લૂકાતકે દરમિયાન તકસીમ કર દિયા કે ઉસીકે હિસ્સએ રસદીકે સબબ દુનિયામેં લોગ ઔર જાનવર એક દૂસરે પર રહમ કરતે હૈં. ઔર હમદર્દી કરતે હૈં ઔર બાકી નિન્નાનવે હિસ્સે રહમકે અલ્લાહ તઆલાને અપને લિયે રખ લિયે હૈં. ઈસસે અંદાઝા હો સકતા હૈ કે ઉસકી રહમત કૈસી ઝબરદસ્ત હોગી. હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે અલ્લાહને જબ મખ્લૂકકો પૈદા કિયા તો અપની કિતાબ લૌહે મહેફૂઝમેં લિખ દિયા હૈ. જો ઉસકે પાસ અર્શકે ઉપર હૈ કે મેરી રહમત મેરે ગઝબ પર ગાલિબ રહેગી, ઉસી એક હિસ્સાકી યે બરકત હૈ કે જાનવર ગાય, ઊંટની વગૈરહ ભી બચ્ચેકો કુચલ દેનેસે બચતી હૈ. ઔર બચ્ચા પાંવકે નીચે આ રહા હો તો બચતી ઔર એહતિયાત કરતી હૈ.

---

(૯૬) ઈન્ન રબ્બકુમુલ્લાહુલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ ફી સિત્તતિ અય્યામિન્ સુમ્મસ્તવા અલલ્ અર્શ, યુગ્શીલ્લૈલ ન્નહાર યત્લુબુહૂ હષીષા, વશ્શમ્સ

વલ્ કમર વન્નુજૂમ મુસખ્ખરાતિમ્ બિઅમ્રિહી, અલા લહુલ્ ખલ્કુ વલ્ અમ્રુ, તબારકલ્લાહુ રબ્બુલ્ આલમીન. (પા. ૮, અઅરાફ, ૫૪)

તર્જુમા : બેશક તુમહારા રબ અલ્લાહ હી હૈ. જિસને સબ આસમાનોં ઔર જમીનકો છ રોઝમેં પૈદા કિયા હૈ. ફિર અર્શ પર કાઈમ હુવા. વો રાતસે દિનકો ઐસે તૌર પર છુપા દેતા હૈ કે વો રાત ઉસ દિનકો જલ્દીસે આ લેતી હૈ ઔર સૂરજ ઔર ચાંદ ઔર દૂસરે સિતારોંકો પૈદા કિયા ઐસે તૌર પર કે સબ ઉસકે હુકમકે તાબેઅ હૈં. યાદ રખ્ખો અલ્લાહ તઆલા હીકે લિયે ખાસ હૈ ખાલિક હોના, ઔર હાકિમ હોના, બડી ખૂબિયોંસે ભરા હુવા હૈ અલ્લાહ જો તમામ આલમકા પરવરદિગાર હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ખબર દેતા હૈ કે ખુદાએ પાક જમીન ઔર આસમાનકા પૈદા કરનેવાલા હૈ. ઉસને જમીન ઔર આસમાનકો છ દિનમેં પૈદા કિયા હૈ જિસકા કુરઆનમેં કઈ બાર ઝિક્ર આયા હૈ. વો છ દિન યે હૈં. ઈતવાર, પીર, મંગલ, બુધ, જુમે'રાત, જુમ્આ, જુમ્આ હીકે રોઝ સારી મખ્લૂક મુજતમેઅ હુઈ. ઔર ઉસી રોઝ આદમ (અલૈ.) પૈદા કિયે ગયે. દિનોંકે બારેમેં ઈખ્તિલાફ હૈ કે ક્યા દિન ઈન દોનોંકી તરહ થા. જૈસાકે ઝહન ફૌરન ઉસી ખયાલકી તરફ મુન્તકિલ હોતા હૈ. યા યે કે એક હજાર સાલવાલા દિન થા. અબ રેહ ગયા હફતા (સનીચર) કા દિન. ઉસ દિન કુછ પૈદા નહીં કિયા ગયા. પૈદાઈશ ઉસ રોઝ મુન્કતેઅ (બંદ) થી. ઈસ લિયે ઉસ સાતવેં દિન યાની હફતા (સનીચર) કે દિનકો યૌમુસ સબ્ત કેહતે હૈં. ઔર "સબ્ત" કે મા'ના કતઅકે હૈં.

અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને મેરા હાથ થામા ઔર ફરમાયા કે અલ્લાહ તઆલાને હફતાકે રોઝ જમીન પૈદા કી ઔર ઈતવારકે રોઝ પહાડ પૈદા કિયે. ઔર પીરકે રોઝ દરખ્ત પૈદા કિયે. બુરાઈયાં ઔર મકરૂહાત મંગલકે રોઝ. નૂર બુધકે રોઝ. ઔર તમામ જાનવર ઔર રૂહ વાલે જુમે'રાતકે રોઝ, ઔર આદમ (અલૈ.) કો અસરકે બાદ જુમ્આકે દિન આખરી ઘંટેમેં અસર ઔર મગરિબકે દરમિયાન. ઈસ હદીસસે તો સાતોં દિન મસરૂફ સાબિત હોતે હૈં. ઔર અલ્લાહ તઆલાને તો ફરમાયા કે છ દિન મસરૂફિયતકે થે ઉન છ

દિનકી મસરૂફિયતકે બાદ વો અર્શ પર જલ્વા અફરોઝ હો ગયા. ઈસ મકામ પર બહોત કુછ લોગોંને ખયાલ આફરીનિયાં કી હૈં. ઔર બહોત ખયાલાત દૌડાએ હૈં. હમ ઈસ બારેમેં સલફે સાલિહીનકા મસ્લક ઈખ્તિયાર કરતે હૈં. યાની માલિક, ઔઝાઈ, સૂરી, લૈસ બિન સઅદ, શાફઈ, અહમદ ઔર ઈસ્હાક બિન રાહવૈહ વગૈરહ ઔર નયે પુરાને અઈમ્મતુલ મુસ્લિમીન. ઔર વો મસ્લક યે હૈ કે ઉસ પર યકીન કર લિયા જાએ બગૈર કિસી કૈફિયત ઔર તશ્બીહકે ઔર બગૈર ઉસ ફૌરી ખયાલકી તરફ ઝહન લે જાનેકે કે જિસસે તશ્બીહકા અકીદા ઝહનમેં આતા હૈ. ઔર જો સિફાત ખુદાસે બઈદ હૈ. ગર્ઝ જો કુછ ખુદાને ફરમાયા હૈ બગૈર ઉસ પર કુછ ખયાલ આરાઈ ઔર શુબહ કરનેકે તસ્લીમ કર લિયા જાએ ઔર ચૂં ચિરાંમેં ન પડેં. ક્યૂંકે અલ્લાહ પાક કિસી ચીઝકે મુશાબેહ ઔર મુમાસિલ નહીં હૈ. વો સમીઅ ઔર બસીર હૈ. જૈસાકે મુજતહિદીનને ફરમાયા જિનસે નઈમ બિન હમ્માદ અલ ખઝાઈ ભી હૈં જો બુખારી (રહ.) કે ઉસ્તાદ હૈં કહા હૈ કે જિસને અલ્લાહ તઆલાકો કિસી મખ્લૂકસે તશ્બીહ દી વો કુફ્રકા મુરતકિબ હો ગયા. ઔર અલ્લાહ પાકને જિન સિફાતસે અપનેકો મુત્તસિફ ફરમાયા ઉસસે ઈન્કાર કિયા તો કુફ્ર કિયા. અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલને જિન બાતોંસે અલ્લાહકી તૌસીફ નહીં કી વૈસી તૌસીફ કરના યેહી તશ્બીહ હૈ. ઔર જિસને અલ્લાહકે લિયે વો ઔસાફ સાબિત કિયે જિનકી સરાહત આયાતે ઈલાહીમેં ઔર અહાદીસે સહીહામેં હુઈ હૈ. જો ખુદાકે જલાલકો સાબિત કરતી હૈં. ઔર હર નકાઈસસે અલ્લાહકી ઝાતકો બરી કરતી હૈં. તો ઐસા હી શખ્સ સહીહ ખયાલ પર હૈ. ઈરશાદ હોતા હૈ કે વો ઢાંકતા હૈ રાતસે દિનકો યાની રાતકી તારીકી દિનકી રોશનીસે. ઔર દિનકી રોશની રાતકી તારીકીસે ઢાંક દેતા હૈ. ઔર ઉસ રાત ઔર દિનમેંસે હર એક દૂસરેકો બડી તેઝીસે પા લેતે હૈં. યાની યે ખતમ હોને લગતા હૈ તો વો આ ધમકતા હૈ ઔર વો રૂખ્સત હોને લગતા હૈ તો યે ફૌરન આ પહોંચતા હૈ જૈસાકે ફરમાયા : **વ આયતુલ્લહુમુલ્ લૈલુ નસ્લખુ મિન્હુન્નહાર ફઈઝાહુમ્ મુઝ્લિમૂન.** યાની ઉનકે લિયે ઉસમેં નિશાની હૈ કે રાતકે ઝરીઆ દિનકી પોસ્ત કુની હોતી હૈ. ઔર યકાયક તારીકી ફૈલ જાતી હૈ. ઔર સૂરજ અપની કરારગાહકી તરફ દૌડતા હૈ. યે અઝીઝ ઔર અલીમકા મુકર્રર કરદા ઉસૂલ

હૈ. ચાંદકે હમને મનાઝિલ કરાર દે રખ્ખે હૈં. વો ઘટતા બઢ્હતા રેહતા હૈ. હત્તાકે કિસી રોઝ ખજૂરકી સૂખી ટેહનીકી તરહ બારીક હો જાતા હૈ. સૂરજસે યે નામુમકિન હૈ કે વો ચાંદસે આગે બઢ્હે ઔર ન રાત દિનસે આગે બઢ્હ સકતી હૈ હર એક અપને મુકર્રરહ દાઈરા ઔર મદાર પર ગરદિશ કરતે હૈં. ઈસ લિયે **યત્લુબુહૂ હષીષંવ્ વશશમ્સ વલ્ કમર વન્નુજૂમ મુસખ્ખરાતુમ્ બિઅમ્રિહ** ફરમાયા. યાની સબ ચીઝેં ઉસકે તહત તસર્રુફમેં ઔર ઉસીકી તસ્ખીર ઔર મશિય્યતકે અંદર હૈં ઈસી લિયે ફરમાયા **અલા લહુલ્ ખલ્કુ વલ્ અમ્રુ** યાની મુલ્ક ઔર તસર્રુફ ઉસીકા હક હૈ. અલ્લાહ તઆલાકા ફરમાન **તબારકલ્લાહુ રબ્બુલ્ આલમીન** જૈસાકે ફરમાયા **તબારકલ્લઝી જઅલ ફિસ્સમાઈ બુરૂજા.** રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે જો અમલે સાલેહ કરકે ખુદાકા શુક્ર અદા ન કરે બલ્કે અપની તા'રીફ કરે ઉસને કુફ્ર કિયા ઔર ઉસકા અમલ સલ્બ કર લિયા જાએગા. ઔર જિસને ગુમાન કિયા કે અલ્લાહ તઆલાને બંદેકો અપની કોઈ હુકૂમત યા કુદરત મુન્તકિલ કર દી હૈ. તો ઉસને કુફ્ર કિયા. ક્યૂંકે ફરમાયા **આલા લહુલ્ ખલ્કુ વલ્ અમ્રુ, તબારકલ્લાહુ રબ્બુલ્ આલમીન.** દુઆએ માસૂરામેં હૈ કે યૂં દુઆ માંગા કરે **અલ્લાહુમ્મ લકલ્ મુલ્કુ કુલ્લુહૂ વ લકલ્ હમ્દુ કુલ્લુહૂ વ ઈલૈક યર્જિઉલ્ અમ્રુ કુલ્લુહૂ અસ્અલુક મિનલ્ ખૈરિ કુલ્લિહી વ અઊઝુબિક મિનશ્શર્રિ કુલ્લિહી.**

---

(૯૭) વહુવલ્લઝી યુર્સિલુ ર્રિયાહ બુશ્રમ્ બૈન યદય્ રહ્મતિહ, હત્તા ઈઝા અકલ્લત્ સહાબન્ ષિકાલન્ સુક્નાહુ લિબલદિમ્ મય્યિતિન્ ફઅન્ઝલ્ના બિહિલ્ માઅ ફઅખ્રજ્ના બિહી મિન્ કુલ્લિષ્ષમરાત, કઝાલિક નુખ્રિજુલ્ મૌતા લઅલ્લકુમ્ તઝક્કરૂન. (પા. ૮, અલ અઅરાફ, ૫૭)

તર્જુમા : ઔર વો ઐસા હૈ કે અપની બારાને રહમતસે પેહલે હવાઓંકો ભેજતા હૈ કે વો ખૂશ કર દેતી હૈં, યહાં તકકે જબ વો હવાએં ભારી બાદલોંકો ઉઠા લેતી હૈં તો હમ ઉસ બાદલકો કિસી ખુશ્ક સરજમીનકી તરફ હાંક લે જાતે હૈં. ફિર ઉસ બાદલસે પાની બરસાતે હૈં. ફિર ઉસ પાનીસે હર કિસમકે ફલ નિકાલતે હૈં. યૂંહી હમ મુરદોંકો નિકાલ ખડા કરેંગે તાકે તુમ સમઝો.

તશરીહ : અલ્લાહ પાક જબ ઈસ ઝિક્રસે ફારિગ હો ચુકા કે વો જમીન ઔર આસમાનકા ખાલિક હૈ મુતસર્રિફ ઔર હાકિમ ઔર મુદબ્બિર હૈ. ઔર દુઆ માંગનેકે તરીકેકી ભી જબ ત'લીમ દે દી, તો અબ ઈસ બાતસે આગાહ ફરમાતા હૈ કે વોહી રાઝિક હૈ. મરનેવાલેકો વોહી કિયામતકે રોઝ ઉઠાએગા. હવાઓંકો વોહી ભેજતા હૈ કે પાની ભરે બાદલોંકો હર ચહાર તરફ ફૈલાએ જૈસાકે ફરમાયા **વમિન્ આયાતિહી અંય્ યુર્સિલ રિંયાહ મુબશ્શરાત** યાની હવાએં બારિશકી બશારત દેતી હૈં. ઈરશાદ હોતા હૈ **બૈન યદય્ રહ્મતિહ** યહાં રહમતસે મુરાદ બારિશ હૈ. જૈસાકે ફરમાયા કે લોગોંકે નાઉમ્મીદ હો ચુકનેકે બાદ વો બાદલકો ભેજતા હૈ, જો ઉસકી રહમતકો બરસાતે હૈં યાની પાનીકો. ઔર ફરમાયા કે ખુદાકે આસારે રહમત પર નઝર ડાલો કે જમીનકે મુરદા હો જાનેકે બાદ કિસ તરહ ઉસકો ઝિંદા કર દેતા હૈ. ઈસી તરહ વો મુરદોંકો ઝિંદા કરને પર કાદિર હૈ. ઔર ઈરશાદ હોતા હૈ. **હત્તા ઈઝા અકલ્લત્ સહાબન્ ષિકાલા** યાની હવાએં બોઝલ બાદલોંકો ઉઠાએ હોતી હૈં. ક્યૂંકે ઉનમેં વજનદાર પાની હોતા હૈ. જો જમીનસે કરીબ તર હોતી હૈં. ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે **સુક્નાહુ લિબલદિમ્ મય્યિત** ઔર હમ મુરદા ઔર કહતઝદા ખુશ્ક જમીનકો સૈરાબ કરતે હૈં. જૈસાકે ફરમાયા **વ આયતુલ્ લહુમુલ્ અર્ઝુલ્ મૈતતુ અહ્યય્નાહા.** ઈસ લિયે ઈરશાદ હોતા હૈ **ફઅખ્રજ્ના બિહી મિન્ કુલ્લિષ્ષમરાતિ કઝાલિક નુખ્રિજુલ્ મૌતા** યાની જિસ તરહ હમ જમીનકો ઉસકે મર જાનેકે બાદ ઝિંદા કરતે હૈં. ઈસી તરહ જિસ્મોંકો ખાક હો જાનેકે બાદ ભી બરોઝે કિયામત ઝિંદા કરેંગે. અલ્લાહ પાક આસમાનસે પાની બરસાએગા. ઔર ચાલીસ દિન તક જમીન પર બારિશ હોતી રહેગી ઔર ઈન્સાની જિસ્મ અપની અપની કબરોંસે ઈસ તરહ ઉઠને લગેંગે જૈસેકે જમીનસે દાના ઉગને લગતા હૈ. ઈસ મઝમૂનકી આયતેં કુરઆનમેં કસરતસે હૈં. અલ્લાહ તઆલાને કિયામતકે રોઝકો બતૌરે મિસાલ ઝિક્ર ફરમાયા હૈ, **લઅલ્લકુમ્ તઝક્કરૂન** ઈસ ગર્ઝસે કે શાયદ તુમ નસીહત ઔર ઈબરત હાસિલ કરો.

---

(૯૮) અવલમ્ યન્ઝુરૂ ફી મલકૂતિ સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વમા ખલકલ્લાહુ મિન્ શૈઈન, વ અન્ અસા અંય્યકૂન કદિક્તરબ અજલુહુમ, ફબિઅય્યિ

હદીષિમ્ બઅ્દહૂ યુઅ્મિનૂન. (પા. ૮, અઅરાફ, ૧૮૫)

તર્જુમા : ઔર ક્યા ઉન લોગોંને ગૌર નહીં કિયા આસમાનોં ઔર જમીનકે આલમમેં ઔર દૂસરી ચીઝોંમેં જો અલ્લાહને પૈદા કી હૈં, ઔર ઈસ બાતમેં કે મુમકિન હૈ કે ઉનકી અજલ (મૌત) કરીબ હી આ પહોંચી હો. ફિર કુરઆનકે બાદ કૌનસી બાત પર યે લોગ ઈમાન લાએંગે.

તશરીહ : ઈરશાદ હોતા હૈ કે હમારી નિશાનિયોંકો ઝુઠલાનેવાલે ક્યા ઈસ બાત પર ગૌર નહીં કરતે કે હમેં કૈસા ગલ્બા હાસિલ હૈ આસમાનોં ઔર જમીન પર ઔર ઉનમેં જો કુછ હૈ ઉન સબ પર. ઉનહેં ચાહિયે થા કે ઈસ પર તદબ્બુર ઔર તફક્કુર કરતે ઔર ઈબરત લેતે ઔર ઈસ નતીજે પર પહોંચતે કે યે સબ ઉસકા હૈ જિસકા કોઈ નઝીર ઔર શબીહ નહીં, વોહી ઈસ બાતકા મુસ્તહિક હૈ કે ઈબાદત ઔર ખુલૂસ સિર્ફ ઉસીસે બરતેં. ઔર ઉસકે રસૂલકી તસ્દીક કરેં, ઉસકી ઈતાઅતકી તરફ ઝુક જાએં, બુતોંકો નિકાલ ફેંકેં ઔર ઈસ બાતસે ડરેં કે મૌત કરીબ હૈ. અગર કુફ્ર હી પર મર જાએંગે તો અઝાબે અલીમકે મુસ્તહિક હોંગે. ફિર ફરમાયા કે અબ ઉસકે બાદ ફિર ઔર કૌનસી તખ્વીફ ઔર તરહીબ ચાહિયે કે જો ધમકી આઈ હુઈ હૈ વો ખુદાકી તરફસે આઈ હુઈ હૈ. અગર વો ઈસ વહી ઔર કુરઆનકી તસ્દીક ન કરેં જો મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ને પેશ કી હૈ તો ફિર કિસ બાતકી તસ્દીક કરેંગે.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. શબે મેઅરાજમેં મૈંને દેખા કે આસમાને હફતુમ (સાતવેં આસમાન) તક જબ મૈં પહોંચા તો ઉપર નઝર કી તો રઅદ ઔર બર્ક દેખે. ઔર ઐસી કૌમ પરસે મેરા ગુઝર હુવા જિનકે પેટ મટકોંકી તરહ ફૂલે હુએ થે, ઉનમેં સાંપ ભરે હુએ થે. જો બાહિરસે ભી દિખાઈ દે રહે થે. મૈંને જિબ્રઈલ (અલૈ.) સે પૂછા તો ઉનહોંને બતાયા કે યે સૂદ ખાનેવાલે લોગ હૈં. ઔર જબ ઉસ પેહલે આસમાન પર ઉતરા તો મૈંને અપનેસે નીચેકી તરફ નઝર ડાલી તો એક ધુન્દ ઔર ધુવાં થા. ઔર શોરો ગોગા બરપા થા. મૈંને પૂછા કે અય જિબ્રઈલ યે ક્યા હૈ? તો કહા યે વો શયાતીન હૈં જો ઈન્સાનોંકી આંખોંકે સામને ઘૂમતે રેહતે હૈં ઔર આડ બન જાતે હૈં. તાકે જમીન

ઔર આસમાનકે મલકૂતમેં ઈન્સાન નઝર હી ન કર સકે, અગર યે હાઈલ ન હોતે તો ઈન્સાન આસમાનકી અજીબ અજીબ બાતેં દેખતા.

(૯૯) હુવલ્લઝી ખલકકુમ્ મિન્ નફ્સિંવ્ વાહિદતિંવ્ વ જઅલ મિન્હા ઝૌજહા લિયસ્કુન ઈલૈહા, ફલમ્મા તગશ્શાહા હમલત્ હમ્લન્ ખફીફન્ ફમર્રત્ બિહી, ફલમ્મા અષ્કલદ્ દ-અ-વલ્લાહ રબ્બહુમ્મા લઈન્ આતૈતના સાલિહલ્ લનકૂનન્ન મિનશ્શાકિરીન. ફલમ્મા આતાહુમા સાલિહન્ જઅલા લહૂ શુરકાઅ ફીમા આતાહુમા, ફતઆલલ્લાહુ અમ્મા યુશ્રિકૂન.

(પા. ૮, અલ અઅરાફ, ૧૮૯-૧૯૦)

તર્જુમા : વો અલ્લાહ તઆલા ઐસા હૈ જિસને તુમકો એક તને વાહિદસે પૈદા કિયા ઔર ઉસીસે ઉસકા જોડા બનાયા તાકે વો ઉસ અપને જોડેસે ઉન્સ હાસિલ કરે. ફિર જબ મિયાંને બીવીસે કુરબત કી તો ઉસકો હમલ રેહ ગયા હલ્કાસા. સો વો ઉસકો લિયે હુએ ચલતી ફિરતી રહી, ફિર જબ વો બોઝલ હો ગઈ તો દોનોં મિયાં બીવી અલ્લાહસે જો ઉનકા માલિક હૈ દુઆ કરને લગે કે અગર તૂને હમકો સહીહ સાલિમ ઔલાદ દે દી તો હમ ખૂબ શુક્ર ગુઝારી કરેંગે, સો જબ અલ્લાહને દોનોંકો સહીહ સાલિમ ઔલાદ દે દી તો અલ્લાહકી દી હુઈ ચીઝમેં વો દોનોં અલ્લાહકે શરીક કરાર દેને લગે, સો અલ્લાહ પાક હૈ ઉનકે શિર્કસે.

તશરીહ : ઈરશાદ હોતા હૈ કે દુનિયા જહાંકે લોગ આદમ (અલૈ.) કી નસલસે પૈદા કિયે ગયે હૈં ઔર આદમ (અલૈ.) હીસે ઉનકી બીવી હવ્વા પૈદા કી ગઈ. ઉનહીં દોનોંસે નસલ બઢી જૈસાકે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા કે અય લોગો! હમને તુમકો એક મર્દ ઔર એક ઔરતસે પૈદા કિયા હૈ ઔર ઈતના બઢાયા કે તુમ લોગ ખાનદાન ઔર કબીલે બન ગયે અબ તુમહેં એક દૂસરેકે હુકૂક પહેચાનના ચાહિયે ઔર ખુદા તઆલાકી નઝરોંમેં તુમમેં શરીફ તર વોહી હોગા જો સબસે ઝિયાદા મોહતાત અમલ કરે. **લિયસ્કુન ઈલૈહા** કે મા'ના હૈં તાકે એક દૂસરેમેં ઉલ્ફત પઝીર રહે. ઈસી લિયે ફરમાયા કે **જઅલ બૈનકુમ્ મવદતંવ્ વ રહ્મહ** યાની તુમ દોનોંકે દિલોંમેં મુહબ્બત ઔર રહમત ડાલ દી. દો રૂહોંમેં જો મુહબ્બત ઔર રહમત

હોતી હૈ વો રૂહોંકી બાહમી ઉલ્ફત ઔર મુવાનિસ્તસે બળ્હકર નહીં હો સકતી. ઈસી લિયે તો અલ્લાહ તઆલાને યે બયાન ફરમાયા હૈ કે સાહિર (જાદૂગર) અકસર અપને સહરકે ઝરીઆ ઈસ બાતકી કોશિશ કરતે હૈં કે મિયાં બીવીમેં જુદાઈ ડાલ દેં. ગર્ઝ શૌહર જબ અપની બીવીકે સાથ ફિતરી મુહબ્બતકી બિના પર મુવાનિસ્ત (ઉન્સ) ઔર કુરબત ઈખ્તિયાર કરતા હૈ તો શુરૂમેં વો અપને પેટમેં એક હલ્કાસા બોઝ મહેસૂસ કરને લગતી હૈ. યે હમલકે શુરૂકા ઝમાના હોતા હૈ. ઉસ વક્ત તો ઔરતકો કોઈ તકલીફકા આગાઝ નહીં હોતા ક્યૂંકે યે હમલ તો અભી નુત્ફા યા અલકહ હૈ યાની નુત્ફા યા ગોશ્તકા છોટાસા લોથડા. અભી વો હલ્કી ફુલ્કી હોતી હૈ. ઈબ્ને જરીર (રહ.) કેહતે હૈં કે હમલ લિયે હુએ આસાનીસે ઉઠ બૈઠ સકતી હૈ, ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે મતલબ યે હૈ કે ઈબ્તિદાઈ ઝમાના વો હૈ જબકે ખૂદ ઉસકો શક હૈ કે મુઝે હમલ હૈ ભી કે નહીં. ગર્ઝ યે કે ઉસકે બાદ જો ઔરતકો બોઝ અચ્છા ખાસા મહેસૂસ હોને લગતા હૈ. ઔર હમલકા યકીન હો જાતા હૈ. તો યે માં-બાપ ખુદાસે તમન્ના કરને લગતે હૈં કે અગર અલ્લાહ તઆલા ઉનહેં સહીહ સાલિમ બચ્ચા દે તો બડા એહસાન હૈ. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે માં-બાપકો ડર લગા હોતા હૈ કે કહીં જાનવરકી શકલ યા ગૈર સાલિમ બચ્ચા ન હો જાએ જૈસાકે બાઝ મરતબા હો જાયા કરતા હૈ. હસન બસરી (રહ.) યે મતલબ લેતે હૈં કે અગર ખુદા હમકો લડકા દે, ક્યૂંકે મૌલૂદમેં ઝિયાદા સલાહિયત વાલા મૌલૂદ લડકા હી હોતા હૈ. ગર્ઝ યે કે જબ અલ્લાહ ઉનકો સહીહ સાલિમ બચ્ચા દેતા હૈ. તો ઉસકો બુતોંકા હિસ્સા બના ડાલતે હૈં. ખુદાકી ઝાત ઐસે શિર્કસે બેનિયાઝ હૈ. મુફસ્સિરીનને યહાં બહોતસે આસાર ઔર અહાદીસ બયાન કી હૈં જિનકા હમ ઝિક્ર કરેંગે, ઉન પર રોશની ડાલેંગે, ફિર ઈન્શા અલ્લાહ સહીહ બાતકી તરફ રેહનુમાઈ કરેંગે. ખુદાહી પર ભરોસા હૈ. નબી (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે હવ્વાકો જબ વઝએ હમલ હુવા તો ઈબ્લીસ ઉનકે પાસ આયા, ઉનકા બચ્ચા ઝિંદા નહીં રેહતા થા. તો હવ્વાકો મશ્વરા દિયા કે બચ્ચેકા નામ અબ્દુલ હારિસ રખ્ખો તો વો ઝિંદા રહેગા. ચુનાંચે બચ્ચેકા નામ અબ્દુલ હારિસ રખ્ખા ગયા ઔર વો ઝિંદા રહા. યે શયતાનકી તરફકી વહી થી ઔર હારિસ શયતાનકા નામ હોતા હૈ. ઈબ્ને જરીર કેહતે હૈં કે યે હઝરત આદમ

(અલૈ.) કા વાકિઆ નહીં બલ્કે બાઝ દૂસરે મઝહબવાલોંકા હૈ. ઔર યે ભી મરવી હૈ કે ઈસસે મુરાદ બાઝ મુશરિકીન ઈન્સાન હૈં જો ઐસા કરતે હૈં. કેહતે હૈં કે યે યહૂદ ઔર નસારાકા ફેઅલ બયાન હુવા હૈ કે અપની ઔલાદકો અપની રવિશ પર ડાલતે હૈં. અબ દૂસરી અહાદીસ ભી ઈસ બારેમેં હૈં, યે કે ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે હવ્વાકે જો ઔલાદ હોતી થી, ઉનકો અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદતકે લિયે મખ્સૂસ કર દેતી થીં. ઔર ઉનકા નામ અબ્દુલ્લાહ ઔર ઉબૈદુલ્લાહ વગૈરહ રખતી થીં. યે બચ્ચે મર જાતે થે. ચુનાંચે હઝરત આદમ ઔર હવ્વાકે પાસ ઈબ્લીસ આયા ઔર કેહને લગા કે અગર તુમ અપની ઔલાદકા કુછ દૂસરા નામ રખ્ખા કરોગે તો વો ઝિંદાં રહેગા. અબ હવ્વાકે બચ્ચા હુવા, માં-બાપને બચ્ચાકા નામ અબ્દુલ હારિસ રખ્ખા, ઈસીસે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ પાક ફરમાતા હૈ **હુવલ્લઝી ખલકકુમ્** હવ્વાકો શક થા કે હમલ હૈ યા નહીં. ગર્ઝ જબ વો હમલસે બોઝલ હો ગઈ તો ઉન દોનોંને ખુદાસે દુઆ કી કે અગર જીતા જાગતા સાલેહ બચ્ચા હોગા તો હમ બડા શુક્ર કરેંગે. અબ શયતાન ઉન દોનોંકે પાસ આયા ઔર કેહને લગા તુમહેં ક્યા ખબર કે કૈસા બચ્ચા પૈદા હોગા, જાનવરકી શકલ ઔર સૂરતકા હોગા યા ઈન્સાન. એક ગલત બાત ઉનકી નિગાહોંમેં અચ્છી બનાકર પેશ કી ઔર શયતાન તો ધોકા દેનેવાલા હૈ હી, ઈસસે પેહલે દો બચ્ચે હો ચુકે થે ઔર મર ચુકે થે. શયતાનને ઉનહેં સમઝાયા કે અગર તુમ મેરે નામ પર ઉસકા નામ ન રખ્ખોગે તો ન વો ઠીક પૈદા હોગા ઔર ન ઝિંદા રહેગા. ચુનાંચે ઉનહોંને ઉસ બચ્ચેકા નામ અબ્દુલ હારિસ રખ્ખા. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે જબ અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી દુઆ પર સહીહ સાલિમ બચ્ચા દિયા તો ઉસકા નામ અબ્દુલ હારિસ રખકર અલ્લાહકે સાથ શિર્ક કિયા. ઈન આયતોંમેં ઈસીકા બયાન હૈ. ઔર એક રિવાયતમેં હૈ કે પેહલી દફાકે હમલકે વક્ત યે (શયતાન) આયા ઔર ઉનહેં ડરાયા કે મૈં વોહી હૂં. જિસને તુમહેં જન્નતસે નિકલવાયા અબ તુમ મેરી ઈતાઅત કરો વરના મેરે કરતબસે ઉસકે સીંગ પૈદા હો જાએગા ઔર વો પેટકો ફાડકર નિકલેગા ઔર યે હોગા વો હોગા, ગર્ઝ ઉનહેં બહોત ખૌફઝદા કર દિયા, મગર ઉનહોંને ઉસકી બાત ન માની. ખુદાકી મસ્લેહત બચ્ચા મુરદા પૈદા હુવા. દૂસરા હમલ હુવા ફિર ભી બચ્ચા મુરદા પૈદા

હુવા. અબકે ઈબ્લીસને આકર અપની બહોત ખૈરખ્વાહી જતાઈ. બચ્ચેકી મુહબ્બત ગાલિબ આ ગઈ ઔર ઉસકા નામ ઉનહોંને અબ્દુલ હારિસ રખ દિયા. ઈસી બિના પર અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા. જઅલા લહૂ શુરકાઅ ફીમા આતાહુમા ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે ઈસ હદીસકો લેકર ઉનકે શાગિર્દોંકી એક જમાઅતને ભી યેહી કહા હૈ. જૈસે સઈદ બિન જુબેર, મુજાહિદ, ઈકરમા, કતાદા, સુદ્દી (રહ.) લેકિન ઝાહિર યે હૈ કે યે વાકિઆ અહલે કિતાબસે લિયા ગયા હૈ. લેકિન હમ તો વોહી કેહતે હૈં જો હઝરત હસન (રહ.) કેહતે હૈં કે મુશરિકોંકા અપની ઔલાદમેં શરીકે ખુદાકા બયાન ઈન આયતોંમેં હૈ. ન કે હઝરત આદમ ઔર હવ્વાકા. પસ અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઈસ શિર્કસે બુલંદ ઔર બાલા હૈ.

---

(૧૦૦) ઈન્ન રબ્બકુમુલ્લાહુલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ ફી સિત્તતિ અય્યામિન્ ષુમ્મસ્તવા અલલ્ અર્શિ યુદબ્બિરુલ્ અમ્ર, મા મિન્ શફીઈન્ ઈલ્લા મિમ્ બઅ્દિ ઈઝ્નિહી, ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્ ફઅ્બુદૂહુ, અફલા તઝક્કરૂન. (પા. ૧૧, યૂનુસ, ૩)

તર્જુમા : બિલાશુબહ તુમહારા રબ અલ્લાહ હી હૈ જિસને આસમાનોં ઔર જમીનકો છ રોઝમેં પૈદા કર દિયા. ફિર અર્શ પર કાઈમ હુવા. વો હર કામકી તદબીર કરતા હૈ. ઉસકી ઈજાઝતકે બગૈર કોઈ ઉસકે પાસ સિફારિશ કરનેવાલા નહીં, ઐસા અલ્લાહ તુમહારા રબ હૈ સો તુમ ઉસકી ઈબાદત કરો, ક્યા તુમ ફિર ભી નસીહત નહીં પકડતે.

તશરીહ : ઈરશાદે બારી તઆલા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા તમામ આલમકા પરવરદિગાર હૈ. ઉસને જમીનોં ઔર આસમાનોંકો છ (૬) દિનમેં પૈદા કિયા, કહા ગયા હૈ કે યે દિન હમારે દિનોંકે જૈસે થે, ઔર યે ભી કહા ગયા હૈ કે હજાર સાલકા એક દિન થા. જિસકા બયાન આગે આએગા. ફિર વો અર્શે અઝીમ પર મુતમક્કિન હો ગયા, ઔર અર્શ સબ મખ્લૂકાતમેં સબસે બડી મખ્લૂક હૈ, વો સુર્ખ (લાલ) યાકૂતકા બના હુવા હૈ. યા યે કે વો ભી ખુદાકા એક નૂર હૈ ખુદા તમામ મખ્લૂકકા મુદબ્બિર સર પરસ્ત ઔર કફીલ હૈ. ઉસકી નિગેહદાશ્તસે જમીન યા આસમાનોંકા એક ઝર્રા ભી બચા યા છૂટા નહીં. એક તવજ્જોહ ઉસકો દૂસરી તરફકી તવજ્જોહસે નહીં

રોક સકતી, ઉસકે લિયે કોઈ બાત ભી ગલત તૌર પર બાકી નહીં રેહ સકતી. પહાડોં, સમંદરોં, આબાદિયોં, જંગલોં કહીં ભી કોઈ બડી તદબીર છોટી તરફ ધ્યાનસે ઉસકો નહીં રોક સકતી. કોઈ જાનદાર ભી દુનિયામેં એૈસા નહીં જિસકા રિઝક ખુદાકે ઝિમ્મે ન હો. એક ચીઝ ભી હરકત કરતી હૈ એક પત્તા ભી ગિરતા હૈ તો વો ઉસકા ઈલ્મ રખતા હૈ, જમીનકી તારીકિયોંમેં કોઈ ઝર્રા એૈસા નહીં ઔર ન કોઈ તર ઔર ખુશ્ક એૈસા હૈ જો ઉસકી લૌહે મહેફૂઝ યાની કિતાબે ઈલ્મમેં ન હો. જિસ વક્ત યે આયત ઉતરી **ઈન્ન રબ્બકુમુલ્લાહુલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ** મુસલમાનોંકા એક બડા કાફલા આતા દિખાઈ દિયા. માલૂમ હો રહા થા કે બદવી લોગ હૈં. લોગોંને પૂછા તુમ કૌન લોગ હો? તો કહા હમ જિન્ન હૈં. ઈસ આયતકે સબબ હમ શહેરસે નિકલ પડે હૈં. ઔર અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ **મા મિન્ શફીઈન્ ઈલ્લા મિમ્ બઅ્દિ ઈઝ્નિહી** યાની કોઈ ઉસકી ઈજાઝતકે બગૈર કિસીકી શફાઅત ન કર સકેગા. યે કૌલ ખુદાકે ઉસ કૌલકે મુતાબિક હૈ **મન્ ઝલ્લઝી યશ્ફઉ ઈન્દહૂ ઈલ્લા બિઈઝ્નિહી ઔર ઝાલિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમ્ ફઅ્બુદૂહ** યાની ઉન લોગોંને ઈબાદતકે લિયે ખુદા હીકી ઝાતકો ખાસ કર લિયા. ઔર અય મુશરિકો! તુમ ઈબાદતમેં અલ્લાહ તઆલાકે સાથ દૂસરે ખુદાઓંકો ભી શરીક કર લેતે હો. હાલાંકે તુમ અચ્છી તરહ જાનતે હો કે પૈદા કરનેવાલા ખુદા એક હી હૈ ઉસકે સિવા કિસીકી ઈબાદત નહીં હો સકતી. ખૂદ અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હૈ કે અગર તુમ ઉનસે પૂછો કે તુમહેં કિસને પૈદા કિયા? તો એ'તિરાફ (ઈકરાર) કર લેંગે કે અલ્લાહ તઆલાને. ઔર અગર પૂછો કે યે અર્શે અઝીમ ઔર સાતોં આસમાનોંકા ખુદા કૌન હૈ? તો ફૌરન બોલ ઉઠેંગે કે અલ્લાહ તઆલા હૈ. તો ઉનસે પૂછો કે ફિર ઉસ ખુદાસે ડરતે ક્યૂં નહીં હો ઔર શિર્ક ક્યૂં કરતે હો?

---

(૧૦૧) હુવલ્લઝી જઅલશ્શમ્સ ઝિયાઅંવ્ વલ્ કમર નૂરંવ્ વકદ્દરહૂ મનાઝિલ લિતઅ્લમૂ અદદસ્સિનીન વલ્ હિસાબ, મા ખલકલ્લાહુ ઝાલિક ઈલ્લા બિલ્ હક્કિ, યુફસ્સિલુલ્ આયાતિ લિકૌમિંય્ યઅ્લમૂન. ઈન્ન ફિખ્તિલાફિલ્ લૈલિ વન્નહારિ વમા ખલકલ્લાહુ ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યત્તકૂન. (પા. ૧૧, યૂનુસ, ૫-૬)

તર્જુમા : વો અલ્લાહ તઆલા ઐસા હૈ જિસને આફતાબકો ચમકતા હુવા બનાયા. ઔર ચાંદકો નૂરાની બનાયા. ઔર ઉસકે લિયે મંઝિલેં મુકર્રર કીં. તાકે તુમ બરસોંકી ગિન્તી ઔર હિસાબ માલૂમ કર લિયા કરો. અલ્લાહ તઆલાને યે ચીઝેં બેફાઈદા નહીં પૈદા કીં. વો યે દલાઈલ ઉનકો સાફ સાફ બતલા રહા હૈ. જો દાનિશ (સમઝ) રખતે હૈં. બિલાશુબહ રાત ઔર દિનકે યકે બાદ દીગરે આનેમેં ઔર અલ્લાહ તઆલાને જો કુછ આસમાનોં ઔર જમીનમેં પૈદા કિયા હૈ ઉન સબમેં ઉન લોગોંકે વાસ્તે દલાઈલ હૈં જો અલ્લાહકા ડર રખતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ પાક ઈસ બાતકી ખબર દે રહા હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને અપને કમાલે કુદરત પર ઔર અઝમતે સલતનત પર દલાલત કરનેવાલી કૈસી કૈસી નિશાનિયાં પૈદા કીં. સૂરજસે નિકલનેવાલી શુઆઓંકો ઉસને તુમહારે લિયે રોશની બનાયા ઔર ચાંદકી રોશનીકો તુમહારે લિયે નૂર બનાયા. સૂરજકી રોશની અલગ કિસમકી હૈ. ઔર ચાંદકી રોશની અલગ નૌઈયતકી હૈ. રોશની એક હી હૈ ફિર ભી દોનોંમેં બડા ફર્ક હૈ કે એક રોશની દૂસરીસે મેલ નહીં ખાતી. દિનમેં સૂરજકી બાદશાહત હૈ તો રાતમેં ચાંદકી. ઈજરામે સમાવી દોનોં. લેકિન સૂરજકે મનાઝિલ નહીં મુકર્રર કિયે, ઔર ચાંદકે મનાઝિલ મુકર્રર કિયે, પેહલી તારીખ ચાંદ નિકલતા હૈ તો બહોત હી છોટા હોતા હૈ. ફિર ઉસકી રોશની ભી બળ્હતી જાતી ઔર જિર્મ (જિસ્મ) ભી બળ્હતા હૈ. હત્તાકે કામિલ હો જાતા હૈ ગોલ દાઈરા બન જાતા હૈ. ઉસકે બાદ ફિર ઘટના શુરૂ હોતા હૈ. ઔર પૂરે એક મહીને બાદ ફિર અપની પેહલી હાલત પર આ જાતા હૈ. જૈસાકે ફરમાયા અલ્લાહ પાકને **વલ્ કમર કદર્નાહુ મનાઝિલ હત્તા આદ કલ્ ઉર્જૂનિલ્ કદીમ.** ચાંદકે લિયે હમને ઘટાવ ઔર બળ્હાવકે મનાઝિલ કરાર દિયે હૈં કે વો ઘટ ઘટકર પુરાની સૂખી ટેહનીકે માનિંદ હો જાતા હૈ. ન તો સૂરજ ચાંદકો જા પકડતા હૈ. ઔર ન રાત હી દિનસે આગે બળ્હ જાતી હૈ. હર એક અપને અપને ઝાબ્તે ઔર કાનૂનકી રવસે અપને અપને મદાર પર ઘૂમ રહે હૈં. ઔર અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ **વશ્શમ્સ વલ્ કમર હુસ્બાના** સૂરજ ઔર ચાંદકા અપના અપના હિસાબ હૈ. ઈસ આયતે કરીમામેં બતાયા ગયા હૈ કે સૂરજકે ઝરીઆ દિન પહેચાને જાતે હૈં. ઔર ચાંદકી ગરદિશસે મહીનોં ઔર સાલોંકા હિસાબ લગતા હૈ. અલ્લાહ તઆલાને ઉનકો અબસ

(બેકાર) નહીં પૈદા કિયા હૈ. બલ્કે ખલ્કે આલમમેં એક બડી હિકમત છુપી હુઈ હૈ. ઔર ઉસકી કુદરત પર હુજ્જતે બાલિગા હૈ. જૈસાકે ફરમાયા **વમા ખલક્નસ્ સમાઅ વલ્ અર્ઝ વમા બૈનહુમા બાતિલા** યાની હમને આસમાન ઔર જમીન ઔર ઉસકે દરમિયાનકી ચીઝોંકો બાતિલ તૌર પર નહીં પૈદા કિયા. યે કાફિરોંકા ગુમાન હૈ. કાફિરોં પર દોઝખકી હલાકત હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ **અફહસિબ્તુમ્ અન્નમા ખલક્નાકુમ્ અબષંવ્ વ અન્નકુમ્ ઈલૈના લા તુર્જઊન** ક્યા તુમ યે સમઝતે હો કે હમને તુમકો અબસ (બેકાર) પૈદા કર દિયા, અબસ પૈદા હોકર તુમ અબસ મર ગયે ઔર ફિર હમારી તરફ લૌટાએ નહીં જાઓગે. અલ્લાહ તઆલાકી ઝાત બુલંદ ઔર બાલા હૈ. વો ખુદાએ વાહિદ રબ્બે અર્શે કરીમ હૈ. આયાતકા મતલબ હૈ કે હમ હુજ્જત વ દલાઈલ ખોલ ખોલકર બયાન કરતે હૈં. તાકે સમઝનેવાલે સમઝ જાએં. રાત-દિનકે ઈખ્તિલાફકા મતલબ યે હૈ કે દિન જાતા હૈ તો રાત આતી હૈ. ઔર રાત જાતી હૈ તો દિન આતા હૈ. એક દૂસરે પર ગાલિબ આકર કરાર પઝીર નહીં હો જાતા. જૈસાકે કૌલે બારી તઆલા હૈ **યુગ્શીલ્ લૈલન્નહાર યત્લુબુહૂ હષીષા.** રાત દિન પર છા જાતી હૈ. ઔર દિન રાત પર છા જાતા હૈ. મગર ક્યા મજાલ કે સૂરજ ચાંદસે જા ટક્કર ખાએ. અલ્લાહ તઆલાકા કૌલ **ફાલિકુલ્ ઈસ્બાહિ વ જઅલલ્ લૈલ સકના.** સુબહકો પૂ ફટતી હૈ ઔર રાત સુકૂનસે ગુઝરતી હૈ. ખુદા તઆલાને આસમાન ઔર જમીનમેં જો કુછ પૈદા કિયા હૈ વો ઈસ બાતકી નિશાનિયાં હૈં કે ઉસકી કુદરત કિતની અઝીમ હૈ. જૈસાકે કૌલે ખુદાવંદી હૈ વ **કઅય્યિમ્ મિન્ આયતિન્ ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ** જમીન ઔર આસમાનમેં ખુદાકી કિતની હી નિશાનિયાં ભરી પડી હૈં. **કુલિન્ઝુરૂ મા ઝા ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ, વમા તુગ્નીલ્ આયાતુ વન્નુઝુરુ અન્ કૌમિલ્ લા યૂઅ્મિનૂન** ગૌર કરો કે આસમાન ઔર જમીનમેં ક્યા કુછ નિશાનિયાં નહીં હૈં? ઔર કાફિરોંકો મુતનબ્બેહ કરનેવાલે ક્યા ક્યા દલાઈલ નહીં? નીઝ અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા ક્યા વો આસમાન ઔર જમીનમેં ઈધર ઉધર અપને આગે ઔર પીછે નઝર નહીં ડાલતે? યે નિશાનિયાં અકલવાલોંકે લિયે હૈં ઔર ખુદા તઆલાકે ઈકાબ ઔર અઝાબસે બચનેવાલોંકે લિયે હૈં.

---

(૧૦૨) કુલ્ મંય્ યર્ઝુકુકુમ્ મિનસ્સમાઈ વલ્ અર્ઝિ અમ્મંય્ યમ્લિકુસ્સમ્અ વલ્ અબ્સાર વમંય્ યુખ્રિજુલ્ હય્ય મિનલ્ મય્યિતિ વ યુખ્રિજુલ્ મય્યિત

મિનલ્ હય્યિ વમંય્ યુદબ્બિરુલ્ અમ્ર, ફસયકૂલૂનલ્લાહ, ફકુલ્ અફલા તત્તકૂન. ફઝા લિકુમુલ્લાહુ રબ્બુકુમુલ્ હક્કુ, ફમા ઝા બઅ્દલ્ હકિ઼ ઈલ્લઝ્ઝલાલ, ફઅન્ના તુસ્રિફૂન. (પા. ૧૧, યૂનુસ, ૩૧-૩૨)

તર્જુમા : આપ કહિયે કે વો કૌન હૈ જો તુમકો આસમાન ઔર જમીનસે રિઝક પહોંચાતા હૈ. યા વો કૌન હૈ જો કાનોં ઔર આંખોં પર પૂરા ઈખ્તિયાર રખતા હૈ. ઔર વો કૌન હૈ જો ઝિંદાકો મુરદાસે નિકાલતા હૈ. ઔર મુરદાકો ઝિંદાસે નિકાલતા હૈ. ઔર વો કૌન હૈ જો તમામ કામોંકી તદબીર કરતા હૈ? જરૂર વો યેહી કહેંગે કે "અલ્લાહ" તો ઉનસે કહિયે કે ફિર ક્યૂં નહીં ડરતે. સો યે હૈ અલ્લાહ તઆલા જો તુમહારા હકીકી રબ હૈ ફિર હકકે બાદ ઔર ક્યા રેહ ગયા બજુઝ ગુમરાહીકે, ફિર કહાં ફિરે જાતે હો.

તશરીહ : મુશરિકીન પર અલ્લાહ તઆલા હુજ્જત પેશ કરતા હૈ કે ખુદાકી વહદાનિયત ઔર રૂબૂબિયતકા એ'તિરાફ કરના પડેગા. યાની અય નબી! પૂછો કે વો કૌન હૈ જો આસમાનસે બારિશ બરસાતા હૈ ઔર અપની કુદરતસે જમીનકો શિગાફ દેતા હૈ. જિસકે અંદરસે દાને, અંગૂર, નીશ્કર (સરકુંડા), ઝૈતૂન, ખુરમા, ઘને ઘને બાગ ઔર ખોશાદાર મેવે પૈદા કરતા હૈ. ક્યા ઉસકે સાથ કોઈ ઔર ખુદા હો સકતા હૈ? તો ઉનહેં માનના પડેગા કે યે ખુદા હીકે કામ હૈં. અગર વો અપના રિઝક રોક લે. તો કૌન હૈ કે ખોલ દે. ઔર જિસને કે યે કુવ્વતે સામિઆ (સુનનેકી તાકત) ઔર કુવ્વતે બાસિરા (દેખનેકી તાકત) દી હૈ. કે અગર ચાહે તો સલ્બ કર લે. તુમ ખૂદ કેહ દો કે યે સમાઅત ઔર બસારત ઔર સારી ઈન્સાની કુવ્વતેં અલ્લાહ હીને પૈદા કી હૈં. ક્યા તુમ ઉસકો નારાઝ કરકે પસંદ કરોગે કે વો તુમહારી બસારત ઔર સમાઅત છીન લે. જો અપની કુદરતે અઝીમાસે મય્યિતસે ઝિંદાકો પૈદા કરતા હૈ. ઔર ઝિંદાસે મય્યિતકો નિકાલતા હૈ, ઔર કૌન સારી કાઈનાતકા ઈન્તિઝામ અપને હાથમેં લિયે હુએ હૈ કે જો કુછ હોતા હૈ ઉસકી સવાબ દીદ ઔર મરઝીસે. સબકો વો પનાહ દેતા હૈ. ઉસકે બર ખિલાફ કોઈ કિસીકો પનાહ નહીં દે સકતા. વો સબ પર મુતસર્રિફ ઔર હાકિમ હૈ. ઉસકે હુકમકે બાદ કિસીકા હુકમ કોઈ ચીઝ નહીં, વો જિસકો

ચાહે પૂછે લેકિન ઉસકો કૌન પૂછ સકતા હૈ. આસમાન ઔર જમીનકી સારી મખ્લૂકાત ઉસીકી દસ્ત નિગર હૈં. હર વક્ત ઉસકી નિરાલી શાન હૈ. આસમાન ઔર જમીનકી સારી બાદશાહત ઉસીકી હૈ. ફરિશ્તે ઈન્સાન ઔર જિન્નાત સબ ઉસકે મોહતાજ હૈં. ઉસક ગુલામ હૈં. સબકા જવાબ ઉનકે પાસ યેહી હૈ કે ખુદા હીમેં યે સારી કુદરત હૈ. કુફફાર ઔર મુશરિકીન ઈન સારી બાતોંકો જાનતે હૈં. ઔર મોઅતરિફ ભી હૈં. ફિર તુમ ઉનસે પૂછો કે અચ્છા ફિર ઉસસે ડરતે ક્યૂં નહીં હો, અપની ખૂદસરી (ઝિદ) ઔર જહાલતસે ઉસકો છોડકર કિસી ઔર કી પરસ્તિશ ક્યૂં કરતે હો. સચ્ચા ખુદા તો યેહી ખુદા હૈ જિસકા તુમકો આપ એ'તિરાફ (ઈકરાર) હૈ. ફિર તો ઈફરાદ બિલ ઈબાદતકા મુસ્તહિક વોહી હુવા. હક બાતકો સમઝ લેનેકે બાદ ફિર યે ગુમરાહી કૈસી. હર મા'બૂદ ઉસકે સિવા બાતિલ હૈ. તુમ ઈબાદતે હક છોડકર ઈબાદતે માસિવાકી તરફ કિધર ભટકે જા રહે હો, ઈન સારે દલાઈલકે બાદ ખુદાકી બાત સાબિત ઔર મુતહક્કક ચુકી, યાની જિસ તરહ ઉન મુશરિકીનને કુફ્ર કિયા ઔર કુફ્ર પર કાઈમ રહે. ઈસી તરહ ઉનહોંને ઈસ બાતકા એ'તિરાફ ભી કર લિયા હૈ કે વોહી પાક પરવરદિગાર ખાલિક ઔર રાઝિક હૈ, સારી કાઈનાતમેં અકેલા મુતસર્રિફ હૈ. ઉસીને અપને પૈગંબરોંકો તૌહીદ દેકર ભેજા. યે તય હૈ કે યે બદબખ્ત દોઝખી હૈં.

---

(૧૦૩) હુવલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ લૈલ લિતસ્કુનૂ ફીહિ વન્નહાર મુબ્સિરા, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યસ્મઊન.

(પા. ૧૧, યૂનુસ, ૬૭)

તર્જુમા : વો ઐસા હૈ જિસને તુમહારે લિયે રાત બનાઈ તાકે તુમ ઉસમેં આરામ કરો ઔર દિન ભી ઈસ તૌર પર બનાયા કે દેખને ભાલનેકા ઝરીઆ હૈ. તેહકીક ઉસમેં દલાઈલ હૈં ઉન લોગોંકે લિયે જો સુનતે હૈં.

તશરીહ : ફિર ઈરશાદ હોતા હૈ કે અલ્લાહને અપને બંદોંકે લિયે રાત બનાઈ તાકે દિન ભરકી થકાનસે સુકૂન ઔર રાહત હાસિલ કરેં ઔર દિનકો રોઝી કમાનેકી ખાતિર રોશન બનાયા. વો દિનમેં સફર કરતે હૈં ઔર રોશનીકે અંદર

ઉનકી દૂસરી મસ્લેહતેં હૈં ઈન દલાઈલકો સુનકર ઈબરત હાસિલ કરનેવાલોંકે લિયે ઈન આયતોંમેં નિશાનિયાં હૈં.

---

(૧૦૪) વલા તદ્ઉ મિન્ દૂનિલ્લાહિ માલા યન્ફઉક વલા યઝુર્રુક, ફઈન્ ફઅલ્ત ફઈન્નક ઈઝમ્ મિનઝ્ઝાલિમીન. વ ઈય્ યમ્સસ્કલ્લાહુ બિઝુર્રિન્ ફલા કાશિફ લહૂ ઈલ્લા હુવ, વ ઈય્ યુરિદ્ક બિખૈરિન્ ફલા રાદ લિફઝ્લિહી, યુસીબુ બિહી મંય્યશાઉ મિન્ ઈબાદિહી, વહુવલ્ ગફૂરુ ર્રહીમ.

(પા. ૧૧, યૂનુસ, ૧૦૬-૧૦૭)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહકો છોડકર ઐસી ચીઝકી ઈબાદત મત કરના જો તુઝકો ન કોઈ નફા પહોંચા સકે ઔર ન કોઈ નુકસાન પહોંચા સકે, ફિર અગર ઐસા કિયા તો તુમ ઈસ હાલતમેં ઝાલિમોંમેંસે હો જાઓગે. ઔર અગર તુમકો અલ્લાહ કોઈ તકલીફ પહોંચાએ તો બજુઝ ઉસકે ઔર કોઈ ઉસકો દૂર કરનેવાલા નહીં હૈ. ઔર અગર વો તુમકો કોઈ ખૈર પહોંચાના ચાહે તો ઉસકે ફઝલકા કોઈ હટાનેવાલા નહીં વો અપના ફઝલ અપને બંદોંમેંસે જિસ પર ચાહે નિછાવર કર દે. ઔર વો બડી મગફિરત બડી રહમતવાલા હૈ.

તશરીહ : યકીનન તુમ સબકો ઉસીકી તરફ જાના હૈ. ફર્ઝ કરો કે દર હકીકત તુમહારે મા'બૂદ બરહક હૈં તો ઉનસે કહો કે મુઝે નુકસાન પહોંચાએં, યાદ રખ્ખો કે ઉનમેં નુકસાન ઔર નફા પહોંચાનેકી કોઈ કુદરત નહીં હૈ. નફા ઔર નુકસાન તો ખુદાએ લાશરીકકે હાથમેં હૈ. અય નબી! કુફ્ફારસે એ'રાઝ કરકે ઈખ્લાસસે તમામ ખુદાકી ઈબાદતમેં લગ જાઓ, શિર્કકી તરફ ઝરા ભી ન ઝુકના. અગર મઝર્રત ઔર નુકસાનકે અંદર ખુદા તુમહેં ઘેર લે તો કૌન ઉસ ઘેરેસે તુમકો બાહિર નિકાલ સકતા હૈ. નફા ઔર નુકસાન, ખૈર ઔર શર તો ખુદાકી તરફ રાજેઅ હૈ.

અનસ બિન માલિક (રદિ.) સે રિવાયત હૈ કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. ઉમ્ર ભર ખૈરકે તાલિબ રહો ઔર ખુદાકી નેઅમતોંકો દરપેશ રખ્ખો. ખુદાકી રહમતોંકી હવાએં જિસ ખૂશ નસીબકો પહોંચ ગઈ તો પહોંચ ગઈ, વો

જિસકો ચાહે રહમતસે સરફરાઝ ફરમાએ. ઔર અલ્લાહ પાકસે દરખ્વાસ્ત કરો કે તુમહારી ઐબપોશી કરતા રહે. ઔર તુમહેં આફાતે ઝમાના ઔર આફાતે નફસસે અમનમેં રખ્ખે, ઔર વો ગફૂરુ ર્રહીમ હૈ. કૈસા હી ગુનાહ ક્યૂં ન હો. તૌબા કર લો હત્તાકે શિર્ક કરકે ભી તૌબા કર લો તો વો કુબૂલ કર લે.

(૧૦૫) વમા મિન્ દાબ્બતિન્ ફિલ્ અર્ઝિ ઈલ્લા અલલ્લાહિ રિઝ્કુહા વ યઅ્લમુ મુસ્તકર્રહા વ મુસ્તૌદઅહા, કુલ્લુન્ ફી કિતાબિમ્ મુબીન.

(પા. ૧૨, હૂદ, ૬)

તર્જુમા : જમીન પર ચલને ફિરનેવાલે જિતને જાનદાર હૈં. સબકી રોઝિયાં અલ્લાહ તઆલા પર હૈં. વોહી ઉનકે રેહને સેહનેકી જગહકો જાનતા હૈ. ઔર ઉનકે સોપને જાનેકી જગહકો ભી, સબ કુછ વાઝેહ કિતાબમેં મૌજૂદ હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા સારી મખ્લૂકાત જો છોટી, બડી યા ખુશ્કી ઔર તરીમેં હૈ ઉન સબકે રિઝકકા ઝિમ્મેદાર હૈ. વોહી ઉનકે ચલને ફિરને, આને જાને ઔર ઠહેરને, રેહને સેહને ઔર જાએ મૌત ઔર રહમમેં રેહનેકી જગહકો જાનતા હૈ. યે તમામ માજરા ઉસ કિતાબમેં જો અલ્લાહ તઆલાકે પાસ હૈ, લિખ્ખા હુવા હૈ. ઔર વોહી કિતાબ ઉસકી તફસીલ બયાન કરતી હૈ. જૈસે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા હૈ **વમા મિન્ દાબ્બતિન્ ફીલ્ અર્ઝિ વલા તાઈરિંય્ યતીરુ બિજના હૈહિ ઈલ્લા ઉમમુન્ અમ્સા લુકુમ્ મા ફર્રત્ના ફીલ્ કિતાબિ મિન્ શૈઈન** યાની રૂએ જમીન પર ચલનેવાલે જાનવર ઔર પરિંદે જો અપને પરોંસે ઉડતે હૈં, સબકે સબ તુમહારી જૈસી હી ઉમ્મતેં હૈં. હમને કિતાબમેં કોઈ ચીઝ લિખનેસે નહીં છોડી. યે સબકે સબ અપને રબકી તરફ ઈખટ્ઠે હોંગે. ઔર અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા **વ ઈન્દહૂ મફાતિહુલ્ ગૈબિ લા યઅ્લમુહા ઈલ્લા હુવ** યાની ગૈબકી કુંજિયાં ભી ઉસીકે પાસ હૈં ઔર ઉનહેં ઉસકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. જો કુછ દરિયા ઔર જંગલમેં હૈ. ઉસે ભી વોહી જાનતા હૈ. ઔર જો પત્તા ઝડતા હૈ ઉસકે ઈલ્મમેં હૈ. જમીનકી તારીકિયોંમેં કોઈ દાના, ઔર તર ઔર ખુશ્કમેં કોઈ ચીઝ ભી ઐસી નહીં જો ઉસકે ઈલ્મમેં ન હો.

(૧૦૬) વહુવલ્લઝી ખલક સ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ ફી સિત્તતિ અય્યામિંવ્

વકાન અર્શુહૂ અલલ્ માઈ લિયબ્લુવકુમ્ અય્યુકુમ્ અહ્સનુ અમલા, વ લઈન્ કુલ્ત ઈન્નકુમ્ મબ્ઊષૂન મિમ્ બઅ્દિલ્ મૌતિ લયકૂલન્નલ્લઝી-ન કફરૂ ઈન્ હાઝા ઈલ્લા સિહ્રુમ્ મુબીન. (પા. ૧૨, હૂદ, ૭)

તર્જુમા : અલ્લાહ હી વો હૈ જિસને છ દિનમેં આસમાન ઔર જમીન પૈદા કિયે ઔર ઉસકા અર્શ પાની પર થા તાકે વો તુમહેં આઝમાએ કે તુમમેંસે અચ્છે અમલવાલા કૌન હૈ. અગર આપ ઉનસે કહેં કે તુમ લોગ મરનેકે બાદ ઉઠા ખડે કિયે જાઓગે તો કાફિર લોગ પલટકર જવાબ દેંગે કે યે તો નિરા સાફ સાફ જાદૂ હી હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા બયાન ફરમાતા હૈ કે ઉસે હર ચીઝ પર કુદરત હૈ, આસમાન ઔર જમીનકો ઉસને સિર્ફ છ દિનમેં પૈદા કિયા હૈ. ઉસસે પેહલે ઉસકા અર્શે કરીમ પાનીકે ઉપર થા. મુસ્નદે અહમદમેં હૈ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, અય બનૂ તમીમ તુમ ખૂશખબરી કુબૂલ કરો. ઉનહોંને કહા ખૂશખબરિયાં તો આપને સુના દીં, અબ કુછ દિલવાઈયે. આપને ફરમાયા અય અહલે યમન તુમ કુબૂલ કરો. ઉનહોંને કહા હાં હમેં કુબૂલ હૈ. મખ્લૂકકી ઈબ્તિદા તો હમેં સુનાઈયે કે કિસ તરહ હુઈ? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, સબસે પેહલે અલ્લાહ થા. ઉસકા અર્શ પાનીકે ઉપર થા, ઉસને લૌહે મહફૂઝમેં હર ચીઝકા તઝકિરા લિખ્ખા. એક રિવાયતમેં હૈ અલ્લાહ થા ઔર ઉસસે પેહલે કુછ ન થા. એક રિવાયતમેં હૈ કે ઉસકે સાથ કુછ ન થા. ઉસકા અર્શ પાની પર થા. ઉસને હર ચીઝકા તઝકિરા લિખ્ખા ફિર આસમાન ઔર જમીનકો પૈદા કિયા. મુસ્લિમકી હદીસમેં હૈ જમીન ઔર આસમાનકી પૈદાઈશસે પચાસ હજાર સાલ પેહલે અલ્લાહ તઆલાને મખ્લૂકાતકી તકદીર લિખ્ખી. ઉસકા અર્શ પાની પર થા. સહીહ બુખારીમેં ઈસ આયતકી તફસીરકે મૌકા પર એક કુદસી હદીસ લાએ હૈં કે અય ઈન્સાન તૂ મેરી રાહમેં ખર્ચ કર મૈં તુઝે દૂંગા. ઔર ફરમાયા અલ્લાહકા હાથ પુર હૈ. દિન રાતકા ખર્ચ ઉસમેં કોઈ કમી નહીં લાતા, ખયાલ તો કરો કે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશસે અબ તક કિતના ખર્ચ કિયા હોગા લેકિન ફિર ભી ઉસકે દાહને હાથમેં જો થા વો કમ નહીં હોતા. ઉસકા અર્શ પાની પર થા. ઉસકે હાથમેં મીઝાન હૈ ઝુકાતા હૈ ઔર ઊંચા કરતા હૈ.

મુસ્નદમેં હૈ અબૂ રઝીન લકીત બિન આમિર મન્ફક અકીલીને હુઝૂર

(સ.અ.વ.) સે સવાલ કિયા કે મખ્લૂકકી પૈદાઈશ કરનેસે પેહલે હમારા પરવરદિગાર કહાં થા? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અમાઅમેં, નીચે ભી હવા ઔર ઉપર ભી હવા. ફિર અર્શકો ઉસકે બાદ પૈદા કિયા, મુજાહિદ (રહ.) કા કૌલ હૈ કે કિસી ચીઝકો પૈદા કરે ઉસસે પેહલે અર્શે ખુદાવંદી પાની પર થા. વહબ ઝમરહ, કતાદા બિન જરીર વગૈરહ ભી યેહી કેહતે હૈં, કતાદા (રહ.) કેહતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા બતલાતા હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશસે પેહલે ઈબ્તિદાએ મખ્લૂક કિસ તરહ હુઈ. રબીઅ બિન અનસ (રહ.) કેહતે હૈં ઉસકા અર્શ પાની પર થા. જબ આસમાન ઔર જમીનકો પૈદા કિયા તો ઉસ પાનીકે દો હિસ્સે કર દિયે, આધા અર્શકિ નીચે, યેહી બહરે મસ્જૂર હૈ. ઈબ્ને અબ્બાસ (રહ.) ફરમાતે હૈં બુલંદીકી વજહસે અર્શકો અર્શ કહા જાતા હૈ. સઅદ તાઈ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે અર્શ સુર્ખ યાકૂતકા હૈ. મુહમ્મદ બિન ઈસ્હાક (રહ.) ફરમાતે હૈં અલ્લાહ ઈસી તરહ થા જિસ તરહ ઉસને અપને નફસે કરીમકા વસ્ફ કિયા ઈસ લિયે કે કુછ ન થા પાની થા ઉસ પર અર્શ થા. અર્શ પર ઝુલ્ જલાલિ વલ્ કરામ ઝુલ ઈઝ્ઝતિ વસ સુલ્તાનિ ઝુલ્ મલિક વલ્ કુદ્રતિ ઝુલ્ ઈલ્મિ વર્રહ્મતિ વન્નિઅ્મહ થા. જો ચાહે કર ગુઝરનેવાલા હૈ. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે ઈસ આયતકે બારેમેં સવાલ હુવા કે પાની કિસ ચીઝ પર થા? આપને ફરમાયા કે હવાકી પીઠ પર. ફિર ફરમાતા હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશ તુમહારે નફાકે લિયે હૈ ઔર તુમ ઈસ લિયે હો કે ઉસી એક ખાલિકકી ઈબાદત કરો. ઉસકે સાથ કિસીકો શરીક ન કરો. યાદ રખ્ખો તુમ બેકાર પૈદા નહીં કિયે ગયે, આસમાન ઔર જમીન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી ચીઝેં બાતિલ પૈદા નહીં કીં. યે ગુમાન તો કાફિરોંકા હૈ. ઔર કાફિરોંકે લિયે આગકી વૈલ હૈ. ઔર આયતમેં હૈ **અફહસિબ્તુમ્ અન્નમા ખલક્નાકુમ્ અબષા** તુમ યે સમઝ બૈઠે હો કે હમને તુમહેં બેકાર પૈદા કિયા હૈ. ઔર તુમ હમારી તરફ લૌટાએ ન જાઓગે? અલ્લાહ જો સચ્ચા માલિક હૈ વોહી હક હૈ ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, વો અર્શે કરીમકા રબ હૈ. ઔર આયતમેં હૈ ઈન્સાનોં ઔર જિન્નોંકો મૈંને સિર્ફ અપની ઈબાદતકે લિયે હી પૈદા કિયા હૈ. વો તુમહેં આઝમા રહા હૈ કે તુમમેંસે અચ્છે અમલવાલે કૌન હૈં? યે નહીં ફરમાયા કે ઝિયાદા અમલવાલે કૌન હૈં?, ઈસ લિયે

અચ્છા અમલ વો હોતા હૈ જિસમેં ખુલૂસ હો ઔર શરીઅતે મુહમ્મદિયાકી તાબેદારી હો. ઈન દોનોં બાતોંમેંસે અગર એક ભી ન હો તો વો અમલ બેકાર ઔર ગારત હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ કે અય નબી! અગર આપ ઉનહેં કહેં કે તુમ મરનેકે બાદ ભી જીનેવાલે હો. જિસ ખુદાને તુમહેં પેહલી બાર પૈદા કિયા હૈ. વો દોબારહ ભી પૈદા કરેગા. તો સાફ કેહ દેંગે કે હમ ઉસે નહીં માનતે. હાલાંકે કાઈલ ભી હૈં કે જમીન આસમાનકા પૈદા કરનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. ઝાહિર હૈ કે શુરૂ જિસ પર ગિરાં (ભારી) ન ગુઝરા ઉસ પર દો બારહકી પૈદાઈશ કૈસે ગિરાં ગુઝરેગી? યે તો બનિસ્બત અવ્વલ બારકે બહોત હી આસાન હૈ. ફરમાને ખુદા હૈ **વહુવલ્લઝી યબ્દઉલ્ ખલ્ક ષુમ્મ યુઈદુહૂ વહુવ અહ્વનુ અલૈહ** ઉસીને પેહલી પૈદાઈશ શુરૂમેં કી, વોહી દો બારહ પૈદાઈશ કરેગા ઔર યે તો ઉસ પર નિહાયત હી આસાન હૈ. ઔર આયતમેં હૈ કે તુમ સબકા બનાના ઔર મારકર જિલા દેના મુઝ પર ઐસા હી હૈ જૈસા એકકા, લેકિન યે લોગ ઉસે નહીં માનતે થે ઔર ઉસે ખુલે જાદૂસે તાબીર કરતે થે. કુફ્ર ઔર ઈનાદસે ઈસ કૌલકો જાદૂકા અસર ખયાલ કરને લગ જાતે.

---

(૧૦૭) અલ્લાહુલ્લઝી રફઅસ્સમાવાતિ બિગૈરિન્ અમદિન્ તરૌનહા ષુમ્મસ્તવા અલલ્ અર્શિ વ સખ્ખરશ્શમ્સ વલ્ કમર, કુલ્લુંય્ યજ્રી લિઅજલિમ્ મુસમ્મા, યુદબ્બિરુલ્ અમ્ર યુફસ્સિલુલ્ આયાતિ લઅલ્લકુમ્ બિલિકાઈ રબ્બિકુમ્ તૂકિનૂન. (પા. ૧૩, રૂઅ, ૨)

તર્જુમા : અલ્લાહ વો હૈ જિસને આસમાનોંકો બગૈર સુતૂનોંકે બુલંદ કર રખ્ખા હૈ કે તુમ ઉસે દેખ રહે હો. ફિર વો અર્શ પર કરાર પકડે હુએ હૈ. ઉસીને સૂરજ ઔર ચાંદકો માતહતીમેં લગા રખ્ખા હૈ. હર એક મીઆદે મુઅય્યન પર ગશ્ત કર રહા હૈ, વોહી કામકી તદબીર કરતા હૈ. વો અપને નિશાનાતકો ખોલ ખોલકર બયાન કર રહા હૈ કે તુમ અપને રબકી મુલાકાતકા યકીન કર લો.

તશરીહ : કમાલે કુદરત ઔર અઝમતે સલ્તનતે ખુદા દેખો કે બગૈર સુતૂનોંકે આસમાનકો ઉસને બુલંદ બાલા ઔર કાઈમ કર રખ્ખા હૈ. જમીનસે આસમાનકો ખુદાને કૈસા ઊંચા કિયા ઔર સિર્ફ અપને હુકમસે ઉસે ઠેરાયા. જિસકી

ઈન્તિહા કોઈ નહીં પાતા. આસમાને દુનિયા સારી જમીનકો ઔર જો ઉસકે ઈર્દગિર્દ હૈ પાની હવા વગૈરહ સબકો ઇહાતા કિયે હુએ હૈ. ઔર હર તરફસે બરાબર ઊંચા હૈ. જમીનસે પાંચસો સાલકી રાહ પર હૈ. હર જગહસે ઈતના હી ઊંચા હૈ. ફિર ઉસકી અપની મોટાઈ ઔર દલ ભી પાંચસો સાલકે ફાસલેકા હૈ. ફિર દૂસરા આસમાન ઉસ આસમાનકો ભી ઘેરે હુએ હૈ. ઔર પહેલસે દૂસરે તકકા ફાસલા વોહી પાંચસો સાલકા હૈ. ઈસી તરહ તીસરા ફિર ચોથા ફિર પાંચવાં ફિર છઠ્ઠા ફિર સાતવાં. જૈસે ફરમાને ખુદા હૈ. **અલ્લાહુલ્લઝી ખલક સબ્અ સમાવાતિંવ્ વમિનલ્ અર્ઝિ મિષ્લુહુન્ન** યાની અલ્લાહને સાત આસમાન પૈદા કિયે હૈં. ઔર ઉસીકે મિસ્લ જમીન.

હદીસ શરીફમેં હૈ સાતોં આસમાન ઔર ઉનમેં ઔર ઉનકે દરમિયાનમેં જો કુછ હૈ વો કુરસીકે મુકાબલેમેં ઐસા હૈ જૈસેકે ચટયલ મૈદાંનમેં કોઈ હલ્કા હો. ઔર કુરસી અર્શકિ મુકાબલે પર ભી ઐસી હી હૈ. અર્શકી કદર અલ્લાહકે સિવા કિસીકો માલૂમ નહીં. બા'ઝ સલફકા બયાન હૈ કે અર્શસે જમીન તકકા ફાસલા પચાસ હજાર સાલકા હૈ. અર્શ સુર્ખ યાકૂતકા હૈ. બાઝ મુફસ્સિરીન કેહતે હૈં આસમાનકે સુતૂન તો હૈં. લેકિન દેખે નહીં જાતે. લેકિન અયાસ બિન મુઆવિયા ફરમાતે હૈં આસમાન જમીન પર મિસ્લ કુબ્બેકે હૈ યાની બગૈર સુતૂનકે હૈ. કુરઆનકે તર્ઝે ઈબારતકે લાઈક ભી યેહી બાત હૈ ઔર આયત **વયુમ્સિકુસ્સમાઅ અન્ તકઅ અલલ્ અર્ઝ** સે ભી યેહી ઝાહિર હૈ. યાની પસ આસમાન બગૈર સુતૂન ઈસ કદર બુલંદ હૈ ઔર તુમ આપ દેખ રહે હો, યે હૈ કમાલે કુદરત.

ઉમૈયા બિન અબૂલ સલતકે અશઆરમેં હૈ જિસકે અશઆરકી બાબત હદીસમેં હૈ કે ઉસકે અશઆર ઈમાન લાએ હૈં. ઔર ઉસકા દિલ કુફ્ર કરતા હૈ. ઔર યે ભી રિવાયત હૈ કે યે અશઆર હઝરત ઝૈદ બિન ઉમર બિન નુફૈલ (રદિ.) કે હૈં જિનમેં હૈ.

વ અન્તલ્લઝી મિન્ ફઝ્લિ મન્નિંવ્ વરહ્મતિમ્
બાઅષ્ત ઈલા મૂસા રસૂલમ્ મુનાદિયા
ફકુલ્ત લહૂ ફઝ્હબ્ વ હારૂન ફદઉવા
ઈલલ્લાહિ ફિર્ઔનલ્લઝી કાન તાગિયા

વ કૂલા લહૂ અન્ત રફઅ્ત હાઝિહી
બિલા અમદિન્ અવ્ ફૌક ઝાલિક બાનિયા
વકૂલા લહૂ હલ્ અન્ત સવ્વૈત વસ્તાહા
મુનીરન્ ઈઝા મા જન્નત્કલ્ લૈલુ હાદિયા
વકૂલા લહૂ મિન્ અમ્બતલ્ હબ્બ ફીષ્પરા
ફયસ્બહુ મિન્હૂલ્ અશ્બુ યહ્તઝ્ઝુ રાબિયા
વકૂલા લહૂ મંય્ યુર્સિલુ શશ્મ્સ ગુદ્વતન્
ફયસ્બહુ મા મસ્સત્ મિનલ્ અર્ઝિ ઝાહિયા
વ યખ્રુજૂ મિન્હૂ હબ્બુહૂ ફી રુઊસિહી
ફફી ઝાલિક આયાતુલ્ લિમન્ કાન વાઈયા

યાની તૂ વો ખુદા હૈ જિસને અપને ફઝલો કરમસે અપને નબી મૂસાકો હારૂનકે સાથ ફિરઔનકી તરફ રસૂલ બનાકર ભેજા ઔર ઉનસે ફરમા દિયા કે ઉસ સરકશકો કાઈલ કરનેકે લિયે ઉસસે કહેં કે ઉસ બુલંદ ઔર બાલા બગૈર સુતૂન આસમાનકો ક્યા તૂને બનાયા હૈ? ઔર ઉસમેં સૂરજ, ચાંદ, સિતારે તૂને પૈદા કિયે હૈં? ઔર મિટ્ટીસે દાનોંકો ઉગાનેવાલા ફિર ઉન દરખ્તોંમેં બાલેં પૈદા કરકે ઉનમેં દાને પકાનેવાલા ક્યા તૂ હૈ? ક્યા કુદરતકી યે ઝબરદસ્ત નિશાનિયાં એક ગેહરે ઈન્સાનકે લિયે ખુદા હસ્તીકી દલીલ નહીં હૈં. ફિર ખુદાએ તઆલા અર્શ પર મુસ્તવી હુવા. કૈફિયતે તશ્બીહ તઅ્તીલે તમસીલસે અલ્લાહકી ઝાત પાક હૈ ઔર બરતર ઔર બુલંદ ઔર બાલા હૈ સૂરજ ચાંદ ઉસકે હુકમકે મુતાબિક ગરદિશમેં હૈં. ઔર મોઝૂં વક્ત યાની કિયામત તક બરાબર ઉસી તરહ લગે રહેંગે. જૈસે ફરમાન હૈ કે સૂરજ બરાબર અપની જગહ ચલ રહા હૈ. ઉસકી જગહસે મુરાદ અર્શકે નીચે હૈ. જો જમીનકે તલેસે દૂસરી તરફસે મુલ્હિક હૈ. યે ઔર તમામ સિતારે યહાં તક પહોંચકર અર્શસે ઔર દૂર હો જાતે હૈં ક્યૂંકે સહીહ બાત જિસ પર બહોતસી દલીલેં હૈં યેહી હૈ કે વો કુબ્બા હૈ મુત્તસિલે આલમ બાકી આસમાનોંકી તરહ વો મુહીત નહીં. ઈસ લિયે કે ઉસકે પાએ હૈં. ઔર ઉસકે ઉઠાનેવાલે હૈં. ઔર યે બાત આસમાને મુસ્તદરીર ઘૂમે હુએ આસમાનમેં તસવ્વુરમેં નહીં આ સકતી. જો ભી ગૌર કરેગા. આયાત ઔર

અહાદીસકા જાંચનેવાલા ઈસી નતીજે પર પહોંચેગા, **વલિલ્લાહિલ્ હમ્દુ વલ્ મિન્નહ.** સિર્ફ સૂરજ ચાંદકા હી ઝિક્ર યહાં ઈસ લિયે હૈ કે સાતોં સય્યારોંમેં બડે ઔર રોશન યેહી દો હૈં, પસ જબકે યે દોનોં મુસખ્ખર હૈં તો ઔર તો બતૌરે ઔલા મુસખ્ખર હુએ, જૈસેકે સૂરજ ચાંદકો સિજદહ ન કરો સે મુરાદ ઔર સિતારોંકો ભી સિજદહ ન કરના હૈ. ફિર ઔર રિવાયતમેં તસ્રીહ ભી મૌજૂદ હૈ, ફરમાન હૈ **વશ્શમ્સુ વલ્ કમ્રુ વન્નુજૂમુ મુસખ્ખરાતુ બિઅમ્રિહી.** યાની સૂરજ ચાંદ ઔર સિતારે ઉસકે હુકમસે મુસખ્ખર હૈં. વોહી ખલ્ક ઔર અમ્રવાલા હૈ, વોહી બરકતોંવાલા હૈ. વોહી રબ્બુલ આલમીન હૈ. વો આયતોંકો અપની વહદાનિયતકી દલીલોંકો તફસીલસે બયાન ફરમા રહા હૈ કે તુમ ઉસકી તૌહીદકે કાઈલ હો જાઓ ઔર ઉસે માન લો કે વો તુમહેં ફના કરકે ફિર ઝિંદા કર દેગા.

---

(૧૦૮) વહુવલ્લઝી મદલ્ અર્ઝ વ જઅલ ફીહા રવાસિય વઅન્હારા, વ મિન્ કુલ્લિષ્ષમરાતિ જઅલ ફીહા ઝૌજૈનિષ્ નૈનિ યુગ્શીલ્લૈલન્નહાર, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન. વ ફીલ્ અર્ઝિ કિતઉમ્ મુતજાવિરાતુંવ્ વ જન્નાતુમ્ મિન્ અઅ્નાબિંવ્ વ ઝર્ઉંવ્ વ નખીલુન્ સિન્વાનુંવ્ વ ગૈરુ સિન્વાનિંય્ યુસ્કા બિમાઈંવ્ વાહિદ, વ નુફઝ્ઝિલુ બઅ્ઝહા અલા બઅ્ઝિન્ ફીલ્ ઉકુલ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યઅ્કિલૂન. (પા. ૧૩, રઅદ, ૩-૪)

તર્જુમા : ઉસીને જમીન ફૈલાકર બિછા દી હૈ. ઔર ઉસમેં પહાડ ઔર નેહરેં પૈદા કર દી હૈં. ઔર ઉસમેં હર કિસમકે ફલોંકે જોડે દોહરે દોહરે પૈદા કર દિયે હૈં. વો રાતકો દિનસે છુપા દેતા હૈ. યકીનન ગૌરો ફિક્ર કરનેવાલોંકે લિયે ઉસમેં બહોતસી નિશાનિયાં હૈં. ઔર જમીનમેં મુખ્તલિફ ટુકડે એક દૂસરેસે લગતે લગાતે હૈં. ઔર અંગૂરોંકે બાગાત હૈં. ઔર ખેત હૈં. ઔર ખજૂરોંકે દરખ્ત હૈં શાખદાર, ઔર બાઝ એૈસે હૈં જો બગૈર શાખવાલે હૈં. સબ એક હી પાની પિલાએ જાતે હૈં. ફિર ભી હમ એકકો એક પર ફલોંમેં બરતરી દેતે હૈં. ઉસમેં અકલમંદોંકે લિયે બહોતસી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : ઉપરકી આયાતમેં આલમે અલવીકા બયાન થા. યહાં આલમે સિફલીકા ઝિક્ર હો રહા હૈ. જમીનકો લંબાઈ-ચૌડાઈમેં ફૈલાકર ખુદા હીને બિછાઈ

હૈ. ઉસમેં મઝબૂત પહાડ ભી ઉસીકે ગાડે હુએ હૈં. ઉસમેં દરિયાઓં ઔર ચશ્મોંકો ભી ઉસીને જારી કિયા હૈ. તાકે મુખ્તલિફ શકલ ઔર સૂરત મુખ્તલિફ ઝાઈકોંકે ફલ ફૂલકે દરખ્ત ઉસસે સૈરાબ હોં. જોડ જોડ મેવે ઉસને પૈદા કિયે, ખટ્ટે મીઠે વગૈરહ, રાત દિન બરાબર એક દૂસરેકે પૈ દર પૈ બરાબર આતે જાતે રેહતે હૈં. એકકા આના દૂસરેકા જાના હૈ. પસ મકાન સુક્કાન (રેહનેવાલે) ઔર જમીન સબમેં તસર્રુફ ઉસી કાદિરે મુતલકકા હૈ. ખુદાકી ઉન નિશાનિયોંકો ઉન હિકમતોંકો ઔર ઉન દલાઈલકો જો ગૌરસે દેખે વો હિદાયત યાફતા હો સકતા હૈ. જમીનકે ટુકડે મિલે જુલ હુએ હૈં. ફિર કુદરતકો દેખિયે કે એક ટુકડેસે તો પૈદાવાર હો ઔર દૂસરેસે કુછ ન હો, એકકી મિટ્ટી સુર્ખ, દૂસરેકી સફેદ, યે ઝર્દ યે સિયાહ, યે પથરીલી યે નરમ, યે મીઠી યે ખારી, એક રેતીલી એક સાફ, ગર્ઝ યે ભી ખાલિકકી કુદરતકી નિશાની હૈ ઔર બતલાતી હૈ કે ફાઈલ ખૂદ મુખ્તાર માલિકુલ મુલ્ક લાશરીક એક વોહી ખુદા ખાલિકે કુલ હૈ. ન ઉસકે સિવા કોઈ માબૂદ ન પાલનેવાલા. બરાઅ (રદિ.) ફરમાતે હૈં એક જડ યાની એક તનેમેં કઈ એક શાખદાર ખજૂરકે દરખ્ત હોતે હૈં ઔર એક તને પર એક હી હોતા હૈ. યેહી સિનવાન હૈ ઔર ગૈર સિનવાન. યેહી કૌલ ઔર બુઝુર્ગોંકા ભી હૈ. હદીસમેં ભી યે તફસીર હૈ, અલગર્ઝ કિસ્મોં ઔર જિન્સોંકા ઈખ્તિલાફ રંગકા ઈખ્તિલાફ, બૂ કા ઈખ્તિલાફ, મઝેકા ઈખ્તિલાફ, પત્તોંકા ઈખ્તિલાફ, તરો તાઝગીકા ઈખ્તિલાફ, એક બહોત મીઠા એક સખ્ત કડવા, એક નિહાયત ખૂશ ઝાઈકા એક બેહદ બદમઝા. રંગ કિસીકા ઝર્દ કિસીકા સુર્ખ કિસીકા સફેદ કિસીકા સિયાહ, ઈસી તરહ તાઝગી ઔર ફલમેં ભી ઈખ્તિલાફ, હાલાંકે ગિઝાકે એ'તિબારસે સબ બરાબર હૈં. યે કુદરતકી નૈરંગિયાં એક હોશિયાર શખ્સકે લિયે ઈબરતેં હૈં. ઔર ફાઈલ મુખ્તાર ખુદાકી કુદરતકા બડા ઝબરદસ્ત પતા દેતી હૈં. કે વો જો ચાહતા હૈ હોતા હૈ. અકલમંદોંકે લિયે યે આયતેં ઔર યે નિશાનિયાં કાફી ઔર વાફી હૈં.

---

(૧૦૯) અલ્લાહુ યઅ્લમુ મા તહ્મિલુ કુલ્લુ ઉન્આ વમા તગીઝુલ્ અરહામુ વમા તઝ્દાદુ, વ કુલ્લુ શૈઈન્ ઈન્દહૂ બિમિકદાર. આલિમુલ્ ગૈબિ વશ્શહાદતિલ્ કબીરુલ્ મુતઆલ. (પા. ૧૩, અલ રઅદ, ૮-૯)

તર્જુમા : માદા અપને શિકમમેં (પેટમેં) જો કુછ રખતી હૈ ઉસે અલ્લાહ અચ્છી તરહ જાનતા હૈ ઔર પેટકા ઘટના બળ્હના ભી, હર ચીઝ ઉસકે પાસ અંદાઝેસે હૈ. ઝાહિર ઔર પોશીદાકા, વો આલિમ હૈ (સબસે) બડા ઔર (સબસે) બુલંદ ઔર બાલા.

તશરીહ : અલ્લાહકે ઈલ્મસે કોઈ ચીઝ પોશીદા નહીં. તમામ જાનદાર માદાએં હયવાન (જાનવર) હોં યા ઈન્સાન ઉનકે પેટકે બચ્ચોંકા, ઉનકે હમલકા ખુદાકો ઈલ્મ હૈ. પેટમેં ક્યા હૈ. ઉસે ખુદા અચ્છી તરહ જાનતા હૈ. યાની મર્દ હૈ યા ઔરત? અચ્છા હૈ યા બુરા? નેક હૈ યા બદ? ઉમરવાલા હૈ યા બે ઉમરકા? ચુનાંચે ઈરશાદ હૈ **હુવ અઅ્લમુ બિકુમ્** વો અચ્છી તરહ જાનતા હૈ જબકે તુમહેં જમીનસે પૈદા કરતા હૈ, ઔર જબકે તુમ માંકે પેટમેં છુપે હુએ હોતે હો. ઔર ફરમાન હૈ **યખ્લુકુકુમ્ ફી બુતૂનિ ઉમ્મહાતિકુમ** વો તુમહેં તુમહારી માંકે પેટમેં પૈદા કરતા હૈ. એકકે બાદ દૂસરી પૈદાઈશમેં તીન તીન અંધેરિયોંમેં. ઈરશાદ હૈ **વલકદ્ ખલક્નલ્ ઈન્સાન મિન્ સુલાલતિન્** હમને ઈન્સાનકો મિટ્ટીસે પૈદા કિયા, ફિર નુત્ફેસે, નુત્ફેકો ખૂને બસ્તા કિયા, ખૂને બસ્તાકો લોથડા ગોશ્તકા કિયા, લોથડેકો હડ્ડીકી શકલમેં કર દિયા, ફિર હડ્ડીકો ગોશ્ત ચળ્હાયા. ફિર આખરી ઔર પૈદાઈશમેં પૈદા કિયા. પસ બેહતરીન ખાલિક બાબરકત હૈ.

સહીહૈનકી હદીસમેં ફરમાને રસૂલ (સ.અ.વ.) હૈ કે તુમમેંસે હર એકકી પૈદાઈશ ચાલીસ દિન તક ઉસકી માંકે પેટમેં જમા હોતી રેહતી હૈ, ફિર ઈતને હી દિનોં તક વો ખૂને બસ્તાકી સૂરતમેં રેહતા હૈ, ફિર ઈતને હી દિનોં તક વો ગોશ્તકા લોથડા રેહતા હૈ. ફિર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ખાલિકે કુલ એક ફરિશ્તેકો ભેજતા હૈં. જિસે ચાર બાતોંકે લિખ લેનેકા હુકમ હોતા હૈ. ઉસકા રિઝ્ક, ઉમ્ર ઔર નેક ઔર બદ હોના લિખ લેતા હૈ. ઔર હદીસમેં હૈ વો પૂછતા હૈ ખુદાયા! મર્દ હોગા યા ઔરત? બદબખ્ત હોગા યા નેક બખ્ત? રોઝી ક્યા હૈ? ઉમ્ર કિતની હૈ? અલ્લાહ તઆલા બતલાતા હૈ ઔર વો લિખ લેતા હૈ. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં ગૈબકી પાંચ કુંજિયાં હૈં જિનહેં બજુઝ અલ્લાહ તઆલા અલીમ ઔર ખબીરકે ઔર કોઈ નહીં જાનતા. કલકી બાત અલ્લાહકે સિવા ઔર કોઈ નહીં જાનતા. પેટ ક્યા

બળ્હતે હૈં ઔર ક્યા ઘટતે હૈં, કોઈ નહીં જાનતા, બારિશ કબ બરસેગી ઉસકા ઈલ્મ ભી કિસીકો નહીં. કૌન શખ્સ કહાં મરેગા ઉસે ભી ઉસકે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. કિયામત કબ કાઈમ હોગી. ઉસકા ઈલ્મ ભી અલ્લાહ હીકો હૈ. પેટ ક્યા ઘટાતે હૈં, ઉસસે મુરાદ હમલકા સાકિત હો જાના હૈ. ઔર રહમમેં ક્યા બળ્હ રહા હૈ કૈસે પૂરા હો રહા હૈ. યે ભી અલ્લાહકો અચ્છી તરહ ઈલ્મ રેહતા હૈ. દેખ લો કોઈ ઔરત દસ મહીને લેતી હૈ કોઈ નવ, કિસીકા હમલ ઘટતા હૈ કિસીકા બળ્હતા હૈ. નવ માહસે ઘટના નવ માહસે બળ્હ જાના અલ્લાહકે ઈલ્મમેં હૈ.

હઝરત ઝહ્હાક (રહ.) કા બયાન હૈ કે મૈં દો સાલ માં કે પેટમેં રહા. જબ પૈદા હુવા તો મેરે અગલે દો દાંત નિકલ આએ થે. હઝરત આઈશા (રદિ.) કા ફરમાન હૈ કે હમલકી ઈન્તિહાઈ મુદ્દત દો સાલકી હોતી હૈ. કમીસે મુરાદ બાઝકે નઝદીક અય્યામે હમલમેં ખૂનકા આના ઔર ઝિયાદતીસે મુરાદ નવ માહ ઝિયાદા હમલકા ઠહેરા રેહના હૈ. મુજાહિદ (રહ.) ફરમાતે હૈં નવસે પેહલે જબ ઔરત ખૂનકો દેખે તો નવસે ઝિયાદા હો જાતે હૈં. મિસ્લે અય્યામ હૈઝ઼કે. ખૂનકે ગિરનેસે બચ્ચા અચ્છા હો જાતા હૈ. ઔર ન ગિરે તો બચ્ચા પૂરા પાઠા (મઝબૂત) ઔર બડા હોતા હૈ.

હઝરત મકહૂલ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે બચ્ચા અપની માંકે પેટમેં બિલકુલ બગૈર ગમ બગૈર ખટકે ઔર આરામસે હોતા હૈ. ઉસકી માંકે હૈઝકા ખૂન ઉસકી ગિઝા હોતા હૈ જો બેતલબ આરામસે ઉસે પહોંચતા રેહતા હૈ, યેહી વજહ હૈ કે માંકો ઉન દિનોં હૈઝ નહીં આતા. ફિર જબ બચ્ચા પૈદા હોતા હૈ તો જમીન પર ટિકતે હી ચિલ્લાતા હૈ. ઉસ અંજાન જગહસે ઉસે વેહશત હોતી હૈ. જબ ઉસકી નાલ કટ જાતી હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી રોઝી માંકે સીનેમેં પહોંચા દેતા હૈ. ઔર અબ ભી બેતલબ વ બેજુસ્તજૂ બેરંજ ઔર ગમ બેફિક્રીકે સાથ ઉસે રોઝી મિલતી રેહતી હૈ. ફિર ઝરા બડા હોતા હૈ. અપને હાથ ખાને પીને લગતા હૈ, લેકિન બાલિગ હોતે હી રોઝીકે લિયે હાય હાય કરને લગતા હૈ. મૌત ઔર કત્લ તકસે રોઝી હાસિલ હોનેકા ઈમ્કાન હો તો પસો પેશ (સોચ-વિચાર) નહીં કરતા. અફસોસ અય ઈબ્ને આદમ તુઝ પર હૈરત હૈ. જિસને તુઝે તેરી માંકે પેટમેં રોઝી દી. જિસને તુઝે તેરી માંકી ગોદમેં રોઝી દી. જિસને તુઝે બચ્ચેસે બાલિગ બનાને તક રોઝી દી, અબ તૂ બાલિગ

અકલમંદ હોકર યે કેહને લગા કે હાય કહાંસે ખાઉંગા? મૌત હો યા કત્લ હો? ફિર આપને યેહી આયત પળ્હી. હર ચીઝ ઉસકે પાસ અંદાઝાસે હૈ. રિઝક અજલ (મૌત) સબ મુકર્રર શુદા હૈ.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી એક સાહબઝાદી સાહિબાને આપકે પાસ આદમી ભેજા કે મેરા બચ્ચા આખરી હાલતમેં હૈ આપકા તશરીફ લાના મેરે લિયે ખૂશીકા સબબ હૈ. આપને ફરમાયા જાઓ ઉનસે કેહ દો કે જો અલ્લાહ લે લે વો ઉસીકા હૈ જો દે રખ્ખે વો ભી ઉસીકા હૈ. હર ચીઝકા સહીહ અંદાઝા ઉસકે પાસ હૈ. ઉનસે કેહ દો કે સબ્ર કરેં. ઔર ખુદાસે સવાબકી ઉમ્મીદ રખ્ખેં, ખુદાએ તઆલા હર ઉસ ચીઝકો ભી જાનતા હૈ જો બંદોંસે પોશીદા હૈ ઔર ઉસે ભી જો બંદોં પર ઝાહિર હૈ. ઉસસે કુછ ભી મખ્ફી (પોશીદા) નહીં વો સબસે બડા વો હર એકસે બુલંદ હૈ. હર ચીઝ ઉસકે ઈલ્મમેં હૈ. સારી મખ્લૂક ઉસકે સામને આજિઝ હૈ. તમામ સર ઉસકે આગે ઝુકે હુએ હૈં. તમામ બંદે ઉસકે સામને આજિઝ લાચાર ઔર મહઝ બેબસ હૈં.

---

(૧૧૦) સવાઉમ્ મિન્કુમ્ મન્ અસર્રલ્ કૌલ વ મન્ જહર બિહી વમન્ હુવ મુસ્તખ્ફિમ્ બિલ્લૈલિ વ સારિબુમ્ બિન્નહાર. લહૂ મુઅક્કિબાતુમ્ મિમ્બૈનિ યદૈહિ વ મિન્ ખલ્ફિહી યહ્ફઝૂનહૂ મિન્ અમ્રિલ્લાહ, ઈન્નલ્લાહ લા યુગય્યિરુ મા બિકૌમિન્ હત્તા યુગય્યિરૂ મા બિઅન્ફુસિહિમ, વ ઈઝા અરાદલ્લાહુ બિકૌમિન્ સૂઅન્ ફલા મરદ લહૂ, વમા લહુમ્ મિન્ દૂનિહી મિંવ્ વાલ.

(પા. ૧૩, રઅદ, ૧૦-૧૧)

તર્જુમા : તુમમેંસે કિસીકા અપની બાતકો છુપાકર કેહના ઔર બઆવાઝે બુલંદ ઉસે કેહના ઔર જો રાતકો છુપા હુવા હો ઔર જો દિનમેં ચલ રહા હો, સબ અલ્લાહ પર બરાબર વ યકસાં હૈ, ઉસકે પેહરેદાર ઈન્સાનકે આગે પીછે મુકર્રર હૈં. જો અલ્લાહકે હુકમસે ઉસકી નિગેહબાની કરતે હૈં. કિસી કૌમકી હાલત અલ્લાહ તઆલા નહીં બદલતા જબ તકકે વો ખૂદ ઉસે ન બદલેં જો ઉનકે દિલોંમેં હૈ. અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી કૌમકી સઝાકા ઈરાદા કર લેતા હૈ તો વો બદલા નહીં કરતા. ઔર ઉસકે સિવા કોઈ ભી ઉનકા કારસાઝ નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહકા ઈલ્મ તમામ મખ્લૂકકો ઘેરે હુએ હૈ. કોઈ ચીઝ ઉસકે ઈલ્મસે બાહિર નહીં. પસ્ત ઔર બુલંદ હર આવાઝ વો સુનતા હૈ. છુપા ખુલા સબ જાનતા હૈ. તુમ છુપાઓ યા ખોલો ઉસસે મખ્ફી (પોશીદા) નહીં.

હઝરત સિદ્દીકા (રદિ.) ફરમાતી હૈં વો ખુદા પાક હૈ જિસકે સુનનેને તમામ આવાઝોંકો ઘેરા હુવા હૈ. કસમ ખુદાકી અપને ખાવિંદકી શિકાયત લેકર આનેવાલી ઔરતને રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે ઈસ તરહ કાનાફૂસી કી કે મૈં પાસ હી ઘરમેં બૈઠી હુઈ થી લેકિન મૈં ભી પૂરી તરહ ન સુન સકી, લેકિન અલ્લાહ તઆલાને આયતેં **કદ્ સમિઅલ્લાહુ** ઉતારીં યાની ઉસ ઔરતકી યે તમામ સરગોશી અલ્લાહ તઆલા સુન રહા થા. વો સમીઅ ઔર બસીર હૈ. જો અપને ઘરકે તેહખાનેમેં. રાતોંકે અંધેરેમેં છુપા હુવા હો, ઔર જો દિનકે વક્ત ખુલ્લમ ખુલ્લા આબાદ રાસ્તોંમેં ચલા જા રહા હો વો અલ્લાહકે ઈલ્મમેં બરાબર હૈં. જૈસે આયત **આલા હીન યસ્તગ્શૂન ષિયાબહુમ**મેં ફરમાયા હૈ ઔર આયત **મા તકૂનુ ફી શઅ્નિન્**મેં ઈરશાદ હુવા હૈ કે તુમહારે કિસી કામકે વક્ત હમ ઈધર ઉધર નહીં હોતે. કોઈ ઝર્રા હમારી માલૂમાતસે ખારિજ નહીં, ખુદાકે ફરિશ્તે બતૌરે નિગેહબાન ઔર ચોકીદારકે બંદોંકે ઈર્દગિર્દ મુકર્રર હૈં જો ઉનહેં આફતોંસે ઔર તકલીફોંસે બચાતે રેહતે હૈં. જૈસેકે આ'માલ પર નિગેહબાન ફરિશ્તોંકી ઔર જમાઅત હૈ જો બારી બારી પૈ દર પૈ આતે જાતે રેહતે હૈં. રાતકે અલગ દિનકે અલગ, ઔર જૈસેકે દો ફરિશ્તે ઈન્સાનકે દાએં બાએં આમાલ લિખને પર મુકર્રર હૈં. દાહનેવાલા નેકિયાં લિખતા હૈ. બાઈ જાનિબવાલા બદિયાં લિખતા હૈ. ઈસી તરહ દો ફરિશ્તે ઉસકે આગે પીછે હૈં જો ઉસકી હિફાઝત ઔર હિરાસત કરતે રેહતે હૈં. પસ હર ઈન્સાન હર વક્ત ચાર ફરિશ્તોંમેં રેહતા હૈ. દો આ'માલ લિખનેવાલે દાએં બાએં, દો નિગેહબાની કરનેવાલે આગે પીછે. ફિર રાતકે અલગ દિનકે અલગ.

ચુનાંચે હદીસમેં હૈ તુમમેં ફરિશ્તે પૈ દર પૈ આતે જાતે રેહતે હૈં. રાતકે ઔર દિનકે, ઉનકા મેલ સુબહ ઔર અસરકી નમાઝમેં હોતા હૈ. રાત ગુઝારનેવાલે આસમાન પર ચઢ જાતે હૈં. બાવુજૂદ ઈલ્મકે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઉનસે પૂછતા હૈ કે તુમને મેરે બંદોંકો કિસ હાલતમેં છોડા? વો જવાબ દેતે હૈં કે હમ ગયે તો

ઉનહેં નમાઝમેં પાયા ઔર આએ તો નમાઝમેં છોડ આએ.

ઔર હદીસમેં હૈ તુમહારે સાથ વો હૈં જો સિવા પાખાના ઔર જિમાઅકે વક્ત તુમસે અલાહિદા નહીં હોતે પસ તુમહેં ઉનકા લિહાઝ ઔર ઉનકી શરમ ઔર ઉનકા ઈકરામ ઔર ઉનકી ઈઝ્ઝત કરની ચાહિયે. પસ જબ ખુદાકો કોઈ નુકસાન બંદેકો પહોંચાના મંઝૂર હોતા હૈ. બકૌલ ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) મુહાફિઝ ફરિશ્તે ઉસ કામકો હો જાને દેતે હૈં. મુજાહિદ કેહતે હૈં હર બંદેકે સાથ ખુદાકી તરફસે મુઅક્કિલ હૈ જો ઉસે સોતે જાગતે જિન્નાતસે ઈન્સાનસે ઝેહરીલે જાનવરોં ઔર તમામ આફતોંસે બચાતા રેહતા હૈ. હર ચીઝકો રોક દેતા હૈ. મગર વો જિસે ખુદા પહોંચાના ચાહે. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં યે દુનિયાકે બાદશાહોં અમીરોં વગૈરહકા ઝિક્ર હૈ જો પેહરે ચોકીમેં રેહતે હૈં. ઝહ્હાક (રહ.) ફરમાતે હૈં કે સુલતાન અલ્લાહકી નિગેહબાનીમેં હોતા હૈ. મુમકિન હૈ ગર્ઝ ઈસ કૌલસે યે હો કે જૈસે બાદશાહોં અમીરોંકી ચોકીદારી સિપાહી કરતે હૈં. ઈસી તરહ બંદેકે ચોકીદાર ખુદાકી તરફસે મુકર્રર શુદા હોતે હૈં.

તફસીર ઈબ્ને જરીરમેં વારિદ હુવા હૈ કે હઝરત ઉસમાન (રદિ.) હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ ઔર આપસે દરિયાફત કિયા કે ફરમાઈયે બંદેકે સાથ કિતને ફરિશ્તે હોતે હૈં? આપને ફરમાયા એક તો દાઈ જાનિબ નેકિયોંકા લિખનેવાલા જો બાઈ જાનિબવાલે પર અમીર હૈ. જબ તૂ કોઈ નેકી કરતા હૈ વો એકકે બજાએ દસ લિખ લી જાતી હૈં. જબ તૂ કોઈ બુરાઈ કરે તો બાએંવાલા દાએંવાલેસે ઉસકે લિખનેકી ઈજાઝત તલબ કરતા હૈ. વો કેહતા હૈ ઝરા ઠહેર જાઓ શાયદ તૌબા ઔર ઈસ્તેગફાર કર લે. તીન મરતબા વો ઈજાઝત માંગતા હૈ. તબ તક ભી અગર ઉસને તૌબા ન કી તો યે નેકીકા ફરિશ્તા ઉસસે કેહતા હૈ અબ લિખ લે, અલ્લાહ હમેં ઉસસે છુટાએ, યે તો બડા બુરા સાથી હૈ. ઉસે ખુદાકા લિહાઝ નહીં, યે ઉસસે નહીં શરમાતા. અલ્લાહકા ફરમાન હૈ કે ઈન્સાન જો બાત ઝબાન પર લાતા હૈ. ઉસ પર નિગેહબાન મુતઅય્યન ઔર મોહય્યા હૈં. ઔર દો ફરિશ્તે તેરે આગે પીછે હૈં. ફરમાને ખુદા હૈ લહૂ મુઅક્કિબાતુન ઔર એક ફરિશ્તા તેરે માથેકે બાલ થામે હુએ હૈ. જબ તૂ ખુદાકે લિયે તવાઝોઅ ઔર ફરોતની (આજિઝી) કરતા હૈ. વો તુઝે બુલંદ દરજા કર દેતા

હૈ. ઔર જબ તૂ અલ્લાહકે સામને સરકશી ઔર તકબ્બુર કરતા હૈ. વો તુઝે પસ્ત ઔર આજિઝ કર દેતા હૈ. ઔર દો ફરિશ્તે તેરે હોંઠોં પર હૈં, જો દુરૂદ તૂ મુઝ પર પઢ્હતા હૈ ઉસકી વો હિફાઝત કરતે હૈં. એક ફરિશ્તા તેરે મુંહ પર ખડા હૈ કે કોઈ સાંપ વગૈરહ જૈસી ચીઝ તેરે હલકમેં ન ચલી જાએ, ઔર દો ફરિશ્તે તેરી આંખોં પર હૈં પસ યે દસ ફરિશ્તે હર બની આદમકે સાથ હૈં. ફિર દિનકે અલગ હૈં ઔર રાતકે અલગ હૈં. યૂં હર શખ્સકે સાથ બીસ ફરિશ્તે મિન જાનિબિલ્લાહ મુઅક્કિલ હૈં ઈધર બેહકાનેકે લિયે દિન ભર તો ઈબ્લીસકી ડ્યૂટી રેહતી હૈ ઔર રાતકો ઉસકી ઔલાદકી.

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ તુમમેંસે હર એકકે સાથ જિન્ન સાથી હૈ ઔર ફરિશ્તા સાથી હૈ. લોગોંને કહા આપકે સાથ ભી? ફરમાયા હાં લેકિન અલ્લાહને ઉસ પર મેરી મદદ કી હૈ, વો મુઝે ભલાઈકે સિવા કુછ નહીં કેહતા (મુસ્લિમ) યે ફરિશ્તે બહુકમે ખુદા ઉસકી નિગેહબાની રખતે હૈં. કઅબ (રહ.) કેહતે હૈં અગર ઈબ્ને આદમકે લિયે હર નરમ ઔર સખ્ત ખુલ જાએ તો અલબત્તા હર ચીઝ ઉસે ખૂદ નઝર આને લગે, ઔર અગર અલ્લાહકી તરફસે યે મુહાફિઝ ફરિશ્તે મુકર્રર ન હોં. જો ખાને પીને ઔર શરમગાહોંકી હિફાઝત કરનેવાલે હૈં. તો વલ્લાહ તુમ તો ઉચક લિયે જાઓ. અબૂ ઉમામહ (રહ.) ફરમાતે હૈં હર આદમીકે સાથ મુહાફિઝ ફરિશ્તા હૈ જો તકદીરી ઉમૂરકે સિવાકી ઔર તમામ બલાઓંકો ઉસસે દફા કરતા રેહતા હૈ.

એક શખ્સ કબીલએ મુરાદકા હઝરત અલી (રદિ.) કે પાસ આયા. ઉનહેં નમાઝમેં મશ્ગૂલ દેખા તો કહા કે કબીલએ મુરાદકે આદમી આપકે કત્લકા ઈરાદા કર ચુકે હૈં. આપ પેહરા ચોકી મુકર્રર કર લીજિયે. આપને ફરમાયા હર શખ્સકે સાથ દો ફરિશ્તે ઉસકે મુહાફિઝ મુકર્રર હૈં. બગૈર તકદીરકે લિખ્ખે કિસી બુરાઈકો ઈન્સાન તક પહોંચને નહીં દેતે. સુનો! અજલ (મૌત) એક મઝબૂત કિલ્આ હૈ. ઔર ઉમદા ઢાલ હૈ. ઔર કહા ગયા હૈ કે બહુકમે ખુદા અમ્રે ખુદાસે ઉસકી હિફાઝત કરતે રેહતે હૈં.

જૈસે હદીસ શરીફમેં હૈ લોગોંને હુઝૂરે અકદસ (સ.અ.વ.) સે દરિયાફ્ત કિયા કે યે ઝાડ ફૂંક જો હમ કરતે હૈં. ક્યા ઉસસે ખુદાકી મુકર્રર કી હુઈ તકદીર ટલ

જાતી હૈ? આપને ફરમાયા વો ખૂદ અલ્લાહકી મુકર્રર કરદા હૈ. ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે બની ઈસરાઈલકે નબિયોંમેંસે એકકી તરફ ખુદાકી વહી હુઈ કે અપની કૌમસે કેહ દે કે જિસ બસ્તીવાલે ઔર જિસ ઘરવાલે ખુદાકી ઈતાઅત ગુઝારી કરતે કરતે ખુદાકી મઅસિયત (નાફરમાની) કરને લગતે હૈં અલ્લાહ તઆલા ઉનકી રાહતકી ચીઝોંકો ઉનસે દૂર કરકે ઉનહેં વો ચીઝેં પહોંચાતા હૈ જો ઉનહેં તકલીફ દેનેવાલી હોં. ઈસકી તસ્દીક કુરઆનકી આયત ઈન્નલ્લાહ લા યુગય્યિરુ સે ભી હોતી હૈ. ઉમૈર બિન અબ્દુલ મલિક કેહતે હૈં કે કૂફાકે મિમ્બર પર હઝરત અલી (રદિ.) ને હમેં ખુત્બા દિયા. જિસમેં ફરમાયા કે અગર મૈં ચુપ રેહતા તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) બાત શુરૂ કરતે ઔર જબ મૈં પૂછતા તો આપ મુઝે જવાબ દેતે. એક દિન આપને મુઝસે ફરમાયા. ખુદાએ તઆલા ફરમાતા હૈ. મુઝે કસમ હૈ અપની ઈઝ્ઝત ઔર જલાલકી અપની બુલંદીકી જો અર્શ પર હૈ કે જિસ બસ્તીકે જિસ ઘરકે લોગ મેરી નાફરમાનિયોંમેં મુબ્તલા હોં ફિર ઉનહેં છોડકર મેરી ફરમાંબરદારીમેં લગ જાએં. તો મૈં ભી અપને અઝાબ ઔર દુઃખ ઉનસે હટાકર અપની રહમત ઔર સુખ ઉનહેં અતા ફરમાતા હૂં.

---

(૧૧૧) હુવલ્લઝી યુરીકુમુલ બર્ક ખૌફંવ્ વ તમઅંવ્ વ યુન્શિઉ સ્સહાબષ્ષિકાલ. વ યુસબ્બિહુર્રઅ્દુ બિહમ્દિહી વલ્ મલાઈકતુ મિન્ ખીફતિહ, વ યુર્સિલુ સ્સવાઈક ફયુસીબુ બિહા મંય્યશાઉ વહુમ્ યુજાદિલૂન ફીલ્લાહ, વહુવ શદીદુલ્ મિહાલ. (પા. ૧૩, રઅદ, ૧૨-૧૩)

તર્જુમા : વો અલ્લાહ હી હૈ જો તુમહેં બિજલીકી ચમક ડરાને ઔર ઉમ્મીદ લાનેકે લિયે દિખાતા હૈ ઔર ભારી બાદલોંકો પૈદા કરતા હૈ. ગરજ ઉસકી તસ્બીહ ઔર તારીફ કરતી હૈ. ઔર ફરિશ્તે ભી ઉસકે ખૌફસે. વોહી આસમાનસે બિજલિયાં ગિરાતા હૈ ઔર જિસ પર ચાહતા હૈ ઉસ પર ડાલતા હૈ. કુફ્ફાર અલ્લાહકી બાબત લડ ઝગડ રહે હૈં. ઔર અલ્લાહ સખ્ત કુવ્વતવાલા હૈ.

તશરીહ : ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને એક સાઈલકે જવાબમેં કહા થા કે બર્ક પાની હૈ. મુસાફિર ઉસે દેખકર અપની ઈઝા ઔર મશક્કતકે ખૌફસે ઘભરાતા હૈ. ઔર મુકીમ બરકત ઔર નફાકી ઉમ્મીદ પર રિઝકકી ઝિયાદતીકા લાલચ કરતા

હૈ. વોહી બોઝલ બાદલોંકો પૈદા કરતા હૈ. જો પાનીકે બોઝકી વજહસે જમીનસે કરીબ આ જાતે હૈં. પસ ઉનમેં બોઝ પાનીકા હોતા હૈ, ફિર ફરમાયા કે કડક ભી ઉસકી તસ્બીહ ઔર તા'રીફ કરતી હૈ. ઔર જગહ હૈ કે હર ચીઝ અલ્લાહકી તસ્બીહ ઔર હમ્દ કરતી હૈ.

એક હદીસમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા બાદલ પૈદા કરતા હૈ. જો અચ્છી તરહ બોલતે હૈં ઔર હંસતે હૈં, મુમકિન હૈ બોલનેસે મુરાદ ગરજના ઔર હંસનેસે મુરાદ બિજલીકા ઝાહિર હોના હો. સઅદ બિન ઈબ્રાહીમ કેહતે હૈં અલ્લાહ તઆલા બારિશ ભેજતા હૈ. ઔર ઉસસે અચ્છી બોલી ઔર ઉસસે અચ્છી હંસીવાલા કોઈ ઔર નહીં, ઉસકી હંસી બિજલી હૈ ઔર ઉસકી ગુફતગૂ (બાત) ગરજ હૈ. મુહમ્મદ બિન મુસ્લિમ કેહતે હૈં કે હમેં યે બાત પહોંચી હૈ કે બર્ક એક ફરિશ્તા હૈ જિસકે ચાર મુંહ હૈં. એક ઈન્સાન જૈસા, એક બેલ જૈસા, એક ગધા જૈસા, એક શેર જૈસા, વો જબ દુમ હિલાતા હૈ તો બિજલી ઝાહિર હોતી હૈ. આં હઝરત (સ.અ.વ.) ગરજ કડક સુનકર યે દુઆ પઢતે. **અલ્લાહુમ્મ લા તક્તુલ્ના બિગઝબિક વલા તુહ્લિક્ના બિઅઝાબિક વ આફિના કબ્લ ઝાલિક** (તિરમિઝી) ઔર રિવાયતમેં યે દુઆ હૈ **સુબ્હાન મંય્યુસબ્બિહુ ર્રઅ્દુ બિહમ્દિહી** હઝરત અલી (રદિ.) ગરજ સુનકર પઢતે **સુબ્હાન મન્ સબ્બહ્ત લહૂ,** ઈબ્ને અબી ઝકરિયા ફરમાતે હૈં. જો શખ્સ ગરજ કડક સુનકર કહે **સુબ્હાનલ્લાહિ વ બિહમ્દિહી** ઉસ પર બિજલી નહીં ગિરેગી. અબ્દુલ્લાહ બિન ઝુબેર (રદિ.) ગરજ કડકકી આવાઝ સુનકર બાતેં છોડ દેતે ઔર ફરમાતે **સુબ્હાનલ્લાહિલ્લઝી યુસબ્બિહુ ર્રઅ્દુ બિહમ્દિહી વલ્ મલાઈકતુ મિન્ ખીફતિહી** ઔર ફરમાતે કે ઈસ આયતમેં ઔર ઈસ આવાઝમેં જમીનવાલોંકે લિયે બડી ડરાવેકી ચીઝ હૈ.

મુસ્નદે અહમદમેં હૈ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે તુમહારા રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ફરમાતા હૈ અગર મેરે બંદે મેરી પૂરી ઈતાઅત કરતે તો મૈં રાતોંકો બારિશેં બરસાતા. ઔર દિનકો સૂરજ ચઢાતા. ઔર ઉનહેં ગરજકી આવાઝ તક ન સુનાતા. તબરાનીમેં હૈ આપ ફરમાતે હૈં ગરજ સુનકર અલ્લાહકા ઝિક્ર કરો. ક્યૂંકે ઝિક્ર કરનેવાલોં પર કડાકા નહીં ગિરતા. વો કડાકા ભેજતા હૈ. જિસે ચાહે ઉસ

પર અઝાબ કરતા હૈ. ઈસ લિયે આખિર ઝમાનેમેં બહોત ઝિયાદા બિજલિયાં ગિરેંગી. મુસ્નદકી હદીસમેં હૈ કે કિયામતકે કરીબ બિજલી બહોત ઝિયાદા ગિરેગી. યહાં તક્કે એક શખ્સ અપની કૌમસે આકર પૂછેગા કે સુબહ કિસ પર બિજલી ગિરી? વો કહેંગે ફલાં ફલાં પર.

અબૂ યઅ્લા રાવી હૈં કે આં હઝરત (સ.અ.વ.) ને એક શખ્સકો એક મગરૂર (ઘમંડી) સરદારકે બુલાનેકો ભેજા. ઉસને કહા કૌન રસૂલુલ્લાહ ઔર કૌન અલ્લાહ? અલ્લાહ સોનેકા હૈ યા ચાંદીકા? યા પીતલકા? કાસિદ વાપસ આયા ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે યે ઝિક્ર કિયા કે દેખિયે મૈંને તો આપસે પેહલે હી કહા થા વો મુતકબ્બિર મગરૂર શખ્સ હૈ, આપ ઉસે ન બુલવાએં. આપને ફરમાયા. દો બારહ જાઓ ઔર ઉસસે યેહી કહો. ઉસને જાકર ફિર બુલાયા. લેકિન ઉસ ફિરઔનને યેહી જવાબ ઈસ મરતબા ભી દિયા. કાસિદને વાપસ આકર ફિર હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે અર્ઝ કિયા. આપને તીસરી મરતબા ભેજા. અબકી મરતબા ભી ઉસને પૈગામ સુનકર વોહી જવાબ દેના શુરૂ કિયા, કે એક બાદલ ઉસકે સર પર આ ગયા. કડકા ઔર ઉસમેંસે બિજલી ગિરી ઔર ઉસકે સરસે ખોપડી ઉડા લે ગઈ. ઉસકે બાદ યે આયત ઉતરી.

એક રિવાયતમેં હૈ કે એક યહૂદી હઝરત (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા ઔર કેહને લગા ખુદાએ તઆલા તાંબેકા હૈ યા મોતીકા યા યાકૂતકા. અભી ઉસકા સવાલ પૂરા ન હુવા થા. જો બિજલી ગિરી ઔર વો તબાહ હો ગયા ઔર યે આયત ઉતરી. કતાદા (રહ.) કેહતે હૈં મઝકૂર હૈ કે એક શખ્સને કુરઆનકો ઝુઠલાયા ઔર આં હઝરત (સ.અ.વ.) કી નુબુવ્વતસે ઈન્કાર કિયા. ઉસ વક્ત આસમાનસે બિજલી ગિરી ઔર વો હલાક હો ગયા. ઔર યે આયત ઉતરી.

ઈસ આયતકે શાને નુઝૂલમેં આમિર બિન તુફેલ ઔર અરબદ બિન રબીઆકા કિસ્સા ભી બયાન હોતા હૈ. યે દોનોં અરબકે સરદાર મદીનેમેં હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ ઔર કહા કે હમ આપકો માન લેંગે લેકિન ઈસ શર્ત પર કે આપ હમેં આધો આધકા શરીક કર લેં. આપને ઉનહેં ઈસસે માયૂસ કર દિયા. તો આમિર મલઊનને કહા વલ્લાહ મૈં સારે અરબકે મૈદાનકો લશ્કરસે ભર દૂંગા. આપને

ફરમાયા ઝૂઠા હૈ ખુદા તુઝે યે વક્ત હી નહીં દેગા. ફિર યે દોનોં મદીનેમેં ઠેહરે રહે. કે મૌકા પાકર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કો ગફલતમેં કત્લ કર દેં, ચુનાંચે એક દિન ઉનહેં મૌકા મિલ ગયા, એકને તો આપકો સામનેસે બાતોંમેં લગા લિયા. દૂસરા તલવાર લિયે પીછેસે આ ગયા લેકિન ઉસ મુહાફિઝે હકીકીને આપકો ઉનકી શરારતસે બચા લિયા. અબ યહાંસે નામુરાદ હોકર ચલે ઔર અપને જલે દિલકે ફફોલે ફોડનેકે લિયે અરબકો આપકે ખિલાફ ઉભારને લગે. ઉસી હાલમેં અરબદ પર આસમાનસે બિજલી ગિરી, ઔર ઉસકા કામ તો તમામ હો ગયા. આમિર તાઊનકી ગિલ્ટી (ગાંઠ) સે પકડા ગયા ઔર ઉસીમેં બિલક બિલકકર જાન દી, ઔર ઈસી જૈસોંકે બારેમેં યે આયત ઉતરી કે અલ્લાહ તઆલા જિસ પર ચાહે બિજલી ગિરાતા હૈ. અરબદકે ભાઈ લબીદને અપને ભાઈકે ઈસ વાકિઆકો અશઆરમેં ખૂબ બયાન કિયા હૈ. ઔર રિવાયતમેં હૈ કે આમિરને કહા કે અગર મૈં મુસલમાન હો જાઉં તો મુઝે ક્યા મિલેગા? આપને ફરમાયા જો સબ મુસલમાનોંકા હાલ વોહી તેરા હાલ. ઉસને કહા ફિર તો મૈં મુસલમાન નહીં હોતા. અગર આપકે બાદ ઈસ અમ્રકા વાલી મૈં બનૂં તો દીન કુબૂલ કરતા હૂં. આપને ફરમાયા યે અમ્રે ખિલાફત ન તેરે લિયે હૈ ન તેરી કૌમકે લિયે, હાં હમારા લશ્કર તેરી મદદ પર હોગા. ઉસને કહા ઉસકી મુઝે જરૂરત નહીં. અબ ભી નજદી લશ્કર મેરી પુશ્ત પનાહી પર હૈ. મુઝે તૂ કચ્ચે પક્કેકા માલિક કર દેં. તો મૈં દીને ઈસ્લામ કુબૂલ કર લૂં. આપને ફરમાયા નહીં. યે દોનોં આપકે પાસસે ચલે ગયે. આમિર કેહને લગા વલ્લાહ મૈં મદીનેકો ચારોં તરફસે લશ્કરોંસે મહેસૂર કર લૂંગા. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અલ્લાહ તેરા યે ઈરાદા પૂરા નહીં હોને દેગા. અબ ઉન દોનોંને આપસમેં મશ્વરા કિયા કે એક તો હઝરત (સ.અ.વ.) કો બાતોંમેં લગાએ દૂસરા તલવારસે આપકા કામ તમામ કર દે, ફિર ઉનમેંસે લડેગા કૌન? ઝિયાદાસે ઝિયાદા દિયત (દંડ) દેકર પીછા છુટ જાએગા. અબ યે દોનોં ફિર આપકે પાસ આએ. આમિરને કહા ઝરા આપ ઉઠકર યહાં આઈયે, મૈં આપસે કુછ બાતેં કરના ચાહતા હૂં. આપ ઉઠે. ઉસકે સાથ ચલે. એક દીવાર તલે વો બાતેં કરને લગા. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ભી ખડે હુએ સુન રહે થે. અરબદને મૌકા પાકર તલવાર પર હાથ રખ્ખા, ઉસે નયામસે બાહિર નિકાલના ચાહા લેકિન ખુદાએ તઆલાને

ઉસકા હાથ શલ કર દિયા. ઉસસે તલવાર નિકલી હી નહીં. જબ કાફી દેર લગ ગઈ ઔર અચાનક હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી નઝર પુશ્તકી જાનિબ પડી તો આપને યે હાલત દેખી ઔર વહાંસે લૌટકર ચલે આએ. અબ યે દોનોં મદીનેસે ચલે. હિરહ રાકિમમેં આકર ઠેહરે. લેકિન સઅદ બિન મઆઝ (રદિ.) ઔર ઉસૈદ બિન હુઝૈર (રદિ.) વહાં પહોંચે, ઔર ઉનહેં વહાંસે નિકાલા. રાકિમમેં પહોંચે હી થે. જો અરબદ પર બિજલી ગિરી. ઉસકા તો વહીં ઢેર હો ગયા. આમિર યહાંસે ભાગા ભાગ ચલા લેકિન ખરીમમેં પહોંચા થા જો ઉસે તાઊનકી ગિલ્ટી નિકલી. બનૂ સલૂલ કબીલેકી એક ઔરતકે યહાં યે ઠહેરા વો કભી કભી અપની ગરદનકી ગિલ્ટીકો દબાતા ઔર તઅજ્જુબસે કેહતા યે તો ઐસી હૈ જૈસે ઊંટકો હોતી હૈ. અફસોસ મૈં સલૂલિયા ઔરતકે ઘર પર મરૂંગા. ક્યા અચ્છા હોતા કે મૈં અપને ઘર હોતા. આખિર ઉસસે ન રહા ગયા. ઘોડા મંગવાયા. સવાર હુવા ઔર ચલ દિયા લેકિન રાસ્તે હીમેં હલાક હો ગયા. પસ ઉનકે બારેમેં યે આયતેં **અલ્લાહુ યઅ્લમુ** સે **મિંવ્ વાલ** તક નાઝિલ હુઈ. ઉનમેં આં હઝરત (સ.અ.વ.) કી હિફાઝતકા ઝિક્ર ભી હૈ. ફિર અરબદ પર બિજલી ગિરનેકા ઝિક્ર હૈ. ઔર ફરમાયા હૈ કે યે અલ્લાહકે બારેમેં ઝગડતે હૈં. ઉસકી અઝમત ઔર તૌહીદકો નહીં માનતે. હાલાંકે ખુદાએ તઆલા અપને મુખાલિફોં ઔર મુન્કિરોંકો સખ્ત સઝા ઔર નાકાબિલે બરદાશ્ત અઝાબ કરનેવાલા હૈ. પસ યે આયત મિસ્લે આયત **વ મકરૂ મક્રંવ્ વ મકર્ના મક્રંવ્ વહુમ્ લા યશઊરૂનકે** હૈ. યાની ઉનહોંને મક્ર કિયા ઔર હમને ભી, ઈસ તરહ કે ઉનહેં માલૂમ ન હો સકા. અબ તો આપ દેખ લે કે ઉનકે મક્રકા અંજામ ક્યા હુવા. હમને ઉનહેં ઔર ઉનકી કૌમકો ગારત કર દિયા. અલ્લાહ સખ્ત પકડ કરનેવાલા હૈ બહોત કવી હૈ. પૂરી કુવ્વત ઔર તાકતવાલા હૈ :

---

(૧૧૨) અલ્લાહુલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ વ અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅખ્રજ બિહી મિનષ્ષમરાતિ રિઝ્કલ્ લકુમ, વ સખ્ખર લકુમુલ્ ફુલ્ક લિતજ્રિય ફિલ્ બહ્રિ બિઅમ્રિહી, વ સખ્ખર લકુમુલ્ અન્હાર. વ સખ્ખર લકુમુશશમ્સ વલ્ કમર દાઈબૈનિ, વ સખ્ખર લકુમુલ્ લૈલ વ ન્નહાર. વ

આતાકુમ્ મિન્ કુલ્લિ મા સઅલ્તુમૂહ, વ ઈન્ તઉદ્દૂ નિઅ્મતલ્લાહિ લા તુહ્સૂહા, ઈન્નલ્ ઈન્સાન લઝલૂમુન્ કફ્ફાર. (પા. ૧૩, ઈબ્રાહીમ, ૩૨-૩૪)

તર્જુમા : અલ્લાહ વો હૈ જિસને આસમાનોં ઔર જમીનકો પૈદા કિયા હૈ. ઔર આસમાનોંસે બારિશ બરસાકર ઉસકે ઝરીએસે તુમહારી રોઝીકે લિયે ફલ નિકાલે હૈં. ઔર કશ્તિયોંકો તુમહારે બસમેં કર દિયા હૈ. કે દરિયાઓંમેં ઉસકે હુકમસે ચલેં ફિરેં. ઉસીને નદિયાં ઔર નેહરેં તુમહારે ઈખ્તિયારમેં કર દી હૈં. ઉસીને તુમહારે લિયે સૂરજ ચાંદકો મુસખ્ખર કર દિયા હૈ કે બરાબર હી ચલ રહે હૈં ઔર રાત દિનકો ભી તુમહારે કામમેં લગા રખ્ખા હૈ. ઉસીને તુમહેં તુમહારી મુંહ માંગી કુલ ચીઝોંમેંસે દે રખ્ખા હૈ. અગર તુમ અલ્લાહકે એહસાન ગિનના ચાહો તો ઉનહેં પૂરે ગિન ભી નહીં સકતે. યકીનન ઈન્સાન બડા હી બેઈન્સાફ ઔર નાશુક્રા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહકી તરહ તરહકી બેશુમાર નેઅમતોંકો દેખો. આસમાનકો ઉસને એક મહેફૂઝ છત બના રખ્ખા હૈ. જમીનકો બેહતરીન ફર્શ બના રખ્ખા હૈ. આસમાનસે બારિશ બરસાકર જમીનસે મઝે મઝેકે ફલ ખેતિયાં બાગાત તૈયાર કર દેતા હૈ. ઉસીકે હુકમસે કશ્તિયાં પાનીકે ઉપર તૈરતી ફિરતી હૈં કે તુમહેં એક કિનારેસે દૂસરે કિનારે ઔર એક મુલ્કસે દૂસરે મુલ્ક પહોંચાએં. તુમ વહાંકા માલ યહાં, યહાંકા વહાં લે જાઓ લે આઓ, નફા હાસિલ કરો. તજુર્બા બઢાઓ. નેહરેં ભી ઉસીને તુમહારે કામમેં લગા રખ્ખી હૈં. તુમ ઉનકા પાની પીઓ પિલાઓ ઉસસે ખેતિયાં કરો. નહાઓ ધોઓ ઔર તરહ તરહકે ફાઈદે હાસિલ કરો. દાઈમન્ ચલતે ફિરતે ઔર કભી ન થકતે, સૂરજ ચાંદ ભી તુમહારે ફાઈદેકે કામોંમેં મશ્ગૂલ હૈં. મુકર્રરહ ચાલ પર મુકર્રરહ જગહ પર ગરદિશમેં લગે હુએ હૈં. ન ઉનમેં ટક્કર હો, ન આગા પીછા હો. દિન રાત ઉનહીકે આને જાનેસે પૈ દર પૈ આતે જાતે રેહતે હૈં. સિતારે ઉસી હુકમકે માતહત હૈં. વો રબ્બુલ આલમીન બાબરકત હૈ. કભી દોનોંકો બડે કર દેતા હૈ. કભી રાતોંકો બઢા દેતા હૈ. હર ચીઝ અપને કામમેં સર ઝુકાએ મશ્ગૂલ હૈં. વો ખુદા અઝીઝ ઔર ગફ્ફાર હૈ. તુમહારી જરૂરતકી તમામ ચીઝેં ઉસને તુમહારે લિયે મોહય્યા કર દી હૈં. તુમ અપને હાલ ઔર કાલસે જિન જિન ચીઝોંકે મોહતાજ થે. ઉસને સબ કુછ તુમહેં દે દી હૈં. માંગને પર ભી વો દેતા

હૈ ઔર બગૈર માંગે ભી. ઉસકા હાથ નહીં રૂકતા. તુમ ભલા રબકી તમામ નેઅમતોંકા શુક્રિયા તો ક્યા અદા કરોગે? તુમસે તો ઉનકી પૂરી ગિન્તી ભી મહાલ (મુશ્કિલ) હૈ. તલક બિન હબીબ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ખુદાકા હક ઉસસે બહોત ભારી હૈ કે બંદે ઉસે અદા કર સકેં ઔર ખુદાકી નેઅમતેં ઉસસે બહોત ઝિયાદા હૈં કે બંદે ઉનકી ગિન્તી કર સકેં. લોગો સુબહ શામ ઈસ્તિગ્ફાર કરતે રહો, સહીહ બુખારીમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાયા કરતે થે ખુદાયા તેરે હી લિયે સબ હમ્દો સના સઝાવાર હૈ. હમારી સનાએં નાકાફી હૈં. પૂરી ઔર બેપરવાહ કરનેવાલી નહીં. ખુદાયા તૂ મઆફ ફરમા.

બઝ્ઝારમેં આપકા ફરમાન હૈ કે કિયામતકે દિન ઈન્સાનકે તીન દીવાન (દફતર) નિકલેંગે, એકમેં નેકિયાં લિખ્ખી હુઈ હોંગી, દૂસરેમેં ગુનાહ હોંગે, તીસરેમેં ખુદાકી નેઅમતેં હોંગી, અલ્લાહ તઆલા અપની નેઅમતોંમેંસે સબસે છોટી નેઅમતસે ફરમાએગા કે ઉઠ ઔર અપના મુઆવઝા (બદલા) ઉસકે નેક આ'માલસે લે લે ઉસસે ઉસકે સારે હી અમલ ખતમ હો જાએંગે. ફિર ભી વો યકસૂ હોકર કેહગી કે બારી તઆલા મેરી પૂરી કીમત વસૂલ નહીં હુઈ. ખયાલ કીજિયે અભી ગુનાહોંકા દીવાન યૂંહી અલગ થલગ રખ્ખા હુવા હૈ. ઔર તમામ નેઅમતોંકા દીવાન ભી યૂંહી રખ્ખા હુવા હૈ. અગર બંદે પર ખુદાકા ઈરાદા રહમો કરમકા હુવા તો અબ વો ઉસકી નેકિયાં બળ્હા દેગા. ઔર ઉસકે ગુનાહોંસે તજાવુઝ કર જાએગા ઔર ઉસસે ફરમા દેગા કે મૈંને અપની નેઅમતેં તુઝે બગૈર બદલેકે બખ્શ દીં.

મરવી હૈ કે હઝરત દાઉદ (અલૈ.) ને ખુદા તઆલાસે દરિયાફત કિયા કે મૈં તેરા શુક્ર કૈસે અદા કરૂં? શુક્ર કરના ખૂદ ભી તો તેરી એક નેઅમત હૈ? જવાબ મિલા કે દાઉદ અબ તૂ શુક્ર અદા કર ચુકા જબકે તૂને યે જાન લિયા ઔર ઉસકા ઈકરાર કર લિયા કે તૂ મેરી નેઅમતોંકી શુક્રકી અદાયગીસે કાસિર (આજિઝ) હૈ.

ઈમામ શાફઈ (રહ.) ફરમાતે હૈં અલ્લાંહ તઆલા હીકે લિયે તો હમ્દ હૈ. જિસકી બેશુમાર નેઅમતોંમેંસે એક નેઅમતકા શુક્ર ભી બગૈર એક નઈ નેઅમતકે હમ અદા નહીં કર સકતે. કે ઉસ નઈ નેઅમત પર ફિર એક શુક્ર વાજિબ હો જાતા હૈ ફિર ઉસ નેઅમતકી શુક્ર ગુઝારીકી અદાયગીકી તૌફીક પર ફિર નેઅમત મિલી

જિસકા શુક્રિયા વાજિબ હુવા. એક શાઈરને યેહી મઝમૂન અપને શઅરોંમેં બાંધા હૈ કે રોંગટે રોંગટે પર ઝબાન હો તો ભી તેરી એક નેઅમતકા શુક્ર ભી પૂરા અદા નહીં હો સકતા, તેરે એહસાનાત ઔર ઈન્આમાત બેશુમાર હૈં.

---

(૧૧૩) વ લકદ્ જઅલ્ના ફિસ્સમાઈ બુરૂજંવ્ વ ઝય્યન્નાહા લિન્નાઝિરીન. વ હફિઝ્નાહા મિન્ કુલ્લિ શૈતાનિ ર્રજીમ. ઈલ્લા મનિસ્તરક સ્સમ્અ ફઅત્બઅહૂ શિહાબુમ્ મુબીન. વલ્ અર્ઝ મદદ્નાહા વ અલ્કૈના ફીહા રવાસિય વ અમ્બત્ના ફીહા મિન્ કુલ્લિ શૈઈમ્ મૌઝૂન. વ જઅલ્ના લકુમ્ ફીહા મઆયિશ વ મલ્લસ્તુમ્ લહૂ બિરાઝિકીન. (પા. ૧૪, અલ હિજ્ર, ૧૬-૨૦)

તર્જુમા : યકીનન હમને આસમાનમેં બુર્જ બનાએ હૈં ઔર દેખનેવાલોંકે લિયે ઉસે સજા દિયા ગયા હૈ. ઔર ઉસે હર મરદૂદ શયતાનસે મહેફૂઝ રખ્ખા હૈ. હાં મગર જો ચોરી છુપે સુનનેકી કોશિશ કરે ઉસકે પીછે દહકતા હુવા. (ખુલા શોઅલા) લગતા હૈ. ઔર જમીનકો હમને ફૈલા દિયા હૈ. ઔર ઉસ પર (અટલ) પહાડ ડાલ દિયે હૈં ઔર ઉસમેં હમને હર ચીઝ એક મુઅય્યન મિકદારસે ઉગા દી હૈ ઔર ઉસીમેં હમને તુમહારી રોઝિયાં બના દી હૈં. ઔર જિનહેં તુમ રોઝી દેનેવાલે નહીં હો.

તશરીહ : ઉસ બુલંદ આસમાનકા જો ઠેહરે રેહનેવાલે ઔર ચલને ફિરનેવાલે સિતારોંસે ઝીનતદાર હૈ, પૈદા કરનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. જો ભી ઉસે ગૌરો ફિક્રસે દેખે વો અજાઈબાતે કુદરત ઔર નિશાનાતે ઈબરત અપને લિયે બહોત પા સકતા હૈ. બુરૂજસે મુરાદ યહાં પર સિતારે હૈં. જૈસે ઔર આયતમેં હૈ **તબારકલ્લઝી જઅલ ફિસ્સમાઈ બુરૂજા** બાઝકા કૌલ હૈ કે મુરાદ સૂરજ ચાંદકી મંઝિલેં હૈં. અતિય્યા (રહ.) કેહતે હૈં વો જગહેં જહાં ચોકી પેહરે હૈં ઔર જહાંસે સરકશ શયતાનોં પર માર પડતી હૈ કે વો બુલંદ ઔર બાલા ફરિશ્તોંકી ગુફતગૂ ન સુન સકેં. જો આગે બઢ્હતા હૈ શોઅલા ઉસકે જલાનેકો લપકતા હૈ. કભી તો યે નીચેવાલેકે કાનમેં ડાલ દે, ઉસસે પેહલે હી ઉસકા કામ ખતમ હો જાતા હૈ. કભી ઉસકે બરખિલાફ ભી હોતા હૈ જૈસે કે સહીહ બુખારીકી હદીસમેં સરાહતન મરવી

હૈ કે જબ અલ્લાહ તઆલા આસમાનમેં કિસી અમ્રકી બાબત ફૈસલા કરતા હૈ તો ફરિશ્તે આજિઝીકે સાથ અપને પર ઝુકા લેતે હૈં. જૈસે ઝંજીર પત્થર પર, ફિર જબ ઉનકે દિલ મુત્મઈન હો જાતે હૈં. તો દરિયાફત કરતે હૈં કે તુમહારે રબકા ક્યા ઈરશાદ હુવા? વો કેહતે હૈં જો ભી ફરમાયા હક હૈ, ઔર વોહી બુલંદ ઔર બાલા ઔર બહોત બડા હૈ. ફરિશ્તોંકી બાતોંકો ચોરી ચોરી સુનનેકે લિયે જિન્નાત ઉપરકો ચળ્હતે હૈં, ઔર ઈસી તરહ એક પર એક હોતા હૈ. રાવીએ હદીસ હઝરત સફવાન (રદિ.) ને અપને હાથકે ઈશારેસે ઈસ તરહ બતલાયા કે દાહને હાથકી ઉન્ગલિયાં કુશાદા કરકે એકકો એક પર રખ લિયા. ઉસ સુનનેવાલેકા કામ શોઅલા કભી તો ઉસસે પેહલે હી ખતમ કર દેતા હૈ કે વો અપને સાથીકે કાનમેં કેહ દે. ઉસી વક્ત વો જલ જાતા હૈ. ઔર કભી ઐસા ભી હોતા હૈ કે યે ઉસે ઔર વો અપનેસે નીચેવાલેકો ઔર ઈસી તરહ મુંસલસલ પહોંચા દે. ઔર વો બાત જમીન તક આ જાએ ઔર જાદૂગર યા કાહિનકે કાન ઉસસે આશના (વાકિફ) હો જાએં, ફિર તો વો ઉસકે સાથ સો ઝૂઠ મિલાકર લોગોંમેં દોનકી લેતા હૈ (યાની શેખી બગારતા હૈ). જબ ઉસકી વો એક બાત જો આસમાનકી બાત ઉસે ઈત્તિફાકન પહોંચ ગઈ થી. સુબહ નિકલતી હૈ તો લોગોંમેં ઉસકી દાનિશમંદીકે ચરચે હોને લગતે હૈં. કે દેખો ફલાંને ફલાં દિન યે કહા થા. બિલકુલ સચ નિકલા. ફિર અલ્લાહ તઆલા જમીનકા ઝિક્ર ફરમાતા હૈ કે ઉસીને ઉસે પૈદા કિયા, ફૈલાયા, ઉસમેં પહાડ બનાએ, જંગલ ઔર મૈદાન કાઈમ કિયે, ખેત ઔર બાગાત ઉગાએ, ઔર તમામ ચીઝેં બઅંદાઝા ઔર બમુનાસિબત ઔર મૌઝૂનિયતસે હર હર મોસમકે હર હર જમીનકે હર હર મુલ્કકે લિહાઝસે બિલકુલ ઠીક પૈદા કીં જો બાઝારકી ઝીનત ઔર લોગોંકી ખૂશગવારી કી હૈં. જમીનમેં કિસમ કિસમકી મઈશત ઉસને પૈદા કર દી, ઔર ઉનહેં ભી બના દિયે જિનકે રોઝી રસાં તુમ નહીં હો યાની ચોપાએ ઔર જાનવર, લોન્ડી ગુલામ વગૈરહ. પસ કિસમ કિસમકી ચીઝેં કિસમ કિસમકે અસ્બાબ કિસમ કિસમકી રાહત, હર તરહકે આરામ ઉસને તુમહારે લિયે મોહય્યા કર દિયે. કમાઈકે તરીકે તુમહેં સિખાએ. જાનવરોંકો તુમહારે ઝેરે દસ્ત (તાબે') કર દિયા કે ખાઓ ભી સવારિયાં ભી કરો. લોન્ડી ગુલામ દિયે કે રાહત ઔર આરામ હાસિલ કરો. ઉનકી રોઝિયાં ભી કુછ

તુમહારે ઝિમ્મે નહીં બલ્કે ઉનકા રઝ્ઝાક ભી ખુદા તઆલા કે આલમ પરવરદિગારે કુલ હૈ નફા તુમ ઉઠાઓ રોઝી વો પહોંચાએ.

(૧૧૪) વ ઈમ્ મિન્ શૈઈન્ ઈલ્લા ઈન્દના ખઝાઈનુહૂ, વમા નુનઝ્ઝિલુહૂ ઈલ્લા બિકદરિમ્ મઅ્લૂમ. વ અર્સલ્નર્રિયાહ લવાકિહ ફઅન્ઝલ્ના મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅસ્કૈનાકુમૂહુ, વમા અન્તુમ્ લહૂ બિખાઝિનીન. વ ઈન્ના લનહ્નુ નુહ્યી વ નુમીતુ વ નહ્નુલ્ વારિષુન. વ લકદ્ અલિમ્નલ્ મુસ્તક્દિમીન મિન્કુમ્ વ લકદ્ અલિમ્નલ્ મુસ્તઅ્ખિરીન. વ ઈન્ન રબ્બક હુવ યહ્શુરુહુમ. ઈન્નહૂ હકીમુન્ અલીમ. (પા. ૧૪, હિજ્ર, ૨૧-૨૫)

તર્જુમા : ઔર જિતની ભી ચીઝેં હૈં ઉન સબકે ખઝાને હમારે પાસ હૈં ઔર હમ હર ચીઝકો ઉસકે મુકર્રરહ અંદાઝાસે ઉતારતે હૈં. ઔર હમ ભેજતે હૈં બોઝલ હવાએં, ફિર આસમાનસે પાની બરસાકર વો તુમહેં પિલાતે હૈં ઔર તુમ ઉસકા ઝખીરા કરનેવાલે નહીં હો. હમ હી જિલાતે ઔર મારતે હૈં ઔર હમ હી (બિલ આખિર) વારિસ હૈં. ઔર તુમમેંસે આગે બઢ્હનેવાલે પીછે હટનેવાલે ભી હમારે ઈલ્મમેં હૈં. આપકા રબ સબ લોગોંકો જમા કરેગા. યકીનન વો બડા હિકમતોંવાલા બડે ઈલ્મ વાલા હૈ.

તશરીહ : તમામ ચીઝોંકા તન્હા માલિક અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. હર કામ ઉસ પર આસાન હૈ. હર કિસમકી ચીઝોંકે ખઝાને ઉસકે પાસ મૌજૂદ હૈં. જિતના ઔર જબ જહાં ચાહતા હૈ નાઝિલ ફરમાતા હૈ. અપની હિકમતોંકા આલિમ વોહી હૈ. બંદોંકી મસ્લિહતોંસે ભી વાકિફ વોહી હૈ. યે મહઝ ઉસકી મહેરબાની હૈ. વરના કૌન હૈ જો ઉસ પર જબ્ર કર સકે. હઝરત અબ્દુલ્લાહ (રદિ.) ફરમાતે હૈં હર સાલ બારિશ બરાબર હી બરસ્તી હૈ, હાં તકસીમ ખુદા તઆલાકે હાથ હૈ. ફિર આપને યેહી આયત તિલાવત ફરમાઈ. હકમ બિન ઉયયનહ (રહ.) સે ભી યેહી કૌલ મરવી હૈ. કેહતે હૈં કે બારિશકે સાથ ઈસ કદર ફરિશ્તે ઉતરતે હૈં જિનકી ગિન્તી કુલ ઈન્સાનોં ઔર જિન્નાતસે ઝિયાદા હોતી હૈ. એક એક કતરેકા ખયાલ રખતે હૈં કે વો કહાં બરસા, ઔર ઉસસે ક્યા ઉગા.

બઝ્ઝારમેં હૈ ખુદા તઆલાકે પાસકે ખઝાને ક્યા હૈં? સિર્ફ કલામ હૈ. જબ કહા હો જા, હો ગયા. હવા ચલાકર હમ બાદલોંકો પાનીસં બોઝલ કર દેતે હૈં. ઉસમેંસે પાની બરસને લગતા હૈ. યેહી હવાએં ચલકર દરખ્તોંકો બારદાર (ફલદાર) કર દેતી હૈં કે પત્તે ઔર કૂંપલેં ફૂટને લગતી હૈં. હવા ચલતી હૈ વો આસમાનસે પાની ઉઠાતી હૈ. ઔર બાદલોંકો પુર કર દેતી હૈ. એક હવા હોતી હૈ જો જમીનમેં પૈદાવારકી કુવ્વત પૈદા કરતી હૈ. એક હવા હોતી હૈ જો બાદલોંકો ઈધર ઉધરસે ઉઠાતી હૈ. એક હવા હોતી હૈ જો ઉનહેં જમા કરકે તેહ બ તેહ કર દેતી હૈ. એક હવા હોતી હૈ જો ઉનહેં પાનીસે બોઝલ કર દેતી હૈ. એક હવા હોતી હૈ જો દરખ્તોંકો ફલદાર હોનેકે કાબિલ કર દેતી હૈ. ઈબ્ને જરીરમેં એક હદીસ મરવી હૈ કે જુનૂબી હવા જન્નતી હૈ ઉસમેં લોગોંકે મનાફેઅ હૈં ઔર ઉસીકા ઝિક્ર કિતાબુલ્લાહમેં હૈ. મુસ્નદે હમીદીકી હદીસમેં હૈ કે હવાઓંકે સાત સાલ બાદ ખુદા તઆલાને જન્નતમેં એક હવા પૈદા કી હૈ. જો એક દરવાઝેસે રૂકી હુઈ હૈ. ઉસી બંદ દરવાઝેસે તુમહેં હવા પહોંચતી રેહતી હૈ. અગર વો ખુલ જાએ તો જમીન ઔર આસમાનકી તમામ ચીઝેં હવાસે ઉલટ પુલટ હો જાએં, તુમ ઉસે જુનૂબી હવા કેહતે હો. ફિર ફરમાતા હૈ કે ઉસકે બાદ હમ તુમ પર મીઠા પાની બરસાતે હૈં કે તુમ પીઓ ઔર કામમેં લો. અગર હમ ચાહેં તો ઉસે કડવા ઔર ખારી કર દેં. જૈસે સૂરએ વાકિઆમેં ફરમાન હૈ કે જિસ મીઠેકો તુમ પિયા કરતે હો, ઉસે બાદલસે બરસાનેવાલે ભી ક્યા તુમ હી હો? યા હમ હૈં. અગર હમ ચાહેં તો ઉસે કડવા કર દેં. તઅજ્જુબ હૈ કે તુમ હમારી શુક્ર ગુઝારી નહીં કરતે. ઔર આયતમેં હૈ કે ઉસી ખુદા તઆલાને તુમહારે લિયે આસમાનસે પાની ઉતારા હૈ. તુમ ઉસકે ખાઝિન ઔર હાફિઝ નહીં હો. હમ હી બરસાતે હૈં, હમ જહાં ચાહતે હૈં પહોંચાતે હૈં, જહાં ચાહતે હૈં મહેફૂઝ કર દેતે હૈં, અગર હમ ચાહેં જમીનમેં ધંસા દેં. યે સિર્ફ હમારી રહમત હૈ કે ઉસે બરસાયા. બચાયા, મીઠા કિયા, સુથરા કિયા કે તુમ પીઓ અપને જાનવરોંકો પિલાઓ, અપની ખેતિયાં ઔર બાગાત બસાઓ, અપની જરૂરતેં પૂરી કરો. હમ મખ્લૂકકી ઈબ્તિદા ફિર ઉસકે ઈઆદા (લૌટાને) પર કાદિર હૈં. સબકો અદમસે વુજૂદમેં લાએ. સબકો ફિર મઅદૂમ હમ કરેંગે. ફિર કિયામતકે દિન સબકો ઉઠા બૈઠાએંગે. જમીનકે ઔર જમીનવાલોંકે વારિસ હમ હી

હૈં. સબકે સબ હમારી તરફ લૌટાએ જાએંગે. હમારે ઈલ્મકી કોઈ ઈન્તિહા નહીં. અવ્વલ આખિર સબ હમારે ઈલ્મમેં હૈ. પસ આગેવાલોંસે મુરાદ તો ઈસ ઝમાનેસે પેહલેકે લોગ હૈં હઝરત આદમ (અલૈ.) તકકે, ઔર પિછલોંસે મુરાદ ઈસ ઝમાનેકે ઔર આઈન્દા ઝમાનેકે લોગ હૈં. મરવાન બિન હકમસે મરવી હૈ કે બાઝ લોગ ઔરતોંકી વજહસે પિછલી સફોંમેં રહા કરતે થે. પસ યે આયત ઉતરી ઈસ બારેમેં એક હદીસ ભી વારિદ હૈ.

ઈબ્ને જરીરમેં ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે એક બહોત ખૂશ શકલ ઔરત નમાઝમેં આયા કરતી થી. તો બાઝ મુસલમાન ઈસ ખયાલસે કે વો નિગાહ ન ચઢે આગે બઢ જાતે થે, ઔર બાઝ ઉસકે ખિલાફ ઔર પીછે હટ આતે થે. ઔર સિજદેકી હાલતમેં અપને હાથોં તલેસે દેખતે થે. પસ યે આયત ઉતરી. મુહમ્મદ બિન કઅબ (રહ.) કે સામને ઔન બિન અબ્દુલ્લાહ જબ યે કેહતે હૈં તો આપ ફરમાતે હૈં યે મતલબ નહીં બલ્કે અગલોંસે મુરાદ વો હૈં જો મર ચુકે, ઔર પિછલોંસે મુરાદ અબ પૈદા શુદા ઔર પૈદા હોનેવાલે હૈં. તેરા રબ તઆલા સબકો જમા કરેગા. વો હિકમત ઔર ઈલ્મવાલા હૈ. યે સુનકર હઝરત ઔન (રહ.) ને ફરમાયા, અલ્લાહ તઆલા આપકો તૌફીક ઔર જઝાએ ખૈર દે.

---

(૧૧૫) વ લકદ્ ખલક્નલ્ ઈન્સાન મિન્ સલ્સાલિમ્ મિન્ હમઈમ્ મસ્નૂન. વલ્ જાન્ન ખલક્નાહુ મિન્ કબ્લુ મિન્ નારિસ્સમૂમ.

(પા. ૧૪, અલ હિજ્ર, ૨૬-૨૭)

તર્જુમા : યકીનન હમને ઈન્સાનકો કાલી ઔર સડી હુઈ ખન્ખનાતી મિટ્ટીસે પૈદા ફરમાયા હૈ ઔર ઉસસે પેહલે જિન્નાતકો હમને લૂ વાલી આગસે પૈદા કિયા.

તશરીહ : સલ્સાલ સે મુરાદ ખુશ્ક મિટ્ટી હૈ. ઈસી જૈસી આયત **ખલકલ્ ઈન્સાન મિન્ સલ્સાલિન્ કલ્ ફખ્ખારિ વ ખલકલ્ જાન્ન મિમ્ મારિજિમ્ મિન્નાર** હૈ. યે ભી મરવી હૈ કે બૂ દાર મિટ્ટીકો **હમાઅ** કેહતે હૈં. **મસ્નૂન** કેહતે હૈં ચિકનીકો. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં તર મિટ્ટી. ઈન્સાનસે પેહલે હમને જિન્નાતકો જલા દેનેવાલી આગસે પૈદા કિયા હૈ. **સમૂમ** કેહતે હૈં આગકી ગરમીકો ઔર **હરૂર** કેહતે

હૈં દિનકી ગરમીકો. યે ભી કહા ગયા હૈ કે ઈસ ગરમીકી લપટેં ઉસ ગરમીકા સત્તરવાં હિસ્સા હૈં. જિસસે જિન્ન પૈદા કિયે ગયે હૈં. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે જિન્ન આગકે શોઅલોંસે બનાએ ગયે હૈં. યાની બહોત બેહતર આગસે. અમ્ર બિન દીનાર (રહ.) કેહતે હૈં સૂરજકી આગસે. સહીહમેં વારિદ હૈ કે ફરિશ્તે નૂરસે પૈદા કિયે ગયે ઔર જિન્ન શોઅલેવાલી આગસે ઔર આદમ (અલૈ.) ઉસસે જો તુમહારે સામને બયાન કર દિયા ગયા હૈ. ઈસ આયતસે મુરાદ હઝરત આદમ (અલૈ.) કી ફઝીલત ઔર શરાફત ઔર ઉનકે ઉન્સુરકી પાકીઝગી ઔર તહારતકા બયાન હૈ.

(૧૧૬) ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ બિલ્ હક્કિ, તઆલા અમ્મા યુશ્રિકૂન. ખલકલ્ ઈન્સાન મિન્ નુત્ફતિન્ ફઈઝા હુવ ખસીમુમ્ મુબીન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૩-૪)

તર્જુમા : ઉસીને આસમાનોં ઔર જમીનકો હકકે સાથ પૈદા કિયા. વો ઉસસે બરી હૈ જો મુશરિક કરતે હૈં. ઉસને ઈન્સાનકો નુત્ફેસે પૈદા કિયા ફિર વો સરીહ ઝગડાલૂ બન બૈઠા.

તશરીહ : આલમે અલવી ઔર સિફલીકા ખાલિક અલ્લાહ તઆલા કરીમ હી હૈ. બુલંદ આસમાન ઔર ફૈલી હુઈ જમીન મઅ તમામ મખ્લૂકકે ઉસીકી પૈદા કી હુઈ હૈ. ઔર યે સબ બતૌરે હક હૈ ન કે બતૌરે અબસ. નેકોંકો જઝા ઔર બદોંકો સઝા હોગી. વો તમામ ઔર મા'બૂદોં ઔર મુશરિકોંસે બરી ઔર બેઝાર હૈ. વાહિદ હૈ લાશરીક હૈ, અકેલા હી ખાલિકે કુલ હૈ. ઔર ઈસ લિયે અકેલા હી ઈબાદતકે લાઈક હૈ. ઉસને ઈન્સાનકા સિલસિલા નુત્ફેસે જારી કર રખ્ખા હૈ જો એક પાની હૈ હકીર ઔર ઝલીલ. યે જબ ઠીક ઠાક બના દિયા જાતા હૈ તો અકડફૂંમેં આ જાતા હૈ. રબસે ઝગડને લગતા હૈ. રસૂલોંકી મુખાલિફત પર તુલ જાતા હૈ. બંદા થા ચાહિયે થા કે બંદગીમેં લગા રેહતા લેકિન યે તો રિંદગી કરને લગા. ઔર આયતમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ઈન્સાનકો પાનીસે બનાયા ઉસકા નસબ ઔર સુસરાલ કાઈમ કિયા. ખુદા કાદિર હૈ, રબકે સિવા યે ઉનકી પૂજા કરને લગે હૈં, જો બે-નફા ઔર બે-ઝરર હૈં. કાફિર કુછ ખુદાસે પોશીદા નહીં. સૂરએ યાસીનમેં ફરમાયા ક્યા ઈન્સાન

નહીં દેખતા કે હમને ઉસે નુત્ફેસે પૈદા કિયા, ફિર વો તો બડા હી ઝગડાલૂ નિકલા. હમ પર ભી બાતેં બનાને લગા, ઔર અપની પૈદાઈશ ભૂલ ગયા. કેહને લગા કે ઈન ગલી સડી હડ્ડિયોંકો કૌન ઝિંદા કરેગા? અય નબી! તુમ ઉનસે કેહ દો કે ઉનહેં વો ખાલિકે અકબર પૈદા કરેગા. જિસને ઉનહેં પેહલી બાર પૈદા કિયા, વો તો હર તરહકી મખ્લૂકકી હર તરહકી પૈદાઈશકા પૂરા આલિમ હૈ.

મુસ્નદે અહમદ ઔર ઈબ્ને માજામેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને અપની હથેલી પર થૂકકર ફરમાયા કે જનાબે બારી તઆલા ફરમાતા હૈ કે અય ઈન્સાન ક્યા તૂ મુઝે આજિઝ કર સકતા હૈ હાલાંકે મૈંને તો તુઝે ઉસી જૈસી ચીઝસે પૈદા કિયા હૈ. જબ તૂ પૂરા હો ગયા ઠીક ઠાક હો ગયા. લિબાસ મકાન મિલ ગયા તો તૂ લગા સમેટને ઔર મેરી રાહસે રોકને લગા? ઔર જબ દમ ગલેમેં અટકા તો તૂ કેહને લગા કે અબ મૈં સદકા કરતા હૂં, અલ્લાહકે રાસ્તેમેં દેતા હૂં બસ અબ સદકે ખૈરાતકા વક્ત નિકલ ગયા.

---

(૧૧૭) વલ્ અન્આમ ખલકહા, લકુમ્ ફીહા દિફ્ઉંવ્ વ મનાફિઉ વ મિન્હા તઅ્કુલૂન. વ લકુમ્ ફીહા જમાલુન્ હીન તુરીહૂન વ હીન તસ્રહૂન. વ તહ્મિલુ અષ્કા લકુમ્ ઈલા બલદિલ્ લમ્ તકૂનૂ બાલિગીહિ ઈલ્લા બિશિક્કિલ્ અન્ફુસ, ઈન્ન રબ્બકુમ્ લરઊફુ ર્રહીમ. (પા. ૧૪, નહલ, ૫-૭)

તર્જુમા : ઉસીને ચોપાએ પૈદા કિયે જિનમેં તુમહારે લિયે ગરમીકે લિબાસ હૈં ઔર ભી બહોતસે નફા હૈં. ઔર બાઝ તુમહારે ખાનેકે કામ આતે હૈં. ઔર ઉનમેં તુમહારી રોનક ભી હૈ જબ ચરાકર લાઓ તબ ભી ઔર જબ ચરાને લે જાઓ તબ ભી. ઔર વો તુમહારે બોઝ ઉન શહેરોં તક ઉઠા લે જાતે હૈં જહાં તુમ બગૈર આધી જાન કિયે પંહોંચ હી નહીં સકતે થે. યકીનન તુમહારા રબ બડા હી શફીક ઔર નિહાયત મહેરબાન હૈ.

તશરીહ : જો ચોપાએ ખુદા તઆલાને પૈદા કિયે હૈં ઔર ઈન્સાન ઉનસે મુખ્તલિફ ફાઈદે ઉઠા રહા હૈ ઉસ નેઅમતકો રબ્બુલ આલમીન બયાન ફરમા રહા હૈ. જૈસે ઊંટ, ગાય, બકરી જિસકા મુફસ્સલ બયાન સૂરએ અન્આમકી આયતમેં આઠ કિસ્મોંસે કિયા હૈ. ઉનકે બાલ, ઊન, સૂફ વગૈરહકા ગરમ લિબાસ ઔર જડાવલ

બનતી હૈ. દૂધ પીતે હૈં. ગોશ્ત ખાતે હૈં. શામકો જબ વો ચર ચુગકર વાપસ આતે હૈં ભરી હુઈ કોખોંવાલે ભરે હુએ થનોંવાલે ઊંચી કોહાનોંવાલે કિતને ભલે માલૂમ હોતે હૈં? ઔર જબ ચરાગાહકી તરફ જાતે હૈં કૈસે પ્યારે માલૂમ હોતે હૈં. ફિર તુમહારે ભારી ભારી બોઝ એક શહેરસે દૂસરે શહેર તક અપની કમર પર લાદકર લે જાતે હૈં. કે તુમહારા વહાં પહોંચના બગૈર આધી જાનકે મુશ્કિલ થા. હજકે ઉમરેકે જિહાદકે તિજારતકે ઔર ઐસે હી ઔર સફર ઉન પર હોતે હૈં. તુમહેં લે જાતે હૈં તુમહારે બોઝ ઢોતે હૈં, જૈસે આયત **વ ઈન્ન લકુમ્ ફીલ્ અન્આમિ લઈબ્રહ**, મૈં હૈ કે યે ચોપાએ જાનવર ભી તુમહારી ઈબરતકા સબબ હૈં. ઉનકે પેટસે હમ તુમહેં દૂધ પિલાતે હૈં ઔર ઉનસે બહોતસે ફાઈદે પહોંચાતે હૈં. ઉનકા ગોશ્ત ભી તુમ ખાતે હો ઉન પર સવારિયાં ભી કરતે હો. સમંદરકી સવારીકે લિયે કશ્તિયાં હમને બના દી હૈં. ઔર આયતમેં હૈ **અલ્લાહુલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ અન્આમ લઈબ્રહ**, અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે લિયે ચોપાએ પૈદા કિયે હૈં કે તુમ ઉન પર સવારી કરો ઉનહેં ખાઓ નફા ઉઠાઓ, દિલી હાજતેં પૂરી કરો. ઔર તુમહેં કશ્તિયોં પર ભી સવાર કર દિયા. ઔર બહોતસી નિશાનિયાં દિખાઈ, પસ તુમ કિસ કિસ નિશાનકા ઈન્કાર કરોગે? યહાં ભી અપની યે નેઅમતેં જતાકર ફરમાયા કે તુમહારા વો રબ જિસને ઉન જાનવરોંકો તુમહારા મુતીઅ બના દિયા હૈ. વો તુમ પર બહોત હી શફકત ઔર રહમતવાલા હૈ. જિસે સૂરએ યાસીનમેં ફરમાયા. ક્યા વો નહીં દેખતે કે હમને ઉનકે લિયે અપને હાથોં ચોપાએ બનાએ ઔર ઉનહેં ઉનકા માલિક કર દિયા. ઔર ઉનહેં ઉનકા મુતીઅ બના દિયા કે બાઝકો ખાએં બાઝ પર સવાર હોં. ઔર આયતમેં હૈ **વ જઅલ લકુમ્ મિનલ્ ફુલ્કિ વલ્ અન્આમિ મા તર્કબૂન**, ઉસ ખુદાને તુમહારે લિયે કશ્તિયાં બના દીં. ઔર ચોપાએ પૈદા કર દિયે કે તુમ ઉન પર સવાર હોકર અપને રબકા ફઝલ ઔર શુક્ર કરો. ઔર કહો વો પાક હૈ જિસને ઉનહેં હમારા માતહત કર દિયા. હાલાંકે હમમેં યે તાકત ન થી, હમ માનતે હૈં કે હમ ઉસીકી જાનિબ લૌટેંગે.

---

(૧૧૮) વલ્ ખૈલ વલ્ બિગાલ વલ્ હમીર લિતર્કબૂહા વ ઝીનહ, વ યખ્લુકુ માલા તઅ્લમૂન. (પા. ૪, નહલ, ૮)

તર્જુમા : ઘોડોંકો, ખચ્ચરોંકો, ગધોંકો ઉસને પૈદા કિયા કે તુમ ઉનકી સવારી લો ઔર વો બાઈસે ઝીનત ભી હૈં. ઔર ભી વો ઐસી બહોતસી ચીઝેં પૈદા કરતા હૈ જિનકા તુમહેં ઈલ્મ ભી નહીં.

તશરીહ : અપની એક ઔર નેઅમત બયાન ફરમા રહા હૈ કે ઝીનતકે લિયે ઔર સવારીકે લિયે ઉસને ઘોડે ખચ્ચર ઔર ગધે પૈદા કિયે હૈં. બડા મકસદ ઉન જાનવરોંકી પૈદાઈશસે ઈન્સાનકા હી ફાઈદા હૈ. ચૂંકે ઉનહેં ઔર ચોપાયોં પર ફઝીલત દી.

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા બયાન હૈ કે પેહલે ઘોડોંમેં વેહશિયત ઔર જંગલિયત થી અલ્લાહ તઆલાને હઝરત ઈસ્માઈલ (અલૈ.) કે લિયે ઉસે મુતીઅ કર દિયા. વહબ (રહ.) ને ઈસરાઈલી રિવાયતોંમેં બયાન કિયા હૈ કે જુનૂબી હવાસે ઘોડે પૈદા હોતે હૈં.

હુઝૂર (સ.અ.વ.) કો એક ખચ્ચર હદિયેમેં દિયા ગયા થા જિસ પર આપ (સ.અ.વ.) સવારી કરતે થે. હાં યે આપ (સ.અ.વ.) ને મના ફરમાયા હૈ કે ઘોડોંકો ગધિયોંસે મિલાયા જાએ, યે મમાનિઅત ઈસ લિયે હૈ કે નસલ મુન્કતેઅ (ખતમ) ન હો જાએ. હઝરત દેહયા કલ્બી (રદિ.) ને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે દરિયાફત કિયા કે અગર આપ (સ.અ.વ.) ઈજાઝત દેં તો હમ ઘોડે ઔર ગધીકે મિલાપસે ખચ્ચર લેં ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉસ પર સવાર હોં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા યે કામ વો લોગ કરતે હૈં જો ઈલ્મસે કોરે હૈં.

---

(૧૧૯) વ અલલ્લાહિ કસ્દુસ્સબીલિ વ મિન્હા જાઈર, વલૌ શાઅ લહદાકુમ્ અજ્મઈન. (પા. ૧૪, નહલ, ૯)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ પર સીધી રાહકા બતા દેના હૈ. ઔર બાઝ ટેઢી રાહેં હૈં. ઔર અગર વો ચાહતા તો તુમ સબકો રાહે રાસ્ત પર લગા દેતા.

તશરીહ : દુન્યવી રાહેં તય કરનેકે અસ્બાબ બયાન ફરમાકર અબ દીની રાહ ચલનેકે અસ્બાબ બયાન ફરમાતા હૈ, મહેસૂસાતસે મઅ્નવિયાતકી તરફ રુજૂઅ કરતા હૈ. કુરઆનમેં અકસર બયાનાત ઈસ કિસમકે મૌજૂદ હૈં. સફરે હજકે તોશાકા

ઝિક્ર કરકે તકવાકે તોશેકા જો આખિરતમેં કામ દે બયાન હુવા હૈ. ઝાહિરી લિબાસકા ઝિક્ર ફરમાકર લિબાસે તકવાકી અચ્છાઈ બયાન કી હૈ. ઈસી તરહ યહાં જાનવરોંસે દુનિયાકે કઠિન રાસ્તે ઔર દૂર દરાઝ સફર તય હોનેકા બયાન ફરમાકર આખિરતકે રાસ્તે, દીની રાહેં બયાન ફરમાઈ કે હક રાસ્તા ખુદા તઆલાસે મિલાનેવાલા હૈ. રબ તઆલાકી સીધી રાહ વોહી હૈ ઉસી પર ચલો ઔર રાસ્તોં પર ન લગો. વરના બહક જાઓગે ઔર સીધી રાહસે અલગ હો જાઓગે. ફરમાયા મેરી તરફ પહોંચનેકી સીધી રાહ યેહી હૈ ઔર વો દીને ઈસ્લામ હૈં જિસે ખુદા તઆલાને વાઝેહ કર દિયા હૈ ઔર સાથ હી ઔર રાસ્તોંકી ગુમરાહી ભી બયાન ફરમા દી હૈ. પસ સચ્ચા રાસ્તા એક હી હૈ. જો કિતાબુલ્લાહ ઔર સુન્નતે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે સાબિત હૈ બાકી ઔર રાહેં ગલત રાહેં હૈં, હકસે યકસૂ (એક તરફ) હૈં, લોગોંકી અપની ઈજાદ કૈં, જૈસે યહૂદિયત, નસરાનિયત, મજૂસિયત વગૈરહ. ફિર ફરમાતા હૈ કે હિદાયત રબ તઆલાકે કબ્ઝેકી ચીઝ હૈ અગર ચાહે તો રૂએ જમીનકે લોગોંકો નેક રાહ પર લગા દે, જમીનકે તમામ બાશિંદે મોમિન બન જાએં. સબ લોગ એક હી દીનકે આમિલ હો જાએં, લેકિન યે ઈખ્તિલાફ બાકી હી રહેગા મગર જિસ પર ખુદા તઆલા રહમ ફરમાએ. ઉસીકે લિયે ઉનહેં પૈદા કિયા હૈ. તેરે રબ તઆલાકી બાત પૂરી હોકર હી રહેગી કે જહન્નમ ઔર જન્નત ઈન્સાન ઔર જિન્નાતસે ભર જાએ.

---

(૧૨૦) હુવલ્લઝી અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅલ્ લકુમ્ મિન્હુ શરાબુંવ્ વ મિન્હુ શજરુન્ ફીહિ તુસીમૂન. યુમ્બિતુ લકુમ્ બિહિઝ્ઝરૂઅ વઝ્ઝૈતૂન વન્નખીલ વલ્ અઅ્નાબ વ મિન્ કુલ્લિ ષ્ષમરાત, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન. (પા. ૧૪, નહલ, ૧૦-૧૧)

તર્જુમા : વોહી તુમહારે ફાઈદેકે લિયે આસમાનસે પાની બરસાતા હૈ. જૈસે તુમ પીતે ભી હો ઔર ઉસીસે ઉગે હુએ દરખ્તોંકો તુમ અપને જાનવરોંકો ચરાતે હો. ઉસીસે વો તુમહારે લિયે ખેતી ઔર ઝૈતૂન ઔર ખજૂર ઔર અંગૂર ઔર હર કિસમકે ફલ ઉગાતા હૈ. બેશક ઉન લોગોંકે લિયે તો ઉસમેં બડી નિશાની હૈ જો ગૌરો ફિક્ર કરતે હૈં.

તશરીહ : ચોપાએ ઔર દૂસરે જાનવરોંકી પૈદાઈશકા એહસાન બયાન ફરમાકર ઔર એહસાન બયાન ફરમાતા હૈ કે ઉપરસે પાની વોહી બરસાતા હૈ. જિસસે તુમ આપ ફાઈદા ઉઠાતે હો ઔર તુમહારે ફાઈદેકે જાનવર ભી ઉસસે ફાઈદા ઉઠાતે હૈં. મીઠા સાફ શફફાફ ખૂશગવાર અચ્છે ઝાઈકેકા પાની તુમહારે પીનેકે કામ આતા હૈ. ઉસકા એહસાન ન હો તો વો ખારી ઔર કડવા બના દે. ઉસી આબે બારાં (બારિશકે પાની) સે દરખ્ત ઉગતે હૈં ઔર વો દરખ્ત તુમહારે જાનવરોંકા ચારા બનતે હૈં.

ઈબ્ને માજાકી હદીસમેં હૈ કે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને સૂરજ નિકલનેસે પેહલે ચરાનેકો મના ફરમાયા. ફિર ઉસકી કુદરત દેખો કે એક હી પાનીસે મુખ્તલિફ મઝેકે, મુખ્તલિફ શકલ ઔર સૂરતકે, મુખ્તલિફ ખૂશ્બૂકે તરહ તરહકે ફલ ફૂલ વો તુમહારે લિયે પૈદા કરતા હૈ. પસ યે નિશાનિયાં એક શખ્સકો ખુદાકી વહદાનિયત જાનનેકે લિયે કાફી હૈં. ઈસીકા બયાન ઔર આયતોંમેં ઈસ તરહ હુવા હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકા ખાલિક, બાદલોંસે પાની બરસાનેવાલા ઉનસે હરે ભરે બાગાત પૈદા કરનેવાલા જિનકે પૈદા કરનેસે તુમ આજિઝ થે અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, ઉસકે સાથ કોઈ ઔર મા'બૂદ નહીં ફિર ભી લોગ હકસે ઈધર ઉધર હો રહે હૈં.

---

(૧૨૧) વ સખ્ખર લકુમુલ્ લૈલ વન્નહાર, વશશમ્સ વલ્ કમર, વ ન્નુજૂમુ મુસખ્ખરાતુમ્ બિઅમ્રિહ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યઅ્કિલૂન. વમા ઝરઅ લકુમ્ ફિલ્ અર્ઝિ મુખ્તલિફન્ અલ્વાનુહ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકૌમિંય્ યઝ્ઝક્કરૂન. (પા. ૧૪, નહલ, ૧૨-૧૩)

તર્જુમા : ઉસીને રાત દિન ઔર સૂરજ ચાંદકો તુમહારે લિયે તાબેઅ કર દિયા હૈ. ઔર સિતારે ભી ઉસીકે હુકમકે માતહત હૈં. યકીનન ઉસમેં અકલમંદ લોગોંકે લિયે કઈ એક નિશાનિયાં મૌજૂદ હૈં. ઔર ભી બહોતસી ચીઝેં તરહ તરહકે રંગ રૂપકી ઉસને તુમહારે લિયે જમીન પર ફૈલા રખ્ખી હૈં. બેશક નસીહત કુબૂલ કરનેવાલોંકે લિયે ઉસમેં બડી નિશાની હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની ઔર નેઅમતેં યાદ દિલાતા હૈ કે દિન

રાત બરાબર તુમહારે ફાઈદેકે લિયે આતે જાતે હૈં. સૂરજ ચાંદ ગરદિશમેં હૈં. સિતારે ચમક ચમકકર તુમહેં રોશની પહોંચા રહે હૈં, હર એકકા એક ઐસા સહીહ અંદાઝા ખુદા તઆલાને મુકર્રર કર રખ્ખા હૈ જિસસે વો ન ઈધર ઉધર હોં ન તુમહેં કોઈ નુકસાન હો. હર એક રબ તઆલાકી કુદરતમેં ઔર ઉસકે ગલ્બે તલે હૈ. ઉસને છ દિનમેં આસમાન જમીન પૈદા કી ફિર અર્શ પર મુસ્તવી હુવા, દિન રાત બરાબર પૈ દર પૈ આતે રેહતે હૈં. સૂરજ ચાંદ સિતારે ઉસકે હુકમસે કામમેં લગે હુએ હૈં, ખલ્ક ઔર અમ્રકા માલિક વોહી હૈ. વો રબ્બુલ આલમીન બડી બરકતોંવાલા હૈ. જો સોચ સમઝ રખતા હો ઉસકે લિયે તો ઉસમેં કુદરત ઔર સલતનતે ખુદાકી બડી નિશાનિયાં હૈં. ઉન આસમાની ચીઝોંકે બાદ અબ તુમ જમીની ચીઝેં દેખો કે હયવાનાત (જાનવર) નબાતાત (ઘાસ-પૌદે) જમાદાત (પત્થર) વગૈરહ મુખ્તલિફ રંગ રૂપકી ચીઝેં બેશુમાર ફવાઈદકી ચીઝેં ઉસીને તુમહારે લિયે જમીન પર પૈદા કર રખ્ખી હૈં. જો લોગ ખુદાકી નેઅમતોંકો સોંચેં ઔર કદર કરેં ઉનકે લિયે તો યે ઝબરદસ્ત નિશાન હૈ.

---

(૧૨૨) વહુવલ્લઝી સખ્ખરલ્ બહ્ર લિતઅ્કુલૂ મિન્હુ લહ્મન્ તરિય્યંવ્ વ તસ્તખ્રિજૂ મિન્હુ હિલ્યતન્ તલ્બસૂનહા, વ તરલ્ ફુલ્ક મવાખિર ફીહિ વ લિતબ્તગૂ મિન્ ફઝ્લિહી વ લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. વ અલ્કા ફિલ્ અર્ઝિ રવાસિય અન્ તમીદ બિકુમ્ વ અન્હારંવ્ વ સુબુલલ્ લઅલ્લકુમ્ તહ્તદૂન. વ અલામાત, વ બિન્નજ્મિ હુમ્ યહ્તદૂન. અફમંય્ યખ્લુકુ કમલ્ લા યખ્લુકુ, અફલા તઝક્કરૂન. વ ઈન્ તઉદ્દૂ નિઅ્મતલ્લાહિ લા તુહ્સૂહા, ઈન્નલ્લાહ લગફૂરૂ ર્રહીમ.

(પા. ૧૪, નહલ, ૧૪-૧૮)

તર્જુમા : ઔર દરિયા ભી ઉસીને તુમહારે બસમેં કર દિયે હૈં. કે તુમ ઉસમેંસે (નિકલા હુવા) તાઝા ગોશ્ત ખાઓ ઔર ઉસમેંસે અપને પહેનનેકે ઝેવરાત નિકાલ સકો. ઔર તુમ દેખતે હો કે કશ્તિયાં ઉસમેં પાની ચીરતી હુઈ (ચલતી) હૈં ઔર ઈસ લિયે ભી કે તુમ ઉસકા ફઝલ તલાશ કરો ઔર હો સકતા હૈ કે તુમ શુક્ર ગુઝારી ભી કરો. ઔર ઉસને જમીનમેં પહાડ ગાડ દિયે હૈં. તાકે તુમહેં લેકર ન હિલે, ઔર નેહરેં ઔર રાહેં બના દીં તાકે તુમ મંઝિલે મકસૂદકો પહોંચો ઔર ભી

બહોતસી નિશાનિયાં મુકર્રર ફરમાઈ. ઔર સિતારોંસે ભી લોગ રાહ હાસિલ કરતે હૈં. તો ક્યા વો જો પૈદા કરતા હૈ ઉસ જૈસા હૈ જો પૈદા નહીં કર સકતા? ક્યા તુમ બિલકુલ નહીં સોચતે? ઔર અગર તુમ અલ્લાહકી નેઅમતોંકા શુમાર કરના ચાહો તો તુમ ઉસે નહીં કર સકતે. બેશક અલ્લાહ બડા બખ્શનેવાલા મહેરબાન હૈ.

તશરીહ : ખુદા તઆલા અપની ઔર મહેરબાની જતાતા હૈ કે સમંદર પર દરિયા પર ભી ઉસને તુમહેં કાબિઝ કર દિયા. બાવુજૂદ અપની ગેહરાઈકે ઔર અપની મૌજોંકે વો તુમહારા તાબેઅ હૈ. તુમહારી કશ્તિયાં ઉસમેં ચલતી હૈં. ઈસી તરહ ઉસમેંસે મછલિયાં નિકાલકર ઉનકે તરોતાઝા ગોશ્ત તુમ ખાતે હો. મછલી હિલ્લતકી હાલતમેં, એહરામકી હાલતમેં, ઝિંદા હો યા મુરદા હો ખુદાકી તરફસે હલાલ હૈ, લુઅલુઅ ઔર જૌહર (મોતી) ઉસને તુમહારે લિયે ઉસમેં પૈદા કિયે હૈં. જિનહેં તુમ સહૂલિયતસે નિકાલ લેતે હો ઔર બતૌરે ઝેવરકે અપને કામમેં લેતે હો. ફિર ઉસમેં કશ્તિયાં હવાઓંકો હટાતી પાનીકો ચીરતી અપને સીનોંકે બલ તૈરતી ચલી જાતી હૈં.

સબસે પેહલે હઝરત નૂહ (અલૈ.) કશ્તીમેં સવાર હુએ, ઉનહીકો કશ્તી બનાના ખુદાએ આલમને સિખાયા ફિર લોગ બરાબર બનાતે ચલે આએ ઔર ઉન પર તરી કે (દરિયાકે) લંબે લંબે સફર તય હોને લગે. ઈસ પારકી ચીઝેં ઉસ પાર ઔર ઉસ પારકી ઈસ પાર આને જાને લગીં. ઈસીકા બયાન ઈસમેં હૈ કે તુમ ખુદાકા ફઝલ યાની અપની રોઝી તિજારતકે ઝરીઆ ઢૂંઢો ઔર ઉસકી નેઅમત ઔર એહસાનકા શુક્ર માનો ઔર કદરદાની કરો.

મુસ્નદે બઝ્ઝારમેં હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) સે મરવી હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને મગરિબી દરિયાસે કહા કે મૈં અપને બંદોંકો તુઝમેં સવાર કરનેવાલા હૂં, તૂ ઉનકે સાથ ક્યા કરેગા? ઉસને કહા ડુબો દૂંગા. ફરમાયા તેરી તેઝી તેરે કિનારોં પર હૈ ઔર ઉનહેં મૈં અપને હાથમેં લે ચલૂંગા. તુઝે મૈંને ઝેવર ઔર શિકારસે મહેરૂમ કિયા. ફિર મશરિકી સમંદરસે યેહી બાત કહી, ઉસને કહા મૈં અપને હાથોં પર ઉનહેં ઉઠાઉંગા ઔર જિસ તરહ માં અપને બચ્ચેકી ખબરગીરી કરતી હૈ મૈં ઉનકી કરતા રહૂંગા. પસ ઉસે અલ્લાહ તઆલાને ઝેવર ભી દિયે ઔર શિકાર ભી.

ઉસકે બાદ જમીનકા ઝિક્ર હો રહા હૈ કે ઉસકે ઠેહરાને ઔર હિલને જુલનેસે બચાનેકે લિયે ઉસ પર મઝબૂત ઔર વજની પહાડ જમા દિયે કે ઉસકે હિલનેકી વજહસે ઉસ પર રેહનેવાલોંકી ઝિંદગી દુશ્વાર ન હો જાએ. જૈસે ફરમાન હૈ **વલ્ જિબાલ અર્‌સાહા.** હઝરત હસન (રહ.) કા કૌલ હૈ કે જબ અલ્લાહ તઆલાને જમીન બનાઈ તો વો હિલ રહી થી યહાં તકકે ફરિશ્તોંને કહા ઉસ પર તો કોઈ ઠહેર હી નહીં સકતા. સુબહ દેખતે હૈં કે પહાડ ઉસ પર ગાડ દિયે ગયે હૈં. ઔર ઉસકા હિલના મૌકૂફ (બંદ) હો ગયા હૈ. પસ ફરિશ્તોંકો યે ભી ન માલૂમ હો સકા કે પહાડ કિસ ચીઝસે પૈદા કિયે ગયે. કૈસ બિન ઉબાદા (રહ.) સે ભી યેહી મરવી હૈ.

હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે જમીનને કહા કે તૂ મુઝ પર બની આદમકો બસાતા હૈ જો મેરી પીઠ પર ગુનાહ કરેંગે ઔર ખબાસત ફૈલાએંગે. વો કાંપને લગી, પસ અલ્લાહ તઆલાને પહાડોંકો ઉસ પર જમા દિયા જિનહેં તુમ દેખ રહે હો. ઔર બાઝકો દેખતે હી નહીં હો. યે ભી ઉસકા કરમ હૈ કે ઉસને નેહરેં ચશ્મે ઔર દરિયા ચારોં તરફ બહા દિયે, કોઈ તેઝ હૈ કોઈ મંદ (યાની ધીમા), કોઈ લંબા હૈ કોઈ મુખ્તસર, કભી કમ પાની હૈ કભી ઝિયાદા, કભી બિલકુલ સૂખા પડા હૈ. પહાડોં પર, જંગલોંમેં, રેતમેં પત્થરોંમેં બરાબર યે ચશ્મે બેહતે રેહતે હૈં ઔર રેલ પેલ કર દેતે હૈં. યે સબ ઉસકા ફઝલો કરમ લુત્ફ ઔર રહમ હૈ. ન ઉસકે સિવા કોઈ પરવરદિયાર ન ઉસકે સિવા કોઈ લાઈકે ઈબાદત, વોહી રબ હૈ વોહી મા'બૂદ હૈ, ઉસીને રાસ્તે બના દિયે હૈં. ખુશ્કીમેં તરીમેં પહાડમેં જંગલમેં બસ્તીમેં ઉજાડમેં હર જગહ ઉસકે ફઝલો કરમસે રાસ્તે મૌજૂદ હૈં કે ઈધરસે ઉધર લોગ જા સકેં. કોઈ તંગ રાસ્તા હૈ કોઈ વસીઅ, કોઈ આસાન કોઈ સખ્ત. ઔર ભી અલામતેં ઉસને મુકર્રર કર દીં જૈસે પહાડ હૈં ટીલે હૈં વગૈરહ, જિનસે તરી ખુશ્કીકે રાહ ચલતે મુસાફિર રાહ માલૂમ કર લેતે હૈં. ઔર ભટકે હુએ સીધે રાસ્તે લગ જાતે હૈં. સિતારે ભી રેહનુમાઈકે લિયે હૈં. રાતકે અંધેરેમેં ઉનહીસે રાસ્તા ઔર સિમ્ત માલૂમ હોતી હૈ. માલિક (રહ.) સે મરવી હૈ કે નુજૂમસે મુરાદ પહાડ હૈં. ફિર અપની અઝમત ઔર કિબ્રિયાઈ જતાતા હૈ ઔર ફરમાતા હૈ કે લાઈકે ઈબાદત ઉસકે સિવા ઔર કોઈ નહીં. ખુદા તઆલાકે સિવા જિન જિનકી લોગ ઈબાદત કરતે હૈં વો મહઝ બેબસ હૈં કિસી ચીઝકે

પૈદા કરનેકી ઉનહેં તાકત નહીં. ઔર ખુદા તઆલા સબકા ખાલિક હૈ. ઝાહિર હૈ કે ખાલિક ઔર ગૈર ખાલિક યકસાં (બરાબર) નહીં. ફિર દોનોંકી ઈબાદત કરના કિસ કદર સિતમ હૈ? ઈતના ભી બેહોશ હો જાના શાયાને ઈન્સાનિયત નહીં. ફિર અપની નેઅમતોંકી ફરાવાની ઔર કસરત બયાન ફરમાતા હૈ કે તુમહારી ગિન્તીમેં ભી તો નહીં આ સકતીં. ઈતની નેઅમતેં મૈંને તુમહેં દે રખ્ખી હૈં યે ભી તુમહારી તાકતસે બાહિર હૈ કે મેરી નેઅમતોંકી ગિન્તી કર સકો. અલ્લાહ તઆલા તુમહારી ખતાઓંસે દરગુઝર ફરમાતા રેહતા હૈ, અગર અપની તમામ તર નેઅમતોંકા શુક્ર ભી તુમસે તલબ કરે તો તુમહારે બસકા નહીં. અગર ઉન નેઅમતોંકે બદલે તુમસે ચાહે તો તુમહારી તાકતસે બાહિર હૈ. સુનો અગર વો તુમ સબકો અઝાબ કરે તો ભી વો ઝાલિમ નહીં હોનેકા, લેકિન વો ગફૂરુર્રહીમ ખુદા તઆલા તુમહારી બુરાઈયોંકો મઆફ ફરમા દેતા હૈ, તુમહારી તકસીરોં (કોતાહિયોં) સે તજાવુઝ કર લેતા હૈ તૌબા, રૂજૂએ ઈતાઅત ઔર તલબે રઝામંદીકે સાથ જો ગુનાહ હો જાએં ઉનસે ચશ્મપોશી કર લેતા હૈ. બડા હી રહીમ હૈ, તૌબાકે બાદ અઝાબ નહીં કરતા.

---

(૧૨૩) વલ્લાહુ યઅ્લમુ મા તુસિર્રૂન વમા તુઅ્લિનૂન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૧૯)

તર્જુમા : ઔર જો કુછ તુમ છુપાઓ ઔર ઝાહિર કરો અલ્લાહ તઆલા સબ કુછ જાનતા હૈ.

તશરીહ : છુપા ખુલા સબ કુછ અલ્લાહ તઆલા જાનતા હૈ, દોનોં ઉસ પર યકસાં હૈં. હર આમિલકો ઉસકે અમલકા બદલા કિયામતકે દિન દેગા, નેકોંકો જઝા બદોંકો સઝા. જિન મા'બૂદાને બાતિલસે લોગ અપની હાજતેં તલબ કરતે હૈં વો કિસી ચીઝકે ખાલિક નહીં બલ્કે વો ખૂદ મખ્લૂક હૈં. જૈસેકે ખલીલુ ર્રહમાન હઝરત ઈબ્રાહીમ (અલૈ.) ને અપની કૌમસે ફરમાયા થા કે **અતઅ્બુદૂન મા તન્હિતૂન વલ્લાહુ ખલકકુમ્ વમા તઅ્મલૂન** તુમ ઉનહેં પૂજતે હો જિનહેં ખૂદ બનાતે હો. દર હકીકત તુમહારા ઔર તુમહારે કામોંકા ખાલિક સિર્ફ અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા હૈ. બલ્કે તુમહારે મા'બૂદ જો ખુદા તઆલાકે સિવા હૈં. જમાદાત (પત્થર) હૈં, બેરૂહ

ચીઝેં હૈં સુનતે દેખતે ઔર શુઊર રખતે નહીં. ઉનહેં તો યે ભી નહીં માલૂમ કે કિયામત કબ હોગી? તો ઉનસે નફાકી ઉમ્મીદ ઔર સવાબકી ઉમ્મીદ કૈસે રખતે હો? યે તો ઉસ ખુદા તઆલાસે હોની ચાહિયે જો હર ચીઝકા આલિમ ઔર તમામ કાઈનાતકા ખાલિક હૈ.

---

(૧૨૪) વલ્લાહુ અન્ઝલ મિનસ્સમાઈ માઅન્ ફઅહ્યા બિહિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકૌમિંય્ યસ્મઊન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૫૬)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ આસમાનસે પાની બરસાકર ઉસસે જમીનકો ઉસકી મૌતકે બાદ ઝિંદા કર દેતા હૈ. યકીનન ઉસમેં નિશાની હૈ ઉન લોગોંકે લિયે જો સુનેં

તશરીહ : ઈસ કુરઆનસે કિસ કદર મુરદા દિલ જી ઉઠતે હૈં ઉસકી મિસાલ મુરદા જમીન ઔર બારિશકી હૈ. જો લોગ બાતકો સુનેં સમઝે વો તો ઉસસે બહોત કુછ ઈબરત હાસિલ કર સકતે હૈં.

---

(૧૨૫) વ ઈન્ન લકુમ્ ફીલ્ અન્આમિ લઈબ્રહ, નુસ્કીકુમ્ મિમ્મા ફી બુતૂનિહી મિમ્ બૈનિ ફર્ષિંવ્ વ દમિલ્ લબનન્ ખાલિસન્ સાઈગલ્ લિશ્શારિબીન. વ મિન્ ષમરાતિ ન્નખીલિ વલ્ અઅ્નાબિ તત્તખિઝૂન મિન્હુ સકરંવ્ વ રિઝ્કન્ હસના, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકૌમિંય્ યઅ્કિલૂન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૬૬-૬૭)

તર્જુમા : તુમહારે લિયે તો ચોપાયોંમેં બડી ઈબરત હૈ કે હમ તુમહેં ઉસકે પેટમેં જો કુછ હૈ ઉસીમેંસે ગોબર ઔર લહૂકે દરમિયાનસે ખાલિસ દૂધ પિલાતે હૈં જો પીનેવાલોંકે લિયે સહતા પચતા હૈ. ઔર ખજૂર ઔર અંગૂરકે દરખ્તોંકે ફલોંસે તુમ શરાબ બના લેતે હો ઔર ઉમદા રોઝી ભી. જો લોગ અકલ રખતે હૈં ઉનકે લિયે તો ઉસમેં બહોત બડી નિશાની હૈ.

તશરીહ : ઊંટ, ગાય, બકરિયાં વગૈરહ ભી અપને ખાલિકકી કુદરત ઔર હિકમતકી નિશાનિયાં હૈં. ચોપાએ ભી હયવાન (જાનવર) હી હૈં. ઉન હયવાનોંકે પેટમેં જો અલાબલા ભરી હુઈ હોતી હૈ. ઉસીમેંસે પરવરદિગારે આલમ

તુમહેં નિહાયત ખૂશ ઝાઈકા લતીફ ઔર ખૂશગવાર દૂધ પિલાતા હૈ. જાનવરકે બાતિનમેં જો ગોબર ખૂન વગૈરહ હૈ ઉનસે બચાકર દૂધ તુમહારે લિયે નિકાલતા હૈ. ન ઉસકી સફેદીમેં ફર્ક આએ ન હલાવતમેં, ન મઝેમેં. મે'દેમેં ગિઝા પહોંચી વહાંસે ખૂન રગોંકી તરફ દૌડ ગયા, દૂધ થનકી તરફ પહોંચા, પેશાબને મસાનાકા રાસ્તા પકડા, ગોબર અપને મખરજ (નિકલનેકી જગહ) કી તરફ જમા હુવા, ન એક દૂસરેસે મિલે ન એક દૂસરેકો બદલે, ખાલિસ દૂધ જો પીનેવાલેકે હલકમેં આરામસે ઉતર જાએ. ઉસકી ખાસ નેઅમત હૈ.

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે શરાબ બનાતે હો જો હરામ હૈ ઔર ઔર તરહ ખાતે પીતે હો, જો હલાલ હૈ મસલન ખુશ્ક ખજૂરેં, કિશમિશ વગૈરહ ઔર નબીઝ, શરબત બનાકર, સિરકા બનાકર ઔર ઔર તરહ. પસ જિન લોગોંકો અકલકા હિસ્સા દિયા ગયા હૈ વો ખુદા તઆલાકી કુદરત ઔર અઝમતકો ઈન ચીઝોં ઔર ઈન નેઅમતોંસે ભી પહેચાન સકતે હૈં. દર અસલ જૌહરે ઈન્સાનિયત અકલ હી હૈ ઉસીકી નિગેહબાનીકે લિયે શરીઅતે મુતહ્હરાને નશાવાલી શરાબેં ઈસ ઉમ્મત પર હરામ કર દીં. ઈસી નેઅમતકા બયાન સૂરએ યાસીનકી આયત વ જઅલ્ના ફીહા જન્નાતિમ્ મિન્ નખીલમેં હૈ યાની જમીનમેં હમને ખજૂરોં ઔર અંગૂરોંકે બાગ લગા દિયે ઔર ઉનમેં પાનીકે ચશ્મે બહા દિયે તાકે લોગ ઉસકા ફલ ખાએં. યે ઉનકે અપને બનાએ હુએ નહીં, ક્યા ફિર ભી યે શુક્ર ગુઝારી નહીં કરેંગે? પાક ઝાત હૈ વો જિસને જમીનકી પૈદાવારમેં ઔર ખૂદ ઈન્સાનોંમેં ઔર ઉસ મખ્લૂકમેં જિસે યે જાનતે હી નહીં હર તરહકી જોડ જોડ ચીઝેં પૈદા કર દી હૈં.

---

(૧૨૬) વ ઔહા રબ્બુક ઈલન્નહ્લિ અનિત્તખિઝી મિનલ્ જિબાલિ બુયૂતંવ્ વમિનશ્ શજરિ વ મિમ્મા યઅ્રિશૂન. ષુમ્મ કુલી મિન્ કુલ્લિષ્ષમરાતિ ફસ્લુકી સુબુલ રબ્બિકિ ઝુલુલા, યખ્રુજુ મિમ્ બુતૂનિહા શરાબુમ્ મખ્તલિફુન્ અલ્વાનુહૂ ફીહિ શિફાઉલ્ લિન્નાસ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયતલ્ લિકૌમિંય્ યતફક્કરૂન. (પા. ૧૪, ૬૮-૬૯)

તર્જુમા : આપકે રબને શહદકી મખ્ખીકે દિલમેં યે બાત ડાલ દી કે

પહાડોંમેં દરખ્તોં ઔર લોગોંકી બનાઈ હુઈ ઊંચી ઊંચી ટટ્ટિયોંમેં અપને ઘર (છત્તે) બના, ઔર હર તરહકે મેવે ખા ઔર અપને રબકી આસાન રાહોંમેં ચલતી ફિરતી રેહ, ઉનકે પેટસે રંગ બેરંગકા મશરૂબ નિકલતા હૈ, જિસકે રંગ મુખ્તલિફ હૈં ઔર જિસમેં લોગોંકે લિયે શિફા હૈ ગૌરો ફિક્ર કરનેવાલોંકે લિયે ઈસમેં ભી બહોત બડી નિશાની હૈ.

તશરીહ : વહીસે મુરાદ યહાં પર ઈલ્હામે હિદાયત ઔર ઈરશાદ હૈ. શહદકી મખ્ખિયોંકો ખુદા તઆલાકી જાનિબસે યે બાત સમઝાઈ ગઈ હૈ કે વો પહાડોંમેં દરખ્તોંમેં ઔર છતોંમેં શહદકે છત્તે બનાએ, ઉસ ઝઈફ (કમઝોર) મખ્લૂકકે ઉસ ઘરકો દેખિયે કિતના મઝબૂત, કૈસા ખૂબસૂરત ઔર કૈસી કુછ કારીગરીકા હોતા હૈ. ફિર ઉસે હિદાયત કી ઔર ઉસકે લિયે મુકદ્દર કર દિયા કે યે ફલોંકે, ફૂલોંકે ઔર ઘાંસ પાતકે રસ ચૂસતી ફિરે ઔર જહાં ચાહે જાએ આએ લેકિન વાપસ લૌટતે વક્ત સીધી અપને છત્તેકો પહોંચ જાએ. ચાહે બુલંદ પહાડકી ચોટી હો ચાહે બયાબાનકે દરખ્ત હોં, ચાહે આબાદીકે બુલંદ મકાનાત ઔર વૈરાનેકે સુનસાન ખંડર હોં. યે ન રાસ્તે ભૂલે, ન ભટકતી ફિરે. ચાહે કિતની હી દૂર નિકલ જાએ, લૌટકર અપને છત્તેમેં અપને બચ્ચોં, અંડોં ઔર શહદમેં પહોંચ જાએ. અપને પરોંસે મોમ બનાએ, અપને મુંહસે શહદ જમા કરે ઔર દૂસરી જગહસે બચે.

અબૂ યઅલા મૂસલીમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે મખ્ખીકી ઉમ્ર ચાલીસ દિનકી હોતી હૈ. સિવાએ શહદકી મખ્ખીકે ઔર મખ્ખિયાં આગમેં હૈં. શહદકે રંગ મુખ્તલિફ હોતે હૈં, સફેદ, ઝર્દ, સુર્ખ વગૈરહ જૈસે ફલ ફૂલ ઔર જૈસી જમીન. ઈસ ઝાહિરી ખૂબી ઔર રંગકી ચમકકે સાથ ઉસમેં શિફા ભી હૈ. બહોતસી બીમારિયોંકો ખુદા તઆલા ઉસસે દૂર કર દેતા હૈ.

ચુનાંચે બુખારી ઔર મુસ્લિમકી હદીસમેં હૈ કે કિસીને આકર રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) કી ખિદમતમેં અર્ઝ કિયા કે મેરે ભાઈકા પેટ છૂટ ગયા હૈ. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ઉસે શહદ પિલાઓ. વો ગયા શહદ દિયા. ફિર આયા ઔર કહા હુઝૂર ઉસે તો બીમારી ઔર બઢ ગઈ. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા જા ઔર શહદ પિલા. ઉસને જાકર ફિર પિલાયા, ફિર હાઝિર હોકર યેહી અર્ઝ કિયા

દસ્ત ઔર બન્દ ગયે. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ખુદા તઆલા સચ્ચા હૈ. ઔર તેરે ભાઈકા પેટ ઝૂઠા હૈ જા ફિર શહદ દે. તીસરી મરતબા શહદસે બફઝલે ખુદા તઆલા શિફા હાસિલ હો ગઈ. બાઝ તબીબોંને કહા હૈ મુમકિન હૈ કે ઉસકે પેટમેં ફુઝલેકી ઝિયાદતી હો. શહદને અપની ગરમીકી વજહસે ઉસકી તેહલીલ કર દી ફુઝલા ખારિજ હોના શુરૂ હુવા, દસ્ત બન્દ ગયે. એ'રાબીને ઉસે મર્ઝકા બન્દ જાના સમઝા, હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે શિકાયત કી આપ (સ.અ.વ.) ને ઔર શહદ દેનેકો ફરમાયા. ઉસસે ઔર ઝોરસે ફુઝલા ખારિજ હોના શુરૂ હુવા ફિર શહદ દિયા. પેટ સાફ હો ગયા બલા નિકલ ગઈ ઔર કામિલ શિફા બફઝલે ખુદા હાસિલ હો ગઈ ઔર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી બાત જો બઈશારા ખુદાવંદી થી પૂરી હો ગઈ.

બુખારી ઔર મુસ્લિમકી ઔર હદીસમેં હૈ કે સરવરે રસૂલ (સ.અ.વ.) કો મિઠાસ ઔર શહદસે બહોત ઉલ્ફત (મુહબ્બત) થી. આપ (સ.અ.વ.) કા ફરમાન હૈ કે તીન ચીઝોંમેં શિફા હૈ. પછને લગાનેમેં, શહદકે પીનેમેં ઔર દાગ લગવાનેમેં, લેકિન મૈં અપની ઉમ્મતકો દાગ લગવાનેસે રોકતા હૂં. બુખારીકી હદીસમેં હૈ કે તુમ્હારી દવાઓંમેંસે કિસીમેં અગર શિફા હૈ તો પછને લગાનેમેં. શહદકે પીનેમેં ઔર આગસે દગવાનેમેં જો બીમારીકે મુનાસિબ હો લેકિન મૈં ઉસે પસંદ નહીં કરતા. મુસ્લિમકી હદીસમેં હૈ કે મૈં ઉસે પસંદ નહીં કરતા, બલ્કે નાપસંદ રખતા હૂં. ઈબ્ને માજામેં હૈ કે તુમ ઈન દોનોં શિફાઓંકી કદર કરતે રહો શહદ ઔર કુરઆન.

ફાઈદા : ઈબ્ને જરીરમેં હઝરત અલી (રદિ.) કા ફરમાન હૈ કે જબ તુમમેંસે કોઈ શિફા ચાહે તો કુરઆને કરીમકી કિસી આયતકો કિસી સહીફે પર લિખ લે ઔર ઉસે બારિશકે પાનીસે ધો લે ઔર અપની બીવીકે માલસે ઉસકી અપની રઝામંદીસે પૈસે લેકર શહદ ખરીદ લે ઔર ઉસે પી લે, પસ ઉસમેં કઈ વજહસે શિફા આ જાએગી. ખુદા તઆલા અઝ્ઝ વ જલ્લકા ફરમાન હૈ **વ નુનઝ્ઝિલુ મિનલ્ કુર્આનિ મા હુવ શિફાઉંવ્ વ રહ્‌મતુલ્ લિલ્ મુઅ્મિનીન** યાની હમને કુરઆનમેં વો નાઝિલ ફરમાયા જો શિફા હૈ ઔર રહમત હૈ મોમિનીનકે લિયે. ઔર આયતમેં હૈ **વ અન્ઝલ્ના મિનસ્સમાઈ માઅમ્ મુબારકન્** હમ આસમાનસે બાબરકત પાની બરસાતે હૈં. ઔર ફરમાન હૈ. **ફઈન્ તિબ્ન લકુમ્ અન્ શૈઈમ્ મિન્હૂ નફ્સન્ ફકુલૂહૂ**

હનીઅમ્ મરીઆ યાની ઔરતેં અપને માલે મહરમેંસે અપની ખૂશીસે તુમહેં દે દે તો બેશક તુમ ઉસે ખાઓ, પીઓ, સેહતા બચતા. શહદકે બારેમેં ફરમાને ખુદા તઆલા હૈ **ફીહિ શિફાઉલ્ લિન્નાસ** શહદમેં લોગોંકે લિયે શિફા હૈ.

ઈબ્ને માજામેં હૈ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં જો શખ્સ હર મહીનેમેં તીન દિન સુબહકો શહદ ચાટ લે ઉસે કોઈ બડી બલા નહીં પહોંચેગી. ઈબ્ને માજાકી ઔર હદીસમેં આપ (સ.અ.વ.) કા ફરમાન હૈ કે તુમ સના (એક પોદા જિસકી પત્તી દસ્ત આવર હોતી હૈ) ઔર સનવતકા ઈસ્તેમાલ કિયા કરો ઉનમેં હર બીમારીકી શિફા હૈ સિવાએ સામકે. લોગોંને પૂછા સામ ક્યા? ફરમાયા મૌત. સનવતકે માના શબ્તકે હૈં ઔર લોગોંને કહા હૈ સનવત શહદ હૈ જો ઘી કી મશકમેં રખ્ખા હુવા હો. શાઈરકે શઅરમેં ભી યે લફ્ઝ ઈસ મા'નામેં આયા હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ મખ્ખી જૈસી બેતાકત ચીઝકા તુમહારે લિયે શહદ ઔર મોમ બનાના ઉસકા ઈસ તરહ આઝાદીસે ફિરના અપને ઘરકો ન ભૂલના વગૈરહ યે સબ ચીઝેં ગૌરો ફિક્ર કરનેવાલોંકે લિયે મેરી અઝમત ખાલકિયત માલકિયતકી બડી નિશાનિયાં હૈં. ઈસીસે લોગ અપને ખુદા તઆલાકે કાદિર હકીમ અલીમ કરીમ રહીમ હોને પર દલીલ હાસિલ કર સકતે હૈં.

---

(૧૨૭) વલ્લાહુ ખલક-કુમ્ ષુમ્મ યતવફ્ફાકુમ, વ મિન્કુમ્ મંય્યુરદ્દુ ઈલા અર્ઝલિલ્ ઉમુરિ લિકેલા યઅ્લમ બઅ્દ ઈલ્મિન્ શૈઆ. ઈન્નલ્લાહ અલીમુન્ કદીર. (પા. ૧૪, નહલ, ૭૦)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલાને હી તુમ સબકો પૈદા કિયા હૈ વોહી ફિર તુમહેં ફૌત કરેગા. તુમમેં ઐસે ભી હૈં જો બદતરીન ઉમરકી તરફ લૌટાએ જાતે હૈં કે બહોત કુછ જાનને બૂઝનેકે બાદ ભી ન જાનેં. બેશક અલ્લાહ દાના ઔર તવાના હૈ.

તશરીહ : તમામ બંદોં પર કબ્ઝા અલ્લાહ તઆલાકા હૈ. વોહી ઉનહેં અદમસે વુજૂદમેં લાયા હૈ વોહી ઉનહેં ફિર ફૌત કરેગા. બાઝ લોગોંકો બહોત બડી ઉમ્ર તક પહોંચાતા હૈ કે વો ફિરસે બચ્ચોં જૈસે નાતવાં (કમઝોર) બન જાતે હૈં. હઝરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈં પછત્તર સાલકી ઉમ્રમેં ઉમૂમન ઈન્સાન ઐસા હી

હો જાતા હૈ. તાકત ખતમ હો જાતી હૈ, હાફ્ઝા જાતા રેહતા હૈ. ઈલ્મકી કમી હો જાતી હૈ, આલિમ હોનેકે બાદ બેઈલ્મ હો જાતા હૈ.

સહીહ બુખારીમેં હૈ કે આંહઝરત (સ.અ.વ.) અપની દુઆમેં ફરમાતે થે : **અઊઝુબિક મિનલ્ બુખ્લિ વલ્ કસલિ વલ્ હરમિ વ અર્‌ઝલિલ્ ઉમ્રિ વ અઝાબિલ્ કબ્રિ વ ફિત્નતિદ્ દજ્જાલિ વ ફિત્નતિલ્ મહ્‌યા વલ્ મમાત,** યાની ખુદાયા બખીલીસે, આજિઝીસે, બુળ્હાપેસે, ઝલીલ ઉમ્રસે, કબ્રકે અઝાબસે, દજ્જાલકે ફિત્નેસે, ઝિંદગી ઔર મૌતકે ફિત્નેસે તેરી પનાહ તલબ કરતા હૂં. ઝહીર બિન અબૂ સલમાને ભી અપને મશ્હૂર મુઅલ્લકામેં ઈસ ઉમ્રકો રંજ ઔર ગમકા મખ્ઝન ઔર મમ્બઅ બતાયા.

---

(૧૨૮) વલ્લાહુ ફઝ્ઝલ બઅ્‌ઝકુમ્ અલા બઅ્‌ઝિન્ ફિર્રિઝ્ક, ફમલ્લઝીન ફુઝ્ઝિલૂ બિરાદ્દી રિઝ્કિહિમ્ અલા મા મલકત્ ઐમાનુહુમ્ ફહુમ્ ફીહિ સવાઉન, અફ બિનિઅ્ મતિલ્લાહિ યજ્હદૂન. (પા. ૧૪, નહલ, ૭૧)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા હીને તુમમેંસે એકકો દૂસરે પર રોઝીમેં ઝિયાદતી દે રખ્ખી હૈ, પસ જિનહેં ઝિયાદતી દી ગઈ હૈ વો અપની રોઝી અપને માતહત ગુલામોંકો નહીં દેતે કે વો ઔર યે ઉસમેં બરાબર હો જાએં, તો ક્યા યે લોગ અલ્લાહકી નેઅમતોંકે મુન્કિર હો રહે હૈં?

તશરીહ : મુશરિકીનકી જહાલત ઔર ઉનકે કુફ્રકા બયાન હો રહા હૈ કે બાવુજૂદ અપને મા'બૂદોંકો ખુદા તઆલાકે ગુલામ જાનનેકે ઉનકી ઈબાદતમેં લગે હુએ હૈં. ચુનાંચે હજકે મૌકા પર વો કહા કરતે થે. **લબ્બૈક લાશરીક લ-ક ઈલ્લા શરીકન્ હુવ લક તમ્લિકુહૂ વમા મલક** યાની ખુદાયા મૈં તેરે પાસ હાઝિર હૂં, તેરા કોઈ શરીક નહીં મગર વો જો ખૂદ તેરે ગુલામ હૈં ઉનકા ઔર ઉનકી માતહત ચીઝોંકા અસલી માલિક તૂહી હૈ. પસ અલ્લાહ તઆલા ઉનહેં ઈલ્ઝામ દેતા હૈ કે જબ તુમ અપને ગુલામોંકી અપની બરાબરી ઔર અપને માલમેં શિરકત પસંદ નહીં કરતે તો ફિર મેરે ગુલામોંકો મેરી ખુદાઈમેં કૈસે શરીક ઠહેરા રહે હો? યેહી મઝમૂન આયત **ઝરબ લકુમ્ મષલમ્ મિન્ અન્ફુસિકુમ**મેં બયાન હુવા હૈ કે જબ તુમ અપને ગુલામોંકો

અપને માલમેં અપની બીવિયોંમેં અપના શરીક બનાનેસે નફરત કરતે હો તો ફિર મેરે ગુલામોંકો મેરી ખુદાઈમેં કૈસે શરીક સમઝ રહે હો? યેહી ખુદાકી નેઅમતોંસે ઈન્કાર હૈ કે ખુદા તઆલકે લિયે વો પસંદ કરના જો અપને લિયે ભી પસંદ ન હો. યે હૈ મિસાલ મા'બૂદાને બાતિલકી, જબ તુમ આપ ઉસસે અલગ હો ફિર ખુદા તઆલા તો ઉસસે બહોત ઝિયાદા બેઝાર હૈ. રબ તઆલાકી નેઅમતોંકા કુફ્ર ઔર ક્યા હોગા? કે ખેતિયાં ઔર ચોપાએ ખુદા તઆલા એકકે પૈદા કિયે હુએ ઔર તુમ ઉનહેં ઉસકે સિવા ઔરોંકે નામકા કરો.

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) ને હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી (રદિ.) કો એક ખત લિખ્ખા કે અપની રોઝી પર કનાઅત ઈખ્તિયાર કરો, અલ્લાહ તઆલાને એક કો એકસે ઝિયાદા અમીર કર રખ્ખા હૈ યે ભી ઉસકી તરફસે એક આઝમાઈશ હૈ કે વો દેખે કે અમીર ઉમરા કિસ તરહ ખુદા તઆલાકા શુક્ર અદા કરતે હૈં ઔર જો હુકૂક દૂસરોંકે ઉન પર જનાબે બારી તઆલાને મુકર્રર કિયે હૈં કહાં તક ઉનહેં અદા કરતે હૈં.

---

(૧૨૯) વલ્લાહુ જઅ-લ લકુમ્ મિન્ અન્ફુસિકુમ્ અઝ્વાજંવ્ વ જઅલ લકુમ્ મિન્ અઝ્વાજિકુમ્ બનીન વ હફદતંવ્ વ રઝકકુમ્ મિનત્તય્યિબાત, અફબિલ્ બાતિલિ યુઅ્મિનૂન વ બિનિઅ્મતિલ્લાહિ હુમ્ યક્ફુરૂન. (પા. ૧૪, નહલ, ૭૨)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે લિયે તુમમેંસે હી તુમહારી બીવિયાં પૈદા કીં ઔર તુમહારી બીવિયોંસે તુમહારે લિયે તુમહારે બેટે ઔર પોતે પૈદા કિયે ઔર તુમહેં અચ્છી અચ્છી ચીઝેં ખાનેકો દીં. ક્યા ફિર ભી લોગ બાતિલ પર ઈમાન લાએંગે? ઔર અલ્લાહ તઆલાકી નેઅમતોંકી નાશુક્રી કરેંગે?

તશરીહ : અપને બંદોં પર અપના એક ઔર એહસાન જતાતા હૈ કે ઉનહીકી જિન્સસે ઉનહીકી હમ શકલ હમ વઝઅ ઔરતેં હમને ઉનકે લિયે પૈદા કીં. અગર જિન્સ ઔર હોતી તો દિલી મેલ જોલ મુહબ્બત ઔર મવદ્દત કાઈમ ન રેહતી. લેકિન અપની રહમતસે ઉસને મર્દ ઔરત હમ જિન્સ બનાએ, ફિર ઉસ જોડેસે નસલ બઢાઈ, ઔલાદ ફૈલાઈ, લડકે હુએ, લડકોંકે લડકે હુએ. હફદહકે એક

મા'ના તો યેહી પોતોંકે હૈં, દૂસરે મા'ના ખાદિમ ઔર મદદગારકે હૈં. પસ લડકે ઔર પોતે ભી એક તરહકે ખિદમતગુઝાર હોતે હૈં ઔર અરબમેં યેહી દસ્તૂર ભી થા. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કેહતે હૈં કે ઈન્સાનકી બીવીકી અગલે ઘરકી ઔલાદ ઉસકી નહીં હોતી. **હફદહ** ઉસ શખ્સકો ભી કેહતે હૈં જો કિસીકે સામને ઉસકે લિયે કામકાજ કરે. યે મા'ના ભી કિયે ગયે હૈં કે ઉસસે મુરાદ દામાદી રિશ્તા હૈ. મા'નાકે તહતમેં યે સબ દાખિલ હૈં. ચુનાંચે દુઆએ કુનૂતમેં જુમ્લા આતા હૈ **વ ઈલૈક નસ્આ વ નહ્ફિદુ.** હમારી સઈ, કોશિશ ઔર ખિદમત તેરે લિયે હી હૈ.

---

(૧૩૦) વલ્લાહુ અખ્રજકુમ્ મિમ્ બુતૂનિ ઉમ્મહાતિકુમ્ લા તઅ્લમૂન શૈઆ, વ જઅલ લકુમુસ્સમ્અ વલ્ અબ્સાર વલ્ અફ્ઈદહ, લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. અલમ્ યરૌ ઈલત્તૈરિ મુસખ્ખરાતિન્ ફી જવ્વિસ્સમાઅ, મા યુમ્સિકુહુન્ન ઈલ્લલ્લાહ, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઆયાતિલ્ લિકૌમિંય્ યુઅ્મિનૂન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૭૮-૭૯)

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલાને તુમહેં તુમહારી માંઓંકે પેટોંસે નિકાલા હૈ કે ઉસ વક્ત તુમ કુછ ભી નહીં જાનતે થે. ઉસીને તુમહારે કાન ઔર આંખેં ઔર દિલ બનાએ કે તુમ શુક્ર ગુઝારી કરો. ક્યા ઉન લોગોંને પરિંદોંકો નહીં દેખા જો તાબેઅ ફરમાન હોકર ફિઝામેં હૈં, જિનહેં બજુઝ અલ્લાહ તઆલાકે કોઈ ઔર થામે હુએ નહીં, બેશક ઉસમેં ઈમાન લાનેવાલે લોગોંકે લિયે બડી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપને કમાલે ઈલ્મ ઔર કમાલે કુદરતકો બયાન ફરમા રહા હૈ કે જમીન આસમાનકા ગૈબ વોહી જાનતા હૈ કોઈ નહીં જો ગૈબદાં હો. ખુદા તઆલા જિસે ચાહે જિસ ચીઝ પર ચાહે ઈત્તિલાઅ દે દે. હર ચીઝ ઉસકી કુદરતમેં હૈ. ન કોઈ ઉસકા ખિલાફ કર સકે ન કોઈ ઉસે રોક સકે. જિસ કામકા જબ ઈરાદા કરે કાદિર હૈ પૂરા હોકર હી રેહતા હૈ. આંખ બંદ કરકે ખોલનેમેં તો તુમહેં કુછ દેર લગતી હોગી લેકિન હુકમે ખુદા તઆલાકે પૂરે હોનેમેં ઈતની દેર ભી નહીં લગતી. કિયામતકા આના ભી ઉસ પર ઐસા હી આસાન હૈ વો ભી હુકમ હોતે હી આ જાએગી. એકકા પૈદા કરના ઔર સબકા પૈદા કરના ઉસ પર બરાબર

હૈ. અલ્લાહ તઆલાકા એહસાન દેખો કે ઉસને લોગોંકો માંઓંકે પેટોંસે નિકાલા, યે મહઝ નાદાન થે, ફિર ઉનહેં કાન દિયે જિસસે સુનેં.. આંખેં દીં જિનસે દેખેં. દિલ દિયે જિસસે સોચેં સમઝેં. અકલકી જગહ દિલ હૈ ઔર દિમાગ ભી કહા ગયા હૈ. અકલસે હી નફા નુકસાન માલૂમ હોતા હૈ યે કુવા ઔર યે હવાસ ઈન્સાનકો બતદરીજ થોડે થોડે હોકર મિલતે હૈં. ઉમ્રકે સાથ હી સાથ ઉસકી બડોતરી ભી હોતી રેહતી હૈ. યહાં તકકે કમાલકો પહોંચ જાએ. યે સબ ઈસ લિયે હૈ કે ઈન્સાન અપની ઈન તાકતોંકો ખુદા તઆલાકી મઅરિફત ઔર ઈબાદતમેં લગાએ રહે.

સહીહ બુખારીમેં હદીસે કુદસી હૈ કે જો મેરે દોસ્તોંસે દુશ્મની કરતા હૈ વો મુઝે લડાઈકા એ'લાન દેતા હૈ. મેરે ફરીઝેકી બજા આવરીસે જિસ કદર બંદા મેરી નઝદીકી હાસિલ કરતા હૈ ઉતની કિસી ઔર ચીઝસે નહીં કર સકતા. નવાફિલ બકસરત પઢતે પઢતે બંદા મેરે નઝદીક ઔર મેરા મહેબૂબ હો જાતા હૈ, જબ મૈં ઉસસે મુહબ્બત કરને લગતા હૂં તો મૈં હી ઉસકે કાન બન જાતા હૂં જિનસે વો સુનતા હૈ, ઔર ઉસકી નિગાહ બન જાતા હૂં જિસસે વો દેખતા હૈ. ઔર ઉસકે હાથ બન જાતા હૂં જિનસે વો થામતા હૈ, ઔર ઉસકે પૈર બન જાતા હૂં જિનસે વો ચલતા હૈ. વો અગર મુઝસે માંગે મૈં દેતા હૂં, અગર દુઆ કરે મૈં કુબૂલ કરતા હૂં, અગર પનાહ ચાહે મૈં પનાહ દેતા હૂં. ઔર મુઝે કિસી કરનેકે કામમેં ઈતના તરદ્દુદ નહીં હોતા જિતના મોમિનકી રૂહકે કબ્ઝ કરનેમેં, વો મૌતકો નાપસંદ કરતા હૈ મૈં ઉસે નારાઝ કરના નહીં ચાહતા, ઔર મૌત ઐસી ચીઝ હી નહીં જિસસે કિસી રૂહવાલેકો નજાત મિલ સકે. ઈસ હદીસકા મતલબ યે હૈ કે જબ મોમિન ઈખ્લાસ ઔર ઈતાઅતમેં કામિલ હો જાતા હૈ તો ઉસકે તમામ અફઆલ મહઝ અલ્લાહકે લિયે હો જાતે હૈં, વો સુનતા હૈ અલ્લાહકે લિયે, દેખતા હૈ અલ્લાહકે લિયે. યાની શરીઅતકી બાતેં સુનતા હૈ. શરીઅતને જિન ચીઝોંકા દેખના જાઈઝ કિયા હૈ ઉનહીંકો દેખતા હૈ. ઈસી તરહ ઉસકા હાથ બઢાના, પાંવ ચલાના ભી અલ્લાહ તઆલાકી રઝામંદીકે કામોંકે લિયે હી હોતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા પર ઉસકા ભરોસા હોતા હૈ ઉસીસે મદદ ચાહતા હૈ. તમામ કામ ઉસકે અલ્લાહ તઆલાકી રઝાજોઈકે હી હોતે હૈં. ઈસ લિયે બાઝ હદીસોંમેં યે ભી આયા હૈ કે ફિર વો મેરે લિયે હી સુનતા હૈ ઔર મેરે લિયે હી દેખતા હૈ. ઔર

મેરે લિયે પકડતા હૈ ઔર મેરે લિયે હી ચલતા ફિરતા હૈ. આયતમેં બયાન હૈ કે માં કે પેટસે વો નિકાલતા હૈ. કાન, આંખ, દિલ ઔર દિમાગ વો દેતા હૈ તાકે તુમ શુક્ર અદા કરો. ઔર આયતમેં ફરમાન હૈ **કુલ્ હુવલ્લઝી અન્શઅકુમ્ વ જઅલ લકુમુસ્ સમ્અ વલ્ બસર** યાની અલ્લાહ તઆલા હીને તુમહેં પૈદા કિયા હૈ. ઔર તુમહારે લિયે કાન ઔર આંખેં ઔર દિલ બનાએ હૈં. લેકિન તુમ બહોત હી કમ શુક્ર ગુઝારી કરતે હો. ઉસીને તુમહેં જમીનમેં ફૈલા દિયા હૈ. ઔર ઉસીકી તરફ તુમહારા હશ્ર કિયા જાનેવાલા હૈ. ફિર અલ્લાહ તઆલા અપને બંદોંસે ફરમાતા હૈ કે ઉન પરિંદોંકી તરફ દેખો જો આસમાન ઔર જમીનકે દરમિયાન ફિઝામેં પરવાઝ કરતે ફિરતે હૈં ઉનહેં પરવરદિગાર હી અપની કુદરતે કામિલાસે થામે હુએ હૈં. યે કુવ્વતે પરવાઝ ઉસીને ઉનહેં દે રખ્ખી હૈ ઔર હવાઓંકો ઉનકા મુતીઅ (તાબેદાર) બના રખ્ખા હૈ. સૂરએ મુલ્કમેં ભી યેહી ફરમાન હૈ કે ક્યા વો અપને સરોં પર ઉડતે હુએ પરિંદોંકો નહીં દેખતે જો પર ખોલે હુએ હૈં ઔર પર સમેટે હુએ ભી હૈં. ઉનહેં બજુઝ અલ્લાહ રહમાન ઔર રહીમકે કૌન થામતા હૈ? વો ખુદા તઆલા તમામ મખ્લૂકકો અચ્છી તરહ દેખ રહા હૈ. યહાં ભી ખાતમે પર ફરમાયા કે ઉસમેં ઈમાનદારોંકે લિયે બહોતસે નિશાન હૈં.

---

(૧૩૧) વલ્લાહુ જઅલ લકુમ્ મિમ્ બુયૂતિકુમ્ સકનંવ્ વ જઅલ લકુમ્ મિન્ જુલૂદિલ્ અન્આમિ બુયૂતન્ તસ્તખિફ્ફૂ નહા યૌમ ઝઅ્નિકુમ્ વ યૌમ ઈકામતિકુમ્, વ મિન્ અસ્વાફિહા વ ઔબારિહા વ અશ્આરિહા અષાષંવ્ વ મતાઅન્ ઈલા હીન. વલ્લાહુ જઅલ લકુમ્ મિમ્મા ખલક ઝિલાલંવ્ વ જઅલ લકુમ્ મિનલ્ જિબાલિ અક્નાનંવ્ વ જઅલ લકુમ્ સરાબીલ તકીકુમુલ્ હર્ર વ સરાબીલ તકીકુમ્ બઅ્સકુમ, કઝાલિક યુતિમ્મુ નિઅ્મતહૂ અલૈકુમ્ લઅલ્લકુમ્ તુસ્લિમૂન.

(પા. ૧૪, નહલ, ૮૦-૮૧)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ તઆલાને તુમહારે લિયે ઘરોંમેં રેહનેકી જગહ બના દી હૈ ઔર ઉસીને તુમહારે લિયે ચોપાયોંકી ખાલોંકે ઘર બના દિયે હૈં, જિનહેં તુમ હલકા ફુલકા પાતે હો અપને કૂચકે દિન ઔર અપને ઠહેરનેકે દિન ભી, ઔર ઉનકી ઊન ઔર રૂઓં ઔર બાલોંસે ભી ઉસને બહોતસે સામાન ઔર એક વક્તે

મુકર્રરહ તકકે લિયે ફાઈદાકી ચીઝેં બનાઈ. અલ્લાહ હીને તુમહારે લિયે અપની પૈદા કરદા ચીઝોંમેંસે સાયે બનાએ હૈં. ઔર ઉસીને તુમહારે લિયે પહાડોંમેં ગાર બનાએ હૈં. ઔર ઉસીને તુમહારે લિયે કુરતે બનાએ હૈં જો તુમહેં ગરમીસે બચાએં. ઔર ઐસે કુરતે ભી જો તુમહેં લડાઈકે વક્ત કામ આએં. વો ઈસી તરહ અપની પૂરી પૂરી નેઅમતેં દે રહા હૈ કે તુમ હુકમ બરદાર બન જાઓ.

તશરીહ : કદીમ ઔર બહોત બડે અનગિનત એહસાનાત ઔર ઈન્આમાતવાલા ખુદા અપની ઔર નેઅમતેં ઈઝહાર ફરમા રહા હૈ. ઉસીને બની આદમકે રેહને સેહને, આરામ ઔર રાહત હાસિલ કરનેકે લિયે ઉનહેં મકાનાત દે રખ્ખે હૈં. ઈસી તરહ ચોપાએ જાનવરોંકી ખાલોંકે ખૈમે, ડેરે, તમ્બૂ ઉસને અતા ફરમા રખ્ખે હૈં કે સફરમેં કામ આએં. ન લે જાના દો ભર, ન લગાના મુશ્કિલ, ન ઉખેડનેમેં કોઈ તકલીફ. ફિર બકરિયોંકે બાલ, ઊંટોંકે બાલ, ભેડોં ઔર દુમ્બોંકી ઊન વેપાર તિજારતકે લિયે માલકી શકલમેં ઉસને બના દી હૈ. વો ઘરકે બરતનેકી ચીઝ ભી હૈ ઉસસે કપડે ભી બનતે હૈં. ફર્શ ભી તૈયાર હોતે હૈં. તિજારતકે તૌર પર માલે તિજારત હૈ ફાઈદેકી ચીઝ હૈ જિસસે લોગ મુકર્રરહ વક્ત તક ફાઈદા ઉઠાતે હૈં. દરખ્તોંકે સાયે ઉસને તુમહારે ફાઈદે ઔર રાહતકે લિયે બનાએ હૈં. પહાડોં પર ગાર કિલ્એ વગૈરહ ઉસને તુમહેં દે રખ્ખે હૈં કે ઉનમેં પનાહ હાસિલ કરો. છુપને ઔર રેહને સેહનેકી જગહ બના લો, સૂતી ઊની ઔર બાલોંકે કપડે ઉસને તુમહેં દે રખ્ખે હૈં કે પહેનકર સરદી ગરમીકે બચાવકે સાથ હી અપના સતર છુપાઓ ઔર ઝેબો ઝીનત હાસિલ કરો. ઔર ઉસને તુમહેં ઝિરહેં, ખોદ, બકતર અતા ફરમાએ હૈં જો દુશ્મનોંકે હમ્લે ઔર લડાઈકે વક્ત તુમહેં કામ દેં. ઈસી તરહ વો તુમહેં તુમહારી જરૂરતકી પૂરી પૂરી નેઅમતેં દિયે ચલા જાતા હૈ કે તુમ રાહત ઔર આરામ પાઓ ઔર ઈત્મીનાનસે અપને મુન્ઈમે હકીકીકી ઈબાદતમેં લગે રહો. બેશક જંગલ બયાબાનમેં ભી ખુદા તઆલાકી બડી નેઅમત હૈ. ઈસી લિયે ઉન નેઅમતોં ઔર રહમતોંકે ઈઝહારકે બાદ હી ફરમાતા હૈ કે અગર અબ ભી યે લોગ મેરી ઈબાદત ઔર તૌહીદકે ઔર મેરે બેપાયાં એહસાનોંકે કાઈલ ન હોં તો તુઝે ઉનકી ઐસી ક્યા પડી હૈ, છોડ દે અપને કામમેં લગ જા, તુઝ પર તો સિર્ફ તબ્લીગ હી હૈ વો કિયે જા.

યે ખૂદ જાનતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલા હી નેઅમતોંકા દેનેવાલા હૈ. ઔર ઉસકી બેશુમાર નેઅમતેં ઉનકે હાથોંમેં હૈં લેકિન બાવુજૂદ ઈલ્મકે મુન્કિર હો રહે હૈં, ઔર ઉસકે સાથ દૂસરોંકી ઈબાદત કરતે હૈં બલ્કે ઉસકી નેઅમતોંકો દૂસરોંકી તરફ મન્સૂબ કરતે હૈં, સમઝતે હૈં કે મદદગાર ફલાં હૈ રિઝક દેનેવાલા ફલાં હૈ. યે અકસર લોગ કાફિર હૈં. ખુદા તઆલાકે નાશુકરે હૈં.

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે એક એ'રાબી રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા. આપ (સ.અ.વ.) ને ઈસ આયતકી તિલાવત ઉસકે સામને કી કે અલ્લાહ તઆલાને તુમહેં રેહને સેહનેકી જગહકે લિયે ઘર ઔર મકાનાત દિયે. ઉસને કહા સચ હૈ. ફિર આપ (સ.અ.વ.) ને પળ્હા કે ઉસને તુમહેં ચોપાયોંકી ખાલોંકે ખૈમે દિયે. ઉસને કહા યે ભી સચ હૈ. ઈસી તરહ આપ (સ.અ.વ.) ઈન આયતોંકો પળ્હતે ગયે ઔર વો હર હર નેઅમતકા ઈકરાર કરતા રહા. આખિરમેં આપ (સ.અ.વ.) ને પળ્હા ઈસ લિયે કે તુમ મુસલમાન ઔર મુતીઅ હો જાઓ. ઉસ વક્ત વો પીઠ ફેરકર ચલ દિયા, તો અલ્લાહ તઆલાને આખરી આયત ઉતારી કે ઈકરારકે બાદ ઈન્કાર કરકે કાફિર હો જાતે હૈં.

---

(૧૩૨) **અવલમ્ યરલ્લઝીન કફરૂ અન્નસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ કાનતા રત્કન્ ફ-ફતક્નાહુમા, વ જઅલ્ના મિનલ્ માઈ કુલ્લ શૈઈન્ હય્યિન્, અફલા યુઅ્મિનૂન. વ જઅલ્ના ફિલ્ અર્ઝિ રવાસિય અન્ તમીદ બિહિમ, વ જઅલ્ના ફીહા ફિજાજન્ સુબુલલ્ લઅલ્લહુમ્ યહ્તદૂન. વ જઅલ્નસ્સમાઅ સક્ફમ્ મહ્ફૂઝા, વહુમ્ અન્ આયાતિહા મુઅ્રિઝૂન. વહુવલ્લઝી ખલકલ્લૈલ વન્નહાર વશશમ્સ વલ્ કમર, કુલ્લુન્ ફી ફલકિંય્ યસ્બહૂન.** (પા. ૧૭, અંબિયા, ૩૦-૩૩)

તર્જુમા : ક્યા કાફિર લોગોંને યે નહીં દેખા કે આસમાન ઔર જમીન આપસમેં મિલે જુલે થે ફિર હમને ઉનહેં જુદા કિયા. ઔર હર ઝિંદા ચીઝકો હમને પાનીસે પૈદા કિયા. ક્યા યે લોગ ફિર ભી ઈમાન નહીં લાતે, ઔર હમને જમીનમેં પહાડ બના દિયે તાકે વો મખ્લૂકકો હિલા ન સકે, ઔર હમને ઉસમેં કુશાદા રાહેં બના દીં તાકે વો રાસ્તા હાસિલ કરેં. આસમાનકો મહેફૂઝ છત ભી હમને હી બનાયા

હૈ. લેકિન લોગ ઉસકી કુદરતકે નમૂનોં પર ધ્યાન હી નહીં ધરતે. વોહી અલ્લાહ હૈ જિસને રાત ઔર દિન ઔર સૂરજ ઔર ચાંદકો પૈદા કિયા હૈ. ઉનમેંસે હર એક અપને અપને મદારમેં તૈરતે ફિરતે હૈં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ઈસ બાતકો બયાન ફરમાતા હૈ કે ઉસકી કુદરત પૂરી હૈ. ઔર ઉસકા ગલ્બા ઝબરદસ્ત હૈ. ફરમાતા હૈ કે જો કાફિર અલ્લાહકે સિવા દૂસરોંકી પૂજાપાટ કરતે હૈં. ક્યા ઉનહેં ઈતના ભી ઈલ્મ નહીં કે તમામ મખ્લૂકકા પૈદા કરનેવાલા અલ્લાહ હી હૈ ઔર સબ ચીઝકા નિગેહબાન ભી વોહી હૈ. ફિર ઉસકે સાથ દૂસરોંકી ઈબાદત તુમ ક્યૂં કરતે હો. ઈબ્તિદાઅન જમીન ઔર આસમાન મિલે જુલે એક દૂસરેસે પૈવસ્ત મિલેજુલે તેહ બતેહ થે, અલ્લાહ તઆલાને ઉનહેં અલગ અલગ કિયા, જમીનોંકો નીચે આસમાનોંકો ઉપર ફાસલેસે ઔર હિકમતસે ાઈમ કિયા, સાત જમીનેં પૈદા કીં, ઔર સાત હી આસમાન બનાએ. જમીન ઔર પેહલે આસમાનકે દરમિયાન જોફ ઔર ખલા રખ્ખા. આસમાનસે પાની બરસાયા ઔર જમીનસે પૈદાવાર ઉગાઈ. હર ઝિંદા ચીઝ પાનીસે પૈદા કીં. ક્યા યે તમામ ચીઝેં જિનમેંસે હર એક સાનેઅકી (ખુદાકી) ખૂદ મુખ્તારી કુદરત ઔર વહદત પર દલાલત કરતી હૈ, અપને સામને મૌજૂદ પાતે હુએ ભી યે લોગ ખુદાકી અઝમતકે કાઈલ હોકર શિર્કકો નહીં છોડતે.

ફફી કુલ્લિ શૈઈન લહૂ આયતુન તદુલ્લુ અલા અન્નહૂ વાહિદુન

યાની હર ચીઝમેં ખુદાકી ખુદાઈ ઔર ઉસકી વહદાનિયતકા નિશાન મૌજૂદ હૈ. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે સવાલ હુવા કે પેહલે રાત થી યા દિન? તો આપને ફરમાયા કે પેહલે જમીન ઔર આસમાન મિલે જુલે તેહ બતેહ થે, તો ઝાહિર હૈ કે ઉનમેં અંધેરા હોગા ઔર અંધેરેકા નામ હી રાત હૈ. તો સાબિત હુવા કે રાત પેહલે થી. ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે જબ ઈસ આયતકી તફસીર પૂછી ગઈ તો આપને ફરમાયા, તુમ (હઝરત) ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) સે સવાલ કરો ઔર જો જવાબ દેં મુઝસે ભી કહો. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ને ફરમાયા જમીન ઔર આસમાન સબ એક સાથ થે, ન બારિશ બરસ્તી થી ન પૈદાવાર ઉગતી થી. જબ અલ્લાહ તઆલાને રૂહવાલી મખ્લૂક પૈદા કી તો આસમાનકો ફાડકર ઉસમેંસે પાની બરસાયા

ઔર જમીનકો ચીરકર ઉસમેં પૈદાવાર ઉગાઈ. જબ સાઈલને હઝરત ઈબ્ને ઉમર (રદિ.) સે જવાબ બયાન કિયા તો આપ બહોત ખૂશ હુએ ઔર ફરમાને લગે આજ મુઝે ઔર ભી યકીન હો ગયા કે કુરઆનકે ઈલ્મમેં (હઝરત) અબ્દુલ્લાહ બહોત હી બળ્હે હુએ હૈં. મેરે જીમેં કભી ખયાલ આતા થા કે ઐસા તો નહીં ઈબ્ને અબ્બાસકી જુરઅત બળ્હ ગઈ હો લેકિન આજ વો વસ્વસા દિલસે જાતા રહા. આસમાનકો ફાડકર સાત આસમાન બનાએ, જમીનકે મજમૂએકો ચીરકર સાત જમીનેં બનાઈ. મુજાહિદ (રહ.) કી તફસીરમેં યે ભી હૈ કે યે મિલે હુએ થે યાની પેહલે સાતોં આસમાન એક સાથ થે. ઔર ઈસી તરહ સાતોં જમીનેં ભી મિલી હુઈ થીં. ફિર જુદા જુદા કર દી ગઈ. હઝરત સઈદ (રહ.) કી તફસીર હૈ કે યે દોનોં પેહલે એક હી થે ફિર અલગ અલગ કર દિયે ગયે. જમીન ઔર આસમાનકે દરમિયાન ખલા રખ દિયા ગયા, પાનીકો તમામ જાનદારોંકી અસલ બના દી.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદિ.) ને એક મરતબા આં હઝરત (સ.અ.વ.) સે કહા હુઝૂર (સ.અ.વ.)! જબ મૈં આપકો દેખતા હૂં મેરા જી ખૂશ હો જાતા હૈ. ઔર મેરી આંખેં ઠંડી હોતી હૈં આપ હમેં તમામ ચીઝોંકી અસ્લિયતસે ખબરદાર કર દેં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા! અબૂ હુરૈરહ! તમામ ચીઝેં પાનીસે પૈદા કી ગઈ હૈં. ઔર રિવાયતમેં હૈ કે ફિર મૈંને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! મુઝે કોઈ ઐસા અમલ બતા દીજિયે જિસસે મૈં જન્નતમેં દાખિલ હો જાઉં? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા લોગોંકો સલામ કિયા કરો. ઔર ખાના ખિલાયા કરો ઔર સિલા રહમી કરતે રહો. ઔર રાતકો જબ લોગ સોએ હુએ હોં તુમ તહજ્જુદકી નમાઝ પળ્હા કરો તાકે સલામતીકે સાથ જન્નતમેં દાખિલ હો જાઓ. જમીનકો અલ્લાહ તઆલાને પહાડોંકી મેખોંસે મઝબૂત કર દિયા તાકે વો હિલ જુલકર લોગોંકો પરેશાન ન કરે, મખ્લૂકકો ઝલઝલેમેં ન ડાલે, જમીનકી તીન ચોથાઈયાં તો પાનીમેં હૈં. ઔર સિર્ફ એક ચોથાઈ હિસ્સા સૂરજ ઔર હવાકે લિયે ખુલા હુવા હૈ તાકે લોગ આસમાનકો ઔર ઉસકે અજાઈબાતકો અપની આંખોંસે મુલાહિઝા કર સકેં, ફિર જમીનમેં ખુદાએ તઆલાને અપની રહમતે કામિલાસે રાહેં બના દીં કે લોગ આસાનીસે અપને સફર તય કર સકેં. ઔર દૂર દરાઝ મુલ્કોંમેં ભી પહોંચ સકેં. ખુદાકી શાન દેખિયે ઉસ

હિસ્સે ઔર ઉસ ટુકડેકે દરમિયાન બુલંદ પહાડી હાઈલ હૈ. યહાંસે વહાં પહોંચના બઝાહિર સખ્ત ઔર દુશ્વાર માલૂમ હોતા હૈ લેકિન ખુદાકી કુદરત ખૂદ ઉસ પહાડમેં રાસ્તા બના દેતી હૈ કે યહાંકે લોગ વહાં ઔર વહાંકે લોગ યહાં પહોંચ જાએં ઔર અપને કામકાજ પૂરે કર લેં. આસમાનકો જમીન પર કુબ્બેકી તરહ બના દિયા. જૈસે ફરમાન હૈ કે હમને આસમાનકો અપને હાથોંસે બનાયા ઔર હમ વુસ્અત ઔર કુશાદગીવાલે હૈં. ફરમાતા હૈ કસમ હૈ આસમાનકી ઔર ઉસકી બનાવટકી. ઈરશાદ હૈ ક્યા ઉનહોંને નહીં દેખા કે હમને ઉનકે સરોં પર આસમાનકો કિસ કૈફિયતકા બનાયા હૈ ઔર કિસ તરહ ઝીનત દે રખ્ખી હૈ. ઔર લુત્ફ યે હૈ કે ઈતને બડે આસમાનમેં કોઈ સૂરાખ તક નહીં. બિના કેહતે હૈં કુબ્બે ઔર ખૈમેકે ખડા કરનેકો, જૈસે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં. ઈસ્લામકી બિનાએં પાંચ હૈં જૈસે પાંચ સુતૂનોં પર કોઈ કુબ્બા યા ખૈમા ખડા હુવા હો. ફિર આસમાન જો છતકી તરહ હૈ યે હૈ ભી મહેફૂઝ બુલંદ પેહરે ચોકીવાલા કે કહીંસે ઉસે કોઈ નુકસાન નહીં પહોંચતા, બુલંદ ઔર બાલા ઊંચા ઔર સાફ હૈ.

જૈસે હદીસમેં હૈ કે કિસી શખ્સને હુઝૂર (સ.અ.વ.) સે સવાલ કિયા કે યે આસમાન ક્યા હૈ? આપને ફરમાયા રૂકી હુઈ મૌજ હૈ લેકિન લોગ ખુદાકી ઈન ઝબરદસ્ત નિશાનિયોંસે ભી બેપરવા હૈં જૈસે ફરમાન હૈ, આસમાન ઔર જમીનકી બહોતસી નિશાનિયાં હૈં જો લોગોંકી નિગાહોં તલે હૈં. લેકિન ફિર ભી વો ઉનસે મુંહ મોડે હુએ હૈં કોઈ ગૌરો ફિક્ર નહીં કરતે, કભી નહીં સોચતે કે કિતના ફૈલા હુવા કિતના બુલંદ કિસ કદર અઝીમુશ્શાન યે આસમાન હમારે સરોં પર બગૈર સુતૂનકે ખુદાએ તઆલાને કાઈમ કર રખ્ખા હૈ ફિર ઉસમેં કિસ ખૂબસૂરતીસે સિતારોંકા જુડાવ હો રહા હૈ ઉનમેં ભી કોઈ ઠહેરા હુવા હૈ કોઈ ચલતા ફિરતા હૈ. ફિર સૂરજકી ચાલ મુકર્રર હૈ ઉસકી મૌજૂદગી દિન હૈ, ઉસકા નઝર ન આના રાત હૈ, પૂરે આસમાનકા ચક્કર સિર્ફ એક દિન રાતમેં પૂરા કર લેતા હૈં, ઉસકી ચાલકો ઉસકી તેઝીકો બજુઝ ખુદાકે કોઈ નહીં જાનતા. યૂં અટકલેં ઔર અંદાઝે કરના ઔર બાત હૈ.

બની ઈસરાઈલકે આબિદોંમેંસે એકને અપની તીસ સાલકી ઈબાદતકી

મુદ્દત પૂરી કર લી. મગર જિસ તરહ ઔર આબિદોં પર તીસ સાલકી ઈબાદતકે બાદ અબ્ર (બાદલ) કા સાયા હો જાયા કરતા થા. ઉસ પર ન હુવા તો ઉસને અપની વાલિદાસે યે હાલ બયાન કિયા, ઉસને કહા બેટે તુમને અપની ઈસ ઈબાદતકે ઝમાનેમેં કોઈ ગુનાહ કર લિયા હોગા. ઉસને કહા અમ્માં એક ભી નહીં. કહા ફિર તુમને કિસી ગુનાહકા પૂરા ઈરાદા કિયા હોગા. જવાબ દિયા કે ઐસા ભી મુત્લકન નહીં હુવા. માં ને કહા બહોત મુમકિન હૈ કે તુમને આસમાનકી તરફ નઝર કી હો ઔર ગૌરો તદબ્બુરકે બગૈર હટા લી હો. આબિદને જવાબ દિયા ઐસા તો બરાબર હોતા રહા. ફરમાયા બસ યેહી સબબ હૈ.

ફિર અપની કુદરતે કામિલાકી બાઝ નિશાનિયાં બયાન ફરમાતા હૈ કે રાત ઔર ઉસકે અંધેરેકો દેખો, દિન ઔર ઉસકી રોશની પર નઝર ડાલો. ફિર એકકે બાદ દૂસરેકા પૈ દરપૈ ઈન્તિઝામ ઔર એહતિમામકે સાથ આ જાના દેખો, એકકા કમ હોના દૂસરેકા બઢના દેખો, સૂરજ ચાંદકો દેખો, સૂરજકા નૂર એક મખ્સૂસ નૂર હૈ. ઔર ઉસકા આસમાન ઉસકા ઝમાના ઉસકી હરકત ઉસકી ચાલ અલાહિદા હૈ. ચાંદકા નૂર અલગ હૈ ફલક અલગ હૈ ચાલ અલગ હૈ અંદાઝ ઔર હૈ, હર એક અપને અપને ફલકમેં ગોયા તૈરતા ફિરતા હૈ ઔર હુકમે ખુદાકી બજા આવરીમેં મશ્ગૂલ હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ વોહી સુબહકા રોશન કરનેવાલા હૈ, વોહી રાતકો પુર સુકૂન બનાનેવાલા હૈ, વોહી સૂરજ ચાંદકા અંદાઝ મુકર્રર કરનેવાલા હૈ. વોહી ઈઝ્ઝતવાલા ગલ્બેવાલા ઔર ઈલ્મવાલા હૈ.

---

(૧૩૩) વ લકદ્ ખલક્નલ્ ઈન્સાન મિન્ સુલાલતિમ્ મિન્ તીન. ષુમ્મ જઅલ્નાહુ નુત્ફતન્ ફી કરારિમ્ મકીન. ષુમ્મ ખલક્નન્ નુત્ફત અલકતન્ ફખલક્નલ્ અલકત મુઝ્ગતન્ ફખલક્નલ્ મુઝ્ગત ઈઝામન્ ફકસૌનલ્ ઈઝામ લહ્મા, ષુમ્મ અન્શઅ્નાહુ ખલ્કન્ આખર, ફતબારકલ્લાહુ અહ્સનુલ્ ખાલિકીન. ષુમ્મ ઈન્નકુમ્ બઅ્દ ઝાલિક લમય્યિતૂન. ષુમ્મ ઈન્નકુમ્ યૌમલ્ કિયામતિ તુબ્અષૂન.

(પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૧૨-૧૬)

તર્જુમા : યકીનન હમને ઈન્સાનકો મિટ્ટીકે જૌહરસે પૈદા કિયા ફિર ઉસે

નુત્ફા બનાકર મહેફૂઝ જગહમેં કરાર દે દિયા. ફિર નુત્ફાકો હમને જમા હુવા ખૂન બના દિયા. ફિર ઉસ ખૂનકે લોથડેકો ગોશ્તકા ટુકડા કર દિયા. ફિર ગોશ્તકે ટુકડેકો હડ્ડિયાં બના દીં, ફિર હડ્ડિયોંકો હમને ગોશત પહેના દિયા, ફિર દૂસરી બનાવટમેં ઉસકો પૈદા કર દિયા. બરકતોંવાલા હૈ વો અલ્લાહ જો સબસે બેહતરીન પૈદા કરનેવાલા હૈ. ઉસકે બાદ ફિર તુમ સબ યકીનન મર જાનેવાલે હો. ફિર કિયામતકે દિન બિલાશુબહ તુમ સબ ઉઠાએ જાઓગે.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા ઈન્સાનકી પૈદાઈશકી ઈબ્તિદા બયાન કરતા હૈ કે આદમકી અસલ મિટ્ટીસે હૈ જો કીચડકી ઔર બજનેવાલી મિટ્ટીકી સૂરતમેં થી. ફિર હઝરત આદમ (અલૈ.) કે પાનીસે ઉનકી ઔલાદ પૈદા હુઈ. જૈસે ફરમાન હૈ ખુદા તઆલાને તુમહેં મિટ્ટીસે પૈદા કરકે ફિર ઈન્સાન બનાકર જમીન પર ફૈલા દિયા.

મુસ્નદમેં હૈ અલ્લાહ તઆલાને હઝરત આદમ (અલૈ.) કો ખાકકી એક મુઠ્ઠીસે પૈદા કિયા જિસે તમામ જમીન પરસે લી થી. પસ ઉસી એ'તિબારસે ઔલાદે આદમ (અલૈ.) કે રંગ રૂપ મુખ્તલિફ હુએ. કોઈ સુર્ખ હૈ, કોઈ સફેદ હૈ. કોઈ સિયાહ હૈ કોઈ ઔર રંગકા હૈ. ઉનમેં નેક હૈં ઔર બદ ભી હૈં. ઔર આયતમેં હૈ **અલમ્ નખ્લુકકુમ્ મિમ્ માઈમ્ મહીન, ફજઅલ્નાહૂ ફી કરારિમ્ મકીન.** પસ ઈન્સાનકે લિયે એક મુદ્દતે મુઅય્યન તક ઉસકી માં કા રહમ હી ઠિકાના હોતા હૈ. જહાં એક હાલસે દૂસરી હાલતકી તરફ ઔર એક સૂરતસે દૂસરી સૂરતકી તરફ મુન્તકિલ હોતા રેહતા હૈ. ફિર નુત્ફેકી જો એક ઉછલનેવાલા પાની હૈ જો મર્દકી પીઠસે ઔર ઔરતકે સીનેસે નિકલતા હૈ શકલ બદલકર સુર્ખ રંગકી બોટીકી શકલમેં બદલ જાતા હૈ. ફિર ઉસે ગોશ્તકે એક ટુકડેકી સૂરતમેં બદલ દિયા જાતા હૈ જિસમેં કોઈ શકલ ઔર કોઈ ખત નહીં હોતા. ફિર ઉનમેં હડ્ડિયાં બના દીં, સર હાથ પાંવ હડ્ડી રગ પટ્ઠે વગૈરહ બનાએ. પીઠકી હડ્ડી બનાઈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં ઈન્સાનકા તમામ જિસ્મ ગલ સડ જાતા હૈ સિવા રીડકી હડ્ડીકે. ઉસીસે પૈદા કિયા જાતા હૈ. ઔર ઉસીસે તરકીબ દી જાતી હૈ. ફિર ઉન હડ્ડિયોંકો વો ગોશ્ત પહેનાતા હૈ તાકે વો પોશીદા ઔર કવી રહેં. ફિર ઉસમેં રૂહ ફૂંકતા હૈ જિસસે વો હિલને જુલને ચલને ફિરનેકે કાબિલ હો જાએ ઔર એક જાનદાર ઈન્સાન બન જાએ.

દેખનેકી સુનનેકી સમઝનેકી ઔર હરકત ઔર સુકૂનકી કુદરત અતા ફરમાતા હૈ, વો બાબરકત ખુદા સબસે અચ્છી પૈદાઈશકા પૈદા કરનેવાલા હૈ.

હઝરત અલી (રદિ.) સે મરવી હૈ કે જબ નુત્ફે પર ચાર મહીને ગુઝર જાતે હૈં તો અલ્લાહ તઆલા એક ફરિશ્તેકો ભેજતા હૈ. જો તીન તીન અંધેરોંમેં ઉસમેં રૂહ ફૂંકતા હૈ. યેહી મા'ના હૈ કે હમ ફિર ઉસે દૂસરી હી પૈદાઈશમેં પૈદા કરતે હૈં. યાની દૂસરી કિસમકી ઉસ પૈદાઈશસે મુરાદ રૂહકા ફૂંકા જાના હૈ. પસ એક હાલતસે દૂસરી ઔર દૂસરીસે તીસરીકી તરફ માં કે પેટમેં હી હેર ફેર હોનેકે બાદ બિલકુલ નાસમઝ બચ્ચા પૈદા હોતા હૈ. ફિર વો બઢતા જાતા હૈ યહાં તકકે વો જવાન બન જાતા હૈ. ફિર ઉસે અધેડપન આતા હૈ ફિર બુઢ્ઢા હો જાતા હૈ. ફિર બિલકુલ હી બુઢ્ઢા હો જાતા હૈ. અલગર્ઝ રૂહકા ફૂંકા જાના ઔર ફિર ઉન ઈન્કિલાબાતકા આના શુરૂ હો જાતા હૈ, સાદિક ઔર મસ્દૂક આં હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં કે તુમમેંસે હર એકકી પૈદાઈશ ચાલીસ દિન તક ઉસકી માંકે પેટમેં જમા હોતી હૈ ફિર ચાલીસ દિન તક વો ખૂને બસ્તાકી સૂરતમેં રેહતા હૈ, ફિર ચાલીસ દિન તક વો ગોશ્તકે લોથડેકી શકલમેં રેહતા હૈ, ફિર અલ્લાહ તઆલા ફરિશ્તેકો ભેજતા હૈ જો ઉસમેં રૂહ ફૂંકતા હૈ ઔર ખુદાકે હુકમસે ચાર બાતેં લિખ લી જાતી હૈં, રોઝી, અજલ, અમલ ઔર નેક યા બદ બુરા યા ભલા હોના. પસ કસમ હૈ ઉસકી જિસકે સિવા કોઈ મા'બૂદે બરહક નહીં કે એક શખ્સ જન્નતીકા અમલ કરતા રેહતા હૈ યહાં તકકે જન્નતસે સિર્ફ એક હાથ દૂર રેહ જાતા હૈ લેકિન તકદીરકા વો લિખ્ખા ગાલિબ આ જાતા હૈ ઔર ખાતિમાકે વક્ત દોઝખી કામ કરને લગતા હૈ ઔર ઉસી પર મરતા હૈ ઔર જહન્નમ રસીદ હોતા હૈ. ઈસી તરહ એક ઈન્સાન બુરે કામ કરતે કરતે દોઝખસે હાથ ભરકે ફાસલે પર રેહ જાતા હૈ લેકિન ફિર તકદીરકા લિખ્ખા આગે બઢ જાતા હૈ ઔર જન્નતકે આ'માલ પર ખાતિમા હોકર જન્નતમેં દાખિલ હો જાતા હૈ. (બુખારી ઔર મુસ્લિમ વગૈરહ)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) ફરમાતે હૈં નુત્ફા જબ રહમમેં પડતા હૈ તો વો હર હર બાલ ઔર નાખુનકી જગહ પહોંચ જાતા હૈ ફિર ચાલીસ દિનકે બાદ ઉસકી શકલ જમે હુએ ખૂન જૈસી હો જાતી હૈ. મુસ્નદે અહમદમેં હૈ કે

હુઝૂર (સ.અ.વ.) અપને અસ્હાબસે બાતેં બયાન કર હે થે, જો એક યહૂદી આ ગયા તો કુફ્ફારે કુરૈશને ઉસસે કહા યે નુબુવ્વતકે દાવેદાર હૈં. ઉસને કહા અચ્છા મૈં ઉનસે એક સવાલ કરતા હૂં, જિસે નબિયોંકે સિવા ઔર કોઈ નહીં જાનતા. આપકી મજલિસમેં આકર બૈઠકર પૂછતા હૈ કે બતાઓ ઈન્સાનકી પૈદાઈશ કિસ ચીઝસે હોતી હૈ? આપને ફરમાયા મર્દ ઔર ઔરતકે નુત્ફેસે, મર્દકા નુત્ફા ગલીઝ ઔર ગાડા હોતા હૈ ઉસસે હડ્ડિયાં ઔર પઠ્ઠે બનતે હૈં. ઔર ઔરતકા નુત્ફા રકીક ઔર પતલા હોતા હૈ ઉસસે ગોશ્ત ઔર ખૂન બનતા હૈ. ઉસને કહા આપ સચ્ચે હૈં. અગલે નબિયોંકા ભી યેહી કૌલ હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં જબ નુત્ફેકો રહમમેં ચાલીસ દિન ગુઝર જાતે હૈં તો એક ફરિશ્તા આતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાસે દરિયાફ્ત કરતા હૈ કે ખુદાયા યે નેક હોગા યા બદ? મર્દ હોગા યા ઔરત? જો જવાબ મિલતા હૈ વો લિખ લેતા હૈ ઔર અમલ ઔર ઉમ્ર ઔર નરમી ગરમી સબ કુછ લિખ લેતા હૈ ફિર દફ્તર લપેટ લિયા જાતા હૈ. ઉસમેં ફિર કિસી કમી બેશીકી ગુંજાઈશ નહીં રેહતી.

બઝ્ઝારકી હદીસમેં હૈ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં અલ્લાહ તઆલાને રહમ પર એક ફરિશ્તા મુકર્રર કિયા હૈ જો અર્ઝ કરતા હૈ ખુદાયા અબ નુત્ફા હૈ ખુદાયા અબ લોથડા હૈ ખુદાયા અબ ગોશ્તકા ટુકડા હૈ, જબ જનાબે બારી ઉસે પૈદા કરના ચાહતા હૈ વો પૂછતા હૈ ખુદાયા મર્દ હો યા ઔરત, શકી હો યા સઈદ, રિઝક ક્યા હૈ, અજલ ક્યા હૈ, ઉસકા જવાબ દિયા જાતા હૈ ઔર યે સબ ચીઝેં લિખ લી જાતી હૈં. ઈન સબ બાતોં ઔર અપની કામિલ કુદરતોંકો બયાન ફરમાકર ફરમાયા કે સબસે અચ્છી પૈદાઈશ કરનેવાલા અલ્લાહ બરકતોંવાલા હૈ.

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે મૈંને અપને રબકી મુવાફિકત ચાર બાતોંમેં કી હૈ, જબ યે આયત ઉતરી કે હમને ઈન્સાનકો બજતી મિટ્ટીસે પૈદા કિયા હૈ તો બેસાખ્તા મેરી ઝબાનસે **ફતબારકલ્લાહુ અહ્સનુલ્ ખાલિકીન** નિકલા, ઔર વોહી ફિર ઉતરા. ઝૈદ બિન સાબિત અન્સારી (રદિ.) કો જબ રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) ઉપરવાલી આયતેં લિખવા રહે થે. ઔર **ષુમ્મ અન્શઅ્નાહુ ખલ્કન્** આખર તક લિખવા ચુકે તો હઝરત મઆઝ (રદિ.) ને બેસાખ્તા કહા

ફતબારકલ્લાહુ અહ્સનુલ્ ખાલિકીન ઉસે સુનકર અલ્લાહકે નબી (સ.અ.વ.) હંસ દિયે. હઝરત મઆઝ (રદિ.) ને દરિયાફત ફરમાયા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! આપ કૈસે હંસે? આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ઈસ આયતકે ખાતિમહ પર ભી યેહી હૈ. ઉસ પેહલી પૈદાઈશકે બાદ તુમ મરનેવાલે હો ફિર કિયામતકે દિન દૂસરી દફા પૈદા કિયે જાઓગે ફિર હિસાબ કિતાબ હોગા, ખૈરો શરકા બદલા મિલેગા.

(૧૩૪) વ લકદ્ ખલક્ના ફૌકકુમ્ સબ્અ તરાઈક, વમા કુન્ના અનિલ્ ખલ્કિ ગાફિલીન.
(પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૧૭)

તર્જુમા : હમને તુમહારે ઉપર સાત આસમાન બનાએ હૈં ઔર હમ મખ્લૂકાતસે ગાફિલ નહીં હૈં.

તશરીહ : ઈન્સાનકી પૈદાઈશકા ઝિક્ર કરકે આસમાનોંકી પૈદાઈશકા બયાન હો રહા હૈ. જિનકી બનાવટ ઈન્સાની બનાવટસે બહોત બડી ઔર બહોત ભારી ઔર બહોત બડી સન્અતવાલી હૈ. સૂરએ અલિફ-લામ-મીમ સિજદહમેં ભી ઈસીકા બયાન હૈ જિસે હુઝૂર (સ.અ.વ.) જુમ્આકે દિન સુબહકી નમાઝકી અવ્વલ રકાતમેં પઢા કરતે થે. વહાં પેહલે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશકા ઝિક્ર હૈ ફિર ઈન્સાની પૈદાઈશકા ઝિક્ર હૈ. ફિર કિયામતકા ઔર સઝા જઝાકા ઝિક્ર હૈ વગૈરહ. સાત આસમાનોંકે બનાનેકા ઝિક્ર કિયા હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ **તુસબ્બિહુ લહુસ્સમાવા તુસ્સબ્ઉ વલ અર્ઝુ વ મન્ ફીહિન્ન** સાતોં આસમાન ઔર સબ જમીનેં ઔર ઉનકી સબ ચીઝેં અલ્લાહ તઆલાકી તસ્બીહ બયાન કરતી હૈં. ક્યા તુમ નહીં દેખતે કે અલ્લાહ તઆલાને કિસ તરહ ઉપર તલે સાતોં આસમાનોંકો બનાયા. અલ્લાહ તઆલા વો હૈ જિસને સાત આસમાન બનાએ ઔર ઉનહી જૈસી જમીનેં, ઉસકા હુકમ ઉનકે દરમિયાન નાઝિલ હોતા હૈ તાકે તુમ જાન લો કે અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ ઔર તમામ ચીઝોંકો અપને વસીઅ ઈલ્મસે ઘેરે હુએ હૈ. અલ્લાહ તઆલા અપની મખ્લૂકસે ગાફિલ નહીં હૈ. જો ચીઝ જમીનમેં જાએ જો જમીનસે નિકલે અલ્લાહકે ઈલ્મમેં હૈ. આસમાનસે જો ઉતરે ઔર જો આસમાનકી તરફ ચઢે વો જાનતા હૈ, જહાં ભી તુમ હો વો તુમહારે સાથ હૈ. ઔર તુમહારે એક એક

અમલકો વો દેખ રહા હૈ. આસમાનકી બુલંદ ઔર બાલા ચીઝેં ઔર જમીનકી પોશીદા ચીઝેં પહાડોંકી ચોટિયાં સમંદરોંકી તેહ સબ ઉસકે સામને ખુલી હુઈ હૈં, પહાડોંકી ટીલોંકી રેતકી સમંદરોંકી મૈદાનોંકી દરખ્તોંકી સબકી ઉસે ખબર હૈ. દરખ્તોંકા કોઈ પત્તા નહીં ગિરતા જો ઉસકે ઈલ્મમેં ન હો, કોઈ દાના જમીનકી અંધેરિયોંમેં ઐસા નહીં જાતા જિસે વો જાનતા ન હો, કોઈ તર ખુશ્ક ચીઝ ઐસી નહીં જો ખુલી કિતાબમેં ન હો.

(૧૩૫) વ અન્ઝલ્ના મિનસ્સમાઈ માઅમ્ બિકદરિન્ ફઅસ્કન્નાહુ ફિલ અર્ઝિ, વ ઈન્ના અલા ઝહાબિમ્ બિહી લકાદિરૂન. ફઅન્શઅ્ના લકુમ્ બિહી જન્નાતિમ્ મિન્ નખીલિંવ્ વ અઅ્નાબ. લકુમ્ ફીહા ફવાકિહુ કષીરતુંવ્ વ મિન્હા તઅ્કુલૂન. વ શજરતન્ તખ્રુજુ મિન્ તૂરિ સૈનાઅ તમ્બુતુ બિદ્દુહ્નિ વ સિબ્ગિલ્ લિલ્ આકિલીન. વ ઈન્ન લકુમ્ ફિલ્ અન્આમિ લઈબ્રહ. નુસ્કીકુમ્ મિમ્મા ફી બુતૂનિહા વલકુમ્ ફીહા મનાફિઉ કષીરતુંવ્ વ મિન્હા તઅ્કુલૂન. વ અલૈહા વ અલલ્ ફુલ્કિ તુહ્મલૂન. (પારા ૧૮, સૂરએ મોમિનૂન, ૧૮-૨૨)

તર્જુમા : હમ એક સહીહ અંદાઝસે આસમાનસે પાની બરસાતે હૈં, ફિર ઉસે જમીનમેં ઠેહરા દેતે હૈં. ઔર હમ ઉસકે લે જાને પર યકીનન કાદિર હૈં. ઉસી પાનીકે ઝરીઆસે હમ તુમહારે લિયે ખજૂરોં ઔર અંગૂરોંકે બાગાત પૈદા કર દેતે હૈં, કે તુમહારે લિયે ઉનમેં બહોતસે મેવે હોતે હૈં, ઉનહીમેંસે તુમ ખાતે ભી હો ઔર વો દરખ્ત જો તૂરે સૈનાઅ પહાડસે નિકલતા હૈ જો તેલ નિકાલતા હૈ ઔર ખાનેવાલેકે લિયે સાલન હૈ. તુમહારે લિયે ચોપાયોંમેં ભી બડી ભારી ઈબરત હૈ ઉનકે પેટોંમેંસે હમ તુમહેં દૂધ પિલાતે હૈં. ઔર ભી બહોતસે નફા તુમહારે લિયે ઉનમેં હૈં, ઉનમેંસે બાઝ બાઝકો તુમ ખાતે ભી હો ઔર ઉન પર ઔર કશ્તિયોં પર તુમ સવાર કરાએ જાતે હો.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી યૂં તો બેશુમાર ઔર અનગિનત નેઅમતેં હૈં લેકિન ચંદ બડી બડી નેઅમતોંકા યહાં ઝિક્ર હો રહા હૈ કે વો આસમાનસે બકદ્રે હાજત ઔર જરૂરત બારિશ બરસાતા હૈ, ન તો બહોત ઝિયાદા કે જમીન ખરાબ હો જાએ ઔર પૈદાવાર સડ ગલ જાએ, ન બહોત કમ કે ફલ અનાજ વગૈરહ પૈદા હી ન

હો, બલ્કે ઈસ અંદાઝેસે કે ખેતી સર સબ્ઝ રહે. બાગાત હરે ભરે રહેં, હૌઝ તાલાબ નેહરેં નદિયાં નાલે દરિયા બેહ નિકલેં, ન પીનેકી કમી હો ન પિલાનેકી, યહાં તકકે જિસ જગહ ઝિયાદા બારિશકી જરૂરત હોતી હૈ ઝિયાદા હોતી હૈ, ઔર જહાં કમ કી, કમ હોતી હૈ, ઔર જહાંકી જમીન ઈસ કાબિલ હી નહીં હોતી વહાં પાની નહીં બરસ્તા લેકિન નદિયોં ઔર નાલોંકે ઝરીઆ વહાં ખુદા તઆલા બરસાતી પાની પહોંચાકર વહાંકી જમીનકો સૈરાબ કર દેતા હૈ. જૈસેકે મિસરકે ઈલાકેકી જમીન જો દરિયાએ નીલકી તરીસે સર સબ્ઝ ઔર શાદાબ હો જાતી હૈ. ઉસી પાનીકે સાથ સુર્ખ મિટ્ટી ખીંચકર જાતી હૈ. જો હબ્શાકે ઈલાકેમેં હોતી હૈ વહાંકી બારિશકે સાથ વો મિટ્ટી બેહકર પહોંચતી હૈ જો જમીન પર ઠહેર જાતી હૈ ઔર જમીન ખેતીકે લાઈક હો જાતી હૈ. વરના વહાંકી શોર (ખારી) જમીન ખેતીબાડીકે કાબિલ નહીં, સુબ્હાનલ્લાહ ઈસ લતીફ ઔર ખબીર ગફૂર ઔર રહીમ ખુદાકી ક્યા ક્યા કુદરતેં ઔર હિકમતેં હૈં. જમીનમેં ખુદા પાનીકો ઠહેરા દેતા હૈ. જમીનમેં ઉસકે ચૂસ લેને ઔર જઝ્બ કર લેનેકી કાબિલિયત ખુદા તઆલા પૈદા કર દેતા હૈ તાકે દાનોંકો ઔર ગુઠલિયોંકો અંદર હી અંદર વો પાની પહોંચા દે. ફિર ફરમાતા હૈ હમ ઉસકે લે જાને ઔર દૂર કર દેને પર યાની ન બરસાને પર ભી કાદિર હૈં, અગર ચાહેં શોર (ખારી) સંગલાખ જમીન પર ઔર પહાડોં ઔર બેકાર બનોંમેં બરસા દેં. અગર ચાહેં પાનીકો કડવા કર દેં. ન પીનેકે કાબિલ રહે ન પિલાનેકે, ન ખેત ઔર બાગાંતકે મતલબકા રહે, ન નહાને ધોનેકે મકસદકા. અગર ચાહેં જમીનમેં વો કુવ્વત હી ન રખ્ખેં કે વો પાનીકો જઝ્બ કર લે ચૂસ લે બલ્કે ઉપર હી ઉપર તૈરતા ફિરે, યે ભી હમારે ઈખ્તિયારમેં હૈ કે ઐસી દૂર દરાઝ ઝેલોંમેં પાની પહોંચા દેં કે તુમહારે લિયે બેકાર હો જાએ ઔર તુમ કોઈ ફાઈદા ઉસસે ન ઉઠા સકો. યે ખાસ ખુદાકા ફઝલ ઔર કરમ ઔર ઉસકા લુત્ફ ઔર રહમ હૈ કે વો બાદલોંસે મીઠા ઉમદા હલ્કા ઔર ખૂશ ઝાઈકા પાની બરસાતા હૈ ફિર ઉસે જમીનમેં પહોંચાતા હૈ ઔર ઈધર ઉધર રેલ પેલ કર દેતા હૈ, ખેતિયાં અલગ પકતી હૈં બાગાત અલગ તૈયાર હોતે હૈં. ખૂદ પીતે હો અપને જાનવરોંકો પિલાતે હો, નહાતે ધોતે હો પાકીઝગી ઔર સુથરાઈ હાસિલ કરતે હો, આસમાની બારિશસે રબ્બુલ આલમીન તુમહારે લિયે રોઝિયાં ઉગાતા હૈ. લેહલહાતે

હુએ ખેત હૈં કહીં સર સબ્ઝ બાગ હૈં જો અલાવા ખૂશનુમા ઔર ખૂશ મંઝર હોનેકે મુફીદ ઔર ફૈઝવાલે હૈં. ખજૂર અંગૂર જો અરબ વાલોંકા દિલ પસંદ મેવા હૈ ઔર ઈસી તરહ હર મુલ્કવાલોંકે લિયે અલગ અલગ તરહ તરહકે મેવે ઉસને પૈદા કર દિયે હૈં જિનકી પૂરી શુક્ર ગુઝારી ભી કિસીકે બસકી નહીં, બહોત મેવે તુમહેં ઉસને દે રખ્ખે હૈં જિનકી ખૂબસૂરતી ભી તુમ દેખતે હો ઔર ખૂશ ઝાઈકાસે ભી ફાઈદા ઉઠાતે હો. ફિર ઝૈતૂનકે દરખ્તકા ઝિક્ર ફરમાયા. તૂરે સૈનાઅ વો પહાડ હૈ જિસ પર ખુદા તઆલાને હઝરત મૂસા (અલૈ.) સે બાતચીત કી થી ઔર ઉસકે ઈર્દ ગિર્દકી પહાડિયાં. તૂર ઉસ પહાડકો કેહતે હૈં જો હરા ઔર દરખ્તોંવાલા હો વરના ઉસે જબલ કહેંગે, તૂર નહીં કહેંગે. પસ તૂરે સૈનાઅમેં જો ઝૈતૂનકા દરખ્ત પૈદા હોતા હૈ ઉસમેંસે તેલ નિકલતા હૈ જો ખાનેવાલોંકો સાલનકા કામ દેતા હૈ.

હદીસમેં હૈ ઝૈતૂનકા તેલ ખાઓ ઔર લગાઓ વો મુબારક દરખ્તમેંસે નિકલતા હૈ (અહમદ). હઝરત ઉમર ફારૂક (રદિ.) કે યહાં એક સાહબ આશૂરેકી રાતકો મહેમાન બનકર આએ તો આપને ઉનહેં ઊંટકી સિરી (મુંડી) ઔર ઝૈતૂન ખિલાયા ઔર ફરમાયા યે ઉસ મુબારક દરખ્તકા તેલ હૈ જિસકા ઝિક્ર ખુદા તઆલાને અપને નબી (સ.અ.વ.) સે કિયા હૈ. ફિર ચોપાયોંકા ઝિક્ર હો રહા હૈ ઔર ઉનસે જો ફવાઈદ ઈન્સાન ઉઠા રહે હૈં ઉન નેઅમતોંકા ઈઝહાર હો રહા હૈ કે ઉનકા દૂધ પીતે હૈં, ઉનકા ગોશ્ત ખાતે હૈં, ઉનકે બાલોં ઔર ઊનસે લિબાસ વગૈરહ બનાતે હૈં, ઉન પર સવાર હોતે હૈં ઉન પર અપના સામાન અસ્બાબ લાદતે હૈં ઔર દૂર દરાઝ તક પહોંચતે હૈં કે અગર યે ન હોતે તો વહાં તક પહોંચનેમેં જાન આધી રેહ જાતી. બેશક અલ્લાહ તઆલા બંદોં પર મહેરબાની ઔર રહમતવાલા હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ **અવલમ્ યરૌ અન્ના ખલક્ના લહુમ** ક્યા વો નહીં દેખતે કે ખૂદ હમને ઉનહેં ચોપાયોંકા માલિક બના રખ્ખા હૈ કે યે ઉનકે ગોશ્ત ખાએં ઉન પર સવારિયાં લેં ઔર તરહ તરહકે નફા હાસિલ કરેં. ક્યા અબ ભી ઉન પર હમારી શુક્ર ગુઝારી વાજિબ નહીં? યે ખુશ્કીકી સવારિયાં હૈં ફિર તરી કી સવારિયાં કશ્તી જહાઝ વગૈરહ અલગ હૈં.

---

(૧૩૬) વહુવલ્લઝી અન્શઅ લકુમુસ્સમ્અ વલ્ અબ્સાર વલ્ અફ્ઈદહ, કલીલમ્ માતશ્કુરૂન. વહુવલ્લઝી ઝરઅકુમ્ ફીલ્ અર્ઝિ વ ઈલૈહિ તુહ્શરૂન.

વહુવલ્લઝી યુહ્યી વ યુમીતુ વલહુખ્તિલાફુલ્ લૈલિ વન્નહાર, અફલા તઅ્કિલૂન. બલ્ કાલૂ મિષ્લ મા કાલલ્ અવ્વલૂન. કાલૂ મિષ્લ મા કાલલ્ અવ્વલૂન. કાલૂ અ ઈઝા મિત્ના વ કુન્ના તુરાબંવ્ વ ઈઝામન્ અઈન્ના લમબઊષૂન. લકદ્ વુઈદ્ના નહ્નુ વ આબાઉના હાઝા મિન્ કબ્લુર્ઈન્ હાઝા ઈલ્લા અસાતીરુલ્ અવ્વલીન.

(પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૭૮-૮૩)

તર્જુમા : વો અલ્લાહ હૈ જિસને તુમહારે લિયે કાન ઔર આંખેં ઔર દિલ પૈદા કિયે, મગર તુમ બહોત (હી) કમ શુક્ર કરતે હો. ઔર વોહી હૈ જિસને તુમહેં પૈદા કરકે જમીનમેં ફૈલા દિયા ઔર ઉસીકી તરફ તુમ જમા કિયે જાઓગે. ઔર યે વોહી હૈ જો જિલાતા હૈ ઔર મારતા હૈ ઔર રાત દિનકે રદ્દો બદલકા મુખ્તાર ભી વોહી હૈ ક્યા તુમકો સમઝ બૂઝ નહીં? બલ્કે ઉન લોગોંને ભી વૈસી હી બાત કહી જો અગલે કેહતે ચલે આએ કે ક્યા જબ હમ મરકર મિટ્ટી ઔર હડ્ડી હો જાએંગે ક્યા ફિર ભી હમ જરૂર ઉઠાએ જાએંગે? હમસે ઔર હમારે બાપદાદાઓંસે પેહલે હીસે યે વાદા હોતા ચલા આયા હૈ, કુછ નહીં યે તો સિર્ફ અગલે લોગોંકે અફસાને હૈં.

તશરીહ : ફરમાતા હૈ કે હમને ઉનહેં ઉનકી બુરાઈયોંકી વજહસે સખ્તિયોં ઔર મુસીબતોંમેં ભી મુબ્તલા કિયા લેકિન ફિર ભી ન તો ઉનહોંને અપના કુફ્ર છોડા ન ખુદાકી તરફ ઝુકે બલ્કે કુફ્ર ઔર ઝલાલત (ગુમરાહી) પર અડે રહે, ન ઉનકે દિલ નરમ હુએ ન યે સચ્ચે દિલસે હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ન દુઆકે લિયે હાથ ઉઠાએ. જૈસે ફરમાન હૈ ફલૌ લા ઈઝ્ જાઅહુમ્ બઅ્સુના તઝર્રઊ હમારે અઝાબોંકો દેખકર યે હમારી તરફ આજિઝીસે ક્યૂં ન ઝુકે? બાત યે હૈ કે ઉનકે દિલ સખ્ત હો ગયે હૈં.

ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે ઈસ આયતમેં ઉસ કહતસાલીકા ઝિક્ર હૈ જો કુરૈશ પર હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે ન માનનેકે સિલેમેં આઈ થી જિસકી શિકાયત લેકર અબૂ સુફયાન રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ થે ઔર આપ (સ.અ.વ.) કો ખુદાકી કસમેં દેકર રિશ્તેદારિયોંકે વાસ્તે દિલાકર કહા થા કે હમ તો અબ લીદ (લાડ) ઔર ખૂન ખાને લગે હૈં. (નસાઈ) સહીહૈનમેં હૈ કે કુરૈશકી શરારતોંસે તંગ આકર રસૂલે ખુદા (સ.અ.વ.) ને ઉન પર બદ દુઆ કી થી કે જૈસે હઝરત

યૂસુફ (અલૈ.) કે ઝમાનેમેં સાત સાલકી કહતસાલી આઈ થી ઐસે હી કહતસે ખુદાયા તૂ ઉન પર મેરી મદદ ફરમા.

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે હઝરત વહબ બિન મુનબ્બહ (રહ.) કો કૈદ કર દિયા ગયા વહાં એક નવ ઉમર શખ્સને કહા, મૈં આપકો જી બેહલાનેકે લિયે કુછ અશ્આર સુનાઉં? તો આપને ફરમાયા ઈસ વક્ત હમ અઝાબે ખુદામેં હૈં ઔર કુરઆનને ઉનકી શિકાયત કી હૈ જો ઐસે વક્ત ભી ખુદાકી તરફ ન ઝુકેં ફિર આપને તીન રોઝે બરાબર રખ્ખે. ઉનસે સવાલ કિયા ગયા કે યે બીચમેં ઈફતાર કિયે બગૈર રોઝે કૈસે? તો જવાબ દિયા કે એક નઈ ચીઝ ઉધરસે હુઈ. યાની કૈદ તો એક નઈ ચીઝ હમને કી, યાની ઝિયાદતી ઈબાદત. યહાં તકકે હુકમે ખુદા આં પહોંચા, અચાનક વક્ત આ ગયા ઔર જિન અઝાબોંકા ખ્વાબો ખયાલ ભી ન થા વો આ પડે તો તમામ ખૈરસે માયૂસ હો ગયે આસ ટૂટ ગઈ ઔર હૈરતઝદા રેહ ગયે. અલ્લાહકી નેઅમતોંકો દેખો ઉસને કાન દિયે આંખેં દીં દિલ દિયે અકલ ઔર ફહમ (સમઝ) અતા ફરમાઈ કે ગૌરો ફિક્ર કર સકો, ખુદાકી વહદાનિયતકો ઉસકી બાઈખ્તિયારીકો સમઝ સકો. લેકિન જૂં જૂં નેઅમતેં બઢીં શુક્ર કમ હુએ. જૈસે ફરમાન હૈ તૂ ગો હિર્સ કર લેકિન ઉનમેંસે અકસર બેઈમાન હૈં. ફિર અપની અઝીમુશ્શાન સલ્તનત ઔર કુદરતકા બયાન ફરમા રહા હૈ કે મખ્લૂકકો ઉસને પૈદા કરકે વસીઅ જમીન પર બાંટ દિયા હૈ ફિર કિયામતકે દિન ઉન બિખરે હુઓંકો સમેટકર અપને પાસ જમા કરેગા. અબ ભી ઉસીને પૈદા કિયા હૈ ફિર ભી વોહી જિલાએગા. કોઈ છોટા બડા આગે પીછેકા બાકી ન બચેગા વોહી બોસીદા ઔર ખોખલી હડ્ડિયોંકા ઝિંદા કરનેવાલા ઔર લોગોંકો માર ડાલનેવાલા હૈ. ઉસીકે હુકમસે દિન ચઢતા હૈ રાત આતી હૈ, એક નિઝામસે એકકે બાદ એક આતા જાતા હૈ, ન સૂરજ ચાંદસે આગે નિકલે ન રાત દિન પર સબકત (પહેલ) કરે. ક્યા તુમમેં ઈતની ભી અકલ નહીં કે ઈતને બડે નિશાનાતકો દેખકર અપને ખુદાકો પહેચાન લો? ઔર ઉસકે ગલ્બે ઔર ઉસકે ઈલ્મકે કાઈલ બન જાઓ. બાત યે હૈ કે ઈસ ઝમાનેકે કાફિર હોં યા અગલે ઝમાનોંકે, દિલ ઉનકે સબ બરાબર હૈં. ઝબાનેં ભી એક હી હૈં વોહી બકવાસ જો અગલોંકી થી પિછલોંકી હૈ, કે મરકર મિટ્ટી હો જાને ઔર સિર્ફ બોસીદા હડ્ડિયોંકી સૂરતમેં બાકી રેહ જાનેકે

બાદ ભી નઈ પૈદાઈશમેં પૈદા કિયે જાએં. યે સમઝસે બાહિર હૈ. હમસે ભી યેહી કહા ગયા, હમારે બાપ દાદાઓંકો ભી ઈસીસે ધમકાયા ગયા લેકિન હમને તો કિસીકો મરકર ઝિંદા હોતે દેખા નહીં, હમ તો જાનતે હૈં કે યે સિર્ફ બકવાસ હૈ.

દૂસરી આયતમેં હૈ કે ઉનહોંને કહા, ક્યા જબ હમ બોસીદા હડ્ડિયાં હો જાએંગે ઉસ વક્ત ભી ફિર ઝિંદા કિયે જાએંગે? જનાબે બારી તઆલાને ફરમાયા જિસે તુમ અનહોની (ન હોનેવાલી) બાત સમઝ રહે હો વો તો એક આવાઝકે સાથ હો જાએગી ઔર સારી દુનિયા અપની કબરોંસે નિકલકર એક મૈદાનમેં હમારે સામને આ જાએગી. સૂરએ યાસીનમેં ભી યે એ'તિરાઝ ઔર જવાબ હૈ કે ક્યા ઈન્સાન દેખતા નહીં કે હમને નુત્ફેસે પૈદા કિયા. ફિર વો ઝિદ્દી ઝગડાલૂ બન બૈઠા ઔર અપની પૈદાઈશકો ભૂલ બસર ગયા ઔર હમ પર એ'તિરાઝ કરતે હુએ મિસાલેં દેને લગા કે ઉન બોસીદા હડ્ડિયોંકો કૌન જિલાએગા? અય નબી! તુમ ઉનહેં જવાબ દો કે ઉનહેં નયે સિરેસે વો ખુદા પૈદા કરેગા જિસને ઉનહેં અવ્વલ બાર પૈદા કિયા હૈ ઔર જો હર ચીઝકી પૈદાઈશકા આલિમ હૈ.

---

(૧૩૭) કુલ્ લિમનિલ્ અર્ઝુ વ મન્ ફીહા ઈન્ કુન્તુમ્ તઅ્લમૂન. સયકૂલૂન લિલ્લાહ, કુલ્ અફલા તઝક્કરૂન. કુલ્ મર્રબ્બુ સ્સમાવાતિ સ્સબ્ઈ વ રબ્બુલ્ અર્શિલ્ અઝીમ. સયકૂલૂન લિલ્લાહ, કુલ્ અફલા તત્તકૂન. કુલ્ મમ્ બિયદિહી મલકૂતુ કુલ્લિ શૈઈંવ્ વહુવ યુજીરૂ વલા યુજારુ અલૈહિ ઈન્ કુન્તુમ્ તઅ્લમૂન. સયકૂલૂન લિલ્લાહ, કુલ્ ફઅન્ના તુસ્હરૂન.

(પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૮૪-૮૯)

તર્જુમા : પૂછિયે તો સહી કે જમીન ઔર ઉસકી કુલ ચીઝેં કિસકી હૈં? બતલાઓ અગર જાનતે હો? ફૌરન જવાબ દેંગે કે અલ્લાહકી, કેહ દીજિયે કે ફિર તુમ નસીહત ક્યૂં નહીં હાસિલ કરતે. દરિયાફત કીજિયે કે સાતોં આસમાનોંકા ઔર બહોત બાઅઝમત અર્શકા રબ કૌન હૈ? વો લોગ જવાબ દેંગે કે અલ્લાહ હી હૈ. કેહ દીજિયે કે ફિર તુમ ક્યૂં નહીં ડરતે? પૂછિયે કે તમામ ચીઝોંકા ઈખ્તિયાર કિસકે હાથમેં હૈ? જો પનાહ દેતા હૈ ઔર જિસકે મુકાબલેમેં કોઈ પનાહ નહીં દિયા જાતા,

અગર તુમ જાનતે હો તો બતલા દો? યેહી જવાબ દેંગે કે અલ્લાહ હી હૈ. કેહ દીજિયે ફિર તુમ કિધરસે જાદૂ કર દિયે જાતે હો?

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની વહદાનિયત ખાલિકિયત તસર્રુફ ઔર મિલ્કિયતકા સુબૂત દેતા હૈ. તાકે માલૂમ હો જાએ કે મા'બૂદે બરહક સિર્ફ વોહી હૈ ઉસકે સિવા કિસી ઔરકી ઈબાદત ન કરની ચાહિયે. વો વાહિદ હૈ ઔર બેશરીક હૈ. પસ અપને મોહતરમ રસૂલ (સ.અ.વ.) કો હુકમ દેતા હૈ કે આપ ઉન મુશરિકીનસે દરિયાફત ફરમાએં તો વો સાફ લફઝોંમેં અલ્લાહકે રબ હોનેકા ઈકરાર કરેંગે. ઔર ઉસમેં કિસીકો શરીક નહીં બતલાએંગે. આપ ઉનહીંકે જવાબકો લેકર ઉનહેં કાઈલ મા'કૂલ કરેં કે જબ ખાલિક માલિક સિર્ફ અલ્લાહ હૈ ઉસકે સિવા કોઈ નહીં ફિર મા'બૂદ ભી તન્હા વોહી ક્યૂં ન હો? ઉસકે સાથ દૂસરોંકી ઈબાદત ક્યૂં કી જાએ? વાકિઆ યેહી હૈ કે વો અપને મા'બૂદોંકો ભી મખ્લૂકે ખુદા ઔર મમલૂકે ખુદા જાનતે થે લેકિન ઉનહેં ખુદાકે મુકર્રબ સમઝકર ઈસ નિય્યતસે ઉનકી ઈબાદત કરતે થે કે વો હમેં ભી ખુદાકા મુકર્રબ બના દેંગે. પસ હુકમ હોતા હૈ કે જમીન ઔર જમીનકી તમામ ચીઝોંકા ખાલિક માલિક કૌન હૈ? ઉસકી બાબત ઉન મુશરિકોંસે સવાલ કરો. ઉનકા જવાબ યેહી હોગા કે અલ્લાહ વહદહૂ લા શરીક લહૂ હૈ. અબ તુમ ફિર ઉનસે કહો કે ક્યા અબ ભી ઈસ ઈકરારકે બાદ ભી તુમ ઈતના નહીં સમઝતે કે ઈબાદતકે લાઈક ભી વોહી હૈ, ક્યૂંકે ખાલિક ઔર રાઝિક વોહી હૈ. ફિર પૂછો કે ઈસ બુલંદ ઔર બાલા આસમાનકા ઉસકી મખ્લૂકકા ખાલિક કૌન હૈ જો અર્શ જૈસી ઝબરદસ્ત ચીઝકા રબ હૈ? જો મખ્લૂકકી છત હૈ. જૈસેકે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા હૈ કે અલ્લાહકી શાન બહોત બડી હૈ. ઉસકા અર્શ આસમાનોં પર ઈસ તરહ હૈ ઔર આપ (સ.અ.વ.) ને અપને હાથસે કુબ્બાકી તરહ બનાકર બતલાયા. (અબૂ દાઉદ)

ઔર હદીસમેં હૈ સાતોં આસમાન સાતોં જમીન ઔર ઉનકી કુલ મખ્લૂક કુરસીકે મુકાબલે પર ઐસી હૈ જૈસે કિસી ચટયલ મૈદાનમેં કોઈ હલ્કા પડા હો. ઔર કુરસી અપની તમામ ચીઝોં સમેત અર્શકે મુકાબલેમેં ભી ઐસી હી હૈ. બાઝ બુઝુર્ગોંસે મન્કૂલ હૈ કે અર્શકી એક જાનિબસે દૂસરી જાનિબકી દૂરી પચાસ હજાર સાલકી

મસાફતકી હૈ. ઔર સાતવીં જમીનસે ઉસકી બુલંદી પચાસ હજાર સાલકી મસાફતકી હૈ. અર્શકા નામ અર્શ ઉસકી બુલંદીકી વજહસે હી હૈ. કઅબ અહબાર (રહ.) સે મરવી હૈ કે આસમાન અર્શકે મુકાબલેમેં ઐસે હૈં જૈસે કોઈ કિન્દીલ આસમાન ઔર જમીનકે દરમિયાન હો. મુજાહિદ (રહ.) કા કૌલ હૈ કે આસમાન ઔર જમીન અર્શે ખુદાવંદીકે મુકાબલેમેં ઐસે હૈં જૈસે કોઈ છલ્લા (કડા) કિસી વસીઅ ચટયલ મૈદાનમેં પડા હો. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે અર્શકી કદરો અઝમતકા કોઈ ભી બજુઝ અલ્લાહ તઆલાકે સહીહ અંદાઝા નહીં કર સકતા, બાઝ બુઝુર્ગોંકા કૌલ હૈ કે અર્શ સુર્ખ (લાલ) યાકૂતકા હૈ.

ઈબ્ને મસઊદ (રદિ.) કા ફરમાન હૈ કે તુમહારે રબકે પાસ રાત દિન કુછ નહીં, ઉસકે અર્શકા નૂર ઉસકે ચેહરેકે નૂરસે હૈ. અલ ગર્ઝ ઈસ સવાલકા જવાબ ભી વો યેહી દેંગે કે આસમાન ઔર અર્શકા રબ અલ્લાહ તઆલા હૈ, તો તુમ કહો કે ફિર તુમ ઉસકે અઝાબોં ઔર ઉસકી સઝાઓંસે ક્યૂં નહીં ડરતે? કે ઉસકે સાથ દૂસરોંકી ઈબાદતેં કર રહે હો.

કિતાબુ ત્તફક્કુર વ અલ એ'તિબારમેં ઈમામ અબૂબક્ર ઈબ્ને અબીદુન્યા (રહ.) એક હદીસ લાએ હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઉમૂમન ઈસ હદીસકો બયાન ફરમાયા કરતે થે કે જાહિલિયતકે ઝમાનેમેં એક ઔરત પહાડકી ચોટી પર બકરિયાં ચરાયા કરતી થી ઉસકે સાથ ઉસકા લડકા ભી થા. એક મરતબા ઉસને અપની માંસે દરિયાફત કિયા કે અમ્માં જાન તુમહેં કિસને પૈદા કિયા હૈ? ઉસને કહા અલ્લાહને. કહા મેરે વાલિદકો કિસને પૈદા કિયા? કહા અલ્લાહને. પૂછા મુઝે કિસને પૈદા કિયા? ઉસને કહા અલ્લાહને. બચ્ચાને પૂછા ઔર ઈન આસમાનોંકો? ઉસને કહા અલ્લાહને. પૂછા ઔર જમીનકો? ઉસને જવાબ દિયા અલ્લાહને, પૂછા ઔર ઈન પહાડોંકો અમ્માં કિસને બનાયા હૈ? માં ને જવાબ દિયા ઉનકા ખાલિક ભી અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. પૂછા ઔર ઈન હમારી બકરિયોંકા ખાલિક કૌન હૈ? માં ને કહા અલ્લાહ હી હૈ. ઉસને કહા સુબ્હાનલ્લાહ અલ્લાહકી ઈતની બડી શાન હૈ? બસ ઈસ કદર અઝમત ઉસકે દિલમેં અલ્લાહ તઆલાકી સમા ગઈ કે વો થર થર કાંપને લગા ઔર પહાડસે ગિર પડા ઔર જાન બહક

તસ્લીમ કર દી. દરિયાફ્ત કર, કે તમામ મુલ્કકા માલિક હર ચીઝકા મુખ્તાર કૌન હૈ? હુઝૂર (સ.અ.વ.) કી કસમ ઉમૂમન ઈન લફઝોંમેં હોતી થી કે ઉસકી કસમ જિસકે હાથમેં મેરી જાન હૈ. ઔર જબ કોઈ તાકીદી કસમ ખાતે તો ફરમાતે ઉસકી કસમ જો દિલોંકા માલિક ઔર ઉનકા ફેરનેવાલા હૈ. ફિર યે પૂછ કે વો કૌન હૈ? જો સબકો પનાહ દે ઔર ઉસકી દી હુઈ પનાહકો કોઈ તોડ ન સકે ઔર ઉસકે મુકાબલે પર કોઈ પનાહ દે ન સકે, કિસીકી પનાહકા વો પાબંદ નહીં, યાની ઈતના બડા સૈયદ ઔર માલિક કે તમામ ખલ્ક, મુલ્ક, હુકૂમત ઉસીકે હાથમેં હૈ. બતલાઓ વો કૌન હૈ? અરબમેં દસ્તૂર થા કે કબીલાકા સરદાર અગર કિસીકો પનાહ દે દે તો સારા કબીલા ઉસકા પાબંદ હૈ. લેકિન કબીલેમેંસે કોઈ કિસીકો અપની પનાહમેં લે લે તો સરદાર પર ઉસકી પાબંદી નહીં. પસ યહાં ખુદાકી અઝમત ઔર સલ્તનત બયાન હો રહી હૈ કે વો કાદિરે મુતલક હાકિમે કુલ હૈ ઉસકા ઈરાદા કોઈ બદલ નહીં સકતા, ઉસકા કોઈ હુકમ ટલ નહીં સકતા, ઉસસે કોઈ બાઝ પુર્સ કર નહીં સકતા. ઉસકી ચાહતકે બગૈર પત્તા હિલ નહીં સકતા. વો સબસે બાઝપુર્સ કર લે લેકિન કિસીકી મજાલ નહીં કે ઉસસે કોઈ સવાલ કર સકે. ઉસકી અઝમત ઉસકી કિબ્રિયાઈ ઉસકા ગલ્બા ઉસકા દબાવ ઉસકી કુદરત ઉસકી ઈઝ્ઝત ઉસકી હિકમત ઉસકા અદલ બેપાયાં ઔર બેમિસલ હૈ. મખ્લૂક સબ ઉસકે સામને આજિઝ પસ્ત ઔર લાચાર હૈ. રબ સારી મખ્લૂકકી બાઝ પુર્સ કરનેવાલા હૈ. ઈસ સવાલકા જવાબ ભી ઉનકે પાસ બજુઝ ઈસકે ઔર નહીં કે વો ઈકરાર કરેં કે ઈતના બડા બાદશાહ ઐસા ખૂદ મુખ્તાર અલ્લાહ વાહિદ હી હૈ. કેહ દે કે ફિર તુમ પર ક્યા ટપકી પડી હૈ? ઐસા કૌનસા જાદૂ તુમ પર હો ગયા હૈ? કે બાવુજૂદ ઈસ ઈકરારકે ફિર ભી દૂસરોંકી પરસ્તિશ (પૂજા) કરતે હો. હમ તો ઉનકે સામને હક લા ચુકે, તૌહીદે રૂબૂબિયતકે સાથ સાથ તૌહીદે ઉલૂહિયત બયાન કર દી, સહીહ દલીલેં ઔર સાફ બાતેં પહોંચા દીં ઔર ઉનકા ગલત ગો હોના ઝાહિર કર દિયા, કે યે શરીક બનાનેમેં ઝૂઠે હૈં ઔર ઉનકા ઝૂઠ ખૂદ ઉનકે ઈકરારસે ઝાહિર ઔર બાહિર હૈ, જૈસેકે સૂરતકે આખિરમેં ફરમાયા કે ખુદાકે સિવા દૂસરોંકે પુકારનેકી કોઈ સનદ નહીં. સિર્ફ બાપ દાદોંકી તકલીદ પર અડ હૈ ઔર યેહી વો

કેહતે ભી થે કે હમને અપને બુઝુર્ગોંકો ઈસી પર પાયા ઔર હમ ઉનકી તકલીદ (પૈરવી) નહીં છોડેંગે.

(૧૩૮) અફહસિબ્તુમ્ અન્નમા ખલક્નાકુમ્ અબષંવ્ વઅન્નકુમ્ ઈલૈના લા તુર્જઊન. ફતઆલલ્લાહુલ્ મલિકુલ્ હક્કુ, લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ, રબ્બુલ્ અર્શિલ્ કરીમ. (પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૧૧૫-૧૧૬)

તર્જુમા : ક્યા તુમ યે ગુમાન કિયે હુએ હો કે હમને તુમહેં યૂંહીં બેકાર પૈદા કિયા હૈ ઔર યે કે તુમ હમારી તરફ લૌટાએ હી ન જાઓગે. અલ્લાહ તઆલા સચ્ચા બાદશાહ હૈ વો બડી બુલંદીવાલા હૈ. ઉસકે સિવા કોઈ માબૂદ નહીં, વોહી બુઝુર્ગ અર્શકા માલિક હૈ.

તશરીહ : રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં જબ જન્નતી ઔર દોઝખી અપની અપની જગહ પહોંચ જાએંગે તો જનાબે બારી અઝ્ઝ વ જલ્લ મો'મિનોંસે પૂછેગા કે તુમ દુનિયામેં કિતની મુદ્દત રહે? વો કહેંગે યેહી કોઈ એક આધ દિન. અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા ફિર તો તુમ બહોત હી અચ્છે રહે કે ઈતનીસી દેરકી નેકિયોંકા યે બદલા પાયા કે મેરી રહમત રઝામંદી ઔર જન્નત હાસિલ કર લી, જહાં હમેશગી હૈ. ફિર જહન્નમિયોંસે યેહી સવાલ હોગા વો ભી ઈતની હી મુદ્દત બતલાએંગે, તો અલ્લાહ તઆલા ફરમાએગા તુમહારી તિજારત બડી ઘાટેવાલી કે ઈતનીસી મુદ્દતમેં તુમને મેરી નારાઝગી ગુસ્સા ઔર જહન્નમ ખરીદ લિયા જહાં તુમ હમેશા પડે રહોગે. ક્યા તુમ લોગ યે સમઝે હુએ હો કે તુમ બેકાર બેકસ્દ ઔર બેઈરાદા પૈદા કિયે ગયે હો? કોઈ હિકમત તુમહારી પૈદાઈશમેં નહીં? મહઝ ખેલકે તૌર પર તુમહેં પૈદા કર દિયા ગયા હૈ? કે જાનવરોંકી તરહ તુમ ઉછલતે કૂદતે ફિરો? સવાબ ઔર અઝાબકે મુસ્તહિક ન હો? યે ગુમાન ગલત હૈ તુમ ઈબાદતકે લિયે અલ્લાહ તઆલાકે હુકમોંકી બજા આવરીકે લિયે પૈદા કિયે ગયે હો. ક્યા તુમ યે ખયાલ કરકે નિચંત (બે-પરવા) હો ગયે હો કે તુમહેં હમારી તરફ લૌટના હી નહીં? યે ભી ગલત ખયાલ હૈ જૈસે ફરમાયા **અયહ્સબુલ્ ઈન્સાનુ અંય્યુત્રક સુદા** ક્યા લોગ યે ગુમાન કરતે હૈં કે વો મોહમલ (બેકાર) છોડ દિયે જાએંગે? અલ્લાહકી ઝાત ઈસસે બુલંદ ઔર બરતર હૈ કે વો કોઈ અબસ (બેકાર) કામ કરે, બેકાર બનાએ

બિગાડે. વો સચ્ચા બાદશાહ ઉસસે પાક હૈ ઔર ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં, વો અર્શે અઝીમકા માલિક હૈ જો તમામ મખ્લૂકકો મિસ્લે છતકે છાયા હુવા હૈ વો બહોત ભલા ઔર બહોત ઉમદા હૈ ખૂશ શકલ ઔર નેક મંઝર હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ જમીનમેં હમને હર ભલી જોડકો પૈદા કર દિયા હૈ. ખલીફતુલ મુસ્લિમીન અમીરૂલ મુઅમિનીન હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ (રહ.) ને અપને આખરી ખુત્બેમેં અલ્લાહ તઆલાકી હમ્દો સનાકે બાદ ફરમાયા કે લોગો તુમ બેકાર ઔર અબસ પૈદા નહીં કિયે ગયે ઔર તુમ મોહમલ નહીં છોડ દિયે ગયે, યાદ રખ્ખો વા'દેકા એક દિન હૈ જિસમેં ખૂદ ખુદાએ તઆલા ફૈસલે કરને ઔર હુકમ ફરમાનેકે લિયે નાઝિલ હોગા. વો નુકસાનમેં પડા ઉસને ખસારા ઉઠાયા વો બેનસીબ ઔર બદબખ્ત હો ગયા વો મહેરૂમ ઔર ખાલી હાથ રહા. જો ખુદાકી રહમતસે દૂર હો ગયા ઔર જન્નતસે રોક દિયા ગયા જિસકી ચૌડાઈ મિસ્લે કુલ જમીનોં ઔર આસમાનોંકે હૈ. ક્યા તુમહેં માલૂમ નહીં કે કલ કિયામતકે દિન વો ખુદાકે અઝાબસે બચ જાએગા જિસકે દિલમેં ઉસ દિનકા ખૌફ આજ હૈ. ઔર જો ઈસ ફાની દુનિયાકો ઉસ બાકી આખિરત પર કુરબાન કર રહા હૈ. ઈસ થોડેકો ઉસ બહોતકે હાસિલ કરનેકે લિયે બેતકાન ખર્ચ કર રહા હૈ. ઔર અપને ઈસ ખૌફકો અમનસે બદલનેકે અસ્બાબ મોહય્યા કર રહા હૈ. ક્યા તુમ નહીં દેખતે કે તુમસે અગલે હલાક હુએ જિનકે કાઈમ મકામ અબ તુમ હો, ઈસી તરહ તુમ ભી મિટા દિયે જાઓગે ઔર તુમહારે બદલે આઈન્દા આનેવાલે આએંગે યહાં તકકે એક વક્ત આએગા કે સારી દુનિયા સિમટકર ઉસ ખૈરૂલ વારિસીનકે દરબારમેં હાઝરી દેગી, લોગો ખયાલ તો કરો કે તુમ દિન રાત અપની મૌતસે કરીબ હો રહે હો ઔર અપને કદમોં અપની ગોર (કબર) કી તરફ જા રહે હો. તુમહારે ફલ પક રહે હૈં તુમહારી ઉમ્મીદેં ખતમ હો રહી હૈં. તુમહારી ઉમરેં પૂરી હો રહી હૈં. તુમહારી અજલ (મૌત) નઝદીક આ ગઈ હૈ. તુમ જમીનકે ગળ્હોંમેં દફન કર દિયે જાઓગે જહાં ન કોઈ બિસ્તર હોગા ન તકિયા, દોસ્ત અહબાબ છૂટ જાએંગે હિસાબ કિતાબ શુરૂ હો જાએગા. આ'માલ સામને આ જાએંગે, જો છોડ આએ હો વો દૂસરોંકા હો જાએગા, જો આગે ભેજ ચુકે ઉસે સામને પાઓગે, નેકિયોંકે મોહતાજ હોગે. બદિયોંકી સઝાએં ભુગતોગે, અય અલ્લાહકે બંદો અલ્લાહસે ડરો

ઉસકી બાતેં સામને આ જાએં ઉસસે પેહલે મૌત તુમકો ઉચક લે જાએ, ઉસસે પેહલે જવાબ દહીકે લિયે તૈયાર હો જાઓ, ઈતના કહા થા જો રોનેકે ગલ્બેને આવાઝ બુલંદ કર દી, મુંહ પર ચાદરકા કોના ડાલકર રોને લગે ઔર હાઝિરીનકી ભી આહોઝારી શુરૂ હો ગઈ.

ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે એક બીમાર શખ્સ જિસે કોઈ જિન્ન સતા રહા થા. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ (રદિ.) કે પાસ આયા તો આપને **અફહસિબ્તુમસે** સૂરતકે ખતમ તકકી આયતેં ઉસકે કાનમેં તિલાવત ફરમાઈ. વો અચ્છા હો ગયા. જબ નબી (સ.અ.વ.) સે ઉસકા ઝિક્ર આયા તો આપને ફરમાયા, અબ્દુલ્લાહ તુમને ઉસકે કાનમેં ક્યા પઢ્હા થા? આપને બતલા દિયા તો હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા, તુમને યે આયતેં ઉસકે કાનમેં પઢ્હકર ઉસે જલા દિયા. વલ્લાહ ઈન આયતોંકો અગર કોઈ ઈમાનવાલા શખ્સ યકીનકે સાથ કિસી પહાડ પર પઢ્હે તો વો ભી અપની જગહસે ટલ જાએ. અબૂ નઈમ (રહ.) ને રિવાયત નકલ કી હૈ કે હમેં રસૂલે કરીમ (સ.અ.વ.) ને એક લશ્કરમેં ભેજા ઔર ફરમાયા કે હમ સુબહ ઔર શામ **અફહસિબ્તુમ્ અન્નમા ખલક્નાકુમ્ અબષંવ્ વ અન્નકુમ્ ઈલૈના લા તુર્જઊન** પઢ્હતે રહેં. હમને બરાબર ઉસકી તિલાવત દોનોં વક્ત જારી રખ્ખી, અલ્હમ્દુલિલ્લાહ હમ સલામતી ઔર ગનીમતકે સાથ વાપસ લૌટે. હુઝૂર (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં મેરી ઉમ્મતકા ડૂબનેસે બચાવ કશ્તિયોંમેં સવાર હોનેકે વક્ત યે કેહના હૈ. **બિસ્મિલ્લાહિલ્ મલિકિલ્ હક્ક, વમા કદરૂલ્લાહ હક્ક કદરિહી વલ્ અર્ઝુ, જમીઅન્ કબ્ઝતુહૂ યૌમલ્ કિયામત વસ્માવાતિ મત્વિય્યાતુમ બિયમીનિહી સુબ્હાનહૂ વ તઆલા અમ્મા યુશ્રિકૂન, બિસ્મિલ્લાહિ મજરેહા વ મુર્સાહા ઈન્ન રબ્બી લગફૂરુ ર્રહીમ.**

---

(૧૩૯) વ મંય્ યદ્ઉ મઅલ્લાહિ ઈલાહન્ આખર, લા બુરહાન લહૂ બિહી, ફઈન્નમા હિસાબુહૂ ઈન્દ રબ્બિહી, ઈન્નહૂ લા યુફ્લિહુલ્ કાફિરૂન. વ કુર્રબ્બિગ્ ફિર્ વર્હમ્ વ અન્ત ખૈરૂ ર્રાહિમીન.(પા. ૧૮, મોમિનૂન, ૧૧૭-૧૧૮)

તર્જુમા : જો શખ્સ અલ્લાહકે સાથ કિસી દૂસરે મા'બૂદકો પુકારે જિસકી

કોઈ દલીલ ઉસકે પાસ નહીં, પસ ઉસકા હિસાબ તો ઉસકે રબકે ઉપર હી હૈ. બેશક કાફિર લોગ નજાતસે મહેરૂમ હૈં. ઔર કહો કે અય મેરે રબ તૂ બખ્શ ઔર રહમ કર ઔર તૂ સબ મહેરબાનોંસે બેહતર મહેરબાની કરનેવાલા હૈ.

તશરીહ : મુશરિકીનકો ખુદાએ વાહિદ ડરા રહા હૈ ઔર બયાન ફરમા રહા હૈ કે ઉનકે પાસ ઉનકે શિર્કકી કોઈ દલીલ નહીં, યાની ઉસકા હિસાબ અલ્લાહકે વહાં હૈ, કાફિર ઉસકે પાસ કામિયાબ નહીં હો સકતે. વો નજાતસે મહેરૂમ રેહ જાતે હૈં.

એક શખ્સસે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને દરિયાફ્ત ફરમાયા કે તૂ કિસ કિસકો પૂજતા હૈ? ઉસને કહા અલ્લાહકો ઔર ફલાં ફલાંકો. આપને દરિયાફ્ત કિયા કે ઉનમેંસે ઐસા કિસે જાનતા હૈ કે તેરી મુસીબતોંમેં તુઝે કામ આએ? ઉસને કહા સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા જલ્લ શાનુહૂકો. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા જબ કામ આનેવાલા વોહી હૈ તો ફિર ઉસકે સાથ ઉન દૂસરોંકી ઈબાદતકી ક્યા જરૂરત? ક્યા તેરા ખયાલ હૈ કે વો અકેલા તુઝે કાફી ન હોગા? ઉસને કહા યે તો નહીં કેહ સકતા અલબત્તા ઈરાદા યે હૈ કે દૂસરોંકી ઈબાદત કરકે ઉસકા પૂરા શુક્ર બજા લા સકૂં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા સુબ્હાનલ્લાહ! ઈલ્મકે સાથ યે બેઈલ્મી? જાનતે હો ઔર ફિર અંજાન બને જાતે હો. અબ કોઈ જવાબ બન ન પડા, ચુનાંચે વો મુસલમાન હો જાનેકે બાદ કહા કરતે થે મુઝે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ને કાઈલ કર દિયા. ફિર એક દુઆ તાલીમ ફરમાઈ ગઈ. ગફરકે મા'ના જબ વો મુત્લક હો તો ગુનાહોંકો મિટા દેને ઔર ઉનહીં લોગોંસે છુપા દેનેકે આતે હૈં.ઔર રહમતકે મા'ના સહીહ રાહ પર કાઈમ રખને ઔર અચ્છે અકવાલ વ અફઆલકી તૌફીક દેનેકે હોતે હૈં.

---

(૧૪૦) અલમ્ તર અન્નલ્લાહ યુસબ્બિહુ લહૂ મન્ ફિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વત્તૈરુ સાફ્ફાત, કુલ્લુન્ કદ્ અલિમ સલાતહૂ વ તસ્બીહહૂ, વલ્લાહુ અલીમુમ્ બિમા યફ્અલૂન. વલિલ્લાહિ મુલ્કુસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, વ ઈલલ્લાહિલ્ મસીર.

(પા. ૧૮, નૂર, ૪૧-૪૨)

તર્જુમા : ક્યા આપને નહીં દેખા કે ઈન્સાનોં ઔર જમીનકી કુલ મખ્લૂક ઔર પર ફૈલાએ ઉડનેવાલે તમામ પરિંદે અલ્લાહકી તસ્બીહમેં મશ્ગૂલ હૈં. હર

એકકી નમાઝ ઔર તસ્બીહ ઉસે માલૂમ હૈ. લોગ જો કુછ કરેં ઉસસે અલ્લાહ બખૂબી (અચ્છી તરહ) વાકિફ હૈ. ઔર જમીન ઔર આસમાનકી બાદશાહત અલ્લાહ હીકી હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા હીકી તરફ લૌટના હૈ.

તશરીહ : કુલકે કુલ ઈન્સાન ઔર જિન્નાત ઔર ફરિશ્તે ઔર હયવાન યહાં તકકે જમાદાત ભી અલ્લાહકી તસ્બીહકે બયાનમેં મશ્ગૂલ હૈં. ઔર મકામ પર હૈ કે સાતોં આસમાન ઔર સબ જમીનેં ઔર ઉનમેં જો હૈં સબ અલ્લાહ તઆલાકી પાકીઝગીકે બયાનમેં મશ્ગૂલ હૈં. અપને પરોંસે ઉડનેવાલે પરિંદે ભી અપને રબ તઆલાકી ઈબાદત ઔર પાકીઝગીકે બયાનમેં હૈં. ઉન સબકો જો જો તસ્બીહ લાઈક થી ખુદા તઆલાને ઉનહેં સિખા દી હૈ. સબકો અપની ઈબાદતકે મુખ્તલિફ જુદાગાના તરીકે સિખા દિયે હૈં. ઔર ખુદા તઆલા પર કોઈ કામ મખ્ફી નહીં વો આલિમે કુલ હૈ. હાકિમે મુતસર્રિફ, માલિક, મુખ્તારે કુલ, મા'બૂદે હકીકી, આસમાન ઔર જમીનકા બાદશાહ સિર્ફ વોહી હૈ, ઉસકે સિવા કોઈ ઈબાદતકે લાઈક નહીં, ઉસકે હુકમોંકો કોઈ ટાલનેવાલા નહીં. કિયામતકે દિન સબકો ઉસીકે સામને હાઝિર હોના હૈ. વો જો ચાહેગા અપની મખ્લૂકાતમેં હુકમ ફરમાએગા. બુરે લોગ બુરે બદલે પાએંગે, નેક નેકોંકા ફલ હાસિલ કરેંગે. ખાલિક માલિક વોહી હૈ. દુનિયા ઔર આખિરતકા હાકિમ વોહી હૈ ઔર ઉસીકી ઝાત લાઈકે હમ્દો સના હૈ.

---

(૧૪૧) અલમ્ તર અન્નલ્લાહ યુઝ્જી સહાબન્ ષુમ્મ યુઅલ્લિફુ બૈનહૂ ષુમ્મ યજ્અલુહૂ રૂકામન્ ફતરલ્ વદ્ક યખ્રુજુ મિન્ ખિલાલિહી, વ યુનઝ્ઝિલુ મિનસ્સમાઈ મિન્ જબાલિન્ ફીહા મિમ્ બરદિન્ ફયુસીબુ બિહી મંય્યશાઉ વ યસ્રિફુહૂ અમ્મંય્ યશાઅ, યકાદુ સના બર્કિહી યઝ્હબુ બિલ્ અબ્સાર. યુકલ્લિબુ લ્લાહુલ્ લૈલ વન્નહાર, ઈન્ન ફી ઝાલિક લઈબ્રતલ્ લિઉલિલ્ અબ્સાર.

(પા. ૧૮, નૂર ૪૩-૪૪)

તર્જુમા : ક્યા આપને નહીં દેખા કે અલ્લાહ તઆલા બાદલોંકો ચલાતા હૈ ફિર ઉનહેં મિલાતા હૈ ફિર ઉનહેં તેહ બ તેહ કર દેતા હૈ. ફિર આપ દેખતે હૈં કે ઉનકે દરમિયાનમેંસે મેંહ બરસતા હૈ. વોહી આસમાનકી જાનિબસે ઓલોંકે પહાડમેંસે

ઓલે બરસાતા હૈ. ફિર જિનહેં ચાહે ઉનકે પાસ ઉનહેં બરસાએ ઔર જિનસે ચાહે ઉનસે ઉનહેં હટા દે. બાદલ હીસે નિકલનેવાલી બિજલીકી ચમક ઐસી હોતી હૈ કે ગોયા અબ આંખોંકી રોશની લે ચલી, અલ્લાહ તઆલા હી દિન ઔર રાતકો રદ્દો બદલ કરતા રેહતા હૈ. આંખોંવાલોંકે લિયે તો ઉસમેં યકીનન બડી બડી ઈબરતેં હૈં.

તશરીહ : પતલે ધૂંએં જૈસે બાદલ અવ્વલ અવ્વલ તો કુદરતે ખુદા તઆલાસે ઉઠતે હૈં. ફિર મિલજુલકર વો જસીમ (મોટે) હો જાતે હૈં. ઔર એક દૂસરેકે ઉપર જમ જાતે હૈં ફિર ઉનમેંસે બારિશ બરસ્તી હૈ હવાએં ચલતી હૈં. જમીનકો કાબિલ બનાતી હૈં. ફિર અબ્રકો ઉઠાતી હૈં ફિર ઉનહેં મિલાતી હૈં ફિર વો પાનીસે ભર જાતે હૈં. ફિર બરસ પડતે હૈં. ફિર આસમાનસે ઓલોંકે બરસાનેકા ઝિક્ર હૈ કે આયતકા મા'ના યે કિયે જાએં કે ઓલોંકે પહાડ આસમાન પર હૈં. ઉસકે બાદકે જુમ્લેકા યે મતલબ હૈ કે બારિશ ઔર ઓલે જહાં ખુદા તઆલા બરસાના ચાહે વહાં ઉસકી રહમતસે બરસતે હૈં. ઔર જહાં નહીં ચાહતે નહીં જાતે. યા યે મલતબ હૈ કે ઓલોંસે જિનકી ચાહે ખેતિયાં ઔર બાગાત ખરાબ કર દેતા હૈ ઔર જિન પર મહેરબાની ફરમાએ ઉનહેં બચા લેતા હૈ. ફિર બિજલીકી ચમકકી કુવ્વત બયાન હો રહી હૈ કે કરીબ હૈ વો આંખોંકી રોશની ખો દે. દિન રાતકા તસર્રુફ ભી ઉસીકે કબ્ઝેમેં હૈ, જબ ચાહતા હૈ દિનકો છોટા ઔર રાત બડી કર દેતા હૈ. ઔર જબ ચાહતા હૈ રાત છોટી કરકે દિનકો બડા કર દેતા હૈ. યે તમામ નિશાનિયાં હૈં. જો ખુદાકી કુદરતકો ઝાહિર કરતી હૈં. ખુદા તઆલાકી અઝમતકો આશકારા કરતી હૈં. જૈસે ફરમાને હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશ, રાત દિનકે ઈખ્તિલાફમેં અકલમંદોંકે લિયે બહોતસી નિશાનિયાં હૈ.

---

(૧૪૨) વલ્લાહુ ખલક કુલ્લ દાબ્બતિમ્ મિમ્માઈન, ફમિન્હુમ્ મંય્યમ્શી અલા બત્નિહી, વ મિન્હુમ્ મંય્યમ્શી અલા રિજ્લૈન, વ મિન્હુમ્ મંય્યમ્શી અલા અર્બઈન, યખ્લુકુલ્લાહુ માયશાઉ, ઈન્નલ્લાહ અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર.

(પા. ૧૮, નૂર, ૪૫)

તર્જુમા : તમામકે તમામ ચલને ફિરનેવાલે જાનદારોંકો અલ્લાહ તઆલા હીને પાનીસે પૈદા કિયા હૈ. ઉનમેંસે બાઝ તો અપને પેટકે બલ ચલતે હૈં. બાઝ દો

પાંવ પર ચલતે હૈં. બાઝ ચાર પાંવ પર ચલતે હૈં, અલ્લાહ તઆલા જો ચાહતા હૈ પૈદા કરતા હૈ. બેશક અલ્લાહ તઆલા હર ચીઝ પર કાદિર હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની કામિલ કુદરત ઔર ઝબરદસ્ત સલ્તનતકા બયાન ફરમાતા હૈ કે ઉસને એક હી પાનીસે તરહ તરહકી મખ્લૂક પૈદા કર દી હૈ. સાંપ વગૈરહકો દેખો જો અપને પેટકે બલ ચલતે હૈં. ઈન્સાન ઔર પરિંદકો દેખો ઉનકે દો પાંવ હોતે હૈં જિન પર ચલતે હૈં. હયવાનોં ઔર ચોપાયોંકો દેખો વો ચાર પાંવ પર ચલતે હૈં. વો બડા કાદિર હૈ. જો ચાહતા હૈ હો જાતા હૈ. જો નહીં ચાહતા હરગિઝ નહીં હો સકતા. વો કાદિરે કુલ હૈ.

---

(૧૪૩) લકદ્ અન્ઝલ્ના આયાતિમ્ મુબય્યિનાત, વલ્લાહુ યહ્દી મંય્યશાઉ ઈલા સિરાતિમ્ મુસ્તકીત. (પા. ૧૮, નૂર, ૪૬)

તર્જુમા : બિલાશક ઔર શુબહ હમને રોશન ઔર વાઝેહ આયતેં ઉતાર દી હૈં અલ્લાહ તઆલા જિસે ચાહે સીધી રાહ દિખા દેતા હૈ.

તશરીહ : યે હિકમત ભરે અહકામ યે રોશન મિસાલેં ઈસ કુરઆને કરીમમેં અલ્લાહ તઆલા હીને બયાન ફરમાઈ હૈં. અકલમંદોંકો ઉનકે સમઝનેકી તૌફીક દી હૈ. રબ તઆલા જિસે ચાહે અપની સીધી રાહ પર લગાએ.

---

(૧૪૪) તબારકલ્લઝી નઝ્ઝલલ્ ફુરકાન અલા અબ્દિહી લિયકૂન લિલ્ આલમીન નઝીરા. અલ્લઝી લહૂ મુલ્કુસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વ લમ્ યત્તખિઝ્ વલદંવ્ વલમ્ યકુલ્ લહૂ શરીકુન્ ફીલ્ મુલ્કિ વ ખલક કુલ્લ શૈઈન્ ફકદ્દરહૂ તકદીરા.
(પા. ૧૮, ફુરકાન, ૧-૨)

તર્જુમા : બહોત બાબરકત હૈ વો અલ્લાહ તઆલા જિસને અપને બંદે પર ફુરકાન ઉતારા તાકે વો તમામ લોગોંકે લિયે આગાહ કરનેવાલા બન જાએ. ઉસી અલ્લાહકી સલ્તનત હૈ આસમાનોં ઔર જમીનકી, ઔર વો કોઈ ઔલાદ નહીં રખતા ન ઉસકી સલ્તનતમેં કોઈ ઉસકા સાજી હૈ, ઔર હર ચીઝકો ઉસને પૈદા કરકે એક મુનાસિબ અંદાઝા ઠેહરા દિયા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની રહમતકા બયાન ફરમાતા હૈ તાકે

લોગોં પર ઉસકી બુઝુર્ગી અયાં (ઝાહિર) હો જાએ કે ઉસને ઈસ પાક કલામકો અપને બંદે હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) પર નાઝિલ ફરમાયા હૈ. સૂરએ કહફકે શુરૂમેં ભી અપની હમ્દ ઉસી વસ્ફસે બયાન કી હૈ યહાં અપની ઝાતકા બાબરકત હોના બયાન ફરમાયા ઔર યેહી વસ્ફ બયાન કિયા. યહાં લફઝ 'નઝ્ઝલ' ફરમાયા જિસસે બારબાર બકસરત ઉતરના સાબિત હોતા હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ. વલ્ કિતાબલ્લઝી નઝ્ઝલ અલા રસૂલિહી વલ્ કિતાબલ્લઝી ઉન્ઝિલ મિન્ કબ્લુ. પસ પેહલી કિતાબોંકો લફઝ અન્ઝલસે ઔર ઈસ આખરી કિતાબકો લફઝ નઝ્ઝલસે બયાન ફરમાના ઈસી લિયે હૈ કે પેહલી કિતાબ એક સાથ ઉતરતી રહીં ઔર કુરઆને કરીમ થોડા થોડા કરકે હસ્બે જરૂરત ઉતારતા રહા. કભી કુછ આયતેં કભી કુછ સૂરતેં કભી કુછ અહકામ, ઈસમેં એક બહોત બડી હિકમત યે ભી થી કે લોગોંકો ઈસ પર અમલ મુશ્કિલ ન હો ઔર ખૂબ યાદ હો જાએ ઔર માન લેનેકે લિયે દિલ ખુલ જાએ. જૈસેકે ઈસી સૂરતમેં ફરમાયા હૈ કે કાફિરોંકા એક એ'તિરાઝ યે ભી હૈ કે કુરઆને કરીમ ઉસ નબી (સ.અ.વ.) પર એક સાથ ક્યૂં ન ઉતરા? જવાબ દિયા ગયા હૈ કે ઈસ તરહ ઈસ લિયે ઉતરા કે તેરી દિલબસ્તગી રહે. ઔર હમને ઠહેરા ઠહેરાકર નાઝિલ ફરમાયા. યે જો ભી બાત બનાએંગે હમ ઉસકા સહીહ ઔર જચા તુલા જવાબ દેંગે. જો ખૂબ તફસીલવાલા હોગા. યેહી વજહ હૈ કે યહાં ઈસ આયતમેં ઈસકા નામ ફુરકાન રખ્ખા. ઈસ લિયે કે યે હક ઔર બાત્તિલમેં હિદાયત ઔર ગુમરાહીમેં ફર્ક કરનેવાલા હૈ. ઈસસે ભલાઈ બુરાઈમેં, હલાલ ઔર હરામમેં તમીઝ હોતી હૈ. કુરઆને કરીમકી યે પાક સિફત બયાન ફરમાકર જિસ પર કુરઆન ઉતરા ઉનકી એક પાક સિફત બયાન કી ગઈ હૈ કે વો ખાસ ઉસકી ઈબાદતમેં લગે રેહનેવાલે હૈં. ઉસકે મુખ્લિસ બંદે હૈં. યે વસ્ફ સબસે આ'લા વસ્ફ હૈ. ઈસી લિયે બડી બડી નેઅમતોંકે બયાનકે મૌકા પર આં હઝરત (સ.અ.વ.) કા યેહી વસ્ફ બયાન ફરમાયા ગયા હૈ. જૈસે મેઅરાજકે મૌકા પર ફરમાયા સુબ્હાનલ્લઝી અસ્રા બિઅબ્દિહી, ઔર જબ બંદએ ખુદા તઆલા યાની હઝરત મુહમ્મદ (સ.અ.વ.) ખુદા તઆલાકી ઈબાદત કરને ખડે હોતે હૈં. યેહી વસ્ફ કુરઆને કરીમકે ઉતરને ઔર આપ (સ.અ.વ.) કે પાસ બુઝુર્ગ ફરિશ્તેકે આનેકે ઈકરામકે બયાનકે મૌકા પર બયાન ફરમાયા. ફિર

ઈરશાદ હુવા કે ઈસ પાક કિતાબકા આપ (સ.અ.વ.) કી તરફ ઉતરના ઈસ લિયે હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) તમામ જહાનકે લિયે આગાહ કરનેવાલે બન જાએં. ઐસી કિતાબ જો સરાસર હિકમત ઔર હિદાયતવાલી હૈ જો મુફસ્સલ મુઅઝ્ઝમ મુબીન ઔર મોહકમ હૈ. જિસકે આસપાસ ભી બાતિલ ભટક નહીં સકતા. જો હકીમ ઔર હમીદ ખુદા તઆલાકી તરફસે ઉતારી હુઈ હૈ. આપ (સ.અ.વ.) ઉસકી તબ્લીગ દુનિયા ભરમેં કર દેં. હર સુર્ખ ઔર સફેદકો હર દૂર ઔર નઝદીકવાલેકો ખુદા તઆલાકે અઝાબોંસે ડરા દેં. જો ભી આસમાનકે નીચે ઔર જમીનકે ઉપર હૈ ઉસકી તરફ આપ (સ.અ.વ.) કી રિસાલત હૈ જૈસેકે ખૂદ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કા ફરમાન હૈ કે મૈં તમામ સુર્ખ ઔર સફેદ ઈન્સાનોંકી તરફ ભેજા ગયા હૂં ઔર ફરમાન હૈ કે મુઝે પાંચ બાતેં ઐસી દી ગઈ હૈં જો મુઝસે પેહલે કિસી નબીકો નહીં દી ગઈ થીં, ઉનમેંસે એક યે હૈ કે હર નબી અપની અપની કૌમકી તરફ ભેજા જાતા રહા. લેકિન મૈં તમામ દુનિયાકી તરફ ભેજા ગયા હૂં. ખૂદ કુરઆનમેં હૈ. **કુલ્ યા અય્યુહન્નાસુ ઈન્ની રસૂલુલ્લાહિ ઈલૈકુમ્ જમીઆ.** અય નબી! એલાન કર દો કે અય દુનિયાકે લોગો! મૈં તુમ સબકી તરફ ખુદા તઆલાકા પૈગંબર હૂં. ફિર ફરમાયા કે મુઝે રસૂલ બનાકર ભેજનેવાલા મુઝ પર યે પાક કિતાબ ઉતારનેવાલા વો ખુદા તઆલા હૈ જો આસમાન ઔર જમીનકા તન્હા માલિક હૈ, જો જિસ કામકો કરના ચાહે ઉસે કેહ દેતા હૈ કે હો જા વો ઉસી વક્ત હો જાતા હૈ, વોહી મારતા ઔર જિલાતા હૈ, ઉસકી કોઈ ઔલાદ નહીં ન ઉસકા કોઈ શરીક હૈ, હર ચીઝ ઉસીકી મખ્લૂક ઔર ઉસીકે ઝેરે પરવરિશ હૈ, સબકા ખાલિક, માલિક, રાઝિક, મા'બૂદ, રબ વોહી હૈ, હર ચીઝકા અંદાઝા મુકર્રર કરનેવાલા ઔર તદબીર કરનેવાલા વોહી હૈ.

---

(૧૪૫) વત્તખઝૂ મિન્ દૂનિહી આલિહતલ્ લા યખ્લુકૂન શૈઅંવ્ વહુમ્ યુખ્લકૂન. વલા યમ્લિકૂન લિઅન્ફુસિહિમ્ ઝર્રંવ્ વલા નફ્અંવ્ વલા યમ્લિકૂન મૌતંવ્ વલા હયાતંવ્ વલા નુશૂરા. (પા. ૧૮, ફુરકાન, ૩)

તર્જુમા : ઉન લોગોંને અલ્લાહકે સિવા જિનહેં અપને મા'બૂદ ઠહેરા રખ્ખે હૈં વો કિસી ચીઝકો પૈદા નહીં કર સકતે બલ્કે વો ખૂદ પૈદા કિયે જાતે હૈં, યે તો

અપની જાનકે નુકસાન નફાકા ભી ઈખ્તિયાર નહીં રખતે ઔર ન મૌત ઔર હયાતકે ઔર ન દો બારા જી ઉઠનેકે વો માલિક હૈં.

તશરીહ : મુશરિકોંકી જહાલત બયાન હો રહી હૈ કે વો ખાલિક માલિક કાદિરે મુખ્તાર બાદશાહકો છોડકર ઉનકી ઈબાદતેં કરતે હૈં જો એક મચ્છરકા પર ભી નહીં બના સકતે, બલ્કે વો ખૂદ ખુદા તઆલાકે બનાએ હુએ ઔર ઉસીકે પૈદા કિયે હુએ હૈં. વો અપને લિયે ભી કિસી નફા નુકસાનકે પહોંચાનેકે માલિક નહીં યે જાએકે દૂસરેકા ભલા કર દેં યા દૂસરેકા નુકસાન કર દેં યા દૂસરી કોઈ બાત કર સકેં. વો અપની મૌત ઝિંદગીકા યા દો બારહ જી ઉઠનેકા ભી ઈખ્તિયાર નહીં રખતે, ફિર અપની ઈબાદત કરનેવાલોંકી ઉન ચીઝોંકે માલિક વો કૈસે હો જાએંગે? બાત યેહી હૈ કે ઈન તમામ કામોંકા માલિક અલ્લાહ તઆલા હી હૈ. વોહી જિલાતા ઔર મારતા હૈ વોહી અપની તમામ મખ્લૂકકો કિયામતકે દિન નયે સિરેસે પૈદા કરેગા. ઉસ પર યે કામ મુશ્કિલ નહીં. એકકા પૈદા કરના ઔર સબકો પૈદા કરના, એકકો મૌતકે બાદ ઝિંદા કરના ઔર સબકો કરના ઉસ પર યકસાં ઔર બરાબર હૈ. એક આંખ ઝપકાનેમેં ઉસકા હુકમ પૂરા હો જાતા હૈ. સિર્ફ એક આવાઝકે સાથ તમામ મરી હુઈ મખ્લૂક ઝિંદા હોકર ઉસકે સામને એક ચટયલ મૈદાનમેં ખડી હો જાએગી. ઔર આયતમેં ફરમાયા હૈ સિર્ફ એક દફાકી એક આવાઝ હોગી કે સારી મખ્લૂક હમારે સામને હાઝિર હો જાએગી. વોહી મા'બૂદે બરહક હૈ. ઉસકે સિવા ન કોઈ રબ તઆલા હૈ ન લાઈકે ઈબાદત હૈ, ઉસકા ચાહા હુવા હોતા હૈ, બગૈર ઉસકે ચાહે કુછ ભી નહીં હોતા. વો માં-બાપસે, લડકી લડકોંસે, અદીલ ઔર બદીલસે (બરાબરીસે), વઝીર ઔર નઝીરસે, શરીક ઔર સહીમસે પાક હૈ. વો અહદ ઔર સમદ હૈ, વો લમ્ યલિદ વલમ્ યૂલદ હૈ, ઉસકા કુફૂ (હમઝાત) કોઈ નહીં.

---

(૧૪૬) અલમ્ તર ઈલા રબ્બિક કૈફ મદઝ્ ઝિલ્લ, વલૌ શા-અ લજઅલહૂ સાકિના, ષુમ્મ જઅલ્નશશમ્સ અલૈહિ દલીલા. ષુમ્મ કબઝ્નાહુ ઈલૈના કબ્ઝંય્યસીરા. વહુવલ્લઝી જઅલ લકુમુલ્ લૈલ લિબાસંવ્ વન્નૌમ સુબાતંવ્ વજઅલન્ નહાર નુશૂરા. (પા. ૧૯, ફુરકાન, ૪૫-૪૭)

તર્જુમા : ક્યા આપને નહીં દેખા કે આપકે રબને સાયેકો કિસ તરહ ફૈલા દિયા હૈ? અગર ચાહતા તો ઠહેરા હુવા હી કર દેતા. ફિર હમને આફતાબકો ઉસ પર દલીલ બનાયા ફિર હમને ઉસે આહિસ્તા આહિસ્તા અપની તરફ ખીંચ લિયા. ઔર વોહી હૈ જિસને રાતકો તુમહારે લિયે પરદા બનાયા ઔર નીંદકો રાહત બનાઈ ઔર દિનકો ઉઠ ખડે હોનેકા વક્ત.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકે વુજૂદ ઔર ઉસકી કુદરત પર દલીલેં બયાન હો રહી હૈં કે મુખ્તલિફ ઔર મુતઝાદ ચીઝોંકો વો પૈદા કર રહા હૈ. સાયેકો વો બઢ્હાતા હૈ. કેહતે હૈં કે યે વક્ત સુબહ સાદિકસે લેકર સૂરજકે નિકલને તકકા હૈ અગર વો ચાહતા તો ઉસે એક હી હાલત પર રખ દેતા. જૈસે ફરમાન હૈ કે અગર વો રાત હી રાત રખ્ખે તો કોઈ દિન નહીં કર સકતા. ઔર અગર દિન હી દિન કરે તો કોઈ રાત નહીં લા સકતા. અગર સૂરજ ન નિકલતા તો સાયેકા હાલ હી ન માલૂમ હોતા. હર ચીઝ અપની ઝિદસે પહેચાની જાતી હૈ. સાયેકે પીછે ધૂપ, ધૂપકે પીછે સાયા, યે ભી કુદરતકા ઈન્તિઝામ હૈ. ફિર સહજ સહજ (ધીરે ધીરે) હમ ઉસે યાની સાયેકો યા સૂરજકો અપની તરફ સમેટ લેતે હૈં. એક ઘટતા જાતા હૈ. દૂસરા બઢ્હતા જાતા હૈ ઔર યે ઈન્કિલાબ જલ્દીસે હોતા જાતા હૈ. કોઈ જગહ સાયેદાર બાકી નહીં રેહતી, સિર્ફ ઘરોંકે છપ્પરોંકે ઔર દરખ્તોંકે નીચે સાયા રેહ જાતા હૈ ઔર ઉનકે ભી ઉપર ધૂપ ખુલી હુઈ હોતી હૈ. આહિસ્તા આહિસ્તા થોડ થોડા કરકે હમ ઉસે અપની તરફ સમેટ લેતે હૈં. ઉસીને રાતકો તુમહારે લિયે લિબાસ બનાયા હૈ કે વો તુમહારે વુજૂદ પર છા જાતી હૈ ઔર ઉસે ઢાંપ લેતી હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ, કસમ હૈ રાતકી જબકે ઢાંપ લે. ઉસીને નીંદકો સબબે રાહત ઔર સુકૂન બનાયા હૈ કે ઉસ વક્ત હરકત મૌકૂફ હો જાતી હૈ. ઔર દિન ભરકે કામકાજસે જો થકન ચઢ્હ ગઈ થી વો ઉસ આરામસે ઉતર જાતી હૈ. બદનકો ઔર રૂહકો રાહત હાસિલ હો જાતી હૈ. ફિર દિનકો ઉઠ ખડે હોતે હો, ફૈલ જાતે હો, ઔર રોઝીકી તલાશમેં લગ જાતે હો, જૈસે ફરમાન હૈ કે ઉસને અપની રહમતસે રાત દિન મુકર્રર કર દિયા હૈ કે તુમ સુકૂન ઔર આરમ ભી હાસિલ કર લો ઔર અપની રોઝિયાં ભી તલાશ કર લો.

(૧૪૭) વહુવલ્લઝી અર્સલ રિંયાહ બુશ્રમ્ બૈન યદૈ રહ્મતિહી, વ

અન્ઝલ્ના મિનસ્સમાઈ માઅન્ તહૂરા. લિનુહ્યિય બિહી બલ્દતંમ્ મૈતંવ્ વ નુસ્કિયહૂ મિમ્મા ખલક્ના અન્આમંવ્ વ અનાસિય્ય કષીરા. વ લકદ્ સર્રફ્નાહુ બૈનહુમ્ લિયઝ્ઝક્કરૂ, ફઅબા અક્ષરુન્નાસિ ઈલ્લા કુફૂરા. (પા. ૧૯, ફુરકાન, ૪૮-૫૦)

તર્જુમા : ઔર વોહી હૈ જો બારાને રહમતસે પેહલે ખૂશખબરી દેનેવાલી હવાઓંકો ભેજતા હૈ ઔર હમ આસમાનસે પાક પાની બરસાતે હૈં. તાકે ઉસકે ઝરીઆસે મુરદા શહેરકો ઝિંદા કર દેં. ઔર ઉસે હમ અપની મખ્લૂકાતમેંસે બહોતસે ચોપાયોં ઔર ઈન્સાનોંકો પિલાતે હૈં. ઔર બેશક હમને ઉસે ઉનકે દરમિયાન તરહ તરહસે બયાન કિયા તાકે વો નસીહત હાસિલ કરેં, મગર ફિર ભી અકસર લોગોંને સિવાએ નાશુક્રીકે માના નહીં.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલા અપની એક ઔર કુદરત બયાન ફરમા રહા હૈ કે વો બારિશસે પેહલે બારિશકી ખૂશખબરી દેનેવાલી હવાએં ચલાતા હૈ. ઉન હવાઓંમેં રબ તઆલાને બહોતસે ખવાસ રખ્ખે હૈં. બાઝ બાદલોંકો પરાગંદા કર દેતી હૈં, બાઝ ઉનહેં ઉઠાતી હૈં, બાઝ ઉનહેં લે ચલતી હૈં, બાઝ ખનક ઔર ભીગી હુઈ ચલકર લોગોંકો બારાને રહમતકી તરફ મુતવજ્જેહ કર દેતી હૈં, બાઝ ઉસસે પેહલે જમીનકો તૈયાર કર દેતી હૈં. બાઝ બાદલોંકો પાનીસે ભર દેતી હૈં. ઔર ઉનહેં બોઝલ કર દેતી હૈં. આસમાનસે હમ પાક સાફ પાની બરસાતે હૈં કે વો પાકીઝગીકા આલા બને.

હઝરત સાબિત બનાની (રહ.) કા બયાન હૈ કે મૈં હઝરત અબૂલ આલિયા (રહ.) કે સાથ બારિશકે ઝમાનેમેં નિકલા. બસરાકે રાસ્તે ઉસ વક્ત બડે ગંદે હો રહે થે. આપને ઐસે રાસ્તે પર નમાઝ અદા કી, મૈંને આપકો તવજ્જોહ દિલાઈ તો આપને ફરમાયા ઉસે આસમાનકે પાક પાનીને પાક કર દિયા. ખુદા તઆલા ફરમાતા હૈ કે હમ આસમાનસે પાક પાની બરસાતે હૈં. હઝરત સઈદ બિન મુસય્યબ (રહ.) ફરમાતે હૈં કે ખુદા તઆલાને ઉસે પાક ઉતારા હૈ ઉસે કોઈ ચીઝ નાપાક નહીં કરતી.

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) સે પૂછા ગયા કે બીરે બુઝાઆસે વુઝૂ કર લેં? યે એક કુંવાં હૈ જિસમેં ગંદગી ઔર કુત્તોંકે ગોશ્ત ફેંકે જાતે હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા પાની પાક હૈ ઉસે કોઈ

ચીઝ નાપાક નહીં કરતી.

અબ્દુલ મલિક બિન મરવાનકે દરબારમેં એક મરતબા પાનીકા ઝિક્ર છિડા તો ખાલિદ બિન યઝીદ (રહ.) ને કહા, બાઝ પાની આસમાનકે હોતે હૈં. બાઝ પાની વો હોતા હૈ જિસે અબ્ર (બાદલ) સમંદરસે પીતા હૈ ઔર ઉસે ગરજ કડક ઔર બિજલી મીઠા કર દેતી હૈ. લેકિન ઉસસે જમીનમેં પૈદાવાર નહીં હોતી, હાં આસમાની પાનીસે પૈદાવાર ઉગતી હૈ. ઈકરમા (રહ.) ફરમાતે હૈં કે આસમાનકે પાનીકે હર કતરેસે ચારા ઘાસ વગૈરહ પૈદા હોતા હૈ યા સમંદરમેં લૂલૂ ઔર મોતી પૈદા હોતે હૈં જમીનમેં ગેહૂં ઔર સમંદરમેં મોતી. ફિર ફરમાયા કે ઉસીસે હમ ગૈર આબાદ બંજર ખુશ્ક જમીનકો ઝિંદા કર દેતે હૈં વો લેહલહાને લગતી હૈ, ઔર તરોતાઝા હો જાતી હૈ જૈસે ફરમાન હૈ **ફઈઝા અન્ઝલ્ના અલૈહલ્ માઅહ્ તઝ્ઝત્ વ રબત** અલાવા મુરદા જમીનકે ઝિંદા હો જાનેકે યે પાની હયવાનોં ઔર ઈન્સાનોંકે પીનેમેં આતા હૈ. ઉનકે ખેતિયોં ઔર બાગાતકો પિલાયા જાતા હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ કે વો ખુદા તઆલા વોહી હૈ જો લોગોંકી કામિલ નાઉમ્મીદીકે બાદ ઉન પર બારિશેં બરસાતા હૈ. ઔર આયતમેં હૈ કે ખુદા તઆલાકે આસારે રહમતકો દેખો કે કિસ તરહ મુરદા જમીનકો ઝિંદા કર દેતા હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ સાથ હી મેરી કુદરતકા એક નઝ્ઝારા યે ભી દેખો કે અબ્ર ઉઠતા હૈ ગરજતા હૈ લેકિન જહાં મૈં ચાહતા હૂં બરસતા હૈ, ઉસમેં ભી હિકમત ઔર હુજ્જત હૈ. ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) કા કૌલ હૈ કે કોઈ સાલ કિસી સાલસે કમો બેશ બારિશકા નહીં લેકિન અલ્લાહ તઆલા જહાં ચાહે બરસાએ, જહાંસે ચાહે ફેર લે. પસ ચાહિયે થા કે ઉન નિશાનાતકો દેખકર ખુદા તઆલાકી ઉન ઝબરદસ્ત હિકમતોંકો ઔર કુદરતોંકો સામને રખકર ઈસ બાતકો ભી માન લેતે કે બેશક હમ દો બારહ ઝિંદા કિયે જાએંગે ઔર યે ભી જાન લેતે કે બારિશેં હમારે ગુનાહોંકી શામતસે બંદ કર લી જાતી હૈં તો હમ ગુનાહ છોડ દે લેકિન ઉન લોગોંને ઐસા ન કિયા બલ્કે હમારી નેઅમતોં પર ઔર નાશુક્રી કી.

એક હદીસ ઈબ્ને અબી હાતિમમેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) સે કહા કે મૈં બાદલકી નિસ્બત કુછ પૂછના ચાહતા હૂં. હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) ને ફરમાયા બાદલોં પર જો ફરિશ્તા મુકર્રર હૈ વો યે હૈ, આપ

(સ.અ.વ.) ઉનસે જો ચાહેં દરિયાફ્ત ફરમા લેં. ઉસને કહા યા રસૂલલ્લાહ (સ.અ.વ.)! હમારે પાસ તો ખુદા તઆલાકા હુકમ આતા હૈ કે ફલાં ફલાં શહેરમેં ઈતને ઈતને કતરે બરસાઓ, હમ ઈરશાદ પૂરા કર દેતે હૈં. બારિશ જૈસી નેઅમતકે વક્ત અકસર લોગોંકે કુફ્કા એક તરીકા યે ભી હૈ કે વો કેહતે હૈં કે હમ ફલાં ફલાં સિતારેકી વજહસે યે બારિશ બરસાએ ગયે. ચુનાંચે સહીહ હદીસમેં હૈ કે એક મરતબા બારિશ બરસ ચુકનેકે બાદ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા લોગો! જાનતે હો તુમહારે રબ તઆલાને ક્યા ફરમાયા? ઉનહોંને કહા અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકા રસૂલ ખૂબ જાનનેવાલા હૈ. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા સુનો અલ્લાહ તાલાને ફરમાયા મેરે બંદોંમેંસે બહોતસે મેરે સાથ મોમિન હો ગયે ઔર બહોતસે કાફિર હો ગયે. જિનહોંને કહા કે સિર્ફ અલ્લાહ તઆલાકે ફઝલો કરમસે યે બારિશ હમ પર બરસી હૈ વો તો મેરે સાથ ઈમાન રખનેવાલે ઔર સિતારોંસે કુફ્ર કરનેવાલે હુએ, ઔર જિનહોંને કહા કે હમ પર ફલાં ફલાં તારેકે અસરસે પાની બરસાયા ગયા વો મેરે સાથ કાફિર હુએ ઔર તારોંકે સાથ મોમિન હુએ.

---

(૧૪૮) વલૌ શિઅ્ના લબઅસ્ના ફી કુલ્લિ કર્‌યતિન્ નઝીરા. ફલા તુતિઈલ્ કાફિરી-ન વજાહિદ્‌હુમ્ બિહી જિહાદન્ કબીરા. વહુવલ્લઝી મરજલ્ બહ્‌રૈનિ હાઝા અઝ્‌બુન્ ફુરાતુંવ્ વહાઝા મિલ્હુન્ ઉજાજ, વ જઅલ બૈનહુમા બર્‌ઝખંવ્ વ હિજ્‌રમ્ મહજૂરા. વહુવલ્લઝી ખલક મિનલ્ માઈ બશરન્ ફજઅલહૂ નંસબંવ્ વ સિહ્‌રા, વકાન રબ્બુક કદીરા. (પા. ૧૯, ફુરકાન, ૫૧-૫૪)

તર્જુમા : અગર હમ ચાહતે તો હર હર બસ્તીમેં એક ડરાનેવાલા ભેજ દેતે પસ આપ કાફિરોંકા કેહના ન માનેં ઔર કુરઆનકે ઝરીઆ ઉનસે પૂરી તાકતસે બડા જિહાદ કરેં. ઔર વોહી હૈ જિસને દો સમંદર આપસમેં મિલા રખ્ખે હૈં, યે હૈ મીઠા ઔર મઝેદાર ઔર યે હૈ ખારી કડવા, ઔર ઉન દોનોંકે દરમિયાન એક હિજાબ ઔર મઝબૂત ઓટ કર દી. વો હૈ જિસને પાનીસે ઈન્સાનકો પૈદા કિયા, ફિર ઉસે, નસબવાલા ઔર સુસરાલી રિશ્તોંવાલા કર દિયા. બિલાશુબહ આપકા પરવરદિગાર (હર ચીઝ પર) કાદિર હૈ.

તશરીહ : અગર રબ તઆલા ચાહતા તો હર હર બસ્તીમેં એક એક નબી ભેજ દેતા. લેકિન ઉસને તમામ દુનિયાકી તરફ સિર્ફ એક હી નબી ભેજા હૈ. ઔર ફિર ઉસે હુકમ દે દિયા હૈ કે ઈસ કુરઆનકા વઅઝ સબકો સુના દે. જૈસે ફરમાન હૈ કે મૈં ઈસ કુરઆનસે તુમહેં ઔર જિસ જિસકો યે પહોંચે હોશિયાર કર દૂં. ઔર ઉન તમામ જમાઅતોંમેંસે જો ભી ઉસસે કુફ્ર કરે ઉસકે વા'દેકી જગહ જહન્નમ હૈ. ઔર ફરમાન હૈ કે તૂ મક્કાવાલોંકો ઔર ચારોં તરફકે લોગોંકો આગાહ કર દે, ઔર આયતમેં હૈ કે અય નબી! આપ કેહ દીજિયે અય તમામ લોગો! મૈં તુમ સબકી તરફ રસૂલુલ્લાહ બનકર આયા હૂં.

સહીહૈનકી હદીસમેં હૈ મૈં સુર્ખ ઔર સિયાહ સબકી તરફ ભેજા ગયા હૂં. બુખારી ઔર મુસ્લિમકી ઔર હદીસમેં હૈ કે તમામ અંબિયા (અલૈ.) અપની અપની કૌમકી તરફ ભેજે જાતે રહે. ઔર મૈં આંમ લોગોંકી તરફ મબઊસ કિયા ગયા હૂં. ફિર ફરમાયા કાફિરોંકા કેહના ન માનના ઔર ઈસ કુરઆનકે સાથ ઉનસે બહોત બડા જિહાદ કરના. જૈસે ઈરશાદ હૈ યા **અય્યુહન્નબિય્યુ જાહિદિલ્ કુફ્ફાર વલ્ મુનાફિકીન** યાની અય નબી! કાફિરોંસે ઔર મુનાફિકોંસે જિહાદ કરતે રહો. ઉસી રબ તઆલાને પાનીકો દો તરહકા કર દિયા હૈ મીઠા ઔર ખારી. નહેરોં, ચશ્મોં ઔર કુંવોંકા પાની ઉમૂમન શીરીં (મીઠા) સાફ ઔર ખૂશ ઝાઈકા હોતા હૈ. બાઝ ઠેહરે હુએ સમંદરોંકા પાની ખારી ઔર બદ મઝા હોતા હૈ. અલ્લાહ તઆલાકી ઈસ નેઅમત પર ભી શુક્ર કરના ચાહિયે કે ઉસને મીઠે પાનીકી ચારોં તરફ રેલપેલ કર દી કે લોગોંકો નહાને ધોને ઔર અપને ખેત ઔર બાગાતકો પાની દેનેમેં આસાની રહે. મશરિક ઔર મગરિબમેં મુહીત સમંદર ખારી પાનીકે ઉસને બહા દિયે જો ઠેહરે હુએ હૈં. ઈધર ઉધર બેહતે નહીં. લેકિન મૌજેં માર રહે હૈં. તલાતુમ કર રહે હૈં. બાઝમેં મદ્દો જઝ્ર (ઉતાર ચળ્હાવ) હૈ હર મહીનેકી ઈબ્તિદાઈ તારીખોંમેં તો ઉનમેં ઝિયાદતી ઔર બહાવ હોતા હૈ. ફિર ચાંદકે ઘટનેકે સાથ વો ઘટતા જાતા હૈ. યહાં તકકે આખિરમેં અપની હાલત પર આ જાતા હૈ ફિર જહાં ચાંદ ચળ્હા યે ભી ચળ્હને લગા. ચૌદહ તારીખ તક બરાબર ચાંદકે સાથ ચળ્હતા રહા ફિર ઉતરના શુરૂ હુવા. ઉન તમામ સમંદરોંકો ઉસી ખુદા તઆલાને પૈદા કિયા હૈ વો પૂરી ઔર

ઝબરદસ્ત કુદરતવાલા હૈ. ખારી ઔર ગરમ પાની ગો પીનેકે કામ નહીં આતા લેકિન હવાઓંકો સાફ કર દેતા હૈ જિસસે ઈન્સાની ઝિંદગી હલાકતમેં ન પડે, ઉસમેં જો જાનવર મર જાતે હૈં ઉનકી બદબૂ દુનિયાવાલોંકો સતા નહીં સકતી, ઔર ખારી પાનીકે સબબસે ઉસકી હવા સિહ્હત બખ્શ ઔર ઉસકા મઝા પાક તૈયબ હોતા હૈ. આં હઝરત (સ.અ.વ.) સે જબ સમંદરકે પાનીકી નિસ્બત સવાલ હુવા કે ક્યા હમ ઉસસે વુઝૂ કર લેં? તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ઉસકા પાની પાક હૈ ઔર ઉસકા મુરદા હલાલ હૈ. ફિર ઉસકી કુદરતકો દેખો મહઝ અપની તાકતસે ઔર અપને હુકમસે એકકો દૂસરેસે જુદા રખ્ખા હૈ. ન ખારી મીઠેમેં મિલ સકે, ન મીઠા ખારીમેં મિલ સકે. જૈસે ફરમાયા હૈ કે ઉસને દોનોં સમંદર જારી કર દિયે કે દોનોં મિલ જાએં ઔર ઉન દોનોંકે દરમિયાન એક હિજાબ કાઈમ કર દિયા હૈ કે હદસે ન બઢેં. ફિર તુમ અપને રબ તઆલાકી કિસ નેઅમતકે મુન્કિર હો? ઔર આયતમેં હૈ કૌન હૈ વો જિસને જમીનકો જાએ કરાર બનાયા ઔર ઉસમેં જગહ જગહ દરિયા જારી કર દિયે, ઉસ પર પહાડ કાઈમ કર દિયે ઔર દો સમંદરોંકે દરમિયાન ઓટ કર દી, ક્યા અલ્લાહ તઆલાકે સાથ ઔર કોઈ માબૂદ ભી હૈ? બાત યે હૈ કે ઉન મુશરિકીનકે અક્સર લોગ બેઈલ્મ હૈં. ઉસને ઈન્સાનકો ઝઈફ નુત્ફેસે પૈદા કિયા હૈ ફિર ઉસે ઠીક ઠાક ઔર બરાબર બનાયા હૈ ઔર અચ્છી પૈદાઈશમેં પૈદા કરકે ફિર ઉસે મર્દ યા ઔરત બનાયા. ફિર ઉસકે લિયે નસબકે રિશ્તેદાર બના દિયે ફિર કુછ મુદ્દત બાદ સુસરાલી રિશ્તે કાઈમ કર દિયે. ઈતને બડે કાદિર ખુદા તઆલાકી કુદરતેં તુમહારે સામને હૈ.

---

(૧૪૯) વ યઅ્બુદૂન મિન્ દૂનિલ્લાહિ માલા યન્ફઉહુમ્ વલા યઝુર્રુહુમ, વકાનલ્ કાફિરુ અલા રબ્બિહી ઝહીરા. વમા અર્સલ્નાક ઈલ્લા મુબશ્શિરંવ્ વ નઝીરા. કુલ્ મા અસ્અલુકુમ્ અલૈહિ મિન્ અજ્રિન્ ઈલ્લા મન્ શાઅ અંય્યત્તખિઝ ઈલા રબ્બિહી સબીલા. વ તવક્કલ્ અલલ્ હય્યિલ્લઝી લા યમૂતુ વ સબ્બિહ્ બિહમ્દિહ, વ કફા બિહી બિઝુનૂબિ ઈબાદિહી ખબીરા. અલ્લઝી ખલકસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝ વમા બૈનહુમા ફી સિત્તતિ અય્યામિન્ ષુમ્મસ્તવા અલલ્ અર્શ, અર્રહમાનુ ફસ્અલ્ બિહી ખબીરા. (પા. ૧૯, ફુરકાન, ૫૫-૫૯)

તર્જુમા : યે અલ્લાહકો છોડકર ઉનકી ઈબાદત કરતે હૈં જો ન તો ઉનહેં કોઈ નફા દે સકેં ન કોઈ નુકસાન પહોંચા સકેં, ઔર કાફિર તો હૈ હી અપને રબકે ખિલાફ (શયતાનકી) મદદ કરનેવાલા. હમને તો આપકો ખૂશખબરી ઔર ડર સુનાનેવાલા (નબી) બનાકર ભેજા હૈ. કેહ દીજિયે કે મૈં કુરઆનકે પહોંચાને પર તુમસે કોઈ બદલા નહીં ચાહતા મગર જો શખ્સ અપને રબકી તરફ રાહ પકડના ચાહે. ઉસ હમેશા ઝિંદા રેહનેવાલા અલ્લાહ તઆલા પર તવક્કુલ કરેં જિસે કભી મૌત નહીં, ઔર ઉસકી તારીફકે સાથ પાકીઝગી બયાન કરતે રહેં વો અપને બંદોંકે ગુનાહોંસે કાફી ખબરદાર હૈ. વોહી હૈ જિસને આસમાનોં ઔર જમીન ઔર ઉનકે દરમિયાનકી સબ ચીઝોંકો છ દિનમેં પૈદા કર દિયા હૈ. ફિર અર્શ પર મુસ્તવી હુવા, વો રહમાન હૈ, આપ ઉસકે બારેમેં કિસી ખબરદારસે પૂછ લેં.

તશરીહ : મુશરિકોંકી જહાલત બયાન હો રહી હૈ કે વો બુત પરસ્તી કરતે હૈં ઔર બિલા દલીલ ઔર હુજ્જત ઉનકી પૂજા કરતે હૈં જો ન નફાકે માલિક ન નુકસાનકે. સિર્ફ બાપ દાદોંકી દેખા દેખી નફસાની ખ્વાહિશાતસે ઉનકી મુહબ્બત ઔર અઝમત દિલમેં જમાએ હુએ હૈં ઔર ખુદા તઆલા ઔર રસૂલ (સ.અ.વ.) સે દુશ્મની ઔર મુખાલિફત રખતે હૈં. શયતાની લશ્કરમેં હો ગયે હૈં ઔર ખુદાઈ લશ્કરકે મુખાલિફ હો ગયે હૈં, લેકિન યાદ રખ્ખેં કે અંજામકાર ગલ્બા અલ્લાહ વાલોંકો હી હોગા. યે ઈસ ઉમ્મીદમેં હૈં કે યે મા'બૂદાને બાતિલ ઉનકી ઈમદાદ કરેંગે. હાલાંકે મહઝ ગલત હૈ યે ખ્વાહ મખ્વાહ ઉનકી તરફસે સીના સિપર હો રહે હૈં, અંજામકાર મોમિનોંકે હી હાથ રહેગા. દુનિયા ઔર આખિરતમેં ઉનકા પરવરદિગાર ઉનકી ઈમદાદ કરેગા ઉન કુફ્ફારકો તો શયતાન સિર્ફ ખુદા તઆલાકી મુખાલિફત પર ઉભાર દેતા હૈ ઔર કુછ નહીં. સચ્ચે ખુદા તઆલાકી અદાવત ઉનકે દિલમેં ડાલ દેતા હૈ, શિર્કકી મુહબ્બત બિઠા દેતા હૈ. યે ખુદાઈ અહકામસે પીઠ ફેર લેતે હૈં. ફિર અલ્લાહ તઆલા અપને રસૂલ (સ.અ.વ.) સે ખિતાબ કરકે ફરમાતા હૈ કે હમને તુમહેં મોમિનોંકો ખૂશખબરી સુનાનેવાલા ઔર કુફ્ફારકો ડરાનેવાલા બનાકર ભેજા હૈ. ઈતાઅત ગુઝારોંકો જન્નતકી બશારત દીજિયે ઔર નાફરમાનોંકો જહન્નમકે અઝાબોંસે મુત્તલેઅ ફરમા દીજિયે. લોગોંમેં આમ તૌર પર એલાન કર દીજિયે કે મૈં

અપની તબ્લીગકા બદલા અપને વઅઝકા મુઆવઝા તુમસે નહીં ચાહતા. મેરા ઈરાદા ઈસસે સિવાએ ખુદા તઆલાકી રઝામંદીકી તલાશકે ઔર કુછ નહીં. મૈં સિર્ફ યે ચાહતા હૂં કે તુમમંસે જો રાહે રાસ્ત પર આના ચાહે ઉસકે સામને સહીહ રાસ્તા નુમાયાં કર દૂં. અય પયગંબર અપને તમામ કામોંમેં ઉસ ખુદા તઆલા પર ભરોસા રખિયે જો હમેશગી ઔર દવામ વાલા હૈ, જો મૌત ઔર ફૌતસે પાક હૈ, જો અવ્વલ ઔર આખિર ઝાહિર ઔર બાતિન ઔર હર ચીઝસે આલિમ હૈ, જો દાઈમ બાકી સરમદી અબદી હય્યુન ઔર કય્યૂમ હૈ જો હર ચીઝકા માલિક ઔર રબ તઆલા હૈ ઉસકો અપના માદ્દી મલ્જા ઠહેરાએ. ઉસીકી ઝાત ઐસી હૈ કે ઉસ પર તવક્કુલ કિયા જાએ, હર ઘભરાહટમેં ઉસીકી તરફ ઝુકા જાએ. વો કાફી હૈ વોહી નાસિર હૈ વોહી મુઅય્યિદ ઔર મુઝફ્ફિર હૈ, જૈસે ફરમાન હૈ અય નબી! જો કુછ આપકી તરફ આપકે રબ તઆલાકી જાનિબસે ઉતારા ગયા હૈ ઉસે પહોંચા દીજિયે. અગર આપને યે ન કિયા તો આપને રિસાલતકા હક અદા નહીં કિયા. આપ બેફિક્ર રહિયે ખુદા તઆલા આપકો લોગોંકે બુરે ઈરાદેસેં બચા લેગા.

એક હદીસમેં હૈ કે મદીના તય્યિબાકી કિસી ગલીમેં હઝરત સલમાન (રદિ.) રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો સિજદહ કરને લગે, તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા અય સલમાન! મુઝે સિજદહ ન કર સિજદેકે લાઈક વો હૈ જો હમેશાકી ઝિંદગીવાલા હૈ જિસ પર કભી મૌત નહીં. ઔર ઉસકી તસ્બીહ ઔર હમ્દ કરતા રેહ. ચુનાંચે હુઝૂર (સ.અ.વ.) ઉસકી તા'મીલમેં ફરમાયા કરતે થે. **સુબ્હાનકલ્લાહુમ્મ રબ્બના વ બિહમ્દિક.** મુરાદ ઈસસે યે હૈ કે ઈબાદત અલ્લાહ તઆલાકી કર, તવક્કુલ સિર્ફ ઉસીકી ઝાત પર કર. જૈસે ફરમાન હૈ, મશરિક ઔર મગરિબકા રબ તઆલા વોહી હૈ. ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદ નહીં તૂ ઉસીકો અપના કારસાઝ સમઝ. ઔર જગહ હૈ ઉસીકી ઈબાદત કર ઉસી પર ભરોસા રખ. ઔર આયતમેં હૈ કે એ'લાન કર દે કે ઉસી રહમાનકે હમ બંદે હૈં ઔર ઉસી પર હમારા કામિલ ભરોસા હૈ ઉસ પર બંદોંકે કરતૂત ઝાહિર હૈં. કોઈ ઝર્રા ઉસસે પોશીદા નહીં કોઈ ભેદકી બાત ભી ઉસસે મખ્ફી (છુપી હુઈ) નહીં. વોહી તમામ ચીઝોંકા ખાલિક માલિક કાબિઝ હૈ, વોહી હર જાનદારકા રોઝી રસાં હૈ, ઉસને અપની કુદરત ઔર

અઝમતસે આસમાન ઔર જમીન જૈસી ઝબરદસ્ત મખ્લૂકકો છ દિનમેં પૈદા કર દિયા હૈ ફિર અર્શ પર કરાર પકડા હૈ. કામોંકી તદબીરોંકા અંજામ ઉસીકી તરફસે ઔર ઉસીકે હુકમ ઔર તદબીરસે હૈ. ઉસકા ફૈસલા સચ્ચા ઔર અચ્છા હી હોતા હૈ. જો ઝાતે ખુદા તઆલાસે આલિમ હો જો સિફાતે ખુદા તઆલાસે આગાહ હો તો ઐસેસે ઉસકી શાન દરિયાફત કરે. યે ઝાહિર હૈ કે ખુદા તઆલાકી ઝાતકી પૂરી ખબરદારી રખનેવાલે ઉસકી ઝાતસે પૂરે વાકિફ આં હઝરત (સ.અ.વ.) હી થે જો દુનિયા ઔર આખિરતમેં તમામ ઔલાદે આદમકે સરદાર થે, જો એક બાત ભી અપની તરફસે નહીં કેહતે થે બલ્કે જો ફરમાતે થે વો ખુદા તઆલાકા હુકમ હી હોતા થા. આપ (સ.અ.વ.) ને જો જો સિફતેં ખુદા તઆલાકી બયાન કી હૈં સબ હક હૈં. આપ (સ.અ.વ.) ને જો ખબરેં દીં સબ સચ હૈં, સચ્ચે ઈમામ આપ (સ.અ.વ.) હી હૈં. તમામ ઝગડોંકા ફૈસલા આપ (સ.અ.વ.) હીકે હુકમસે કિયા જા સકતા હૈ. જો આપ (સ.અ.વ.) કી બાત બતલાએ વો સચ્ચા, જો આપ (સ.અ.વ.) કે ખિલાફ કહે વો મરદૂદ, ચાહે કોઈ ભી હો ખુદા તઆલાકા ફરમાન યકીનકે કાબિલ ખુલે તૌરસે સાદિર હો ચુકા હૈ. યાની તુમ અગર કિસી ચીઝમેં ઝગડો તો ઉસે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ (સ.અ.વ.) કી તરફ લૌટાઓ. ઔર ફરમાન હૈ તુમ જિસ ચીઝમેં ભી ઈખ્તિલાફ કરો ઉસકા ફૈસલા અલ્લાહ તઆલાકી તરફ હૈ. ઔર ફરમાન હૈ તેરે રબ તઆલાકી બાતેં જો ખબરોંમેં સચ્ચી ઔર હુકમ ઔર મમાનિઅતમેં અદલ કી હૈં પૂરી હો ચુકીં. યે ભી મરવી હૈ કે મુરાદ ઈસસે કુરઆન હૈ. મુશરિકીન ખુદા તઆલાકે સિવા ઔરોંકો સિજદે કરતે થે, ઉનસે જબ રહમાનકો સિજદહ કરનેકો કહા જાતા થા તો કેહતે થે કે હમ રહમાનકો નહીં જાનતે. વો ઉસસે મુન્કિર થે કે ખુદા તઆલાકા નામ રહમાન હૈ જૈસે હુદૈબિયાવાલે સાલ હુઝૂર (સ.અ.વ.) કે કાતિબસે ફરમાયા, **બિસ્મિલ્લા હિર્રહમા નિર્રહીમ** લિખ, તો મુશરિકીનને કહા ન હમ રહમાનકો જાનેં ન રહીમકો, હેમારે રિવાજકે મુતાબિક **બિસ્મિક અલ્લાહુમ્મ** લિખ, ઉસકે જવાબમેં યે આયત ઉતરી **કુલિદ્‌ઉલ્લાહ અવિદ્‌ ઉર્રહમાન** કેહ દે કે અલ્લાહ તઆલાકો પુકારો યા રહમાનકો જિસ નામસે ચાહો ઉસે પુકારો ઉસકે બહોતસે બેહતરીન નામ હૈં. વોહી અલ્લાહ તઆલા હૈ વોહી રહમાન હૈ. પસ

મુશરિકીન કેહતે થે કે ક્યા સિર્ફ તેરે કેહનેસે હમ ઐસા કર લેં, અલ ગર્ઝ વો ઔર નફરતમેં બળ્હ ગયે. બરખિલાફ મોમિનોંકે કે વો અલ્લાહ તઆલાકી ઈબાદત કરતે હૈં. જો રહમાન ઔર રહીમ હૈ ઉસીકો ઈબાદતકે લાઈક સમઝતે હૈં ઔર ઉસીકે લિયે સિજદે કરતે હૈં.

---

(૧૫૦) તબારકલ્લઝી જઅલ ફિસ્સમાઈ બુરૂજંવ્ વ જઅલ ફીહા સિરાજંવ્ વ કમરમ્ મુનીરા. વહુવલ્લઝી જઅલલ્ લૈલ વન્નહાર ખિલ્ફતલ્ લિમન્ અરાદ અંય્યઝ્ ઝક્કર ઔ અરાદ શુકૂરા. (પા. ૧૯, સૂરએ ફુરકાન, ૬૧-૬૨)

તર્જુમા : બાબરકત હૈ વો જિસને આસમાનમેં બુર્જ બનાએ ઔર ઉસમેં આફતાબ બનાયા ઔર મુનવ્વર મહતાબ (ચાંદ) ભી ઔર ઉસીને રાત ઔર દિનકો એક દૂસરેકે પીછે આને જાનેવાલા બનાયા, ઉસ શખ્સકી નસીહતકે લિયે જો નસીહત હાસિલ કરને યા શુક્ર ગુઝારી કરનેકા ઈરાદા રખતા હો.

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકી બડાઈ અઝમત કુદરત રફઅતકો દેખો કે ઉસને આસમાનમેં બુર્જ બનાએ, ઈસસે મુરાદ યા તો બડે બડે સિતારે હૈં યા ચોકીદારીકે બુર્જ હૈં. પેહલા કૌલ ઝિયાદા ઝાહિર હૈ ઔર હો સકતા હૈ કે બડે બડે સિતારોંસે મુરાદ ભી યેહી બુર્જ હોં. ઔર આયતમેં હૈ કે આસમાને દુનિયાકો હમને સિતારોંકે સાથ મુઝય્યન બનાયા, જૈસે ફરમાન હૈ ઔર હમને રોશન ચિરાગ યાની સૂરજ બનાયા. ઔર ચાંદ બનાયા જો મુનવ્વર ઔર રોશન હૈ દૂસરે નૂરસે જો સૂરજકે સિવા હૈ. જૈસે ફરમાન હૈ ઉસને સૂરજકો રોશન બનાયા ઔર ચાંદકો નૂર બનાયા. હઝરત નૂહ (અલૈ.) ને અપની કૌમસે ફરમાયા ક્યા તુમ દેખ નહીં રહે કે ખુદાએ તઆલાને ઉપર તલે સાત આસમાન પૈદા કિયે ઔર ઉનમેં ચાંદકો નૂર બનાયા ઔર સૂરજકો ચિરાગ બનાયા. દિન રાત એક દૂસરેકે પીછે આને જાનેવાલે હૈં, ઉસકી કુદરતકા નિઝામ હૈ યે જાતા હૈ વો આતા હૈ ઈસકા જાના ઉસકા આના. જૈસે ફરમાન હૈ ઉસને તુમહારે લિયે સૂરજ ચાંદ પૈ દર પૈ આને જાનેવાલે બનાએ હૈં. ઔર જગહ હૈ રાત દિનકો ઢાંપ લેતી હૈ ઔર જલ્દી જલ્દી ઉસે તલબ કરતી આતી હૈ, ન સૂરજ ચાંદસે આગે બળ્હ સકે ન રાત દિનસે સબકત કર સકે. ઉસીસે ઉસકી ઈબાદતોંકે

વક્ત ઉસકે બંદોંકો માલૂમ હોતે હૈં? રાતકા ફૌત શુદા અમલ દિનમેં પૂરા કર લેં દિનકા રેહ ગયા હુવા અમલ રાતકો અદા કર લેં. સહીહ હદીસ શરીફમેં હૈ, અલ્લાહ તઆલા રાતકો અપને હાથ ફૈલાતા હૈ તાકે દિનકા ગુનેહગાર તૌબા કર લે, ઔર દિનકો હાથ ફૈલાતા હૈ કે રાતકા ગુનેહગાર તૌબા કર લે.

હઝરત ઉમર ફારૂક (રદિ.) ને એક દિન ઝુહા (ચાશ્ત) કી નમાઝમેં બડી દેર લગા દી. સવાલ પર ફરમાયા કે રાતકા મેરા વઝીફા કુછ બાકી રેહ ગયા થા તો મૈંને ચાહા કે ઉસે પૂરા યા કઝા કર લૂં ફિર આપને યેહી આયત તિલાવત ફરમાઈ.

---

(૧૫૧) અમ્મંય્યહ્દીકુમ્ ફી ઝુલુમાતિલ્ બર્રિ વલ્ બહ્રિ વમંય્યુર્સિલુ ર્રિયાહ બુશ્રમ્ બૈન યદય્ રહ્મતિહ, અ-ઈલાહુમ્ મઅલ્લાહ, તઆલલ્લાહુ અમ્મા યુશ્રિકૂન. (પા. ૨૦, નમલ, ૬૩)

તર્જુમા : ક્યા વો જો તુમહેં ખુશ્કી ઔર તરીકી તારીકિયોંમેં રાહ દિખાતા હૈ ઔર જો અપની રહમતસે પેહલે હી ખૂશખબરિયાં દેનેવાલી હવાએં ચલાતા હૈ, ક્યા અલ્લાહકે સાથ કોઈ ઔર મા'બૂદ ભી હૈ જિનહેં યે શરીક કરતે હૈં ઉન સબસે અલ્લાહ બુલંદ ઔર બાલાતર હૈ.

તશરીહ : આસમાન ઔર જમીનમેં ખુદા તઆલાને ઐસી નિશાનિયાં રખ દી હૈં કે ખુશ્કી ઔર તરીમેં જો રાહ ભૂલ જાએ વો ઉનહેં દેખકર રાહે રાસ્ત ઈખ્તિયાર કર લે. જૈસે ફરમાયા હૈ કે સિતારોંસે લોગ રાહ પાતે હૈં સમંદરોંમેં ઔર ખુશ્કીમેં ઉનહેં દેખકર અપના રાસ્તા ઠીક કર લેતે હૈં બાદલ પાની ભરે બરસેં ઔર ઉસસે પેહલે ઠંડી ઔર ભીની ભીની હવાએં વો ચલાતા હૈ જિસસે લોગ સમઝ લેતે હૈં કે અબ રબકી રહમત બરસેગી. ખુદાકે સિવા ઈન કામોંકા કરનેવાલા કોઈ નહીં, ન કોઈ ઉન પર કાદિર હૈ, તમામ શરીકોંસે વો અલગ હૈ ઔર પાક હૈ સબસે બુલંદ હૈ.

---

(૧૫૨) વ રબ્બુક યખ્લુકુ મા યશાઉ વ યખ્તાર, મા કાન લહુમુલ્ ખિયરહ, સુબ્હાનલ્લાહિ વ તઆલા અમ્મા યુશ્રિકૂન. વ રબ્બુક યઅ્લમુ મા તુકિન્નુ સુદૂરુહુમ્ વમા યુઅ્લિનૂન. વહુવલ્લાહુ લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ, લહુલ્ હમ્દુ ફિલ્ ઊલા વલ્ આખિરહ, વ લહુલ્ હુક્મુ વ ઈલૈહિ તુર્જઊન. (પા. ૨૦, કસસ, ૬૮-૭૦)

તર્જુમા : ઔર આપકા રબ જો ચાહતા હૈ પૈદા કરતા હૈ ઔર જિસે ચાહતા હૈ ચુન લેતા હૈ, ઉનમેંસે કિસીકો કોઈ ઈખ્તિયાર નહીં, અલ્લાહ હીકે લિયે પાકી હૈ વો બુલંદ તર હૈ હર ઉસ ચીઝસે કે લોગ શરીક કરતે હૈં. ઉનકે સીને જો કુછ છુપાતે ઔર જો કુછ ઝાહિર કરતે હૈં આપકા રબ સબ કુછ જાનતા હૈ. વોહી અલ્લાહ હૈ ઉસકે સિવા કોઈ લાઈકે ઈબાદત નહીં, દુનિયા ઔર આખિરતમેં ઉસીકી તારીફ હૈ. ઉસકે લિયે ફરમાંરવાઈ હૈ ઔર ઉસીકી તરફ તુમ સબ ફેરે જાઓગે.

તશરીહ : સારી મખ્લૂકકા ખાલિક તમામ ઈખ્તિયારાતવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, ન ઉસમેં કોઈ ઉસસે ઝગડનેવાલા ન ઉસકા શરીક, ન સાજી જો ચાહે પૈદા કરે જિસે ચાહે અપના ખાસ બંદા બના લે, જો ચાહતા હૈ હોતા હૈ જો નહીં ચાહતા હો હી નહીં સકતા. તમામ ઉમૂર સબ ખૈર ઔર શર ઉસીકે હાથ હૈ સબકી બાઝગશ્ત ઉસીકી જાનિબ હૈ કિસીકો કોઈ ઈખ્તિયાર નહીં. યાની ખુદા પસંદ કરતા હૈ ઉસે જિસમેં ભલાઈ હો.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદિ.) વગૈરહસે મરવી હૈ યે આયત ઉસી બયાનમેં હૈ કે મખ્લૂકકી પૈદાઈશમેં તકદીરકે મુકર્રર કરનેમેં ઈખ્તિયાર રખનેમેં ખુદા તઆલા હી અકેલા હૈ, ઔર નઝીરસે પાક હૈ. ઈસી લિયે આયતકે ખાતિમહ પર ફરમાયા કે જિન બુતોં વગૈરહકો વો ખુદાકા શરીક ઠહેરા રહે હૈં જો ન કિસી ચીઝકો બના સકેં ન કિસી તરહકા ઈખ્તિયાર રખ્ખેં અલ્લાહ તઆલા ઉન સબસે પાક ઔર બહોત દૂર હૈ. ફિર ફરમાયા સીનોં ઔર દિલોંમેં છુપી હુઈ બાતેં ભી ખુદા તઆલા જાનતા હૈ. ઔર વો સબ ભી ઉસ પર ઉસી તરહ ઝાહિર હૈં જિસ તરહ ખુલ્લમ ખુલ્લા ઔર ઝાહિર બાતેં. પોશીદા બાત કહો યા એલાનસે કહો વો સબકા આલિમ હૈ. રાતમેં ઔર દિનમેં જો હો રહા હૈ ઉસ પર પોશીદા નહીં, ઉલૂહિયત (ખુદાઈ) મેં ભી વો યકતા હૈ ઉસકે સિવા કોઈ ઐસા નહીં જિસકી તરફ મખ્લૂક અપની હાજતેં લે જાએ જિસસે મખ્લૂક આજિઝી કરે, જો મખ્લૂકકા માવા મલજા હો, જો ઈબાદતકે લાઈક હો. ખાલિક મુખતાર રબ માલિક વોહી હૈ. વો જો કુછ કર રહા હૈ સબ તા'રીફકે લાઈક હૈ ઉસકા અદલ ઔર હિકમત ઉસીકે સાથ હૈ. ઉસકે હુકમોંકો કોઈ રદ નહીં કર સકતા, ઉસકે ઈરાદોંકો કોઈ ટાલ નહીં સકતા. ગલબએ હિકમત ઔર રહમત

ઉસીકી ઝાતે પાકમેં હૈ તુમ સબ કિયામતકે દિન ઉસીકી તરફ લૌટાએ જાઓગે. વો સબકો ઉનકે આ'માલકા બદલા દેગા ઉસ પર તુમહારે કામોંમેંસે કોઈ કામ છુપા હુવા નહીં, નેકોંકો જઝા, બદોંકો સઝા વો ઉસ રોઝ દેગા ઔર અપની મખ્લૂકમેં ફૈસલે ફરમાએગા.

(૧૫૩) કુલ્ અરઐતુમ્ ઈન્ જઅલલ્લાહુ અલૈકુમુ ન્નહાર સર્મદન્ ઈલા યૌમિલ્ કિયામતિ મન્ ઈલાહુન્ ગૈરુલ્લાહિ યઅ્તીકુમ્ બિલૈલિન્ તસ્કુનૂન ફીહ, અફલા તુબ્સિરૂન. (પા. ૨૦, અલ કસસ, ૭૨)

તર્જુમા : પૂછિયે! કે યે ભી બતા દો કે અગર અલ્લાહ તઆલા તુમ પર હમેશા કિયામત તક દિન હી દિન રખ્ખે તો ભી સિવાએ અલ્લાહ તઆલાકે કોઈ માબૂદ હૈ જો તુમહારે પાસ રાત લે આએ? જિસમેં તુમ આરામ હાસિલ કરો, ક્યા તુમ દેખ નહીં રહે હો?

તશરીહ : અલ્લાહ તઆલાકા એહસાન દેખો કે બગૈર તુમહારી કોશિશ ઔર તદબીરકે દિન રાત બરાબર આગે પીછે આ રહે હૈં, અગર રાત હી રાત રહે તો તુમ આજિઝ આ જાઓ તુમહારે કામ રૂક જાએં તુમ પર ઝિંદગી વબાલ હો જાએ, તુમ થક જાઓ ઉકતા જાઓ કિસીકો ન પાઓ જો તુમહારે લિયે દિન નિકાલ સકે કે તુમ ઉસકી રોશનીમેં ચલો ફિરો દેખો ભાલો અપને કામ કાજ કર લો, અફસોસ તુમ સુન સુનાકર અનસુના કર દેતે હો. ઈસી તરહ અગર વો તુમ પર દિન હી દિન રખ્ખે રાત આએ હી નહીં તો ભી તુમહારી ઝિંદગી તલ્ખ હો જાએ. બદનકા નિઝામ ઉલટ પુલટ હો જાએ થક જાઓ તંગ આ જાઓ, કોઈ નહીં જિસે કુદરત હો કે વો રાત લા સકે જિસમેં તુમ રાહત ઔર આરામ કર સકો, લેકિન તુમ આંખેં રખતે હુએ ખુદા તઆલાકી ઉન નિશાનિયોં ઔર મહેરબાનિયોંકો દેખતે હી નહીં હો.

(૧૫૪) વમિર્રહ્મતિહી જઅલ લકુમુલ્ લૈલ વન્નહાર લિતસ્કુનૂ ફીહિ વલિતબ્તગૂ મિન્ ફઝ્લિહી વ લઅલ્લકુમ્ તશ્કુરૂન. (પા. ૨૦, અલ કસસ, ૭૩)

તર્જુમા : ઉસીને તો તુમહારે લિયે અપને ફઝલો કરમસે દિન રાત મુકર્રર કર દિયે હૈં કે તુમ રાતમેં આરામ કરો ઔર દિનમેં ઉસીકી ભેજી હુઈ રોઝી તલાશ

કરો, યે ઈસ લિયે કે તુમ શુક્ર અદા કરો.

તશરીહ : યે ભી ઉસીકા એહસાન હૈ કે ઉસને દિન રાત દોનોં પૈદા કર દિયે હૈં કે રાતકો તુમહેં સુકૂન ઔર આરામ હાસિલ હો ઔર દિનકો તુમ કામકાજ તિજારત, ઝરાઅત (ખેતી), સફર શુગલ (કામકાજ) કર સકો. તુમહેં ચાહિયે કે તુમ ઉસ માલિકે હકીકી ઉસ કાદિરે મુતલકકા શુક્ર અદા કરો, દિનકો રાતકો ઉસકી ઈબાદતેં કરો. રાતકે કુસૂરકી તલાફી દિનમેં ઔર દિનકે કુસૂરોંકી તલાફી રાતમેં કર લિયા કરો, યે મુખ્તલિફ ચીઝેં કુદરતકે નમૂને હૈં ઔર ઈસ લિયે હૈં કે તુમ નસીહત ઔર ઈબરત સીખો ઔર રબકા શુક્ર કરો.

---

(૧૫૫) બદીઉસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ, વઈઝા કઝા અમ્રન્ ફઈન્નમા યકૂલુ લહૂ કુન્ ફયકૂન. (પા. ૧, બકરહ, ૧૧૭)

તર્જુમા : વો જમીન ઔર આસમાનોંકા ઈબ્તિદાઅન પૈદા કરનેવાલા હૈ, વો જિસ કામકો કરના ચાહે કેહ દેતા હૈ કે હો જા, બસ વો વહીં હો જાતા હૈ.

તશરીહ : યે ઔર ઉસકે સાથકી આયત નસરાનિયોંકી રદમેં હૈ ઔર ઈસી તરહ ઉન જૈસે યહૂદિયોં ઔર મુશરિકીનકે રદમેં જો ખુદાકી ઔલાદ બતાતે થે. ઉનસે કહા જાતા હૈ કે જમીન ઔર આસમાન વગૈરહ તમામ ચીઝોંકા તો ખુદા તઆલા માલિક હૈ ઉનકા પૈદા કરનેવાલા, ઉનહેં રોઝિયાં દેનેવાલા, ઉનકે અંદાઝે મુકર્રર કરનેવાલા, ઉનહેં કબ્ઝામેં રખનેવાલા, ઉનમેં હેર ફેર કરનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હી હૈ, ફિર ભલા ઈસ મખ્લૂકમેંસે કોઈ ઉસકી ઔલાદ કૈસે હો સકતા હૈ, ન ઉઝેર (અલૈ.), ન ઈસા (અલૈ.) ખુદાકે બેટે બન સકતે હૈં. જૈસેકે યહૂદ ઔર નસારાકા ખયાલ થા, ન ફરિશ્તે ઉસકી બેટિયાં બન સકતે હૈં જૈસે મુશરિકીને અરબકા ખયાલ થા, ઈસ લિયે કે દો બરાબરકે મુનાસિબત રખનેવાલે હમ જિન્સસે ઔલાદ હોતી હૈ, ઔર અલ્લાહ તઆલાકા ન કોઈ નઝીર ન ઉસકી અઝમત ઔર કિબ્રિયાઈમેં ઉસકા કોઈ શરીક ન ઉસકી જિન્સકા કોઈ ઔર હૈ, વો તો આસમાનોં ઔર જમીનોંકા પૈદા કરનેવાલા હૈ ઉસકી ઔલાદ કૈસે હોગી? ઉસકી કોઈ બીવી ભી નહીં વો હર ચીઝકા ખાલિક ઔર હર ચીઝકા આલિમ હૈ. યે રહમાનકી ઔલાદ બતાતે હૈં યે

કિતની બોદી ઔર વાહી બાત તુમ કેહતે હો, યે ઈતની બુરી બાત ઝબાનસે નિકાલતે હો કે ઉસસે આસમાનોંકા ફટ જાના ઔર જમીનકા શક હો જાના ઔર પહાડોંકા રેઝા રેઝા હો જાના મુમકિન હૈ. ઉનકા દાવા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા સાહિબે ઔલાદ હૈ અલ્લાહ તઆલાકી ઔલાદ તો કોઈ હો હી નહીં સકતી, ઉસકે સિવા જો ભી હૈ ઉસકી મિલ્કિયત હૈ. જમીન ઔર આસમાનકી કુલ હસ્તિયાં ઉસકી ગુલામીમેં હાઝિર હોનેવાલી હૈં જિનહેં એક એક કરકે ઉસને ઘેર રખ્ખા હૈ ઔર શુમાર કર રખ્ખા હૈ ઉનમેંસે હર એક ઉસકે પાસ કિયામતકે દિન તન્હા તન્હા પેશ હોનેવાલા હૈ. પસ ગુલામ ઔલાદ નહીં બન સકતા, મિલ્કિયત ઔર વલદિયત દો મુખ્તલિફ ઔર મુતઝાદ હૈસિયતેં હૈં. ઔર જગહ પૂરી સૂરતમેં ઉસકી નફી ફરમાઈ, ઈરશાદ હુવા (**કુલ્ હુવલ્લાહુ અહદ. અલ્લાહુસ્સમદ. લમ્ યલિદ, વલમ્ યૂલદ. વલમ્ યકુલ્લહૂ કુફુવન્ અહદ.**) કહો કે ખુદા એક હી હૈ, અલ્લાહ બેનિયાઝ હૈ, ઉસકી ન ઔલાદ હૈ ન માં-બાપ, ઉસકા હમ જિન્સ કોઈ નહીં, ઔર ઈન જૈસી ઔર આયતોંમેં ઉસ ખાલિકે કાઈનાતને અપની તસ્બીહ ઔર તકદીસ બયાન કી, અપના બેનઝીર, અપના બેમિસલ ઔર લાશરીક હોના સાબિત કિયા. ઔર ઉન મુશરિકીનકે ગંદે અકીદેકા બુતલાન કિયા ઔર બતાયા કે વો તો સબકા ખાલિક ઔર રબ હૈ ફિર ઉસકી ઔલાદ ઔર બેટે બેટિયાં કહાંસે હોંગી?

સૂરએ બકરહકી ઈસ આયતકી તફસીરમેં સહીહ બુખારીકી એક કુદસી હદીસમેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ફરમાતા હૈ મુઝે ઈબ્ને આદમ ઝુઠલાતા હૈ ઉસે યે લાઈક ન થા, મુઝે વો ગાલિયાં દેતા હૈ ઉસે યે નહીં ચાહિયે થા, ઉસકા ઝુઠલાના તો યે હૈ કે વો ખયાલ કર બૈઠતા હૈ કે મૈં ઉસે માર ડાલનેકે બાદ ફિર ઝિંદા કરને પર કાદિર નહીં હૂં, ઔર ઉસકા ગાલિયાં દેના યે હૈ કે વો મેરી ઔલાદ બતાતા હૈ, હાલાંકે મૈં પાક હૂં ઔર બુલંદ ઔર બાલા હૂં ઉસસે કે મેરે ઔલાદ ઔર બીવી હો. યેહી હદીસ દૂસરી સનદોંસે ઔર કિતાબોંમેં ભી બઈખ્તિલાફ મરવી હૈ.

સહીહૈનમેં હૈ હુઝૂર (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં બુરી બાતેં સુનકર સબ્ર કરનેમેં અલ્લાહ તઆલાસે ઝિયાદા કોઈ નહીં, લોગ ઉસકી ઔલાદેં બતાએં ઔર વો ઉનહેં રિઝક ઔર આફિયત દેતા રહે : ફિર ફરમાયા હર ચીઝ ઉસકી ઈતાઅત ગુઝાર હૈ

ઉસકી ગુલામીકી ઈકરારી હૈ ઉસકે લિયે ઈખ્લાસ કરનેવાલી હૈ, ઉસકી સરકારમેં કિયામતકે રોઝ દસ્ત બસ્તા ખડી હોનેવાલી ઔર દુનિયામેં ઈબાદત ગુઝાર હૈ, જિસકો કહે યૂં હો, ઈસ તરહ બન! વો ઉસી તરહ હો જાતી હૈ ઔર બન જાતી હૈ, ઈસ તરહ હર એક ઉસકે સામને પસ્ત ઔર મુતીઅ હૈ, કુફ્ફાર ભી ગો ન ચાહેં લેકિન ઉનકે સાયે ખુદાકે સામને ઝુકતે રેહતે હૈં. કુરઆનને ઔર જગહ ફરમાયા **વ લિલ્લાહિ યસ્જુદુ**, આસમાન ઔર જમીનકી કુલ ચીઝેં ખૂશી ઔર નાખૂશી અલ્લાહ તઆલાકો સિજદહ કરતી હૈં. ઉનકે સાયે સુબહ ઔર શામ ઝુકતે રેહતે હૈં. ફિર ફરમાયા વો આસમાન ઔર જમીનકો બગૈર નમૂનેકે પેહલે હી બાર કી પૈદાઈશમેં પૈદા કરનેવાલા હૈ. લુગતમેં બિદઅતકે મા'ના નૌપેદ કરને, નયા બનાનેકે હૈં.

ઈબ્ને જરીર (રહ.) ફરમાતે હૈં મતલબ યે હુવા કે અલ્લાહ તઆલા ઔલાદસે પાક હૈ વો આસમાન ઔર જમીનકી તમામ ચીઝોંકા માલિક હૈ હર ચીઝ ઉસકી વહદાનિયતકી દલીલ હૈ, હર ચીઝ ઉસકી ઈતાઅત ગુઝારીકી ઈકરારી હૈ, સબકા પૈદા કરનેવાલા, બનાનેવાલા, મૌજૂદ કરનેવાલા, બગૈર અસલ ઔર મિસાલકે વુજૂદમેં લાનેવાલા એક વોહી રબ્બુલ આલમીન હૈ, ઉસકી ગવાહી હર ચીઝ દેતી હૈ, ખૂદ મસીહ (અલૈ.) ભી ઉસકે ગવાહ ઔર બયાન કરનેવાલે હૈં. જિસ રબને ઈન તમામ ચીઝોંકો બગૈર નમૂનેકે ઔર બગૈર માદે ઔર અસલકે પૈદા કિયા. ઉસને હઝરત ઈસા (અલૈ.) કો ભી બગૈર બાપકે પૈદા કર દિયા. ફિર કોઈ વજહ નહીં કે તુમ ઉનહેં ખ્વાહ મખ્વાહ ખુદાકા બેટા માન લો : ફિર ફરમાયા કે ઉસ ખુદાકી કુદરત ઔર સલ્તનત ઔર સતવત (દબદબા) ઔર શૌકત ઐસી હૈ કે જિસ ચીઝકો જિસ તરહ બનાના ઔર પૈદા કરના ચાહે ઉસે કેહ દેતા હૈ કે ઈસ તરહ ઔર ઐસી હો જા, વો ઉસ વક્ત હો જાતી હૈ, શાઈર કેહતા હૈ.

ઈઝા મા અરાદલ્લાહુ અમ્રન્ ફઈન્નમા

યકૂલુ લહૂ કુન્ કૌલત ફયકૂન

મતલબ સબકા યે હૈ ઈધર ખુદાકા ઈરાદા કિસી ચીઝકા હુવા ઔર ઉસને કહા હો જા, વોહી હો ગયા. ઉસકે ઈરાદાસે મુરાદ જુદા નહીં. પસ ઉપરવાલી આયતમેં ઈસાઈયોંકો લતીફ પૈરાએસે યે ભી સમઝા દિયા કે હઝરત ઈસા (અલૈ.)

ઈસી કુનકે કેહનેસે પૈદા હુએ હૈં. યાની હઝરત ઈસા (અલૈ.) કી મિસાલ અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક હઝરત આદમ (અલૈ.) જૈસી હૈ જિનહેં મિટ્ટીસે પૈદા કિયા, ફિર ફરમાયા હો જા, વો હો ગયે.

---

(૧૫૬) વ ઈલાહુકુમ્ ઈલાહુંવ્ વાહિદ, લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવ ર્રહમાનુ ર્રહીમ. (પા. ૨, બકરહ, ૧૬૩)

તર્જુમા : તુમ સબકા મા'બૂદ એક હી મા'બૂદ હૈ, ઉસકે સિવા કોઈ મા'બૂદે બરહક નહીં, વો બહોત રહમ કરનેવાલા ઔર બડા મહેરબાન હૈ.

તશરીહ : યાની ખુદાઈમેં વો અકેલા હૈ, ઉસકા કોઈ સાઝી નહીં, ન ઉસ જૈસા કોઈ હૈ, વો વાહિદ ઔર અહદ હૈ, વો ફર્દ ઔર સમદ હૈ, ઉસકે સિવા ઈબાદતકે લાઈક કોઈ નહીં, વો રહમાન ઔર રહીમ હૈ. સૂરએ ફાતિહાકે શુરૂમેં ઈસકી પૂરી તફસીર ગુઝર ચુકી હૈ.

રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ફરમાતે હૈં ઈસ્મે આ'ઝમ ઈન દોનોં આયતોંમેં હૈ એક યે આયત, દૂસરી આયત **અલિફ લામ મીમ. અલ્લાહુ લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવલ્ હય્યુલ્ કય્યૂમ.** ઉસકે બાદ ઉસ તૌહીદકી દલીલ હો રહી હૈ, ઉસે ભી તવજ્જોહસે સુનિયે. ફરમાયા.

---

(૧૫૭) ઈન્ન ફી ખલ્કિસ્સમાવાતિ વલ્ અર્ઝિ વખ્તિલાફિલ્લૈલિ વ ન્નહારિ વલ્ ફુલ્કિલ્લતી તજ્રી ફિલ્ બહ્રિ બિમા યન્ફઉન્નાસ વમા અન્ઝલલ્લાહુ મિનસ્સમાઈ મિમ્ માઈન્ ફઅહ્યા બિહિલ્ અર્ઝ બઅ્દ મૌતિહા વબષ્ષ ફીહા મિન્ કુલ્લિ દાબ્બહ, વ તસ્રીફિર્રિયાહિ વસ્સહાબિલ્ મુસખ્ખરિ બૈનસ્સમાઈ વલ્ અર્ઝિ લઆયાતિલ્ લિ કૌમિંય્ યઅ્કિલૂન. (પા. ૨, બકરહ, ૧૬૪)

તર્જુમા : આસમાનોં ઔર જમીનકી પૈદાઈશ, રાત દિનકા હેર ફેર, કશ્તિયોંકા લોગોંકો નફા દેનેવાલી ચીઝોંકો લિયે હુએ સમંદરોંમેં ચલના, આસમાનસે પાની ઉતારકર મુરદા જમીનકો ઝિંદા કર દેના, ઉસમેં હર કિસમકે જાનવરોંકો ફૈલા દેના, હવાઓંકે રૂખ બદલના, ઔર બાદલ જો આસમાન ઔર જમીનકે દરમિયાન મુસખ્ખર હૈં, ઉનમેં અકલમંદોંકે લિયે કુદરતે ઈલાહીકી નિશાનિયાં હૈં.

તશરીહ : મતલબ યે હૈ કે ઉસ ખુદાકી ખુદાઈ ઔર ઉસકી તૌહીદ પર દલીલ એક તો યે આસમાન હૈ જિસકી બુલંદી લતાફતે કુશાદગી જિસકે ઠહેરે હુએ ઔર ચલને ફિરનેવાલે રોશન સિતારે તુમ દેખ રહે હો. ફિર જમીનકી પૈદાઈશ જો કસીફ (ગાળહી) ચીઝ હૈ જો તુમહારે કદમોં તલે બિછી હુઈ હૈ જિસમેં બુલંદ બુલંદ ચોટિયોંકે સર બ ફલક પહાડ હૈં, જિસમેં મૌજેં મારનેવાલે બેપાયાં સમંદર હૈં, જિસમેં કિસમ કિસમકે ખૂશરંગ બેલબોટે હૈં જિસમેં તરહ તરહકી પૈદાવાર હોતી હૈ જિસ પર તુમ રેહતે સેહતે હો ઔર અપની મરઝીકે મુતાબિક આરામદેહ મકાન બનાકર બસતે હો ઔર જિસસે સદહા તરહકા નફા ઉઠાતે હો, ફિર રાત દિનકા આના જાના, રાત ગઈ દિન આયા, દિન ગયા રાત આ ગઈ, ન વો ઉસ પર સબકત કરે ન ર ઉસ પર, હર એક અપને સહીહ અંદાઝેસે આએ ઔર જાએ. કભીકે દિન બળ્હે, કભીકી રાતેં, કભી દિનકા કુછ હિસ્સા રાતમેં જાએ કભી રાતકા કુછ હિસ્સા દિનમેં આ જાએ, ફિર કશ્તિયોંકો દેખો જો ખૂદ તુમહેં ઔર તુમહારે માલ ઔર અસ્બાબ ઔર તિજારતી ચીઝોંકો લેકર સમંદરમેં ઈધર ઉધર આતી જાતી રેહતી હૈં. ઈસ મુલ્કવાલે ઉસ મુલ્કવાલોંસે ઔર ઉસ મુલ્કવાલે ઈસ મુલ્કવાલોંસે રાબ્તા ઔર લેનદેન કર સકતે હૈં, યહાંકી ચીઝેં વહાં ઔર વહાંકી યહાં પહોંચ સકતી હૈં, ફિર અલ્લાહ તઆલાકા અપની રહમતે કામિલાસે બારિશ બરસાના ઔર ઉસસે મુરદા જમીનકો ઝિંદા કર દેના, ઉસસે અનાજ ઔર ખેતિયાં પૈદા કરના, ચારોં તરફ રેલપેલ કર દેના, જમીનમેં મુખ્તલિફ કિસમકે છોટે બડે કાર આમદ જાનવરોંકો પૈદા કરના, ઉન સબકી હિફાઝત કરના, ઉનકે લિયે રોઝી પહોંચાના, ઉનકે લિયે સોને બૈઠને ચરને ચુગનેકી જગહ તૈયાર કરના, હવાઓંકો પુરવા પછવા ચલાના, કભી ઠંડી કભી ગરમી, કભી કમ કભી ઝિયાદા, બાદલોંકો જમીન ઔર આસમાનકે દરમિયાન મુસખ્ખર કરના, ઉનહેં એક તરફસે દૂસરી તરફ લે જાના, જરૂરતકી જગહ બરસાના વગૈરહ યે સબ ખુદાકી કુદરતકી નિશાનિયાં હૈં જિનસે અકલમંદ અપને ખુદાકે વુજૂદકો ઔર ઉસકી વહદાનિયતકો પા લેતે હૈં, જૈસે ઔર જગહ ફરમાયા કે આસમાન ઔર જમીનકી પૈદાઈશ ઔર રાત દિનકે હેર ફેરમેં અકલમંદોંકે લિયે નિશાનિયાં હૈં જો ઉઠતે બૈઠતે લેટતે અલ્લાહ તઆલાકા નામ લિયા કરતે હૈં, ઔર જમીન ઔર

આસમાનકી પૈદાઈશમેં ગૌરો ફિક્રસે કામ લેતે હૈં ઔર કેહતે હૈં અય હમારે રબ તૂને ઉનહેં બેકાર નહીં બનાયા, તેરી ઝાત પાક હૈ તૂ હમેં જહન્નમકે અઝાબસે બચા.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રદિ.) ફરમાતે હૈં કે કુરૈશ રસૂલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ આએ ઔર કેહને લગે આપ અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કીજિયે કે વો સફા પહાડકો સોનેકા બના દે. હમ ઉસસે ઘોડે ઔર હથિયાર વગૈરહ ખરીદેં ઔર તેરા સાથ દેં ઔર ઈમાન ભી લાએં. આપને ફરમાયા યે પુખ્તા વા'દા કરતે હો? ઉનહોંને કહા હાં પુખ્તા વા'દા હૈ. આપને અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કી, હઝરત જિબ્રઈલ (અલૈ.) આએ ઔર ફરમાયા તુમહારી દુઆ તો કુબૂલ હૈ લેકિન અગર યે લોગ ફિર ભી ઈમાન ન લાએ તો ઉન પર ખુદાકા વો અઝાબ આએગા જો આજસે પેહલે કિસી પર ન આયા હો. આપ કાંપ ઉઠે ઔર અર્ઝ કરને લગે નહીં ખુદાયા તૂ ઉનહેં યૂંહી રેહને દે મૈં ઉનહેં તેરી તરફ બુલાતા રહૂંગા. ક્યા અજબ આજ નહીં કલ ઔર કલ નહીં પરસૂં ઉનમેંસે કોઈ ન કોઈ તેરી તરફ ઝુક જાએ. ઉસ પર યે આયત ઉતરી કે અગર ઉનહેં કુદરતકી નિશાનિયાં દેખની હૈં તો કયા યે નિશાનિયાં કુછ કમ હૈં? એક ઔર શાને નુઝૂલ ભી મરવી હૈ કે જબ આયત **વઈલાહુકુમ**, ઉતરી તો મુશરિકીન કેહને લગે, એક ખુદા તમામ જહાંકા બંદોબસ્ત કૈસે કરેગા? ઈસ પર યે આયત નાઝિલ હુઈ કે વો ખુદા ઈતની બડી કુદરત વાલા હૈ. બાઝ રિવાયતોંમેં હૈ કે ખુદાકા એક હોના સુનકર ઉનહોંને દલીલ તલબ કી જિસ પર યે આયત નાઝિલ હુઈ ઔર નિશાનહાએ કુદરત ઉન પર ઝાહિર કિયે ગયે.

---

(૧૫૮) હુવલ્લઝી યુસવ્વિરુકુમ્ ફિલ્ અરહામિ કૈફ યશાઉ. લા ઈલાહ ઈલ્લા હુવલ્ અઝીઝુલ્ હકીમ. (પા. ૩, આલે ઈમરાન, ૬)

તર્જુમા : વો માંકે પેટમેં તુમહારી સૂરતેં જિસ તરહકી ચાહતા હૈ બનાતા હૈ. ઉસકે સિવા કોઈ માબૂદે બરહક નહીં. વો ગાલિબ હૈ, હિકમતવાલા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ ખબર દેતા હૈ કે આસમાન ઔર જમીનકે ગૈબકો વો બખૂબી (અચ્છી તરહ) જાનતા હૈ ઉસ પર કોઈ ચીઝ મખ્ફી નહીં, વો તુમહેં તુમહારી માંકે પેટમેં સૂરતેં ઈનાયત ફરમાતા હૈ જિસકી તરહકી ચાહતા હૈ અચ્છી બુરી નેક

બદ. ઉસકે સિવા ઈબાદતકે લાઈક કોઈ નહીં, વો ગાલિબ હૈ હિકમતવાલા હૈ. જબકે સિર્ફ ઉસી એકને તુમહેં બનાયા ઔર પૈદા કિયા, ફિર ઈબાદત દૂસરેકી ક્યૂં કરો? વો લાઝવાલ ઈઝ્ઝતોંવાલા, ગૈર ફાની હિકમતોંવાલા, અટલ હુકમોંવાલા હૈ. ઈસમેં ઈશારા બલ્કે તસરીહ હૈ કે હઝરત ઈસા (અલૈ.) ભી ખુદા તઆલા હીકે પૈદા કિયે હુએ ઔર ઉસીકી ચોખટ પર ઝુકનેવાલે થે જિસ તરહ કુલ ઈન્સાન હૈં. ઉનહીં ઈન્સાનોંમેંસે એક આપ ભી હૈં, વો ભી માં કે રહમમેં બનાએ ગયે ઔર મેરે પૈદા કરનેસે પૈદા હુએ ફિર ખુદા કૈસે બન ગયે? જૈસેકે ઉસ લા'નતી જમાઅત નસારાને સમઝ રખ્ખા હૈ હાલાંકે વો તો એક હાલતસે દૂસરી હાલતકી તરફ રગો રેશામેં ઈધર ઉધર ફિરતે ફિરાતે રહે, જૈસે ઔર જગહ હૈ **યખ્લુકુકુમ્ ફી બુતૂનિ ઉમ્મહાતિકુમ્ ખલ્કમ્ મિમ્ બઅ્દિ ખલ્કિન્ ફી ઝુલુમાતિન્ ષલાષિન** વો ખુદા તઆલા તુમહેં તુમહારી માંઓંકે પેટોંમેં પૈદા કરતા હૈ એક પૈદાઈશકે બાદ દૂસરી તરહકી બનાવટ તીન તીન અંધેરિયોંમેં હોતી હૈ.

---

(૧૫૯) કુલિલ્લાહુમ્મ માલિકલ્ મુલ્કિ તુઅ્તી મુલ્ક મન્ તશાઉ વ તન્ઝિઉલ્ મુલ્ક મિમ્મન્ તશાઉ, વ તુઈઝ્ઝુ મન્ તશાઉ વ તુઝિલ્લુ મન્ તશાઉ, બિયદિકલ્ ખૈર, ઈન્નક અલા કુલ્લિ શૈઈન્ કદીર. તૂલિજુલ્લૈલ ફિન્નહારિ વ તૂલિજુન્નહાર ફિલ્લૈલ, વ તુખ્રિજુલ્ હય્ય મિનલ્ મય્યિતિ વ તુખ્રિજુલ્ મય્યિત મિનલ્ હય્યિ, વ તરઝુકુ મન્ તશાઉ બિગૈરિ હિસાબ.

(પા. ૩, આલે ઈમરાન,૨૬-૨૭)

તર્જુમા : આપ કેહ દીજિયે અય અલ્લાહ! અય તમામ જહાનોંકે માલિક! તૂ જિસે ચાહે બાદશાહી દે ઔર જિસસે ચાહે સલ્તનત છીન લે, ઔર તૂ જિસે ચાહે ઈઝ્ઝત દે ઔર જિસે ચાહે ઝિલ્લત દે, તેરે હી હાથમેં સબ ભલાઈયાં હૈં, બેશક તૂ હર ચીઝ પર કાદિર હૈ. તૂહી રાતકો દિનમેં દાખિલ કરતા હૈ ઔર દિનકો રાતમેં લે જાતા હૈ, તૂહી બેજાનસે જાનદાર પૈદા કરતા હૈ ઔર તૂહી જાનદારસે બેજાન પૈદા કરતા હૈ, તૂહી હૈ કે જિસે ચાહતા હૈ બેશુમાર રોઝી દેતા હૈ.

તશરીહ : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફરમાતા હૈ કે અય મુહમ્મદ

(સ.અ.વ.) આપ અપને રબ તઆલાકી તા'ઝીમકે તૌર પર ઔર ઉસકા શુક્રિયા બજા લાનેકે લિયે ઔર ઉસે અપને તમામ કામ સોંપ દેનેકે લિયે ઔર ઉસકી પાક ઝાત પર ભરોસા કરતે હુએ ઉન અલ્ફાઝમેં ઉસકી બડાઈયાં બયાન કીજિયે જો ઉપર બયાન હુઈ યાની અય અલ્લાહ! માલિકુલ મુલ્ક તૂ હૈ, તમામ મુલ્ક તેરી મિલ્કિયતમેં હૈ જિસે તૂ ચાહે દે ઔર જિસસે ચાહે દિયા હુવા ભી લે લે, તૂહી દેને લેનેવાલા હૈ તૂ જો ચાહતા હૈ હો જાતા હૈ ઔર જો ન ચાહે હો હી નહીં સકતા. ઈસ આયતમેં ઈસ બાતકી તમ્બીહ ઉસ નેઅમતકે શુકકા ભી હુકમ હૈ જો આં હઝરત (સ.અ.વ.) ઔર આપ (સ.અ.વ.) કી ઉમ્મતકો મરહમત ફરમાઈ ગઈ કે નુબુવ્વત બની ઈસરાઈલસે હટાકર નબીએ અરબી કુરૈશી ઉમ્મી મક્કી હઝરત મુહમ્મદ મુસ્તફા (સ.અ.વ.) કો દે દી ગઈ, આપ (સ.અ.વ.) કો અલલ્ ઈત્લાક નબિયોંકે ખતમ કરનેવાલે ઔર તમામ ઈન્સ ઔર જિન્નકી તરફ રસૂલ બનકર આનેવાલે બનાકર ભેજા, તમામ અગલોંકી ખૂબિયાં આપ (સ.અ.વ.) મેં જમા કર દીં ઔર વો ફઝીલતેં આપ (સ.અ.વ.) કો દી ગઈ જિનસે ઔર તમામ અંબિયા ભી મહેરૂમ રહે, ચાહે વો ખુદા તઆલાકે ઈલ્મકી બાબત હો યા ઉસ રબ તઆલાકી શરીઅતકે મઆમલેમેં હોં યા હો ચુકી ઔર આનેવાલી ખબરોંકે મુતઅલ્લિક હોં. આપ (સ.અ.વ.) પર ખુદાએ તઆલાને આખિરતકે કુલ હકાઈક ખોલ દિયે. આપ (સ.અ.વ.) કી ઉમ્મતકો મશરિકસે મગરિબ તક ફૈલા દિયા, આપ (સ.અ.વ.) કે દીન ઔર આપ (સ.અ.વ.) કી શરીઅતકો તમામ દીનોં ઔર કુલ મઝહબોં પર ગાલિબ કર દિયા. અલ્લાહ તઆલાકા દુરૂદ આપ (સ.અ.વ.) પર નાઝિલ હો, અબસે લેકર કિયામત તક જબ તક રાત દિનકી ગરદિશ બાકી રહે ખુદા તઆલા આપ (સ.અ.વ.) પર અપની રહમતેં દવામકે સાથ નાઝિલ ફરમાતા રહે, આમીન. પસ ફરમાયા કે કહો ખુદાયા! તૂહી અપને ખલ્કમેં હેર ફેર કરતા રેહતા હૈ જો ચાહે કર ગુઝરતા હૈ. જો લોગ કેહતે થે કે ઈન દો બસ્તિયોંમેંસે કિસી બહોત બડે શખ્સ પર ખુદા તઆલાને અપના કલામ ક્યૂં નાઝિલ ન કિયા? ઉસકા રદ કરતે હુએ અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા **અહુમ્ યક્સિમૂન રહ્મત રબ્બિક.** ક્યા તેરે રબકી રહમતકે બાંટનેવાલે યે હૈં, જબ ઉનકી રોઝિયોં

તકકે માલિક હમ હૈં જિસે ચાહે કમ દેં જિસે ચાહે ઝિયાદા દેં તો ફિર હમ પર હુકૂમત કરનેવાલે યે કૌન? કે ફલાંકો નબી ક્યૂં ન બનાયા. નુબુવ્વત ભી હમારી મિલ્કિયતકી ચીઝ હૈ, હમ હી જાનતે હૈં કે ઉસકે દિયે જાનેકે કાબિલ કૌન હૈ જૈસે ઔર જગહ હૈ **અલ્લાહુ અઅ્લમુ હૈષુ યજ્અલુ રિસાલતહૂ** જહાં કહીં અલ્લાહ તઆલા અપની રિસાલત નાઝિલ ફરમાતા હૈ ઉસે વોહી સબસે બેહતર જાનતા હૈ ઔર જગહ ફરમાયા **ઉન્ઝુર્ કૈફ ફઝ્ઝલ્ના બઅ્ઝહુમ્ અલા બઅ્ઝિન** દેખ લે કે હમને કિસ તરહ ઉનમેં આપસમેં એકકો દૂસરે પર બરતરી દે રખ્ખી હૈ. ફિર ફરમાતા હૈ કે તૂહી રાતકી ઝિયાદતીકો દિનકે નુકસાનમેં બઢ્હાકર દિન રાતકો બરાબર કર દેતા હૈ ફિર ઈધરકા હિસ્સા ઉધર દેકર દોનોંકો છોટા બડા કર દેતા હૈ. ફિર બરાબર કર દેતા હૈ. જમીન ઔર આસમાન પર સૂરજ ચાંદ પર પૂરા પૂરા કબ્ઝા ઔર તમામ તર તસર્રુફ તેરા હી હૈ. ઈસી તરહ જાડેકો (સરદીકો) ગરમીસે ઔર ગરમીકો જાડેસે બદલના ભી તેરી કુદરતમેં હૈ, બહાર ઔર ખિઝાં પર કાદિર તૂહી હૈ, તૂહી હૈ કે ઝિંદેસે મુરદેકો ઔર મુરદેસે ઝિંદેકો નિકાલે. ખેતી દાનેસે ઔર દાના ખેતીસે, દરખ્ત ખજૂર ગુઠલીસે ઔર ગુઠલી ખજૂરસે તૂહી પૈદા કરતા હૈ, મોમિનકો કાફિરકે યહાં ઔર કાફિરકો મોમિનકે યહાં તૂહી પૈદા કરતા હૈ. મુરઘી અંડેસે ઔર અંડા મુરઘીસે ઔર ઈસી તરહકી તમામતર ચીઝેં તેરે હી કબ્ઝેમેં હૈં, તૂ જિસે ચાહે ઈતના માલ દે દે જો ન ગિના જાએ ન ઈહાતા કિયા જાએ, ઔર જિસે ચાહે ભૂખકે બરાબર રોટી ભી ન દે. હમ માનતે હૈં કે યે કામ હિકમતસે પુર હૈં ઔર તેરે ઈરાદે ઔર તેરી ચાહતસે હોતે હૈં. તબરાનીકી હદીસમેં હૈ કે ખુદા તઆલાકા ઈસ્મે આ'ઝમ ઈસ આયત કુલિલ્લાહુમ્મમેં હૈ કે જબ ઈસ નામસે ઉસસે દુઆ કી જાએ તો વો કુબૂલ ફરમા લેતા હૈ.

ખતમ શુદ

